

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ SÖZLÜĞÜ

Dr. Naci ÖNSAL
TÜRK-İŞ Genel Sekreter Yardımcısı

Dr. Naci Önsal

1946 yılında Adapazarı'nda doğdu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede doktorasını yaptı. 1971-2004 yılları arasında Kamu İşveren Sendikaları'nda çalıştı. 2005 yılından itibaren de TÜRK-İŞ'te çalışmaya başladı.

Yayınlanmış Çalışmaları

- ▣ TÜHİS'e Üye Kuruluşlarda Gelir-Ücret-Fiyat İlişkileri, Mars Matbaası, Ankara, 1974. (Ortak Çalışma)
- ▣ Türkiye'de Hükümetler Tarafından Tesbit Edilen Ücret Politikaları ve Bu Politikaların Sonuçları, İstanbul, 1991.
- ▣ Toplu Pazarlık Sisteminde Ücretlerin Oluşumu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992.
- ▣ İstihdam, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993.
- ▣ Sendikal Notlar, Grup Matbaacılık A.Ş., Ankara, 2008.
- ▣ Siyasi Parti ve Hükümet Programlarında Çalışma Yaşamı, Yeniden Grup Matbaacılık, Ankara, 2008. (Ortak Çalışma)
- ▣ Türkiye Cumhuriyetinin 60 Hükümeti ve Programları, Türkiye KAMU-SEN Yayınları No. 33, Çağdaş Ofset, Ankara 2010. (Ortak Çalışma)
- ▣ Türk Endüstri İlişkilerinde Üçlü Sosyal Diyalog Kurum-Kuruluşlar İlgili Mevzuat, TÜRK-İŞ Yayını, Aydoğdu Ofset, Ankara 2010. (Ortak Çalışma)
- ▣ Endüstri İlişkileri Notları, TÜRK-İŞ Yayını, Yorum Basın Yayın San. Ltd. Şti., Ankara, 2010.
- ▣ 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Üzerine Notlar, Türk Metal Yayını, Ziraat Gurup Matbaacılık, Ankara, 2013.

TÜRK-İŞ

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No. 10

Yenişehir - Ankara

Tel : (0.312) 433 31 25 (4 hat)

Faks : (0.312) 433 68 09 - 433 85 80

<http://www.turkis.org.tr>

e-posta: turkis@turkis.org.tr

Aralık 2011

ISBN: 978-605-4808-07-6

Baskı:

Sistem Ofset • Tel: (0.312) 229 18 81

Kadir Bartu'ya

ÖNSÖZ

Endüstri İlişkileri Sözlüğünün birinci cildi 2011 yılının Aralık ayında, ikinci cildi 2012 yılının Ağustos ayında basıldı. TÜRK-İŞ'in 21. Olağan Genel Kurulu'na ve 60. Yılına yetişen iki kitap oldular.

Sözlüğün baskısı kalmayınca; gözden geçirdim, iki cildi birleştirdim, düzeltmeler ve eklemeler yaptım.

Endüstri İlişkileri Sözlüğü, endüstri ilişkilerinin "üretimin yapıldığı her yerde ve zamanda ekonomik ve sosyal koşullara göre değişmekle birlikte, işçi-işveren arasında odağında ücret pazarlığı olan kurumsallaşmış ilişkiler bütünüdür" şeklindeki dar tanımından; "çalışma hayatı" şeklindeki geniş tanımına giden yolda yapılmış bir çalışmadır.

Sözlükte, maddelerin üzerindeki küçük yazılmış sayılar kelime ve kavramın kullanıldığı kaynağı göstermektedir. Maddeler, kaynaktan aynen alınmış olabileceği gibi, sözlük formuna uygunluk bakımından veya eskimiş kelimelerin yerine yenisinin konulması veya maddenin daha kolay anlaşılmasını sağlamak gibi nedenlerle değiştirilmiş olabilir.

Yararlandığım kaynakları hazırlamış olanlara, yazılarımı yazan ve kitap düzenine getiren Münir Güran'a, düzeltmeleri yapan Hasan Tahsin

Benli'ye ve bana bu olanağı sağlayan TÜRK-İŞ Yönetim Kuruluna teşekkür ederim.

Bir ön çalışma ürünü sayılacak bu sözlüğün, Endüstri İlişkileri alanı ile ilgilenenlere yararlı olmasını ve daha nitelikli çalışmalara neden olmasını dilerim.

Dr. Naci Önsal

a

absenteizm¹¹⁰: Bir işkolunda, bir firmada veya belirli bir bölgede hastalık veya izin gibi geçerli bir nedene dayanmaksızın ya da işsizlik, grev gibi bir durum olmaksızın ücretlilerin çalışmadan geçirdikleri iş günleri.

absenteizm oranı¹¹⁰: Bir işkolunda, bir firmada veya belirli bir bölgede hastalık veya izin gibi geçerli bir nedene dayanmaksızın ya da işçilik, grev gibi bir durum olmadığı halde, işe gelmeksizin geçirilmiş sürenin normal çalışma günlerine oranı.

absolüte (absolute): Mutlak.

absürt (absürd): Anlamsız.

acenta¹⁶¹: Belirli sınırlar içinde bir başkasına vekalet ederek iş bulmaya, yürütmeye, kiralamaya yetkili kişi, aracı.

acil tedavi: Gerekli eğitimi almış kişiler tarafından gerekli donanım ile yapılan hayat kurtarıcı müdahale.

acyo kuramı⁵⁸: Faizin, bu gün elde bulunan bir malın gelecekte elde edilecek benzer bir malla değişiminden doğacak farka eşit olduğunu savunan kuram.

açığa harcama⁵⁸: Hükümetin, işsizliği azaltmak, ekonomiyi canlandırmak ve benzeri amaçlarla kamu harcamalarını kamu gelirlerini aşacak, dolayısıyla bütçe açığıyla sonuçlanacak biçimde bilerek artırması.

açık artırma: Bir mal veya hizmeti üreten tek satıcının birden çok alıcı ile bir araya geldikleri, mal veya hizmeti alabilmek için fiyatı yükselterek rekabet ettikleri satış şekli.

açık bütçeli devlet³²²: Konjonktüre paralel bir bütçe politikası uygulayan, bütçeleme sürecinde önce giderleri, sonra da gelirleri tespit eden, bütçe gelir ve giderleri konusunda bir denge gözetmeyen devlet modeli.

açık deniz¹⁸³: Tüm ülkelerin karasuları dışında bulunan ve uluslararası kurallara göre hiçbir ülkeye ait olmayan denizler.

açık devlet³²²: Vatandaşların devlet idaresi ile ilgili olarak bilgi edinme ve bilgiye ulaşabilme haklarının anayasal ve kanuni normlarla güvence altına alındığı demokratik devlet yapısı.

açık ekonomi¹⁷⁹: İktisadi etkinliklerin, dış dünya gelir ve giderlerini kapsayacak biçimde tanımlanması.

açık eksiltme: Bir mal veya hizmeti üreten birden çok satıcının tek alıcı karşısında bir araya geldikleri, sözlü teklif yöntemiyle fiyatı düşürerek rekabet ettikleri alım şekli.

açık finansman: İşsizliği önlemek ve piyasaları canlandırmak, gelir düzeyini yükseltmek ve gelir dağılımının daha adil hale getirmek amacıyla hükümetlerin başvurdukları, kamu gelirlerini aşan harcama yapmaya dayalı iktisat politikaları.

açık kira anlaşması¹⁸³: İçinde yükün cinsi ve varış limanı ya da limanları yazılı olmayan kira anlaşması.

açık kredi: Finans kurumlarının güvendikleri, iş yapmaya alıştıkları müşterilerine onların servetlerini, gelir düzeylerini vb. bilerek herhangi bir teminat almadan, imzalarına güvenerek açılan otomatik kredi.

açık mektup³⁴⁰: Herkese, kamuya hitap eden mektup.

açık ocak madenciliği³⁴⁰: Madenlerin yer altında galeriler kazılarak değil, madenlerin üstünü örten toprak tabakasının tamamen kaldırılması ve bu şekilde açığa çıkartılan madenlerin toplanması.

açık piyasa işlemleri: Merkez bankalarının ekonomiyi canlandırmak, enflasyonu kontrol etmek vb. için piyasalardaki para miktarını artırmak veya azaltmak amacıyla hazine bonosu, devlet tahvili, döviz alım satımı yapmaları.

açık sayım ve döküm ilkesi⁵³: Oyların sayımının aleni yapılması.

açık tercih: Kişinin başkalarından saklamayıp açıklamaktan çekinmediği tercih.

açık toplum²⁶⁹: Etkinlik, yaratıcılık ve bireylerin çoğunun yenilenmesi üzerine kurulu, toplumsal politikaların amaç dışı sonuçlarının açık biçimde eleştirildiği ve bu eleştiri doğrultusunda değişimlerin sergilendiği toplum.

açık toplum⁵⁸: Toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda tam serbestliğin söz konusu olduğu, devletin denetim gücünün ve ideolojik

baskıların tamamen kaldırıldığı veya en aza indirildiği toplum.

açık yakalılar¹¹⁹: Kravat takan yöneticiler yerine işe rahat gelen kişiler.

açıklayıcı değişken: Bağımsız değişken.

açılış bilançosu: Yeni bir işletmenin faaliyete başlamadan önce veya faaliyeti süren bir işletmenin yeni dönem başında düzenlediği bilanço.

açlık grevi: Çalışanların barışçı çözüm yollarının tükendiğine inandıkları durumlarda kamuoyunun dikkatini çekmek amacıyla işyerinde veya seçilen başka bir yerde aç kalarak oturmaları. Açlık grevi süresiz olursa ölüm orucu olarak tanımlanmaktadır.

açlık sınırı: Bir kişinin yaşamını devam ettirebilmesi için satın alması gerekli temel gıda maddelerinden oluşan sepetin maliyeti.

adacık²⁶⁹: Üçüncü dünya ekonomisinin, ihracata yönelik, yabancı sermayenin denetimi ve yönetimindeki üretim faaliyetlerini anlatmak için kullanılan deyim.

adam kayırmacılığı³²²: Nepotizm. Kayırmak, tutmak, haksız olarak yardımda bulunmak, bir şeyin yapılmasını istemek, başkası için aracılık

yaparak ona hakkı olmayan bir şeyin verilmesi için çaba göstermek gibi sosyal ahlak esaslarına ters düşen davranış biçimlerinin tümü.

adanma²⁹⁷: Kişinin işine ve organizasyonuna tutku derecesinde bağlanması ve organizasyonun amaçları için özverili bir şekilde istekle çalışması.

aday çırak³²: Çıraklığa başlama yaşını doldurmuş ve çıraklık döneminden önce kendisine işyeri ortamı tanıtılan, sanat ve mesleğin ön bilgileri verilen kişi.

adi ortaklık: Sadece gerçek kişiler arasında kurulan, tüzel kişiliği olmayan, ticaret odasına kaydı gerekmeyen ortaklık.

adi ortaklık (adi şirket)³⁰: İki veya daha çok kimsenin ortak bir amaca ulaşmak için emeklerini ve mallarını birleştirmeyi kabul ettikleri sözleşme.

Türk Ticaret Kanunu'nda (ticaret ortaklıklarının) tanımlanan ortaklıkların ayırd edici niteliklerini taşımayan tüzel kişiliği olmayan ortaklık.

adil fiyat: Malların fiyatının malların üretilmesi için harcanan emek ile ölçülmesini savunan görüşün adil bulunduğu fiyat.

adil ücret: İşçiye, kendi sosyal düzeyine göre ailesiyle beraber yaşamasına olanak sağlayacak, insan onuruna yakışır ücret.

adli yardım²²⁰: Avukatlık ücretini ve/veya yargılama giderlerini karşılama olanağı olmayan kişiler için avukatlık ücretinin ve/veya mahkeme harçları ve diğer yargılama masraflarının devlet tarafından karşılanması.

afet²²³: Önlenmesi elde olmayan büyük felaket.

afetzedede: Afetlerden zarar görmüş, yardıma muhtaç kişiler.

aforizma¹⁷⁸: Özlü söz ya da yazı, çeşitli konuları, anlamları kısa açık ve anlaşılır biçimde anlatma.

ağır sanayi⁵⁸: Ekonominin ihtiyaç duyduğu temel girdilerin diğer sanayilerin kurulup işlenmesini sağlayan makine, teçhizat ve ara girdilerin üretildiği sanayi dalı.

ağır ve tehlikeli işler⁴⁴: Ağır ve tehlikeli işler yönetmeliğinde yüz elliüç madde halinde sıralanmış; onsekiz yaşından küçük erkek işçiler ile kadın işçilerin çalıştırılmayacağı işler.

ağır ve tehlikeli işler yönetmeliği⁴⁴: Hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağına, kadınlar-

la onaltı yaşını doldurmuş fakat onsekiz yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabileceklerine ilişkin hükümleri düzenleyen yönetmelik.

ağırlıklı ortalama: Tartılı aritmetik ortalama.

ahilik³³²:

1. Arapçada kardeş; Türkçede (akı kelimesinden gelerek) eli açık, cömert.
2. Türk örf ve adetleri ile İslam inancını kaynaştırmak amacıyla geliştirilen bir düşünce sistemi ve yaşam tarzı.
3. Anadolu'da yerleşen Türklerin çalima hayatının bütün kesimlerine insan yetiştiren, aynı zamanda bu insanların ahlaklı olmasını sağlayan, ekonomik faaliyetleri düzenleyen organizasyon; bir çeşit sosyal güvenlik kurumu.

ahlak²:

1. Huy, karakter, mizaç, tabiat.
2. İyi vasıflar, güzel huylar, faziletler.
3. Felsefenin ahlak ve terbiyeden bahseden kolu.

ahlaki değer⁵⁸: Doğruluk, dürüstlük, cömertlik, hak ve adalet gibi büyük dinlerin hemen hep-

sinde paylaşılan ve bireylerde bulunması önerilen değerlerden her biri.

ahlaki panik²⁶⁹: Ahlaki bir sorunla ilgili olarak genellikle ahlaki atılımcılar (yasa yapıcılar, kampanya düzenleyenler ve uygulayıcılar) ve medya tarafından yaratılan toplumsal kaygı.

aile hekimliği: Birey ve ailelere sürekli ve çok yönlü sağlık hizmeti veren, biyolojik, klinik ve davranış bilimleri ile iç içe olan, faaliyet alanı içinde tüm yaş gruplarını, her iki cinsiyeti, tüm sistemleri ve bütün hastalıkları kapsayan uzmanlık alanı.

aile ödeneği: Aile yardımı.

aile sosyolojisi: Ailenin tarihi gelişimi, yapısı, aileyi oluşturan bireylerin statü ve rollerini, evlilikten yaşlanmaya kadar geçen aşamalarda olan değişiklikleri ve ailenin içinde bulunduğu toplumun siyasi, ekonomik, sosyal ve dini yapısını inceleyen alt sosyoloji dalı.

aile ücreti: Çalışan işçiyi birey olarak değil, aileyle birlikte düşünerek, onların da yaşamlarını insan onuruna yakışır bir düzeyde sürdürmelerine olanak sağlayacak bir ücret düzeyinin sağlanması gerektiği görüşünden kaynaklanan kavram.

aile ve sosyal politikalar bakanlığı³²⁶: Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politikalar ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulamasını izlemek, aileyi, çocukları korumak, kadına karşı ayrımcılığı önlemek, özürlü ve yaşlıların ayrımcılığa uğramadan yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak, şehit yakınları ve gazilerin mağduriyetine izin vermemek, toplumun korunmaya muhtaç ve sosyal yardıma ihtiyaç duyan kesimlerine gereken imkanları sağlamak amacıyla 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 03.06.2011 tarihinde kurulan bakanlık.

aile yardımı:

1. Memurlar için her yıl Bakanlar Kurulu'nca belirlenen katsayılar üzerinden hesaplanarak yapılan ödeme.
2. Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen maddeler ile çeşitli koşul ve miktarlarda yapılan ödeme.

ailevi yükler sigortası: Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 102 numaralı Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Sözleşmesi'nin öngördüğü dara düşmüş, yoksul ailelere ve çocuk sahiplerine vb. yapılan yardımları içeren dokuzuncu sosyal güvenlik riski ve sigortası.

Sözleşmeyi Türkiye onaylamış olmasına karşın bu sigorta dalı ülkemizde uygulanmamaktadır.

ajans¹⁷⁸: Haber kurumu. Haber toplayıp yapan kuruluş.

ajitator: Tahrikçi, ortalığı karıştırıcı, kışkırtıcı.

akçalı hak: Parasal hak.

akdi kusur³⁴⁰: Tarafların sözleşmeye uymamalarından kaynaklanan kusur.

akılcılaşıma²⁶⁹: Toplumsal aktörlerin kişisel olmayan ilişkiler bağlamında, çevrelerindeki dünya üzerinde daha fazla denetim kurmak için bilgiye daha çok başvurdıkları süreç.

akılcılık: Rasyonalizm, usçuluk. Aklın varlığını, önceliğini ve üstünlüğünü esas alan sosyolojik görüş.

akit yapma zorunluluğu³⁴⁰: Kanuni bir hüküm ya da idari bir işlemten doğan akit yapma zorunluluğu.

akord ücret: İşçinin bir kök ücretinin bulunduğu, verimliliğine bağlı olarak bu kök ücret üzerine ilave ücret aldığı ücret sistemi.

akredite: Yetki verilmiş, resmen tanınmış, kabul edilmiş.

akseptans: Kabul.

akut enflasyon³²⁸: Birbirini takip eden üç yıl boyunca yüzde elli ile yüzde iki yüz oranları arasında gerçekleşen enflasyon.

alametifarika: Ticari marka.

alan çalışması⁵⁸: Bir olayın veya durumun, içinde yer aldığı bütünlükten koparılmadan ve doğallığını bozacak bir deneysel yaptırım uygulanmadan belirli, somut örnekler özelinde incelenmesi.

alan sınırlaması³²⁸: Belirli bir tarımsal ürünün ekimine ayrılan toplam alanın ülke genelinde sınırlandırılması.

alegori¹⁷⁸: Bir duyguyu, bir düşüncüyü, kavramı ya da bir varlığı başka bir varlıkla anlatmak.

algoritma²⁶⁹: Bir problemin, genellikle matematiksel bir kanıtın da desteğiyle aşama aşama (genellikle bilgisayar destekli) çözümü.

alıcı piyasası³²⁸: Satıcıların alıcılardan daha çok olması nedeniyle satış koşullarının alıcılar tarafından belirlendiği piyasa.

âli iktisat meclisi: 1927-1935 yılları arasında iktisadi gelişmeleri izlemek ve iktisadi yasal düzenlemeler yapmakla görevli yirmidört üyeli komisyon.

3008 sayılı İş Kanunu'nun tasarı ve gerekçesini hazırlamıştır.

alkol²:

1. Mayalanmış sıvıların damıtılmasıyla elde edilen sıvı madde.
2. Her türlü alkollü içki.

alkolizm³¹⁹: Bireye ve topluma zarar veren her türlü alkollü içki kullanma alışkanlığı.

Genetik yoldan geçen bir biokimyasal bozukluk olabileceği gibi alkol kullanımının yarattığı bir sonuç da olabilir.

alt işveren¹: Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu işler için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran işveren.

alt kültür: Egemen kültürle bağını sürdüren, ondan kopmadan çeşitli konularda farklılık ortaya koyan dinsel, etnik, mesleki vb. kültür.

alternatif maliyet¹¹⁰: Üretim faktörlerini bir mal veya hizmetin üretiminde kullanmakla, onları başka bir mal veya hizmetin üretiminde kullanmaktan vazgeçmiş olmamız nedeniyle katlandığımız fedakarlık.

alternatif medya²⁵⁹: Kurulu düzenin gerçeklik algılaması ve egemen habercilik pratiklerine alternatif oluşturabilecek “başka bir dünyanın mümkün olabileceği” inancı taşıyan medya hareketi.

altı sigma yaklaşımı²³⁴: Endüstri mühendisliği tekniklerini kullanarak ve bu tekniklerin entegrasyonunu sağlayarak organizasyonların amaçladıkları hedeflere ulaşmalarını sağlayacak etkili bir yönetim sistemi, bir metodoloji, bir rehber ve felsefe.

altın kural²⁵⁹: “Başkalarına, sana davranmalarını istediğin biçimde davran” özdeyişine dayanan aktöre kuralı.

altın külçe sistemi: Piyasada tedavül eden banknotların garantisi olarak merkez bankasında altın külçelerin tutulduğu sistem.

altın paraşüt³²⁸: Firma devralımlarında, yöneticilerin işten çıkarılmalarını engellemek amacıyla

sözleşmeye konan ve yöneticileri işten çıkarmayı çok maliyetli hale getiren koşullar.

altın sikke sistemi: Piyasada banknotların ve altın sikkelerin birlikte tedavül ettiği, altın getirenlerin sikke bastırabildiği, merkez bankasının isteyenlerin banknotlarını altın sikkelere çevirdiği sistem.

altın yakalı işçi³²⁸: Bilgiye sahip olan, bilgisini istediği gibi kullanabilen profesyonel veya çok aranan niteliklere sahip, genellikle de elli beş yaşın üstünde olan çalışanlar.

altyapı³²⁸:

1. Bir ülkede ulaştırma, enerji, iletişim sistemleri gibi kamu yararına kullanılan sermaye varlıklarının bütünü.
2. Marksist yaklaşımda toplumsal gelişmenin belirleyici unsuru olan üretici güçler, bilgi ve teknolojik gelişme bütününden oluşan iktisadi yapı.

ambargo¹¹⁰: Askeri, siyasi ve ekonomik nedenlerle bir malın serbestçe naklini, alımını ve satımını önleyici tedbirler.

amele¹²⁹: İşçi, emekçi.

amele birliği biriktirme ve yardımlaşma sandığı^{330,331}: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı, yönetim, işleyiş ve denetimi kendi yönetmeliğine göre yapılan, idari ve mali açıdan özerk, tüzel kişiliğe sahip, 1921 yılında kurulmuş sosyal güvenlik kuruluşu.

amele-i osmani cemiyeti¹²⁵: 1894-1895 yıllarında İstanbul'da Tophane Fabrikası'nda gizli olarak kurulmuş, 1908'den sonra Osmanlı Terakki-i Sanayi Cemiyeti ve daha sonra da Osmanlı Sanatkarlar Cemiyeti adlarıyla legal olarak faaliyet gösterdiği sanılan işçi örgütü.

amele siyanet cemiyeti¹²⁵: 1921 ilkbaharında İstanbul'da Tramvay Şirketi işçilerine, Türkiye Sosyalist Fırkası'nın işçi hareketi lideri Hüseyin Hilmi'nin işçiler üzerindeki etkinliğini kırmak üzere kurdurulan dernek.

amelperver cemiyeti¹²⁵: 1866'da İstanbul'da kurulmuş Türkiye'nin ilk işçi örgütü olarak kabul edilmiş, daha sonra işçilerle alakası olmayan bir hayır derneği olduğu anlaşılan ve içinde Türkler olmakla birlikte çoğunluğunu azınlıkların oluşturduğu örgüt.

amme hizmeti⁴: Bir kamu kurum ve kuruluşu tarafından doğrudan doğruya veya böyle bir kurum veya kuruluşun kontrolü altında genel

ihtiyaçları ve menfaatleri sağlamak maksadiyle girişilen teşebbüsler ve gösterilen faaliyetler.

amortisman: Üretim sürecinde bir yıldan uzun sürelerle kullanılan sermaye mallarında bir yıllık üretim sürecinin sonunda meydana gelen aşınma ve eskimenin değeri.

ampirik: Deneme ve gözleme dayanan usul.

ana sanayi³²⁸: Kendi imalat programına aldıkları belirli ürün, parça ve hizmetleri üreten ve ayrıca üretim maliyetlerinin yüksek olması, teknolojilerinin veya kapasitelerinin yetersiz kalması gibi nedenlerle kendi imalat programlarına alamadıkları belirli ürün, parça ve hizmetleri yan sanayiden tedarik ederek son malı üreten büyük ölçekli işletmelerden oluşan sanayi.

anahtar endüstri: Sürükleyici sanayi.

analık hali⁸: Sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise on haftalık süreye kadar olan haller.

analık izni¹: Kadın işçinin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı hafta çalıştırılmadığı süre.

Çoğul gebelik halinde doğumdan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre eklenir.

analık sigortası³¹²: Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası gereken giderleri karşılayan, annenin ve çocuğunun korunmasını hedefleyen; sigortalı kadına veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan karısına, kurumdan gelir veya aylık almakta olan kadına veya erkeğin sigortalı olmayan eşine yapılan yardımları kapsayan sigorta kolu.

analitik: Tahlili, çözümsel.

analitik düşünce: Bir sorunu çözmek için olabildiğince alt başlıklara ayırmak ve her bir başlığı ayrı ayrı sorgulayıp, değerlendirerek, çıkan sonuçları birleştirmek şeklindeki çözümsel akıl yürütme.

anamalcı toplum³²⁸: Kapitalist toplum.

anarko-sendikalizm³²⁸: Sendikalizmin anarşist bir türü olup kapitalizmin tasfiyesine odaklanan, dünya emekçilerini örgütleyerek liderlerin ve yöneticilerin olmadığı bir yapı oluşturmak ve toplumu yeni baştan örgütlemek amaçlarıyla on dokuzuncu yüzyılın sonlarında ortaya çıkan ve yirminci yüzyılın başlarında bazı Latin Amerika ülkeleriyle birlikte Ameri-

ka Birleşik Devletleri'ndeki Dünya Sanayi İşçileri Örgütüne bağlı işçiler tarafından geliştirilen bir düşünce akımı.

anarşizm:

1. Kural tanımazlık.
- 2²⁶⁹. İnsan toplumlarının en iyi biçimde bir hükümet ya da otorite olmadan işleyeceğini savunan, insanların doğal halleriyle, herhangi bir dış müdahale olmadan, birlikte uyum içinde ve özgürce yaşayacaklarını ileri süren felsefi ve siyasi görüş.

anayasa²: Bir devletin idare şeklini belirleyen ve o devletin temel müesseselerini, fertlerin hak ve hürriyetlerini düzenleyen temel kanun; kanun-i esasi.

anayasa mahkemesi⁶²: Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetleyen ve bireysel başvuruları karara bağlayan Anayasa'da düzenlenmiş Yüksek Mahkeme.

anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar⁵⁶:

- a) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni

ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye yönelik filer,

- b) Cumhurbaşkanına suikastta bulunmak,
- c) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ortadan kaldırmaya veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görevlerini kısmen veya tamamen yapmasını engellemeye teşebbüs etmek,
- ç) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs etmek,
- d) Halkı, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne karşı silahlı isyana tahrik etmek,
- e) Silahlı örgüt kurmak,
- f) (e) paragrafındaki örgütlerin faaliyetlerinde kullanılmak maksadıyla bunların amaçlarını bilerek, bu örgütlere üretmek, satın almak veya ülkeye sokmak suretiyle silah temin etmek, nakletmek veya depolamak.

anayasanın üstünlüğü ilkesi²²⁰: Anayasanın hukuk kuralları içinde en yüksek kural sayılması ve anayasa dışında yapılacak tüm hukuki düzenlemelerin anayasaya uygun olması.

angarya⁶²: Ücreti ödenmeden zorla yaptırılan çalışma.

ani duruş³²⁸: Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ülke ekonomisine ilişkin siyasi veya iktisadi istikrarsızlık gibi içsel veya küresel likidite koşullarının daralması ve bulaşıcılık etkisi gibi dışsal nedenler yüzünden yabancı sermaye girişlerinin aniden durması veya yabancı sermayenin ülkeden çıkması.

ankes:

1. Merkez bankalarının tedavüle sürdükleri banknotlar karşılığında kasalarında tuttukları kıymetli maden rezervi.
2. Bankaların borç verebilmek için hazırda tuttukları efektif para.

anket: Sormaca.

anamlı eylem: Bireyin bir anlam yüklediği/yüklenemeyen hareketlerinden ayrı olarak yaptığı ve toplumsal anlam içeren hareketleri.

anokranizm¹⁷⁸: Oluş tarihi kesin olarak bilinen bir olayı ya da yaşadığı tarih belli olan bir kişiyi, değişik bir tarihte geçmiş bir olay ya da başka bir zamanda yaşamış bir kişi olarak göstermek.

anomali: Normalden sapmaları ve doğuştan gelen bozuklukları ifade eden tıp terimi.

Ancak sosyal konularda da kurallara veya genel kabul görmüş kurumlara aykırı düşünce anlamında kullanılmaktadır.

anonim şirket: En az beş kişinin biraraya gelerek, kuruluş kanununda özel bir hüküm yoksa (en az) elli bin lira sermaye koyarak oluşturdukları, sorumluluğu mal varlığı ile sınırlı, sermayesi paylara bölünmüş şirket.

antagonizm: Gelirin paylaşımında emek ve sermaye arasında rekabet, düşmanlık.

antisemitizm: Yahudi karşıtlığı, düşmanlığı.

apolitik: Siyasi görüş ve düşüncelere bağlı olmayan, bu düşüncelerden habersiz olan veya onları önemsemeyen kişi.

apriori: Hiç denemeye dayanmayan, akıl yoluyla bulunan.

ara dinlenmesi¹: Çalışma süresinden sayılmayan, günlük çalışma süresinin ortalama bir zamanında o yerin gelenekleri ve işin gereğine göre;

a) Dört saat veya daha kısa süreli işlerde onbeş dakika,

b) Dört saatten fazla ve yedibuçuk saate kadar (yedibuçuk saat dahil) süreli işlerde yarım saat,

c) Yedibuçuk saatten fazla süreli işlerde bir saat.

olarak verilen dinlenme süresi.

Bu düzenleme süresi bir işyerinde işçilere aynı veya değişik saatlerde kullanılabileceği gibi; iklim, mevsim, o yerdeki gelenekler ve işin niteliği göz önünde tutularak sözleşmeler ile aralıklı olarak kullanılabilir.

ara mal: Üretim sürecinde son ürünü elde etmek için hammadde yanında kullanılan ürünler.

arabulucu: Toplu iş uyuşmazlıklarında uyuşmazlığın çözümü için tarafların başvurdukları veya seçtikleri veya resmi listeden seçtikleri kişi.

arabulucu³⁶⁰: Arabuluculuk faaliyetini yürüten ve Adalet Bakanlığınca düzenlenen arabulucular siciline kaydedilmiş gerçek kişi.

arabuluculuk: Toplu iş uyuşmazlıklarında uyuşmazlığın çözümü için başvurulmuş barışçı çözüm yolu.

arabuluculuk³⁶⁰: Sistemik teknikler uygulanarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların

birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan taraf-sız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi.

arabulucunun çalışma süresi⁵⁹: Uyuşmazlığın tespitini takiben görevli makam veya görevli makamın başvurusu üzerine görevli mahkeme tarafından seçilen ve tarafları anlaştırmak için her türlü çabayı harcayacak arabulucunun on-beş günlük görev süresi.

Bu süre tarafların anlaşması ile en çok altı işgünü uzatılır.

aracı⁷⁴: Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı görevini yürüten, Türkiye İş Kurumu tarafından bu işi yapması için kendisine belge verilen kişi.

aracılık ücreti¹⁷⁷: İşçiye belli işlerde aracılık yapması karşılığında işverence bir ücret ödeneceğinin kararlaştırıldığı hallerde; aracılık yapılan işlemin üçüncü kişi ile geçerli olarak kurulmasıyla işçinin hak kazandığı ücret.

araç²:

1. Alet, vasıta, taşıt.

2. Arada bulunan, araya giren, aracı.

3. Aracılık.

4. İki şey arasında bağıllık temin eden şey veya alet.

arasta³²²: Üstleri örtülü, önleri saçaklı dükkanlardan meydana gelen çarşı; bedesten.

argüman:

1. Bir görüşü veya bir isteği haklı kılmak için kullanılan kanıtlar.
2. Toplu iş sözleşmesi müzakerelerinde bir talebi elde etmek veya talep edileni vermek için kullanılan kanıtlar.

arızı²: Aslında olmayan, sonradan olan.

arızı gelir³²²: Sürekli olmayan kaynaklardan sağlanan ve kişilerin normal tüketim harcamalarında önemli bir değişiklik meydana getiren gelir.

aristokrasi: Üst sınıf, orta çağda soylular, modern çağda kapitalistler.

aritmetik ortalama: Bir dizinin tüm sayılarının toplanarak bu toplamın diziyi oluşturan sayıya bölünmesi ile bulunan ortalama sayı.

artan getiri³²⁸: Diğer üretim faktörleri sabitken bir üretim faktörü miktarındaki oransal artışın üretimde oransal olarak daha fazla artış yaratması durumu.

artan maliyetli endüstriler³²⁸: Endüstriye yeni firmaların girişiyle girdi fiyatlarının artmasına bağlı olarak ortalama maliyetleri artan endüstriler.

artan oranlı vergi: Kademeli vergi.

artı değer: Kapitalistlerin, işçilere gerçekleştirdikleri üretimin gerçek değerinin altında ücret ödeyerek elde ettikleri aşırı ve haksız kazanç.

artık yıl: Şubat ayının yirmidokuz çektiği yıl.

arz¹¹⁰: Bir malı elinde bulunduranların belirli fiyattan satmak isteyecekleri miktar.

arz esnekliği: Arzın fiyat değişimleri karşısında gösterdiği duyarlılık ölçüsü.

arz talep kanunu¹⁹⁶: Serbest rekabet piyasasında, satıcıların ve alıcıların fiyat değişmelerine gösterdikleri tepkileri açıklayan kanun.

arz yanlılar²²⁷: Ekonomik refahın mal ve hizmetleri arz edenler (işverenler) açısından en iyi koşulların yaratılması ile elde edileceğine inanlar.

asbest²: Ateşe dayanıklı, oldukça yumuşak madeni bir madde.

asbestle çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik⁸¹: Asbest veya asbestli malzeme ile yapılan çalışmalarda asbest tozuna maruziyetin olabileceği tüm işlerde ve işyerlerinde doğacak sağlık risklerinin önlenmesi, işçilerin bu risklerden korunması, sınır değerleri ve diğer özel önlemleri düzenleyen yönetmelik.

asgari faiz: Keynes'in, likidite tercihi teorisine göre faizin düşebileceği alt sınırı.

asgari geçim düzeyi⁵⁸: En düşük geçim düzeyi. İşçinin kendini yeniden üretebilmesi, işini yapabilmesi ve sağlıklı yaşayabilmesi için zorunlu fiziksel gereksinimlerini ve yaşamını insan onuruna yakışır bir biçimde devam ettirebilmesi için zorunlu sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecek geçim düzeyini sağlayacak en düşük gider miktarı.

asgari geçim indirim²²: Ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan onaltı yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için yüzde elli, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için yüzde

onu, çocukların herbiri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk çocuğu için yüzde yedibuçuk, diğer çocuklar için yüzde beşi.

asgari gelir düşüncesi¹⁶⁸: Sosyal dışlanma ve uzun süreli işsizlik vb. kalıcı sosyal sorunlar karşısında sosyal güvenlik sistemlerinin yetersiz kalması sonucu devletin, toplumun tüm üyelerine bir gelir garanti etmesi gerektiği düşüncesi.

Bu düşüncüyü açıklayan iki teori bulunmaktadır. Hak Kazanma Teorisi ve Karşılılık Teorisi. Birinci teori kaybedilmiş bir hakkın geri verilmesi esasına dayanırken; ikinci teori gelir verilen kişinin bu gelir karşılığını topluma vermesi esasını taşır.

asgari işçilik tespit komisyonu¹⁰⁸: Sosyal Güvenlik Kurumu'na yeterli işçilik tutarının bildirilmiş olup olmadığının araştırılması, işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik tutarının tespitinde dikkate alınacak asgari işçilik oranlarının saptanması ve asgari işçilik oranlarına vaki itirazların incelenerek karara bağlanması için işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulan komisyon.

asgari işçilik²⁰⁶: İşverenin, işin emsaline, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütümü açısından

gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğu tespit halinde, işin yürütümü açısından gerekli olan asgari işçilik tutarı.

asgari süreli iş sözleşmesi³⁶⁴: Varlığı asgari bir süre emniyet altına alınmış belirsiz süreli iş sözleşmesi.

asgari ücret: İş kanunlarının kapsamında olsun veya olmasın işçilerin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için en geç iki yılda bir Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca, Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığıyla belirlenen, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücretlerin asgari sınırı.

asgari ücret tespit komisyonu¹: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın tespit edeceği üyelerden birinin başkanlığında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü veya yardımcısı, Türkiye İstatistik Kurumu Ekonomik İstatistikler Dairesi Başkanı

veya yardımcısı, Hazine Müsteşarlığı temsilcisi, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan konu ile ilgili dairenin başkanı veya yetki vereceği bir görevli ile bünyesinde en çok işçiyi bulunduran en üst işçi kuruluşundan değişik işkolları için seçecekleri beş, bünyesinde en çok işvereni bulunduran işveren kuruluşundan değişik işkolları için seçeceği beş temsilciden kurulan, en az on üyesinin katılımıyla toplanan, oy çoğunluğu ile karar veren, oyların eşitliği halinde, başkanın bulunduğu tarafın çoğunluğu sağlamış sayıldığı, asgari ücret, belirleyen komisyon.

asgari ücret yönetmeliği⁷⁸: Asgari ücretin tespiti sırasında uygulanacak esaslar, komisyonun toplanma ve çalışma şekli ile komisyonun başkan, üye ve raportörlerine verilecek huzur hakkına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

asıl iş¹²: Mal veya hizmet üretiminin esasını oluşturan iş.

asıl işveren¹: Alt işverene iş veren işveren.

asıl işveren-alt işveren ilişkisi¹: Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolo-

jik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişki.

asıl ücret: Çıplak ücret.

asıl-vekil teorisi¹⁶²: Kamuda ve özel sektörde yöneticilerin, işletmenin veya işletme sahiplerinin faydasını maksimize etmek yerine kendi faydalarını maksimize etmeye çalıştıklarını savunan görüş.

asimetrik toplum: Kapitalist ekonomi düzeninde bireyler ile bireylerin oluşturdukları kurumlar (kamu kurumları, şirketler, sendikalar) arasındaki simetrinin kaybolduğu, gücün bireylerden kurumlara geçtiği toplum.

asimilasyon^{269,319}: Dışarıdan gelen birisinin, göçmenin ya da tabi konumdaki bir grubun, egemen olan toplumla ayırt edilemez derecede bütünleşmesi süreci.

askeri iş müfettişi⁷⁷: Nitelikleri, işe giriş sınavları ve çalışma usul ve esasları Milli Savunma Bakanlığı tarafından belirlenen, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişleri ile aynı yetki ve sorumluluklara sahip olan askeri müfettiş.

askeri işyeri⁷⁷: Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı (Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı) ve İçişleri Bakanlığı (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı) tarafından doğrudan doğruya işletilen işyerleri.

İkili veya çok taraflı uluslararası anlaşmalar ile Türkiye’de kurulan askeri işyerleri de bu kapsamdadır.

askeri işyerleriyle yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerlerinin denetim ve teftişi hakkında yönetmelik⁷⁷: Askeri işyerleri ile yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerlerinin çalışma hayatına ilişkin denetim ve teftişi ile sonuçlarına dair usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

askerliği meslek edinmiş kişiler: Türk Silahlı Kuvvetleri’ne mensup subay ve astsubay rütbesindeki askerler.

askerlik yardımı:

- a) Kıdem tazminatı hakkını kazanmadan askere alınan işçilere veya bu koşul aranmadan muvazzaf askerlik görevine giden işçilere işverenin belirlenen miktarda ödeme yapmasını düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi,

- b) Muvazzaf askerlik dışında askere alınan işçilerin işyerine dönünceye kadar geçen sürede işverenin ödeme yapmasını düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi,

- c) Muvazzaf askerlik dışında askere alınan ve kendisine maaş ödenen işçiye, işyerine geri dönünceye kadar geçen sürede işyerinden aldığı ücret ile silahlı kuvvetlerce ödenen maaş arasındaki farkın işverence ödenmesini düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi.

asketik gerilim: Maddi dünyadan elini çeken bir kimsenin bir süre sonra düşünsel bir gerilim içine gireceği, bu gerilimin daha çok çalışmak yoluyla aşılabacağı, böylece Tanrıya ulaşmanın tek yolunun her geçen gün daha çok çalışmak olduğu düşüncesi.

asya tipi üretim tarzı¹⁹⁸: İş bölümü oldukça ilerlemiş ve kendi kendine yeter duruma gelmiş ekonomilerde, ihtisaslaşma gelişirken artı değer in çoğalması, gerekli üretimden artı üretime geçilmesi, kendi kendine yeterlilik koşullarının aşılmasıyla fazla mal üretilmesi.

aşağı sınıf²⁶⁹: Toplumun ana kesimi dışında kalan, genellikle herhangi bir eğitim ve vasfı olmayan, ya da uzun süreden beri işsiz ya da işgücüne dahil olmayan, sokak suçlarına bulaşmış ve başka

türde anormal davranışlar sergileyen, çoktanberi yoksulluk nöbetleri içinde olan ve yardımlarla yaşayan, son derece değişik nitelikteki insanları bir araya toplayan birleşmeyi ifade eden terim.

aşar: Osmanlı İmparatorluğunda tarım gelirlerinden alınan vergi.

aşırı ısınma³²⁸: Ekonominin canlanma döneminde toplam istemdeki artışın reel gayrisafi yurt içi hasılayı artırmayıp fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine yol açması.

aşırı istihdam:

1. Özel sektörde göstermelik olarak gerekenin üstünde yapılan istihdam.
2. Kamu kurum ve kuruluşlarında genellikle siyasi nedenlerle gerekenin üstünde yapılan istihdam.
3. Bir ekonomide geçici işsiz dahi kalmadığı hal.

aşırı üretim: Satışa sunulan malların müşteri bulamadığı hal.

aşırı üretim bunalımı³²⁸: Fazla miktarda mal ve hizmet üretilmesi sonucu ekonomide stokların artarak kar oranlarının düşmesi.

aşırı yatırım: Bir ekonomide toplam tasarrufları aşan yatırımın yapıldığı hal.

atama²: Tayin etme.

atama²²³: Bir kimseyi bir göreve getirme, tayin.

ateşçi¹⁷⁹: Fabrika, gemi, lokomotif vb. ateşle işleyen yerlerde ocaklara kömür atıp ateşin sürekli yanmasını sağlayan kişi.

atıl (aylak) kapasite: Bir işletmenin üretim yeteneğinin altında üretim yapması hali.

atıl para: İddihar, gömüleme. Para piyasasının dışına çıkan kullanılmadan bekletilen para.

atomisite³²⁸: Üretici ve tüketicilerin hiçbirinin piyasa fiyatını tek başına etkileyemeyeceği kadar fazla sayıda olması durumunu anlatan tam rekabet koşullarından biri.

atölye²: Terzi, marangoz gibi el işleriyle uğraşanların bir arada çalıştıkları yer.

avans²: İlerde alacağına sayılmak üzere önceden verilen para.

avlu²: Evin veya bir binanın ortasında veya önünde duvarlarla çevrili üstü açık yer.

avro alanı: Avrupa Birliği'nin yirmi yedi üyesinden avronun tedavül ettiği on yedi ülkesinin oluşturduğu alan.

avrupa birliği: Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak 1957 yılında Roma Antlaşması ile Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya tarafından kurulan, 1973 yılında İngiltere, Danimarka ve İrlanda'nın, 1981 yılında Yunanistan'ın, 1986 yılında İspanya ve Portekiz'in, 2004 yılında Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Polonya, Latvia, Slovenya, Kıbrıs, Malta, Litvanya, Estonya'nın, daha sonra Bulgaristan ve Romanya'nın üye oldukları ekonomik ve siyasi birlik.

avrupa birliği dönem başkanlığı: Avrupa Birliği üyesi devletlerin altı ay süre ile dönüşümlü olarak üstlendiği görev.

avrupa insan hakları sözleşmesi²²⁰: Avrupa Konseyi tarafından insan haklarının etkin biçimde tanınmasını ve korunmasını hedef alarak hazırlanan ve 1953 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme. Sözleşmenin resmi adı İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmedir.

avrupa ortak ölçüt çerçevesi: Europass.

Vatandaşların iş veya eğitim olanakları ararken, beceri ve yeterliliklerini ifade etmelerine, işverenlerin işgücünün beceri ve yeterliliğini anlamasına ve eğitim kurumlarının eğiti-

mi içeriğini tanımlamaları ve ifade etmelerine yardımcı olmak amacıyla Avrupa Konseyi'nin kararı uyarınca düzenlenmiş beş belge.

avrupa sosyal fonu: İşsizliği önlemek, istihdamı artırmak, çalışma koşullarını geliştirmek, iş gücünün dolaşımını kolaylaştırmak, gençlere iş olanakları yaratmak ve destek vermek amacıyla 1960 yılından itibaren çalışmalarını sürdüren Avrupa Birliği organı.

avrupa sosyal şartı²²⁰: 1961 yılında İtalya Torino'da imzalanan ve 1965 yılında yürürlüğe giren Avrupa Konseyi hedeflerinin ideal ve ilkelerinin gerçekleştirilmesi ve korunması amacıyla üyeleri arasında daha güçlü bir işbirliğinin sağlanması ve özellikle insan hakları ve temel özgürlüklerin gerçekleştirilmesi ve sürdürülmesi yoluyla sosyal ve ekonomik gelişmenin kolaylaşmasını amaçlayan Avrupa Konseyi belgesi.

avusturya okulu iktisat görüşü: Sosyalizmin ancak kapitalizmin bir alt sistemi olabileceğini, fiyatların düzenleyici rolü oynadığını, tüketicilerin kararlarının koordinasyonunu piyasaların gerçekleştireceğini, bunun içinde piyasalara müdahale etmemenin yeterli olacağını savunan görüş.

aydınlanma¹⁷⁹:

1. İnsanın geleneksel görüşler, yetkeler, bağılılıklar ve önyargılardan kendini usulüyle kurtarıp yalnızca aklına dayanarak yaşamı kavramaya ve anlamaya çalışması.
2. On yedinci yüzyıldan beri Batı düşüncesinde ağır basan, kilisenin doğaüstü gerçeklik anlayışı ile savaşıarak insan ve dünya konusunda özerkliğini temel alan akım.

aydınlatma yardımı: İşçilerin kullandığı elektriğin tamamının veya bir bölümünün ücretinin işveren tarafından ödenmesi amacıyla toplu iş sözleşmesinde düzenlenen sosyal yardım maddesi.

ayı piyasası: Stratejilerin, fiyatların düşeceği beklentisine dayandırılarak belirlendiği piyasa.

ayıplı hizmet¹⁹⁴: Sağlayıcı tarafından bildirilen reklam ve ilanlarında veya standardında veya teknik kuralında tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da yararlanma amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren hizmetler.

ayıplı mal¹⁹⁴: Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar.

aylak sınıf²⁷¹: Emek harcama içgüdüsünden sıyrılmış, gösterişçi bir yaşamı olan, asalak, toplumun ilgisini çekebilmek için aşırı harcamalar yapan ve yaptıklarının görülmesini isteyen, kapitalist toplumun yarattığı bir sınıf.

ayni hak: Taşınır veya taşınmaz mallar üzerinde doğrudan doğruya egemenlik yetkisi veren ve herkese karşı ileri sürülebilen haklar.

ayni ücret: Genellikle az gelişmiş ekonomilerde ücretin para ile değil mal olarak ödenmesi.

Bizim ülkemizde de ücret geliri hesaplanırken, işveren tarafından ücretsiz olarak verilen yemek, işe getirip-götürme, sosyal yardım niteliğindeki giyim eşyası vb. dikkate alınması gereken ayni gelir kalemleri.

ayrı tutma²²⁰: Okul, konut, kamusal alan veya ticari kuruluşlarda değişik ırktan, sınıftan veya etnik kökenden vs. kişileri ayrı tutma politikası veya uygulaması.

ayırımcılık¹⁴⁶: Ayırma, dışlama, kısıtlama, veya ırk, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, dil, din, etnik, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet doğum, siyasi veya diğer görüşlere dayalı olarak gerçekleştirilen ve bütün hak ve hürriyetlerin herkes tarafından tanınmasını ve kullanılmasını engelleyecek veya sınırlandıracak haller.

ayırımcılık²²⁰: İrk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, dil, din, inanç, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, engellilik, doğum, siyasal ya da diğer görüşlere dayalı olarak veya benzer bir nedenle gerçekleştirilen ve bütün hak ve özgürlüklerin herkes tarafından tanınmasını ve kullanılmasını engelleyen veya sınırlandıran muameleler.

ayırımcılık yasağı²²⁰: İrk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, dil, din, inanç, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, engellilik, doğum, siyasal ya da diğer görüşlere dayalı olarak veya benzer bir nedenle gerçekleştirilen farklı muamelenin hukuken yasaklanması.

azalan verim kanunu: Teknoloji ve miktarı artıran üretim faktörü dışındaki üretim faktörlerinin sabit tutulduğu bir üretim sürecinde ürün miktarının bir yere kadar artması ve sonrasında üretim miktarı ve verimin düşmesi.

azalmaya eğimli emek arzı eğrisi²⁶⁹: Miktarı giderek artan ücret karşısında süresi giderek artan boş zaman tercihi.

azami sosyal fayda teorisi: Devlet ile bireylerin çıkarlarının birbirine uygun olmadığını düşünen, bu nedenle de devletin hangi faaliyetleri yapması gerektiğine kendisinin karar vermesi gerektiğini savunan teori.

azami süreli iş sözleşmesi³⁶⁴: Sonuçları bakımından belirli ve belirsiz süreli sözleşmeler arasında karma bir tip oluşturan iş sözleşmesi.

azgelişmiş ülke²⁰⁰: Kişi başına gelirin son üç yıllık ortalaması dokuz yüz doların altında olan; beslenme, sağlık, eğitim, okur yazarlık oranları düşük olan; ekonomisi bozuk, nüfusu yetmiş-beş milyonun altında olan ülkeler.

azınlık grubu²⁶⁹: İrksal, etnik, biyolojik ya da diğer özellikler temelinde baskıya uğramış ya da damgalanmış toplumsal grupları ifade etmek amacıyla kullanılan deyim.

azınlık hakları²²⁰: Azınlık grubu mensuplarının, evrensel olarak güvenceye alınmış bireysel insan haklarına ek olarak, belirli bir korunma hakkına sahip olması. Bu “özel haklar”, azınlık grubu mensuplarının konumlarından kaynaklanan ayrıcalık değil, azınlık gruplarının kimliklerini, özelliklerini ve geleneklerini korumalarını sağlamak için alınmış önlemler.

azınlık hükümeti: Mecliste çoğunluğa sahip olmayan ya da çoğunluk sağlayacak bir koalisyon dayandıran ancak güven oyu alabilmiş hükümet.

bağımlı çalışan yabancı¹⁰⁴: Gerçek veya tüzel kişiliği haiz veya birden fazla işveren emrinde ücret, aylık, komisyon ve benzeri karşılığı çalışan yabancı.

bağımlı değişken²⁶⁹: Belli bir araştırma, analiz ya da model içindeki, özellikleri ya da değişiklikleri başka, daha önceden var olan, bağımsız diye adlandırılan değişkenlerin etkisine gönderme yaparak açıklanması gereken toplumsal öge.

bağımlılık kuramı: Üçüncü dünya ülkelerinin, varlığını (veya yetersizliklerini) gelişmiş kapitalist ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal üstünlüklerine bağlayarak açıklayan görüş.

bağımlılık oranı³¹⁹: Bir ülkede bin kişinin bakmakla yükümlü olduğu insan sayısı.

bağımsız çalışan: Bir iş sözleşmesiyle işverene bağlı olarak çalışmayan, yanında işçi de çalıştırmayan, kendi emeği ve sermayesini kullanarak üretim sürecine katılan kişi.

bağımsız çalışan yabancı¹⁰⁴: Başka şahısları istihdam etsin veya etmesin kendi ad ve hesabına çalışan yabancı.

bağımsız değişken²⁶⁹: Belli bir araştırma, analiz ya da model içinde, karakteristik özellikleri ya da varyasyonlarıyla bağımlı değişkeni şekillendiren ve belirleyen toplumsal öge.

bağımsız devletler topluluğu³²⁸: Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasından sonra Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya, Moldova, Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan'ın katılımıyla kurulan iktisadi işbirliği örgütü.

bağımsız harcamalar¹¹⁰: Tüketim hacmindeki veya milli gelir seviyesindeki değişikliklerin etkisinde kalmadan yapılan harcamalar.

bağış¹²⁹:

1. Bağışlamak işi veya biçimi.
2. Bağışlanan şey, hibe, teberru.

bağlama limanı¹⁸⁴: Gemiye ait seferlerin yönetildiği liman.

bağlı kuruluş¹¹⁶: Bakanlıkların hizmet ve görev alanına giren ana hizmetleri yürütmek üzere, bakanlığa bağlı olarak özel kanunla kurulan, genel bütçe içinde ayrı bütçeli veya katma bütçeli veya özel bütçeli kuruluşlar.

bağlı mallar: Tüketimi bir birine bağlı olan mallar.

bağlı ortaklık²⁵: Sermayesinin yüzde ellisinden fazlası iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olan işletme veya işletmeler topluluğundan oluşan anonim şirket.

bağlı üretim⁵⁸: Teknik veya doğal özellikleri nedeniyle üretimleri birbirine bağlı olan malların durumu.

bağlılık²⁹⁷: Organizasyonda işlerin olumlu veya olumsuz gittiği durumlarda çalışma arzusunu kesintisiz destekleyen zihinsel ve duygusal bir süreç.

bahşiş: Bir kişiye ücreti dışında, hizmetinden memnun olma karşılığı veya içten gelinerek verilen para.

bakım maliyeti⁵⁸: Bir işletmede bina, makineler ve aletler gibi varlıkların iyi işlenmesini temin etmek üzere koruyucu, düzenleyici, çalışmayı kolaylaştırıcı ve eskiyen küçük parçaların yenilenmesini sağlayıcı faaliyetler için gerekli malzeme ve hizmetlere, her hesap döneminde yapılan dönemsel harcamaların bütünü.

balıkçı gemisi¹⁸²: Yalnızca su ürünleri avcılığı veya depolanması veya işlenmesinde kullanılan, nitelikleri bu amaca uygun olan ve tonlato belgesinde balıkçı gemisi olduğu belirtilen ticaret gemisi.

bankamatik¹⁷⁹: Bankaların para işlemlerini günün her saatinde otomatik olarak yapan makine.

banliyö: Varoş; kent merkezinden uzak, kent sınırlarına yakın bölgeler.

banliyöleşme²⁶⁹: Nüfusun ve ekonomik faaliyetlerin yoğun kent merkezinden daha az yoğun yerleşim yerlerine taşınmasıyla kentin genişlemesi.

barem¹²⁰: Ücretli kamu personelinin kıdem ve çalışma koşullarına göre düzenlenmiş ücret tabloları.

barışçı yol: Toplu iş uyuşmazlıklarında grev-lokavt aşamasına gelinceye kadar uzlaşmak için tarafların bütün denedikleri yol ve usuller.

bariz¹⁵: Âşık, meydanda.

baro²²⁰: Her ilde avukatların, avukatlık yapabilmek için bağlı olmaları zorunlu oldukları meslek kuruluşu.

barth ücret sistemi¹³³: Garanti saat ücreti olmayan, özellikle işe yeni başlayan ve işe adaptasyon sürecindeki çalışanların üretime yeterli düzeyde katkıları oluncaya kadar uygulanan zaman esaslı akort ücret sistemi.

basın iş kanunu¹⁸⁵: Türkiye’de yayımlanan gazete ve dergiler haber ve fotoğraf ajanslarında her türlü fikir ve sanat işlerinde iş kanunundaki işçi tanımı dışında kalan gazeteciler ile işverenleri hakkında uygulanan 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun.

basit emek³²⁸: Marksist yaklaşımda, her insanın fizik yapısında ortalama olarak bulunan emek gücü.

basit endeks: Tek maddeyi kapsayan endeks.

basit faiz: Borç alınan paranın yüzdesi olarak ödenen faiz.

basit yargılama yöntemi³⁴⁰: Kanunlarda gösterilen davalar ve işler hakkında hukuk mahkemelerinde uygulanan ve diğer yargılama yöntemi-ne (yazılı yargılama usulüne) oranla daha basit ve çabuk işleyen yargılama yöntemi.

baskı grubu⁵⁸: Siyasal karar organlarını belirli amaçlar doğrultusunda etkileyip yönlendirmek için oluşan ya da oluşturulan örgütlü topluluk.

bastırılmış enflasyon³²⁸: Ekonominin enflasyon içinde bulunmasına karşın hükümetin fiyatları idari kararlarla belirlemesi ve sıkı para, daraltıcı maliye, gelirler politikası ve tayınlama ile serbest fiyat artışlarına izin vermemesi durumu.

başabaş noktası⁵⁸: Bir ticari işletmenin hasılatının maliyetine eşit olduğu, dolayısıyla kârın sıfır olduğu nokta.

başarı güdüsü: İnsanın temel güdülerinden birisi, işi en iyi şekilde yapma isteği. Güçlükler karşısında gösterilen azim.

başka işte çalışma³¹¹: İşçinin iş ilişkisine dayalı asıl iş yanında hukuk düzeni imkan verdiği ölçüde, azami iş sürelerini aşmamak ve sadakat

borcuna aykırı olmamak koşuluyla ikinci bir iş sözleşmesi kurması (yan iş) ya da iş sözleşmesi olmadan çalışması (yan uğraş).

bayram yardımı: Toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenleme ile işçilere, genellikle Ramazan ve Kurban Bayramları'nda işveren tarafından aynı veya nakdi olarak yapılan ödemeler.

bebek endüstri³²⁸: Yeni kurulduğu için uluslararası rekabet gücüne sahip olamayan endüstri.

beceri geliştirmeye yönelik eğitimler²⁹⁷: İletişim, etkili sunuş, dinleme, karar alma, sorun çözme, liderlik, motivasyon, toplantı yönetimi, takım oluşturma, çatışma yönetimi gibi konularda verilen eğitimler.

bedaux ücret sistemi¹³³: Kesin iş ölçümü, analitik iş değerlendirmesi ve analitik verim kontrolü temellerine dayanan ve işin yapılması süresine bağlı verimler için geliştirilmiş zaman esaslı akort ücret sistemi.

bedavacılık sorunu⁵⁸: Tüketimi doğası gereği olarak ortak olan savunma, sokak aydınlatması veya temizliği, altyapı hizmetleri, park veya kamuya açık yollar, temel eğitim ve sağlık gibi tam veya yarı kamusal mallarda, mal veya hizmetten yararlananların yararlanma düzeyleri-

nin ayırtılamaması nedeniyle maliyetlerin kullanıcılara tam olarak yansıtılamaması.

beden dili²⁶⁹: Sosyal psikolojide, insanların toplumsal ilişkilerinde sergiledikleri jestleri, yüz ifadelerini ve bedensel tavırları anlatmak için kullanılan deyim.

beden sosyolojisi²⁶⁹: Sosyolojinin bedeni ihmal ettiği iddiasından hareketle gelişen sosyoloji dalı. Seks terapisi, çağdaş dans, vücut geliştirme endüstrisi, çocukların yönlendirilmesi, yiyeceklerin yararı ve lezbiyenlerin gaylerin imajları vb. temaları kapsayan sosyoloji dalı.

bekarlık vergileri³²²: Nüfusu arttırmak ve bununla ilgili olarak da bekarların evlenmesini teşvik etmek amacıyla pro-natalist politikalar çerçevesinde bekarların gelirlerine, çoğu zaman vergi oranlarını artırmak suretiyle getirilen ek vergiler.

beklenen enflasyon³²⁸: Gelecekte, belli bir zaman içinde, fiyatlar genel düzeyinde meydana gelmesi beklenen artış oranı.

beklenmeyen enflasyon³²⁸: Gerçekleşen enflasyonun, beklenen enflasyon oranının üstünde veya altında olması.

beklenti anketi²³⁷: Tüketici enflasyonu, faiz oranları, döviz kuru, cari işlemler dengesi ve büyüme hızına ilişkin olarak mali sektörde ve reel sektörde karar alıcı ve uzman kişilerin ve profesyonellerin beklentilerini saptamak amacıyla Merkez Bankası'nca her ayın birinci ve üçüncü haftalarında sınırlı katılımcı ile yapılan anket.

bekletici sorun³⁴⁰: Bir davanın esasına hükmedebilmek için başka bir makamda ve kural olarak başka bir yargı makamında çözülmesi gereken sorun.

bekleyen işsizler¹⁵²: Ücretlerin yüksekliğinden etkilenerek sendikasız kesimdeki işini bırakarak sendikalı kesimde iş bulmayı bekleyen işsizler.

belirli sefer için iş sözleşmesi⁷: Geminin vardığı limanda yükünü boşaltmasıyla sona eren iş sözleşmesi.

belirli süreli iş sözleşmesi¹: Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işverenle işçi arasında yazılı olarak yapılan iş sözleşmesi türü.

Belirli süreli iş sözleşmesi, esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamaz.

belirsiz süreli iş sözleşmesi¹: İş ilişkisinin belirli bir süreye bağlanmadığı iş sözleşmesi türü.

benlik²⁶⁹: Bireyin bir nesne olarak kendisine yönelik düşünce ve duygularının toplamı.

benmerkezcilik:

- 1.²⁶⁹ Düşüncenin ya da ahlakın gelişmesinde insanın tümüyle kendisine odaklandığı aşama.
- 2.²⁸² Dünyanın kendi etrafında döndüğünü sanma, kendi duygu, düşünce, davranış ve ihtiyaçlarından başka hiçbir şeyi önemsememe, insanların onsuz yapamayacağını, ona ihtiyacı olduğunu düşünme, bencil olma.

benzersizlik endeksi²⁶⁹: Birbirine denk düşen değer çiftlerindeki sayılar arasındaki farklılıkları toplayıp ikiye bölmek yoluyla bulunan; iki oran arasındaki toplam farkı ölçmekte kullanılan istatistik.

beş yıllık kalkınma planları³³³: Türkiye'nin 1963 yılından itibaren girdiği planlı dönemde, 1980 yılına kadar karma ekonomi anlayışı

ve ithal ikameci politikaları, 1980 sonrasında da liberal ekonomi anlayışı ve piyasa ekonomisine geçişi esas alarak; 1960 yılında kurulmuş Devlet Planlama Teşkilatı tarafından beş yıl süreli (sonuncusu yedi yıl, 2007-2013) olarak yapılmış; kamu kesimi için emredici, özel sektör için yol gösterici dokuz adet plan.

beşeri sermaye⁵⁸:

1. İnsanların üretim sürecine daha verimli bir şekilde katılmaları, daha üretken hale gelmeleri ve bunun sonucu olarak da daha üst düzeyde gelir sağlayabilmelerini mümkün kılan; eğitim ve öğretim süreciyle kazanılmış nitelik bilgi beceri ve yeteneklerin bütünü.
2. Bir toplumun sahip olduğu nitelikli işgücü toplamı.

beveridge planı: İngiliz iktisatçı Beveridge tarafından sosyal güvenlik sistemini düzene sokmak üzere hazırlanan plan.

beyaz yakalı suç²⁶⁹: Endüstri şeflerinin ve iş dünyasının diğer orta sınıf üyelerinin yaptıkları kötülöklere ve bulaştıkları yasa dışı iş ve eylemlere işaret etmek için 1940'lı yıllarda kullanılan deyim.

beyaz yakalılar¹¹⁹: İdari pozisyonlarda, ofislerde çalışan işçiler.

beyin fırtınası³²⁸: Yeni düşünceler geliştirmek, bir soruna çözüm bulmak veya bir plan geliştirmek amacıyla toplu düşünce üretme çabası.

beyin yıkama²⁵⁹: Bir bireyin duygusunu, düşüncesini ya da tutumunu tümüyle değiştirmeyi amaçlayan psikolojik bir yönlendirme ve baskı tekniği.

bila ücret: Ücretsiz.

bilanço: Bir işletmenin belli bir tarihteki varlıklarını ve bunların sağlandığı kaynaklarını gösteren, aktif ve pasif bölümleri birbirine eşit kılınan mali tablo.

bildirge²²⁰: Hukuki açıdan bağlayıcı olmayan, ancak belirli bir konu üzerinde anlaşılan standartları belirten uluslararası belge.

bileşik endeks: İki veya daha çok maddeyi kapsayan endeks.

bileşik faiz: Borç alınan paraya ve bu borcun basit faizine birlikte ödenen faiz.

bilgi çarpıtması²⁵⁹: Doğru bilinen olayları başkalarından saklayıp onları yanlış olan olgularla karşı karşıya bırakmak.

bilgi için ödeme²⁹⁷: Çalışana, görevi ile ilgili yeni bilgi ve beceriler elde etmesine bağlı olarak işverence ek bir ücretin ödenmesi.

bilgi sosyolojisi²⁶⁹: Bilginin toplumsal bir temelle (bilgi ve toplumsal temelle kastedilen şeyler yazardan yazara değişmektedir) ilişkisini inceleyen açıkça tanımlanmamış sosyoloji dalı.

bilgi teknolojisi³²⁸: Bilginin toplanması, işlenmesi, saklanması ve gerektiğinde herhangi bir yere iletilmesi veya herhangi bir yerden bu bilgiye erişilmesini elektronik, optik, bilgisayar yongası gibi tekniklerle kendiliğinden sağlayan, bilgisayar, genel ag, cep telefonları, banka kartları, akıllı kartlar, telefonla sesli yanıt sistemleri, sayısal yayınlar gibi teknolojilerin bütünü.

bilgi toplumu¹¹⁹: Bilgi üretim ve akışının, hem birey hem de kurumlar arası ilişkileri belirlediği, bilginin kitlesel düzeyde üretilip tüketildiği sanayi sonrası toplum.

bilgilendirmeye yönelik eğitim²⁹⁷: Ürün bilgisi, imalat teknikleri, hizmet prosedürleri, pazar bilgisi, şirket politikaları, muhasebe ilkeleri ve uygulamaları, mali analiz teknikleri, dış ticaret, vergi mevzuatı gibi konularda yapılan eğitimler.

bilim sosyolojisi²⁶⁹: Bilim yapılmasını mümkün kılan normatif ve kurumsal düzenlemeleri inceleyen bir uzmanlık alanı.

bilişim suçu⁵⁶:

- a) Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak girmek ve orada kalmaya devam etmek,
- b) Bir bilişim sisteminin işleyişini engellemek veya bozmak,
- c) Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, kart sahibinin rızası olmadan kullanıp kendisine veya başkasına yarar sağlamak.

bilumum⁵⁷: Genellikle, bütün.

bir yıldan az süreli toplu iş sözleşmesi⁵⁹: Faaliyetleri bir yıldan az süren işlerde uygulanmak üzere, bir yıldan az süreli olarak yapılan; "bir yıldan az süreli toplu iş sözleşmesi yapılamaz" kuralını bozan istisnai sözleşme.

birden çok enflasyon: Fiyatlar genel düzeyindeki değişimin farklı endeksler kullanılarak ölçülmesi halinde farklı piyasalar bakımından farklı enflasyon oranlarının bulunması.

bireycilik²⁶⁹: Bireyin önemi ve çıkarlarını vurgulayan fikirler, felsefeler ve öğretiler.

bireyin ana statüsü²⁶⁹: Toplumsal konumların tamamında veya çoğunda diğer tüm statülerini (atfedilen cinsiyet, ırk gibi ya da ulaşılan eğitim düzeyi gibi) etkileyecek ya da onlara hükmedecek olan statü.

bireysel iş hukuku^{138,139}: İşçi ile işveren arasındaki hukuki ilişkinin temeli olan iş sözleşmesinin yapılması, bu sözleşmeden doğan tarafların hak ve borçları, sona ermesi, hüküm ve sonuçları, işin düzenlenmesi konularını inceleyen hukuk dalı.

birim ücreti¹⁷⁷: İş sözleşmesinin parça başına veya götürü çalışma esasına göre düzenlendiği hallerde işçi işe başlamadan önce işverenin işçiye bildirmekle yükümlü olduğu ücret.

birinci dünya ülkeleri³²⁸: 1990 yılından önce yapılan sınıflandırmaya göre, Amerika, Japonya, Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya gibi gelişmiş kapitalist ülkeler.

birinci etkin ücret kuramı³²⁸: Özellikle az gelişmiş ülkelerde etkin ücret ödenen çalışanların daha iyi beslenerek daha sağlıklı ve dolayısıyla daha verimli olacaklarını ileri süren ve bu ülkeler için 1950'li yılların sonunda kanıtlanan kuram.

birinci kuşak haklar²²⁰: Din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü, özel hayatın korunması, kanun önünde eşitlik ve siyasal yaşama katılım gibi genellikle devletler için, karışmama, engellememe gibi olumsuz nitelikte yükümlülük getiren hak grubu.

birinci sektör¹¹⁰: Tarım ve madencilik gibi ana faaliyetler.

birincil emek piyasası³²⁸: Nitelikli iş gücünün yüksek ücretli işlerde (iyi işler) çalıştırıldığı, iş gücünün kariyer beklentilerinin karşılandığı, sürekliliğin, iyi çalışma koşulları ve kuralların olduğu piyasa.

birleşme kararı⁵¹: Sendika veya konfederasyonun genel kurulunun üye veya delege tam sayısının salt çoğunluğu ile bir başka sendika veya konfederasyon ile birleşmek amacıyla aldığı karar.

Birleşen sendika veya konfederasyonların bütün hak, borç, yetki ve menfaatleri birleşme sonucu meydana getirdikleri yeni tüzel kişiliğe kendiliğinden geçer.

birleşmiş milletler²²⁰: II. Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası ilişkileri istikrara kavuşturmak ve dünya barışını sağlam temeller üzerine oturtmak amacıyla 1945 yılında kurulan, 192 devletin üyesi olduğu uluslararası kuruluş.

birleşmiş milletler kalkınma programı: Demokratik yönetişimin, yoksulluk olmaksızın sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla 1992 yılından başlayarak bir çok ülkede sürdürülen program.

birleşmiş milletler komiteleri²²⁰: İnsan hakları sözleşmelerini yorumlayan, sözleşmelerin taraf devletlerde nasıl uygulandığını denetleyen ve bazı durumlarda sözleşmenin ihlaline ilişkin şikâyetleri inceleyen yargısal benzeri nitelikte oluşturulmuş uluslararası organlar.

birleşmiş milletler şartı²²⁰: II. Dünya Savaşı'nda dünya barışını kurmak amacıyla, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu, 51 ülke tarafından 26 Haziran 1945'te imzalanan uluslararası sözleşme.

birleşmiş milletlerin kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi²⁴⁵: Toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın-erkek rollerine dayalı önyargıların yanı sıra geleneksel ve benzer tüm ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını hedefleyen sözleşme.

birleştirici müzakere⁴⁸: Tarafların azami çıkar sağlamak üzere bir anlaşma çerçevesinde işbir-

liği yaptıkları, aynı zamanda yaratılan değeri paylaşmak üzere yarıştıkları müzakere.

biyobimetik: Doğayı taklit bilimi.

biyoloji²: Bitki ve hayvanların doğma, büyüme ve üremesi ile ilgili konularla uğraşan bilim dalı.

biyolojik²: Biyoloji ile ilgili.

biyolojik etkenler⁹⁸: Herhangi bir enfeksiyona, alerjiye veya zehirlenmeye neden olabilen, genetik olarak değiştirilmiş olanlar da dahil mikroorganizmaları, hücre kültürlerini ve insan parazitleri.

biyolojik etkenlere maruziyet risklerinin önlenmesi hakkında yönetmelik⁹⁸: İşçilerin biyolojik etkenlere maruziyetten kaynaklanan veya kaynaklanabilecek sağlık ve güvenlik risklerinin önlenmesi ve bu risklerden korunmasına dair esas ve usulleri düzenlemek amacıyla hazırlanan yönetmelik.

bizzat çalışma borcu¹⁷⁷: Hizmet sözleşmesinin taraf işçinin, yüklendiği işi bizzat yapmakla yükümlü olması.

boğa piyasası: Stratejilerin, fiyatların yükselceği beklentisine dayandırılarak belirlendiği piyasa.

bolşevik^{110,319}: Yirminci yüzyılın başlarında, Rus İşçi Sosyal Demokrat Partisi'nin Lenin'in de içlerinde bulunduğu, parti genel merkezinin bütün yetkileri elinde toplamış profesyonel ihtilalcilerden kurulmuş olduğu modeli benimsemiş kanadı.

bono³⁰⁸: Ticaret senedi, belirli bir vadenin sonunda belirli bir paranın belli bir kimseye ödeneceğini bildiren senet.

borç deflasyonu³²⁸: Bireylerin ve firmaların çok fazla borçlanmaları nedeniyle harcamalarının düştüğü durum.

borç yükü¹¹⁰: Devlet borçları ana kısmının ve faizinin ekonomi üzerine baskısı.

borçlanma gücü: Ekonominin dış kaynaklardan borçlanma yeteneği.

bordro²⁶: Ücret veya maaş karşılığı yapılacak ödemeyi ayrı ayrı ve detaylı olarak gösteren cetvel.

borsa²²³: Devletin izin ve kontrolüyle belli hukuk kurallarına göre, sarraf ve tüccarlar tarafından kaydı yaptırılan para ve her çeşit menkul değerlerle standart ürünlerin fiyatlarının serbestçe teşekkülüne, alınıp satılmasına imkan veren yer.

borsaya kote olmak: Borsanın izni ile halka arz edilmek istenen hisse senetlerinin alış ve satışının yapılabilmesi için borsaya kaydedilmesi.

boş kadro¹²⁰: Bütçeden maaş ve diğer özlük hakları ödemelerinde kullanılan kadrolardan atama yapılmamış olanlar.

boş zaman: Çalışanın, çalışma saatleri dışında kalan zamanı.

boş zaman çalışanı: Toplumun boş zamanlarını değerlendirmede çalışan futbolcu, tiyatrocusu vb. işçiler.

boulwarism¹⁶⁰: İşçi sendikalarına karşı uzlaşmaz bir tutum takınma şekli.

boykot: Bir isteği gerçekleştirmek için kişinin ya da bir grubun ya da bir devletin yapageldiği şeyleri durdurması.

bölge müdürlüğü⁵: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun, Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve İl İdaresi Kanunu hükümlerine uygun olarak Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gazi-

antep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Samsun, Trabzon, Van, Zonguldak, Sivas illerinde kurulmuş, Bakanlıkça verilen görevleri yerine getiren taşra teşkilatı.

bölgesel kalkınma¹⁷⁹: Ülkede coğrafi bölgeler arasındaki iktisadi gelişmişlik farklarını gidermek amacıyla kamu otoritelerince izlenen iktisat politikası.

bölgesel planlama¹⁷⁹: Belirli bir bölgenin kalkınmasını sağlamak amacıyla geliştirilen ve bölge düzeyinde uygulanması öngörülen politikalar bütünü.

bölünmüş kimlik²⁵⁹: Birbirleriyle yarışabilen, bir çok iç gereksinimi barındıran bir benlik kavramı.

braket: Paslanmaz çelik, seramik, plastik gibi malzemelerden yapılan ortodontide kullanılan tedavi aracı.

brics: Ekonomisi hızlı büyüyen ülkelerin (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) oluşturdukları grup.

buharın pamukla evliliği: Buharın tekstil endüstrisinde kullanılmasıyla başladığı düşünülen sanayi devrimini anlatmak için kullanılan deyim.

buhran: Bunalım, kriz.

bumerang: Atıldığı yerden geri dönen ağaçtan yapılmış silah.

burjuva: Kentliler, üretim araçları sahipleri; soylu, köylü ve işçi sınıfları dışındaki sınıf.

burjuva devrimi: Soyluların ekonomik, sosyal ve siyasal üstünlüğüne ve yönetimine son veren, gücünü sanayi ve ticaretten alan kesimin öne çıkması.

burjuvalaşma²⁶⁹: Burjuva özelemlerinin ve burjuva yaşam tarzının işçi sınıfı arasında yaygınlaşma süreci.

burjuvazi⁵⁸: Kapitalist toplumlarda artık değerin bölüşülmesinde işçi sınıfı ile mücadele eden ve kapitalizmin korunmasından çıkar sağladığı varsayılan orta sınıf ya da yönetici kesim.

bülten¹⁷⁸:

1. Halka bilgi veren kısa özlü rapor, bildiri.
2. Bilimsel etkinlikleri duyurmak için çıkarılan dergi.

bünyesel (yapısal) işsizlik¹⁹⁶: Gelişmiş ekonomilerde belirli bir sektörde durgunluğun; gelişme süreci içindeki ekonomilerde ise ekonomik

ve sosyal yapının devamlı değişimi nedeniyle yaşanan işsizlik türü.

bürokrasi¹¹⁰: Büro memurlarının başatlığını ifade eden terim.

bürüt (brüt)²:

1. Kabı ve darası ile birlikte olan ağırlık.
2. Kesinti yapılmamış.

bütçe¹²⁰: Devletin, gelecek bir yıldaki gelir, gider ve finansman tahminlerini içeren ve giderlerin yapılması ve gelirlerin toplanması için yetki veren kanun.

bütçe açığı: Bütçenin ait olduğu yılın giderlerinin gelirlerini aşması, aşan kısım.

bütçe dengesi¹¹⁰: Normal devlet gelirlerinin, toplam devlet harcamalarına eşit olması.

bütçe fazlası: Bütçenin ait olduğu yılın gelirlerinin giderlerini aşması, aşan kısım.

bütçe ilkeleri²⁴²:

- a) Bütçelerin hazırlanması ve uygulanmasında, makroekonomik istikrarla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak esastır,
- b) Kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisi, kanunlarla düzenlenen görev

- ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılır,
- c) Bütçeler kalkınma planı ve programlarda yer alan politika, hedef ve önceliklere uygun şekilde, idarelerin stratejik planları ile performans ölçütlerine ve fayda-maliyet analizine göre hazırlanır, uygulanır ve kontrol edilir,
 - ç) Bütçeler, stratejik planlar dikkate alınarak izleyen iki yılın bütçe tahminleriyle birlikte görüşülür ve değerlendirilir,
 - d) Bütçe, kamu mali işlemlerinin kapsamlı ve saydam bir şekilde görünmesini sağlar,
 - e) Tüm gelir ve giderler gayri safi olarak bütçelerde gösterilir,
 - f) Belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilmemesi esastır,
 - g) Bütçelerde gelir ve gider denkliğinin sağlanması esastır,
 - h) Bütçeler, ait olduğu yıl başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamaz,
 - ı) Bütçelerde, bütçeyi ilgilendirmeyen hususlara yer verilmez,

- i) Bütçeler kurumsal, işlevsel ve ekonomik sonuçların görülmesini sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığı'nca uluslararası standartlara uygun olarak belirlenen bir sınıflandırmaya tabi tutularak hazırlanır ve uygulanır,
- j) Bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında açıklık, doğruluk ve mali saydamlık esas alınır,
- k) Kamu idarelerinin tüm gelir ve giderleri bütçelerinde gösterilir,
- l) Kamu hizmetleri, bütçelere konulacak ödeneklerle, mevzuatla belirlenmiş yöntem, ilke ve amaçlara uygun olarak gerçekleştirilir,
- m) Bütçelerde, ödenekler belirli amaçları gerçekleştirmek üzere tahsis edilir.

bütçe kanunu³⁴⁶: Gelecek yılda yapılacak kamu harcamalarını miktar ve kurumlara göre belirleyen, toplanacak gelirleri öngören, gelirlerin toplanmasına yetki ve kamu harcamalarının yapılmasına izin veren kanun.

bütçede anayasaya aykırı hükümler²⁰⁵: Anayasanın 161. maddesinin "bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiç bir hüküm konulamaz" düzenlemesine karşın bütçe kanununa konulan bütçeyle ilgisiz hükümler.

bütçeleme tekniği¹¹⁰: Devlet bütçesinin hazırlanma aşamasından başlayarak, hükümette ve parlamentoda müzakeresini, kanunlaşmasını, uygulamasını ve uygulama sırasında kontrolünü içine alan faaliyetleri ve bu faaliyetlerin uygulanmasında takip edilen metotlar.

bütün vücut titreşimi⁹⁰: Vücudun tümüne aktarıldığında, işçilerin sağlık ve güvenliği için risk oluşturan, özellikle de, bel bölgesinde rahatsızlık ve omurgada travmaya yol açan mekanik titreşim.

büyük kriz (depresyon): 1929 yılının Ekim ayında Amerika Birleşik Devletleri borsasında başlayarak bütün dünyaya yayılan ve 1932 yılı sonuna kadar süren ekonomik kriz.

büyüme¹⁷⁹: Bir ekonomide yaratılan gayrisafi milli hasıladaki (veya gayrisafi yurtiçi hasıla) sabit fiyatlarla hesaplanan nicel değişim.

büyüme hızı: Bir önceki yıla oranla reel milli gelirden gerçekleşen artış oranı.

cam tavan: İş yaşamında yöneticilerin belirli bir aşamadan sonra yükselmelerini engelleyen faktörler. Bazen de kadınların ve azınlıkların yükselmelerini engelleyen faktörler için kullanılmaktadır.

can kurtarma aracı¹⁸²: Gemiye terk amacıyla kullanılan ve tehlikedeki kişilerin canlarını kurtarmaya elverişli deniz aracı.

canlandırma politikaları: Durgunluk sürecine girmiş bir ekonomiyi yeniden canlandırmak amacıyla hükümet tarafından uygulanan politikalar.

cari açık:

- a) Yurt dışına satılan mallar (ihracat)dan sağlanan gelirler,
- b) Yurt dışından alınan mallar (ithalat)a yapılan giderler,

- c) Yurt dışına sağlanan nakliye, sigorta, turizm vb. kazanılan döviz gelirleri,
- ç) Yurt dışından alınan nakliye, sigorta, turizm vb. yapılan döviz giderleri,
- d) Yurtdışına döviz ile yapılan yatırımlardan elde edilen ve yurtiçine gönderilen kârlar, faizler,
- e) Yabancıların yurt içine yaptığı yatırımlardan elde edip, yurt dışına çıkardıkları kârlar, faizler,
- f) Yurtdışındaki işçilerden sağlanan döviz gelirleri,
- g) Yurt içinde çalışan yabancıların dışarı gönderdikleri gelirleri.

Yukarıda sayılan gelir ve giderlerin eksi sonucu.

cari fiyat²³⁹: Fiyat endeksleri hesaplanabilmesi için gerekli olan mal ve hizmetlerin ilgili dönemde yürürlükte olan fiyatları.

cari kur: Dövizin günlük alım satım işlemleriyle oluşan ve her gün değişen fiyatı.

cari varlıklar: Bir işletmenin bilançosunda gözüken kasa, banka, hisse senedi, tahvil, bono, alacaklar, stoklar vb. döner varlıklar.

casusluk²:

1. Yabancı bir ülkeye bildirmek üzere diğer bir ülkenin sırlarını elde etmek için yapılan faaliyet.
2. Casus gibi davranmak, casusluk etmek.

cebri icra³¹⁵: Kendi istekleriyle borçlarını ödemeyen borçluların, borçlarını devlet kuvveti ile ödemelerinin sağlanması; ilgili icra dairelerinin, (gereğinde) zor kullanarak borçluyu borcunu ödemeye zorlamaları.

cemaat: Topluluk.

cer: Çekme, sürükleme.

cer vasıtası: Çekme aracı.

cesareti kırılmış emek hipotezi³²⁸: Ekonominin daralma dönemlerinde, işsizlerin iş bulma umudunu kaybetmesi nedeniyle iş başvurularının azalmasına bağlı olarak iş gücüne katılım oranının düşeceğini ve dolayısıyla işsizlik oranının daha düşük düzeyde hesaplanacağını savunan yaklaşım.

ceza²:

1. Kabahat ve suç işleyene doğru yola getirmek maksadıyla, suçun derecesine göre

çektirilen her türlü acı hal, azap, karşılık, sıkıntı.

2. Suç işleyen kimseye kanunlara uygun olarak uygulanan sınırlama, ceza.

ceza muhakemesi kanununa göre yetkili mahkeme²¹³:

- a) Suçun işlendiği yer mahkemesi,
- b) Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi,
- c) Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesi; ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi,
- ç) Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi, mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi,

- d) Görsel veya işitsel yayınlarda (c) fıkrası hükmü uygulanır. Görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi, yetkilidir.

ceza parası⁶⁹: İşverenin iş sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesinde gösterilen sebeplerle işçi ücretlerinden ceza olarak kestiği para.

ceza paralarının kullanılacağı yerler⁶⁹: İşçilerin;

- a) Mesleki eğitimleri,
- b) İş sağlığı ve güvenliği konularındaki eğitimleri,
- c) Sosyal hizmetleri.

cezai şart³¹⁰: Mevcut borcun ifa edilmemesi veya eksik ifa edilmesi halinde ödenmesi gereken ekonomik değere sahip ve hukuki işlem ile belirlenmiş hayattakiler arasında bir edim taahhüdü.

cinsel işbölümü²⁶⁹: Sanayileşme ile işyerinin evden ayrılması ile başladığı iddia edilen kadın ile erkek arasındaki iş bölümü, iş paylaşımı. Kadın ve erkeğin yaptığı işlerin ayrılması.

Ancak sanayi öncesi toplumlarda da bu iş ayrımı görülmektedir.

cinsel sağlık³³⁷: Cinsellikle ilgili fiziksel, ruhsal ve sosyo-kültürel sağlık sürecinin kesintisiz olarak yaşanması.

cinsel taciz:

1. Ahlaksızca, ulu orta veya gizlice söz ve davranışlarla karşı cinse eziyet etme, tedirginlik ve sıkıntı verme.
2. Çalışma hayatında ekonomik güç, üst makam veya başka etkili bir göreve sahip olanların, genellikle karşı cinsi ahlak dışı birtakım tutum ve davranışlarla cinsel yönden sıkıntıya sokup rahatsız etmesi.

cinsel yönelim¹⁴⁷: Bireyin farklı bir cinsiyet ya da aynı cinsiyet ya da birden fazla cinsiyete kurduğu ilişkiyi açıklayan hali.

cinsel yönelim²²⁰: Kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinse yönlendiğini belirler. Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal ve cinsel çekim olarak tanımlanabilir. Heteroseksüellik, eşcinsellik ve biseksüellik gibi.

cinsiyet¹⁷⁹: Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiye ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks.

ciro¹⁷⁹:

1. Bir ticaret senedinin alacaklı tarafından arkasına gereken yazının yazılıp imza edilerek üçüncü bir kişiye devredilmesi.
2. İş hacmi.

compliance (kompliyans): Kurallara uyma.

cüz: Bir bütünün parçası.

çağrı üzerine çalışma¹: İşçinin yapmayı üstlendiği işle ilgili olarak kendisine ihtiyaç duyulması ve işverence çağrılması halinde iş görme edimini yerine getirmesi esası ile kurulan yazılı ve kısmi süreli bir iş sözleşmesi türü.

çağrının işvereni bağlaması⁵⁹: Toplu iş sözleşmesine taraf olan işveren sendikasının, toplu görüşmeye çağrı tarihinde üyesi bulunan işverenin o sendika ile ilgisinin daha sonra herhangi bir suretle kesilmesi halinde dahi, söz konusu işverenin, o çağrı ile bağlı kalması.

çalışabilir nüfus: Onbeş yaşından küçükler ile altmış dört yaşından büyükler dışındaki nüfus.

çalışan çocuk: Esnaf ve sanatkarlar yanında ya da sanayide ya da tarım kesiminde ailesi ile birlikte çalışan ve onsekiz yaşın altındaki çocuklar.

çalışan çocuklar ulusal yönlendirme komitesi¹⁰⁸: Ülkemizde uygulanacak çocuk işçiliğini sona erdirmeye projelerinin çocuk işçiliği açısından ülke politikalarına ve şartlarına uygunluğuna karar vermek üzere oluşturulmuş üst kurul.

Çocuk işçiliği konusunda yapılan çalışmalarla ilgili olarak kurumlar arası bilgi alışverişinde bulunmak, çalışmaları ve deneyimleri paylaşmak, çocuk işçiliğini önlemeye yönelik çözüm önerilerinde bulunmak amacıyla oluşturulmuş bir danışma kuruluna sahiptir.

çalışan için hisse senedi sahipliği planı²⁹⁷: Çalışana şirketin sahipliğinin bir kısmının verilmesi ve onların da karlılık ve performans artışından doğrudan etkilenmesinin sağlanması.

çalışan yoksul: Geliri olan, ancak net gelir düzeyi bakımından yoksul sayılan çalışan.

çalışan yoksullar: Yılın en az altı ayını iş arayarak veya düşük ücretle çalışarak geçiren, yoksul ailenin bireyleri.

çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin usul ve esasları hakkında yönetmelik⁸²: İşyerinde sağlıklı ve güvenli bir ortamı temin etmek, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını azaltmak, çalışanları yasal hak ve sorum-

lulukları konusunda bilgilendirmek, onların karşı karşıya bulundukları mesleki riskler ile bu risklere karşı alınması gerekli tedbirleri öğretmek ve iş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturarak uygun davranış kazandırmak amacıyla işyerlerinde çalışanlara verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelik.

çalışılmış sayılan günler¹: Çalışılmadığı halde kanunen çalışma süresinden sayılan zamanlar ile günlük ücret ödenen veya ödenmeyen kandan veya sözleşmeden doğan tatil günleri.

Evlenmelerde üç güne kadar, ana ve babanın, eşin, kardeş veya çocukların ölümünde üç güne kadar verilmesi gereken izin süreleri.

Bir haftalık süre içinde kalmak üzere işveren tarafından verilen izinlerle hekim raporuyla verilen hastalık ve dinlenme izinleri.

çalışır durumdaki gemi¹⁸²: Denize elverişlilik belgesi geçerli olan gemiler.

çalışırken toplumsallaşma²⁶⁹: İşyerinin, çalışılan kuruluşun, işkolunun ya da meslek grubunun normları, değerleri ve kültürünü içselleştirmeyi, işyerindeki güç ve otorite ilişkilerine uyum göstermeyi, ikincil ilişkileri yürütme becerisi edinmeyi, her işçiye atfedilen rol ve işlevlere

göre hareket etemeyi ve işverenlerin tercih ettiği davranışları (titizlik, takım ruhu ve sadakat gibi) benimsemeyi kapsayan bir süreç.

çalışma ahlakı⁵⁸: Üretim sürecinde değişik konumlarda yer alan bireylerin, amaçlanan üretim düzeyine ulaşabilmek için yetenekleri çerçevesinde yerine getirmekle yükümlü hissettikleri sorumluluk ve yükümlülükler.

çalışma barışı: İşçi, işveren ve devlet arasındaki ilişkilerin çatışmalardan uzak, sosyal diyalog ve sosyal ortaklık anlayışı içinde sürdürülmesi.

çalışma belgesi¹: İşverenin, işten ayrılan işçiye verdiği, işin çeşidinin ne olduğunu ve süresini gösteren belge.

çalışma ekonomisi: Ekonominin alt dallarından birisi. Emek piyasasının işleyişini arz cephesinden ele alıp; istihdam, gelir, ücret, toplu pazarlık düzeninde ücretlerin belirlenmesi konularını inceleyen, sosyal politikanın ekonomik özü.

çalışma genel müdürlüğü¹¹³:

- Çalışma hayatı ile ilgili mevzuatı uygulamak,
- İşçi, işveren ilişkilerini düzenlemek, çalışma barışını sağlayıcı tedbirleri almak,

- c) Çalışma mevzuatı ve istihdam politikası ile ilgili tasarıları ve kalkınma planları ve yıllık programlarda yer alan genel politika içinde mahalli ve sektörel bazda istihdam programlarını hazırlamak,
- ç) Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunlarında öngörülen işleri yapmak,
- d) İstihdamdaki gelişmeleri izlemek ve istihdamı sağlayıcı tedbirleri almak, üretimde emek verimliliğini yükselten politikalar geliştirmek,
- e) Yüksek Hakem Kurulu ile Bakanlık arasındaki ilişkileri yürütmek,
- f) Resmi Arabuluculuk Teşkilatı ile ilgili işlemleri yapmak,
- g) Bakanlıkça verilecek diğer görevleri yapmak üzere oluşturulmuş Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı merkez birimi.

çalışma grubu: İşletmelerde belli işlerde veya belirsiz süreli olarak belirlenen bir amaca, hedefe varmak için işverence veya çalışanların kendi aralarında oluşturdukları grup.

çalışma hakkı⁶²: Devletin, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalış-

mayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için aldığı tedbirler ile koruduğu hak.

çalışma hayatına ilişkin üçlü danışma kurulunun çalışma usul ve esasları hakkında yönetmelik⁶⁵: Çalışma barışının ve endüstri ilişkilerinin geliştirilmesi, çalışma hayatıyla ilgili mevzuat çalışmalarının ve uygulamalarının izlenmesi, hükümet ile işveren, kamu görevlileri ve işçi sendikaları konfederasyonları arasında etkin bir danışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulan Üçlü Danışma Kurulu'nun teşekkülü, görev ve yetkileri, organları, toplanması, çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelik.

çalışma izni¹⁰⁴: Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelere uygun olarak, iş piyasasındaki durum, çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişiklikleri dikkate alınarak, yabancıнын ikamet izninin süresi ile iş sözleşmesinin veya işin süresine göre, belirli bir işyeri veya işletmede ve belirli bir meslekte çalışmak üzere en çok bir yıl geçerli olmak üzere verilen izin (süreli izin).

çalışma koşulları¹: Bireysel veya kolektif iş sözleşmesi veya iş sözleşmesinin eki niteliğindeki işyeri yönetmelikleri ve benzeri kaynaklar ya da işyeri uygulaması ile oluşmuş çalışma koşulları.

çalışma meclisi¹⁰⁸: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca tespit edilen gün ve gündemle toplanıp, gündemdeki konular hakkında inceleme ve görüşmelerde bulunarak düşüncelerini bildiren Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın sürekli kurulu.

Çalışma Meclisi yılda en az bir kere toplanır. İşçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan bir sosyal diyalog kuruludur.

çalışma ortamı¹⁴:

1. İşletmelerin ürünlerini istedikleri kalitede üretebilmesi amacıyla çalışanları için gerekli olan üretim, kalite kontrol vb. alanlar ile dinlenme alanları, yemek alanları vb. uygun alanları yaratması.
2. ISO 9001 kalite yönetim sistemi standardının 6.4 nolu maddesi.

çalışma raporu (faaliyet raporu): Sendika, sendika şubesi ve konfederasyonların iki genel kurul arasındaki faaliyetlerini üyelerini bilgilendirmek ve etkilemek amacıyla düzenleyip, genel kurul öncesi sundukları rapor.

çalışma süresi¹: Haftanın çalışılan günlerine eşit olarak bölünen en çok kırkbeş saatlik süre.

çalışma süresinden sayılan haller¹:

- a) Madenlerde, taşocaklarında yahut her ne şekilde olursa olsun yeraltında veya su altında çalışılacak işlerde işçilerin kuyulara, dehlizlere veya asıl çalışma yerlerine inmeleri veya girmeleri ve bu yerlerden çıkmaları için gereken süreler.
- b) İşçilerin işveren tarafından işyerlerinden başka bir yerde çalıştırılmak üzere gönderilmeleri halinde yolda geçen süreler.
- c) İşçinin işinde ve her an iş görmeye hazır bir halde bulunmakla beraber çalıştırılmaksızın ve çıkacak işi bekleyerek boş geçirdiği süreler.
- ç) İşçinin işveren tarafından başka bir yere gönderilmesi veya işveren evinde veya bürosunda yahut işverenle ilgili herhangi bir yerde meşgul edilmesi suretiyle asıl işini yapmaksızın geçirdiği süreler.
- d) Çocuk emziren kadın işçilerin çocuklarına süt vermeleri için belirtilecek süreler.
- e) Demiryolları, karayolları ve köprülerin yapılması, korunması ya da onarım ve tadili gibi, işçilerin yerleşim yerlerinden uzak bir mes-

fedede bulunan işyerlerine hep birlikte getirilip götürülmeleri gereken her türlü işlerde bunların toplu ve düzenli bir şekilde götürülüp getirilmeleri esnasında geçen süreler.

çalışma şartları ve dinlenme hakkı⁶²: Kimsenin, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaması.

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. Dinlenmek çalışanların hakkıdır.

çalışma ve kimlik kartı⁷: Deniz İş Kanunu'na tabi işveren veya işveren vekilinin işe aldığı işçiye onbeş gün içinde vermekle yükümlü olduğu belge.

İşçi deneme süresine tabi tutuluyorsa onbeş günlük süre deneme süresinin bitiminden itibaren başlar.

çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı¹¹³: Çalışma hayatını, işçi-işveren ilişkilerini, iş sağlığı ve güvenliğini düzenlemek, denetlemek ve sosyal güvenlik imkanını sağlamak, bu imkanı yaygınlaştırmak ve geliştirmek, yurt dışında çalışan işçilerimizin çalışma hayatından doğan hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurulmuş bakanlık.

çalışma ve sosyal güvenlik eğitim ve araştırma merkezi¹⁰⁸: Çalışma hayatı ve sosyal güvenlik konularında ulusal ve uluslararası düzeyde eğitim, araştırma, inceleme, yayın, dokümantasyon ve danışmanlık faaliyetlerinde bulunmak amacıyla 7460 sayılı Kanun ile 29.02.1960 tarihinde kurulmuş, 16.07.2003 tarihinde 4947 sayılı Kanun ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi adını almış, işçi ve işveren konfederasyonları ile işbirliği içinde olan kuruluş.

çalışma ve sözleşme hürriyeti⁶²: Herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hakkına sahip olması.

çalışma yaşı¹:

- Onbeş yaşı doldurmuş olmak. Ancak, on dört yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar, bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler.
- Maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında çalışılacak işlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınlar çalıştırılmaz.
- Sanayiye ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçiler çalıştırılmaz.

çapa: Faiz oranları, enflasyon, büyüme oranları gibi ekonomik karar alma süreçlerinde referans olarak alınan büyüklükler.

çapraz kur: Ulusal paranın dışında iki yabancı paranın her birinin bir üçüncü yabancı para karşısında değişim oranı.

çatışma^{297,270}: İki ya da daha fazla insanın ya da grubun aynı anda aynı yeri ya da kaynağı kullanmaya teşebbüs etmesi sonucu ihtiyaçların, çıkarların veya isteklerin birbiriyle çelişmesi ile ortaya çıkan anlaşmazlık, duygusal gerilim veya çarpışma.

çek^{184,302}: Bir bankaya hitaben yazılmış, kanunlara uygun düzenlenmiş ödeme emri niteliğinde kıymetli kağıt.

çekince²²⁰: Uluslararası bir sözleşmeye taraf olan devletin, o sözleşmenin bazı hükümlerinin etkisini kendisi bakımından değiştirmeye veya ortadan kaldırmaya yönelik yaptığı tek taraflı bildirim.

çekirdek aile: Anne, baba ve çocuklardan oluşan aile.

çekirdek enflasyon²³⁹: Enflasyonun geleceğine ilişkin tahmin edici gücü yüksek olan, enflas-

yonun eğilimini belirleyen ve para politikasının oluşturulmasına yardımcı olan özel kapsamlı fiyat endeksi.

çekirdek işçi: Bir işyerinde, başarılı sonuçlar alınmasında öne çıkan ve bu nedenle de ödüllendirilmesi gereken işçiler.

çelişkili sınıfsal konum²⁶⁹: Toplumsal sınıfların üretim ilişkileri içerisinde tamamen kutuplaşmadığı üretim ilişkilerinde sınıf ilişkilerinin çelişkili olması.

Kapitalizmde (kutuplaşmanın olduğu üretim ilişkilerinde) işçi sınıfı hiç bir üretim aracına sahip değildir ve emek gücünü burjuvaziye satmak zorundadır; dolayısıyla burjuvazi tarafından hem sömürülür hem de onun egemenliği altındadır.

çerçeve sözleşme⁴²: Ekonomik ve Sosyal Konseyde temsil edilen işçi ve işveren konfederasyonlarına üye işçi ve işveren sendikaları arasında işkolu düzeyinde; en az bir, en çok üç yıl süreli; mesleki eğitim, iş sağlığı ve güvenliği, sosyal sorumluluk ve istihdam politikalarına ilişkin düzenlemeleri içerebilen taraf işçi ve işveren sendikalarının üyeleri hakkında uygulanan sözleşme.

çevik üretim sistemi³²⁸: Yetkilerle donatılmış çalışanlarla gelişmiş teknolojileri etkin bir biçimde bir araya getiren, tüketici özel istemlerini dikkate alan, etkinliklerdeki hataları azaltan, kısa üretim süreçleri (haftalık) oluşturarak etkin rekabet etmeyi sağlayan, duruma göre üretim programını değiştirerek uyum sağlayabilen esnek bir üretim, yönetim, planlama ve kontrol sistemi.

çevre ekonomileri: Az gelişmiş veya gelişme sürecindeki ekonomiler.

çevrimsel işsizlik³²⁸: İktisadi dalgalanmaların gerileme ve durgunluk dönemlerinde toplam istemdeki daralmaya bağlı olarak ortaya çıkan dönemsel bir işsizlik türü.

çıkar grupları²⁶⁹: Yurttaşların kendi adlarına örgütlenme becerisi ve istekliliğini gösterip, yasaları, devlet kuruluşlarını ve kamuoyunu etkilemeye çalışmak amacıyla oluşturdukları, demokrasinin değerli öğelerinden birisi.

Özgül ve dar biçimde tanımlanmış hedefleri olan ve ılımlı ya da radikal, yerel ya da uluslararası kapsamda gönüllü birliktelik.

çıplak ücret: İşçilere, çalışılan ve çalışılmayan süreler için (365 gün) ödenen tutarı gösteren nakdi (nominal) ve brüt miktar.

çırak³²: Çıraklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştiren kişi.

çıraklık sözleşmesi³²⁴: İşverenin, belirli bir meslek ve sanatı çırağa öğretmesi ve çırağın çalışması halinde ücret ödemesi taahhüdünü içeren sözleşme.

çocuk bakım yurdu: Kreş.

çocuk haklarına dair sözleşme²²⁰: Birleşmiş Milletler tarafından 1989 tarihinde kabul edilen, çocukların temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan uluslararası sözleşme.

çocuk istismarı²⁶⁹: Bir yetişkinin ya da yetişkinlerin bir çocuğa kötü davranması ya da incitmesi.

Bu istismar; fiziksel, ruhsal ya da cinsel ya da üçünün bir arada olduğu bir istismar olabilir.

çocuk işçi⁷⁰: Ondört yaşını bitirmiş, onbeş yaşını doldurmamış ve ilk öğretimini tamamlamış kişi.

çocuk parası: Çocuk yardımı.

çocuk ve genç işçilerin çalıştırılma usul ve esasları hakkında yönetmelik⁷⁰: Çocuk ve genç işçilerin sağlık ve güvenliklerini, fiziksel, zihinsel, ahlaki ve sosyal gelişmelerini veya öğrenimlerini tehlikeye atmadan, çalışma şekillerinin esaslarını belirlemek ve ekonomik istismalarını önlemek için düzenlenen yönetmelik.

çocuk yardımı:

1. Memurlar için her yıl Bakanlar Kurulunca belirlenen katsayılar üzerinde en fazla iki çocuk için ödenen miktar.
2. Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen maddeler ile farklı koşullara bağlı olarak farklı miktarlarda yapılan ödeme.

çocuk yuvası²: Genellikle çalışan kadınların, küçük çocuklarını sabah bırakıp, akşam aldıkları bakım evi.

çoğaltan³²⁸: Gelir harcama modelinde, otonom kalemlerin herhangi birinde ortaya çıkan değişimin reel gayrisafi yurt içi hasıla üzerinde yarattığı kendisinden daha büyük etkiyi gösteren, 1931 yılında ilk kez Richard F. Kahn tarafından daha sonra da J. M. Keynes tarafından ayrıntılandırılarak kullanılan katsayı.

çoğul gebelik: Anne rahminde birden fazla fetusun (embriyo-cenin) geliştiği gebelik.

çoğulcu toplumlar²⁶⁹: Farklı dilsel, etnik, dinsel ya da ırksal grup ve cemaatlere bölünmüş olan toplumlar.

çoğulculuk²⁶⁹: Siyasal iktidarın geniş bir rekabet içindeki çıkar grupları arasında dağıtıldığı, bu gruplardan hiç birinin tam anlamıyla güçlü olmadığı, ama hepsinin de kendi meşru çıkarlarını koruyacak kadar güçlü olduğu demokratik toplumu anlatan görüş.

çoğunlukçu demokrasi²⁵³: Çoğunluk kararlarının her şeyin üstünde tutulduğu, devletin halkın çoğunluğunun iradesine göre yönetildiği demokrasi.

çok kısa dönem³²⁸: Firmanın üretim sürecinde kullandığı girdilerin hiçbirini, dolayısıyla üretim miktarını değiştiremeyeceği kadar kısa bir zaman aralığı.

çok uluslu şirket²⁸⁴: Birden fazla ülkede faaliyet gösteren, küresel piyasalara mal ve hizmet üreten, ekonomik gücü, finans kaynakları ve lobi çalışmaları ile küreselleşmeye hizmet eden şirketler.

çoklu temelde ayrımcılık (çoklu ayrımcılık)²²⁰:
Bir kişinin birden çok temelde ayrımcılığa uğraması durumu.

dalgalı borçlar¹¹⁰: Bir bütçe dönemindeki gelir ve giderlerin zaman içindeki uyumsuzluğunu giderbilmek için hazinenin genellikle para piyasasından sağladığı krediler.

dalgalı kur sistemi: Kurun hiç bir müdahale olmadan piyasada arz ve talebe göre belirlendiği sistem.

dalyan¹⁷⁹: Deniz, göl ve ırmakların kıyılarına yakın yerlerinde ağ ve kazıklarla oluşturulan balık avlama yeri.

damga pulu¹²⁰: Damga vergisi tahsilinde kullanılan ve saymanlıklarca alınan, saklanan ve satılan pullar.

damga vergisi: Kişiler veya kuruluşlar arası hukuki işlemlerin geçerliliğini belirleyen kağıtların imzalanması sırasında ödenen dolaylı vergi.

danışmanlık: İstekte bulunan kişi veya kurumlara uzmanlık alanı ile ilgili bilgi verme işi. Uzman kişi veya kurumun ya da bir yönetinin işin başarılmaması için destek vermesi yol göstermesi.

danıştay²⁰⁸: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş yüksek idare mahkemesi, danışma ve inceleme mercii.

danıştay'ın görevleri²⁰⁸:

- a) İdare mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görüşülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini incelemek ve karara bağlamak,
- b) Kuruluş kanununda yazılı davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlamak,
- c) Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu'nca gönderilen kanun teklifleri hakkında görüş bildirmek,
- ç) Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından gönderilen işler hakkında görüş bildirmek,
- d) Tüzük tasarılarını incelemek, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşünce bildirmek,
- e) Kuruluş kanunu ve diğer kanunlarla verilen görevleri yapmak.

dar boğaz^{110,328}: Piyasalarda üretimin, kredilerin, döviz imkanlarının, sürümün, ham madde arzının ve malzeme stoklarının ihtiyaç seviyesi altına düştüğü sıkıntılı durum.

dar mükellefiyet²²: Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişilerin sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilmesi.

daralma³²⁸: Bir iktisadi dalgalanma evresinde reel gayrisafi yurt içi hasılanın zirveden dibe kadar geçirdiği azalma süreci.

daraltıcı para politikası³²⁸: Enflasyonu düşürmek amacıyla piyasaya doğrudan tahvil satılması biçiminde açık piyasa işlemleri, reeskont ve faiz oranlarının yükseltilmesi gibi araçlarla para sunumu azaltmaya yönelik politikalar.

data¹¹⁰: Kendileri ekonomik olmayıp ekonomi dünyasını dışarıdan kuşatan ve çerçeveleyen ögeler.

dava arkadaşlığı³⁵³: Açılan bir davada birden çok kimsenin davalı ya da davacı olarak birlikte bulunmaları.

davranış bozukluğu⁵⁸: İnsan davranışlarının ruhsal dengesizlik nedeniyle normal seyrinin dışına çıkması.

davranışsal ilişkiler¹⁷⁹: Toplumsal ve psikolojik davranış eğilimi nedeniyle, iktisadi değişkenler arasında sabit katsayılarla ifade edilen ilişkiler.

dayanıklı mallar¹⁹⁷: Televizyon, bozdolabı gibi uzun süre hizmet veren mallar.

dayanıksız mallar¹⁹⁷: Yiyecek maddeleri gibi bir kullanışta yok olan mallar.

dayanışma aidatı: Toplu iş sözleşmesine taraf olan işçi sendikasına üye olmayan ancak toplu iş sözleşmesinden yararlanmak isteyen, kapsam işyerinde çalışan işçinin işçi sendikasına ödemek zorunda olduğu aidat.

dayanışma grevi: Bir işletmede greve çıkan işçileri desteklemek için başka işletmelerdeki işçilerinde başlattıkları grev.

de facto: Bilfiil, fiilen, hakikatte.

deendüstrilizasyon¹⁶³: Düşük ve orta düşük teknolojili endüstrilerin gelişmiş ülkelerden hızla gelişen ülkelere kayması ve bu ülkelerde toplanması; buna karşılık gelişmiş ülkelerin yüksek teknolojili ve katma değerli sektörlerde yoğunlaşması şeklindeki yapısal değişim.

deflasyon: Ekonominin canlılığını kaybetmesi, talebin daralması, işsizliğin artması hali.

deflatör: Nominal olarak ifade edilen bir ekonomik büyüklüğün gerçek değere çevrilmesinde kullanılan fiyat endeksi.

defteri kebir: Muhasebe kayıtlarının tutulduğu ana defter.

değer yargısı²⁵⁹: Bir kişinin ya da bir düşüncenin ya da bir yapının nesnel ölçülere göre değil, değeri göz önünde tutularak değerlendirilmesi.

değer zinciri analizi¹⁹⁰: Bir organizasyonun kendi sunduğu servis veya ürünlere, belirli bir sırayla uyguladığı işlemlerin, yeni bir değer zincirinin sayesinde anlam kattığını kabul eden işletme felsefesinde, bu zincirdeki güçlü ve zayıf yönleri sistematik olarak ortaya çıkarmak, tanımlamak ve analiz etmek için kullanılan yöntem.

değerlendirme merkezi²⁹⁷: Genellikle yönetim görevlerine başvuran ya da yükseltilecek olan adayların yerine getirmesi istenen bir dizi simülasyon, egzersiz ve görevden oluşan ve belirli bir zaman dilimine yayılan bir seçme ve değerlendirme süreci.

değişim aracı³²⁸: Mal ve hizmetlerin iktisadi karar birimleri arasında el değiştirmesi.

değişim değeri: Bir mal ya da hizmetin alınıp satıldığı fiyat.

değişken³¹⁹: Sosyal bilimlerde kullanılan bir kavram. Herhangi bir bütünün belirli ölçüler içinde elemanlarına ayrılmasıyla ortaya çıkanların her biri.

dekadans: Çürüme, ahlaki çöküntü.

delegasyoncu demokrasi²⁵³: Demokrasinin kurumsallaşamadığı, lidere endeksli demokrasi.

delege²:

1. Bir devleti temsil etmek üzere yabancı bir ülkeye gönderilen kimse, murahhas.
2. Devlet, parti, sendika vb. kuruluşları toplantılarda temsil eden kimse.

demografi:

- 1.¹⁷⁹ Nüfus ile ilgili konuları istatistik yardımı ile araştıran ve bu konuda uygulanan metodları geliştirmeye çalışan disiplin.
- 2.³¹⁹ En üst iktidarın halkta bulunduğu ve halkın belli aralıklarla tanınan özgür seçimlerde, temsilcilerini seçtiği, temsil ve devredilmiş otorite yoluyla halk tarafından dolaylı olarak kullanılan hükümet biçimine imkan veren siyasi sistem.

demokrasi paradoksu⁵⁸: Çoğunluk kararının doğru olduğu öncülünü kabul eden, ancak çoğunluğun tercihi ile çelişik tercihe sahip olan kişinin içine düştüğü çelişkili durum.

demokratik katılım araçları:

- a) Halk oylaması,
- b) Geri çağırma,
- c) Halk girişimi,
- ç) Halk vetosu

gibi halkın yasama ve yürütmeyi denetleme araçları.

deneme süreli iş sözleşmesi¹: Tarafların bir deneme kaydı koydukları iş sözleşmesi türü.

Bu süre en çok iki ay olabilir. Toplu iş sözleşmeleri ile dört aya kadar uzatılabilir.

deneme süresi: İşe yeni başlatılan işçinin denendiği süre. Bu süre içinde taraflar iş sözleşmesini bildirime gerek olmaksızın sona erdirebilirler.

denetçi raporu: Sendika, sendika şubesi veya konfederasyonların denetçisi veya denetleme kurulu tarafından hazırlanan ve genel kurul öncesi üyelere veya delegelere ulaştırılan; sendikanın yönetim ve işleyişlerinin, gelir ve giderlerinin, bunlara ilişkin işlemlerin kanun,

tüzük ve genel kurul kararlarına uygun olup olmadığını inceleyen rapor.

denge: Ekonomide üretim, değişim ve bölüşümün düzenli bir şekilde işlediği, arz-talep, tasarruf-yatırım, ihracat-ithalat, gelir-gider ilişkilerinin uyumlu olduğu, işlerin istenildiği gibi yürüdüğü hal.

deniz iş kanunu⁷: Denizlerde, göllerde ve akarsularda Türk Bayrağı'nı taşıyan ve yüz ve daha yukarı grostonilatoluk gemilerde bir iş sözleşmesi ile çalışan gemi adamları ve bunların işverenleri hakkında uygulanan 854 sayılı kanun.

denizcilik işletmesi¹⁸²: Geminin sahibini veya gemi sahibinden gemiyi işletmek üzere devir almış olan ve Gemi Adamları Yönetmeliğinde belirlenmiş tüm görev ve sorumlulukları yerine getirmesi zorunlu olan diğer ticari işletme veya çıplak gemi kiracısı.

denize elverişli gemi¹⁸⁴: Tekne, umumi donatım, makine, kazan gibi esas kısımları bakımından yapacağı yolculuğun deniz tehlikelerine karşı koyabilecek gemi.

denk bütçe: Bütçenin ait olduğu yılın gelir ve giderlerinin eşit olması.

denkleştirme süresi¹: Tarafların anlaşması ile haftalık normal çalışma süresinin haftanın çalışılan günlerine günde onbir saati aşmamak koşulu ile dağıtıldığı hallerde ortalama haftalık çalışma süresinin normal haftalık çalışma süresine eşitlendiği iki aylık süre.

deontoloji²:

1. İnsanın yerine getirmesi gereken vazifeleri konu edinen bilim dalı.
2. Doktorun hastalarına, meslektaşlarına ve topluma karşı mes'uliyetlerini inceleyen kuralların bütünü.

depresyon¹¹⁰: Ekonominin uzun süre durgun gittiği, işsizliğin arttığı, fiyatların düşme eğilimi gösterdiği ve toplam satın alma gücünün daraldığı konjonktürel dönem.

deregülasyon²²⁷: Piyasa üzerinden devlet düzenlemelerini kaldırma ve serbest ticareti yaygınlaştırma işlemi.

dergi¹⁷⁸: Belli sürelerde çıkan, özdeğ düşünce ve anlayışta olan aydınların siyasal, bilimsel, sainsal alanlara ilişkin düzyazını, şiirlerini toplayan yayım aracı.

derhal fesih¹: İşverenin bildirim süresine ait ücreti peşin vermek suretiyle iş sözleşmesini feshetmesi.

Peşin ücretin hesabında işçinin ücreti dışında işçiye ek olarak sağlanmış para veya para ile ölçülmesi mümkün sözleşme ve kanundan doğan menfaatler de göz önünde tutulur.

derhal fesih hakkını kullanma süresi¹: Taraflardan birisinin derhal fesihe hak kazandıran fiili öğrendiği günden başlayarak altı işgünü ve her halde fiilin gerçekleşmesinden itibaren bir yıl.

dernek⁵²: Kazanç paylaşma dışında kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluğu.

dernek adları için izin alma zorunluluğu⁵²: Adlarında Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler kullanmak isteyen derneklerin İçişleri Bakanlığı'ndan izin alma zorunluluğu.

dernek kurma hürriyeti⁶²: Herkesin, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çekilme hakkı.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

dernekler kanunu⁵²: Dernekler, dernek şube ve temsilciliklerini, federasyonlar, konfederasyonlar ve yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube ve temsilciliklerinin yasak ve izne tabi faaliyetlerini, yükümlülüklerini, denetimlerini ve uygulanacak cezalar ile diğer hususları düzenleyen 5253 sayılı Kanun.

deskripsiyon¹⁷⁸: Söz ya da yazı ile bir nesneyi tanımlama, betimleme.

determinizm³¹⁹: Sosyal olaylar arasındaki ilişkinin zorunlu ve gerekliliğe dayandığı hakkındaki görüş.

devalüasyon: Ulusal para biriminin dış değerinin düşürülmesi.

devir ve temlik: Her türlü hakkın ve alacağın üçüncü bir kişiye devredilmesi.

devlet²: Başka bir ülkeye bağlı olmadan kendi başına yönetilen hükümet ve ülkesi.

devlet borcu²²⁹: Bir ülkede bireylerin gelirlerinin bir kısmını tüketmek yerine (gelirlerinin bir

kısmını ileride kullanmaya razı olarak) satınalma güçlerini kullanmaktan geçici olarak vazgeçip karşılığında devletten bono, tahvil veya bir ödeme sözü almaları ile oluşan kamusal borç.

devlet kapitalizmi: Devletin bütün üretim araçlarını elinde topladığı hal.

devlet muhasebesi¹¹⁰: Kamu gelir ve giderlerinin tespiti, harcama yerlerinin belirlenmesi, toplanması ve ödenmesi ile ilgili işlemlerin tamamını kapsayan kayıt sistemi.

devlet personeli sendikaları kanunu (624 sayılı): 1965-1971 yılları arasında yürürlükte kalan, kamu personelinin örgütlenmesini özel olarak düzenleyen toplu iş sözleşmesi ve grev haklarını tanımayan kanun.

devlet planlama teşkilatı¹¹⁴: Kaynakların verimli kullanılması ve kalkınmanın hızlandırılması amacıyla ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel planlama hizmetlerinin bir bütünlük içerisinde etkin, düzenli ve süratli olarak görülmesi için kurulmuş; Yüksek Planlama Kurulu, Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan meydana gelen teşkilat.

devlet planlama teşkilatı özel ihtisas komisyonları¹⁰⁸: Devlet Planlama Teşkilatı, plan hazırlıkları uygulamasında, belirli konu başlıkları altında, alanlarında uzman çeşitli kamu, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile akademik çevreleri bir araya getirdiği komisyonlar. Elde edilen sonuç ve değerlendirmeleri planın oluşumunda dikkate alınan komisyonlar.

Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planının hazırlanmasında ellibeş özel ihtisas komisyonu çalışmıştır.

devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk⁵⁶:

- Devletin güvenliğine veya iç veya dış siyasal yararlarına ilişkin belge veya vesikaları kısmen veya tamamen yok etmek, tahrip etmek veya bunlar üzerinde sahtecilik yapmak veya geçici de olsa, bunları tahsis oldukları yerden başka bir yerde kullanmak, hileyle almak veya çalmak,
- Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri, siyasal veya askeri casusluk maksadıyla temin etmek,
- Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgileri açıklamak.

devletçilik¹⁹⁹: Çeşitli ekonomi ve felsefe teorilerinin bireysel hakları ve özel girişim serbestisini reddeden fikirlerini bir araya toplamak suretiyle oluşturulmuş sentez.

devletin güvenliğine karşı suçlar⁵⁶:

- a) Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin egemenliği altına koymaya ve devletin bağımsızlığını zayıflatmaya veya birliğini bozmaya veya devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya yönelik fiiller,
- b) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup; Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile savaş halinde olan devletin ordusunda hizmet kabul etmek, düşman devletin yanında Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı silahlı mücadeleye girmek,
- c) Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı savaş açması veya hasmane hareketlerde bulunması için yabancı devlet yetkililerini tahrik etmek veya bu amaca yönelik olarak yabancı devlet yetkilileri ile işbirliği yapmak,
- ç) Temel milli yararlar karşı fiillerde bulunmak maksadıyla veya bu nedenle, yabancı kişi veya kuruluşlardan doğrudan doğruya

veya dolaylı olarak kendisi veya başkası için maddi yarar temin etmek,

- d) Türkiye Devletini savaş tehlikesi ile karşı karşıya bırakacak şekilde, yetkisiz olarak, yabancı bir devlete karşı asker toplamak veya diğer hasmane hareketlerde bulunmak,
- e) Devletin silahlı kuvvetlerine ait olan veya hizmetine verilmiş bulunan kara, deniz ve hava ulaşım araçlarını, yolları, müesseseleri, depoları ve diğer askeri tesisleri, bunlar henüz tamamlanmamış bulunsalar bile, kısmen veya tamamen tahrip eden veya geçici bir süre için olsa bile kullanılmayacak hale getirmek,

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin savaş halinde olduğu devlete, savaşta Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin aleyhine kullanılabilecek her türlü eşyayı karşılıklı veya karşılıksız, doğrudan veya dolaylı olarak vermek.

devletleştirme²¹⁸: Daha önce özel girişimciler tarafından işletilen ekonomik kuruluşların kamu mülkiyetine geçirilmesi.

devre tatil¹⁹⁴: En az üç yıl süre için yapılan ve bu süre zarfında yıl içinde, belirli veya belirlenebilecek ve bir haftadan az olmayacak bir dönem

için bir veya daha fazla sayıdaki taşınmazın kullanım hakkının devri ya da devri taahhüdünü içeren ve bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunlu, yazılı sözleşme ya da sözleşmeler grubu.

devreden-devralan: İş sözleşmesini devreden ve devir alan taraflar için kullanılan deyim.

Devir işlemiyle, devralan bütün hak ve borçları ile birlikte, hizmet sözleşmesinin işveren tarafı olur. Bu durumda, işçinin, hizmet süresine bağlı hakları bakımından, devreden işveren yanında işe başladığı tarih esas alınır.

dezenformasyon²⁵⁹: Başka ulusların ya da kamuoyunun yanıltılması için devletten ya da duyum (istihbarat) servislerinden sızdırma biçiminde bile bile yapılan yanıltıcı bilgilendirme.

dış borç stoğu: Bir ekonomide yerleşik olan kişilerin yerleşik olmayan kişilerden alıp kullandıkları anapara ve faiz şeklinde geri ödeme yükümlülükleri.

dış borçlanma: Kamu sektörü ve/veya özel sektörün ülke dışından başka ülkelere veya finans kuruluşlarından geri ödemeli olarak bulduğu döviz, kaynak.

dış ticaret hadleri³²⁸: Bir ülkenin dış ticaretten kazançlı çıkıp çıkmadığını gösteren ölçütler.

diaspora:

1. Dağılma.
2. Bir kavim veya ulusun anavatanından çıkarak başka ülkelere dağılması.

dijital yeraltı ekonomisi: Bilişim suçları işlenerek yaratılan kayıtdışı ekonomi.

dikkat²:

1. Düşünceyi bir şey üzerinde toplama, yoğunlaştırma, teksif etme.
2. Dakiklik, incelik; değer verme, üzerinde durma, titizlik gösterme, önem verme.
3. Alaka, ilgi, ihtimam, itina.
4. Uyanık ve hazır bulundurmak için "dikkat ediniz!" manasında kullanılır.

dikotomi:

1. İki farklı şey arasında karşıtlık kurmak.
2. Ekonomide parasal değişimlerin üretim, istihdam ve büyüme üzerinde etkili olmadığı görüşü.

dil²: İnsanların fikir ve duygularını anlatmak için konuştukları, yaşadıkları ses ve işaretler sistemi.

dilaver paşa nizamnamesi¹²⁵: 1867-1921 yılları arasında yürürlükte olan, Zonguldak-Ereğli kömür havzasında madenlerde çalışanlarla ilgili düzenlemeler içeren yönetmelik.

din¹⁷⁹: Tanrıya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren bir kurum, diyanet.

dinamik enflasyon modeli: Talep gücünü ücretlilerin oluşturduğu varsayımdan hareketle enflasyonu açıklayan analiz.

dinlenme hakkı³⁵⁸: Çalışan ve yorulan kimsenin insan olmanın onuru gereği belirli zaman aralıklarında, ücretli olarak, dinlenmesini zorunlu kılan temel hak.

dinlenme lokali yardımı: Toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenleme uyarınca işverenin, işçilerin günlük çalışmalarından sonra gerek kendilerinin gerekse aile bireyleri ile birlikte toplu olarak dinlenip eğlenebilmeleri için tahsis ettiği yerler.

dipnot¹⁷⁸: Bir yazıda sayfanın altına yazılan açıklayıcı not ve bilgiler.

dispanser²: Ayakta tedavi edilecek hastalara, parasız veya çok az para ile bakılan ve ilaç verilen bakım evi, sağlık evi.

disponibilite: Karşılık.

distopya: İstenmeyen bir sonuca varan, örneğin makinelerin birgün isyan edeceği, öleceği, çürüyeceği ve makine bağımlısı insanlığın sonunun geleceğini kurgulayan ütopya.

diyalog²:

1. Karşılıklı konuşma.
2. İki kişi arasında kurulan uyuma ve anlaşma bağı.

doğal afet: Deprem, sel, fırtına gibi felaketler.

doğal afet yardımı: İşçilerin deprem, su baskını, toprak kayması vb. doğal afetlere maruz kalmaları halinde olayın niteliğine göre belirlenmiş miktarlarda işverence işçiye yardım yapılmasını düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi.

doğal büyüme hızı: Bir ekonomide bütün olanak ve kaynakların kullanılmasıyla gerçekleştirilebilecek büyüme hızı.

doğal hak¹¹⁸: Doğal olarak insanlara ait olan ve pozitif hukuktan, bir başka deyişle devletin var olmasından bağımsız olarak -onlardan önce de- varolan haklar.

Bütün insanlar bu haklara dil, din, cinsiyet, sosyal ve ekonomik statü durumları gözetil-

meksizin sahiptirler.

doğal hukuk:

- 1.²⁶⁹ Doğadaki düzensizlikler ile insan etkinliğinin dayatıcı biçimde düzenlenişi arasındaki metaforik bir bağa dayanan evrensel ve insan davranışları üzerinde bağlayıcı olan hukuk ve ahlak ilkeleri.
- 2.¹⁹⁰ Doğal olarak var olan, doğal olarak ayarlanmış ve her şeyin üzerinde geçerliliğe sahip hukuk.

doğal işsizlik oranı: Tam istihdam düzeyine ulaşmış bir ekonomide dahi iş arama aşamasında bulunan bireylerin yarattığı işsizlik.

doğal işsizlik oranı³²⁸: Çalışma yetenek ve isteğinde olan herkesin cari ücret ve çalışma koşullarında üretim sürecinde yer aldığı durumda, yani tam işlendirme düzeyinde geçici ve yapısal işsizlik oranları toplamından oluşan ve her ekonominin yapısına bağlı olarak değişen işsizlik oranı.

doğal ücret kuramı³²⁸: Ücret düzeyini işçi ve ailesinin yaşamını sürdürmesine yetecek kadar gıda maddeleri değeriyle ifade eden, ücreti emeğin maliyetine bağlayan ve David Ricardo tarafından geliştirilen kavram.

doğrudan ayrımcılık¹⁴⁶: Irksal ya da etnik köken ya da inançları, engellilik, cinsiyet, yaş ya da cinsel yönelim veya benzer nitelikteki herhangi bir diğer konumları nedeniyle bir kişi ya da grubun daha az lehinde ya da onlara zarar verici muamele ile ayrı tutulmaları.

doğrudan ayrımcılık²²⁰: Ayrımcılığın yasaklandığı nedenlerden (dil, ırk vs.) birine dayalı olarak, bir kişi veya grubun insan hak ve özgürlüklerinden, aynı veya benzer konumda olduğu diğer kişilerle eşit bir şekilde yararlanmasını ve bunları kullanmasını engelleme ya da zorlaştırma niyet veya etkisine sahip her türlü fark, dışlama, sınırlama ya da tercih.

doğrudan demokrasi²⁵³: Halkın egemenliği bizzat, aracılar kullanması.

doğrudan gelir desteği³²⁸: Hükümet tarafından belirlenen, sahip olunan arazi büyüklüğü, ürün türü gibi çeşitli ölçütlere uygun bir biçimde üretim miktarından bağımsız olarak hedef kitleye yapılan gelir ödemesi sistemi.

doğrusal programlama: Ekonomik kaynakların ve faktörlerin en verimli şekilde kullanımını planlamayı sağlayan yöntem.

doğum parası: Doğum yardımı.

doğum yardımı:

1. Memurlar için, aylık katsayı ile gösterge katsayısının çarpımı ile bulunan miktarda yapılan ödeme.
2. Sosyal sigortalılara doğumdan önce ve sonra verilen geçici iş göremezlik ödeneği, (çalışanlarca doğum yardımı olarak tanımlanmaktadır.)
3. Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen maddeler ile doğum yapan işçi kadına veya eşi doğum yapan erkek işçiye veya her ikisine çeşitli koşul, miktar ve kısıtlarla yapılan ödeme.

dolandırıcılık⁵⁶: Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak.

dolayısıyla ayrımcılık²²⁰: Bir kişinin, kendisiyle bağlantılı bir başka kişinin nitelikleri nedeniyle ayrımcılığa uğraması.

dolaylı ayrımcılık¹⁴⁶: Bir koşul, bir ölçüt ya da bir uygulamanın görünüşte yansız olmasına karşın, yasal bir amaç tarafından nesnel olarak meşrulaştırılmaksızın, ırk ya da etnik köken ya da inanç, engellilik, cinsiyet, yaş ya da cinsel

yönelime mensup kişiler için dezavantajlı ortam oluşturmaları.

dolaylı ayrımcılık²²⁰: Herkes için aynı şekilde geçerli ve görünüşte tarafsız olan, ancak bazı kişi ve gruplar üzerinde diğerlerinden farklı olarak veya diğer gruplardan daha fazla olumsuz etkiler yaratan yasal düzenleme, uygulama ve tedbirler.

dolaylı işçilik maliyeti³²⁸: Bir işletmenin ürettiği mal veya hizmetin üretim sürecinde doğrudan yer almayan yönetim, bakım, güvenlik gibi işlerde çalışanlara ödediği ücretler dolayısıyla katlandığı maliyet.

dolaylı ücret maliyeti³²⁸: Bir işletmenin ücret ödemeleri dışında sosyal güvenlik ve işsizlik sigortası primleri, eğitim harcamaları, aynı ödemeler ve vergiler dolayısıyla katlandığı işlendirme maliyeti.

dolaylı vergi: Kişinin veya tüzel kişinin gelir ve servet düzeyi dikkate alınmadan, gerçekleştirilen ekonomik faaliyetler esnasında alınan, bir tür harcama vergisi.

Gelir ve serveti dikkate almadığı için adil olmayan vergi.

dolaylı yabancı sermaye yatırımı³²⁸: Yatırımcının kendi ülkesi dışında bir ülkede hisse senedi, bono ve tahvil gibi taşınır değerler satın alması.

döner sermaye⁵⁸:

1. Üretken sermayenin, bir üretim dönemi içinde tamamen sarfedilen ve üretilen mallar satıldığı zaman para olarak geriye dönen kısmı.
2. Devletin ticari ve sınai bazı kuruluşlarına kuruluşlarında tahsis edilen ve gelir-gider akımı içinde devamlı olarak kullanılabilen sermaye.

dönüşümlü grev: Bir işletmenin önceden planlanmış bir şekilde bir işyerinde başlayan grevin, bir başka işyerinde grev başlarken sona erdirilmesi şeklinde sürdürülen grev.

dördüncü dünya ülkeleri³²⁸: 1990 yılından önce yapılan sınıflandırmaya göre, pazar için çok az üretim yapıldığı, yaşamlarını genellikle avcılık ve toplayıcılıkla sürdüren ülkeler.

dördüncü etkin ücret kuramı³²⁸: Çok sayıda işçi çalıştıran firmalarda, işçilerin çalışma başarımlarının tam izlenememesi sonucu ortaya çıkan ahlaki çöküntü sorununun ancak etkin ücret ödeyen firmalarda işçilerin çalışma isteğini ar-

tırarak azaltılabileceğini ve böylece verimliliğin artacağını ileri süren kuram.

dörtler raporu¹²⁵: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 14.01.1971 tarihli Yönetim Kurulu toplantısında, kendilerini sosyal demokrat olarak tanımlayan bir grup sendikacı tarafından sunulan "1971 Türkiye'sinde İşçi Hareketi ve Sendikalarımız Ortak Reform Yolları Üzerine Eleştiriler ve Araştırmalar" isimli rapor.

durağan ekonomi²²⁷: Her ne kadar büyümeyi sürdüren yenilikler ortaya çıkabilirse de optimum büyüklüğe ulaşmış ekonomi.

durum tespitine yönelik test²²⁰: Doğrudan ayrımcılığın ispatı ve ispat yükünün yer değiştirmesinin sağlanması amacıyla bir kişinin ayrımcılığa maruz kalıp kalmadığının tespitine yönelik, aynı veya benzer konumda başka bir kişinin benzer şekilde farklı muameleye uğrayıp uğramayacağının test edilerek sonuçların belgelenmesi.

durumsallık²⁹⁷: Yönetici ya da liderin çalışanların olgunluk düzeyine, yani bilgi ve beceri tutumlarına bağlı olarak tarzını değiştirmesi ve duruma göre, eğitici, koç, mentor ya da kaynak olarak liderlik etmesi.

duygusal bilgi²⁶⁴: Açığa vurdukları duygu ve heyecanlardan insanların nasıl insanlar olduğunu çıkarma.

duygusal bireyleşme²⁶⁹: On sekizinci yüzyıl İngiltere'sinde gerçekleşmiş demografik, endüstriyel ve kapitalist devrimlerle birlikte görüldüğü söylenen, o zamandan beride modernleşmekte olan ülkelerin aile yaşamlarında yaygın biçimde yaşanan (yakın duygusal bağlar, evin mahremiyeti, sevgiyle ve çocuk yetiştirmeye ayırt edilen) değişim.

duygusal emek¹⁴⁹: Çalışanların müşterilerle yakından ilişkiler kurulmasını gerekli kılan işlerde işin gereklerini sunabilmek için sarf etmek zorunda kaldıkları emek biçimi.

duygusal emek²⁶⁹: Kişisel hizmetlerle ilgili mesleklerde (hostes, garson vb.) çalışan pek çok insana duygularını satmak karşılığında ücret ödendiğini, duyguların metaya dönüştüğünü savunan görüşe ait deyim.

duygusal sermaye³⁴³: Üretim gerçekleştirilen herhangi bir üniteye çalışan tüm bireylerin duygularının toplamı ve bu toplamdan ortaya çıkan sinerji.

Üretim alanı ile insanın duygularının toplamı.

duyunu umumiye²⁰²: Osmanlı Devleti'nin dış borçlarına verilen isim, bu borçları tahsil etmek üzere kurulan idarenin ismi.

dünya bankası: Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası.

dünya sistemleri kuramı²⁶⁹: Kapitalist iktisadi sistemin merkezden periferiye doğru büyümesini ve bu büyümenin kapitalist toplumlar ile pre-kapitalist toplumlar üzerindeki benzer etkilerini anlatan tarihsel açıklama.

dürüstlük kuralları: Türk Medeni Kanunun ikinci maddesinde ifade edilen bireyin haklarını ahlaki değerlere uygun olarak kullanması ilkesi.

düstur¹⁵: Devlet kanunlarını içine alan kitap.

düşük karbon ekonomisi²⁷³: Dünya karbon salınımının yarı yarıya azaltılması amacıyla, ülkelerin mevcut emisyon oranlarını (gaz salınım oranlarını) yüzde otuz beş ile seksen beş arasında azaltmaları zorunluluğunun (yeni endüstriyel devrimin) yaratacağı yeni ekonomik düzen.

düşük mallar⁵⁸: Gelir düzeyi yükselirken, tüketim talepleri azalan mallar.

düşük ücret politikası³²²: Özellikle iktisadi durgunluk ve gerileme dönemlerinde artan işsizliğin önüne geçebilmek için, çalışanlara düşük ücret verilmesini, ücretlerin denetim altına alınmasını ve ücretlerin yükselme eğilimlerini sınırlayan tedbirlerin alınmasını savunan görüş.

düşük yoğunluklu demokrasi²⁵⁴: Demokrasinin güçlü ülkelerin çıkarlarına hizmet edecek şekilde üçüncü dünya ülkelerine empoze edilen ve demokrasinin bazı özelliklerinin o ülkelerde uygulanmamasına dayalı demokrasi anlayışı.

düzenleme ve talimata uyma borcu¹⁷⁷: İşverenin işin görülmesi ve işçilerin işyerindeki davranışlarıyla ilgili yaptığı genel düzenlemelere, işçinin dürüstlük kurallarının gerektirdiği ölçüde uyma zorunluluğu.

düzenleyici işlem²²⁰: Yönetmelik, tüzük gibi idare tarafından kabul edilen sürekli, soyut, nesnel ve herkes için geçerli, genel hükümler içeren, uyulması zorunlu hukuksal işlemler.

düzenleyici ve denetleyici kamu idareleri²⁴²:

- ▣ Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- ▣ Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu.
- ▣ Sermaye Piyasası Kurulu.

- ▣ Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.
- ▣ Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu.
- ▣ Kamu İhale Kurumu.
- ▣ Rekabet Kurumu.
- ▣ Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu.
- ▣ Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu.

düzgün iş: İnsan onuruna yakışır iş.

düzleme²⁶⁹: İşçilerin ve bedensel güç kullanmayan çalışanların ücretlerini artırmayı, beş yıllık bir sürede ücret ve yardım eşitsizliğini ortadan kaldırmayı amaçlayan 1930 yıllarına ait Rus politikası.

e

ecir: Ücretli.

ecr: Ücret.

eda davası^{15,59}: Davalının bir iş yapmaya, bir ifada (edada) bulunmaya veya bir iş yapmamaya, bir ifade bulunmamaya mahkum edilmesinin istendiği dava.

Toplu iş sözleşmesine dayanan eda davalarında ifaya mahkum edilen taraf, temerrüt tarihinden itibaren, bankalarca uygulanan en yüksek işletme kredisi faizi üzerinden temerrüt faizi ödemeye de mahkum edilir.

Ayni taahhüdünü yerine getirmeyen veya eksik yerine getiren taraf derhal ifaya mahkum edilir. Tarafların tazminat hakları saklıdır.

edim: Alacaklının isteyebileceği, borçlunun da yapmak zorunda olduğu eylem.

edimin ifasına fesat karıştırma⁵⁶:

- İhale kararında veya sözleşmede evsafı belirtilen maldan başka bir malın teslim veya kabul edilmesi.
- İhale kararında veya sözleşmede belirtilen miktardan eksik malın teslim veya kabul edilmesi.
- Edimin ihale kararında veya sözleşmede belirtilen sürede ifa edilmemesine rağmen, süresinde ifa edilmiş gibi kabul edilmesi.
- Yapım ihalelerinde eserin veya kullanılan malzemenin şartname veya sözleşmesinde belirlenen şartlara, miktar veya niteliklere uygun olmamasına rağmen kabul edilmesi.
- Hizmet niteliğindeki edimin, ihale kararında veya sözleşmede belirtilen şartlara göre verilmemesine veya eksik verilmesine rağmen verilmiş gibi kabul edilmesi.

efektif talep: Arz ve talep dengesini etkileyen ve değişimi gerçekleştiren talep.

egemen ideoloji tezi²⁶⁹: Ortak inanç sistemleri, temel değerler ve ortak kültür gibi kavramlarla eş anlamlı bir kavram olarak kullanılan ideolojinin, ileri kapitalist toplumlarda toplumsal düzenin dayanağı olduğu, yönetici sınıfın hem maddi üretimi hem de fikir üretimini de-

netlediğini; ayrıca tâbi durumdakilerin anlam sistemlerine egemen olan ve bunun sonucunda işçi sınıfının bilincini statükonun çıkarları doğrultusunda şekillendiren tutarlı bir inançlar kümesi yaydığını ve kitleler arasında yanlış bilgiler yayarak kitleleri kendi sınıf çıkarlarını savunamayacak duruma getirdiğini savunan tez.

egemen kültür: Bir toplumda hakim olan, alt kültür gruplarının da benimsediği kültür.

eğitim ekonomisi³²²: İnsanların çeşitli tipteki eğitim hizmetlerini üretmek, bilgi, beceri, zeka ve güzel ahlakı geliştirmek ve bunları toplumdaki farklı gruplar arasında dağıtmak üzere kıt kaynakların kullanılmasıyla ilgili tercihleri, eğitim hizmetlerinin planlamasını, finansmanını ve gelir dağılımı, refah artışı vb. perspektiflerinden eğitimin iktisadi değerini inceleyen bir iktisat disiplini.

eğitim gemisi¹⁸²: Asıl amacı gemi adamlarına eğitim vermek olan ve bu amaca uygun olarak inşa edilmiş veya uygun hale getirilmiş gemi.

eğitim ihtiyaç analizi²⁹⁷: Çalışanların hangi bilgi, beceri ve tutum eksikliği içinde olduğunu ve bu açığın nasıl ve ne zaman kapatılabileceğini sistematik olarak incelemek.

eğitim maliyeti: Bireyin eğitim süreci içinde doğrudan ve dolaylı olarak yaptığı harcamalar ile eğitim ve öğrenim ortamını sağlamak amacıyla yapılan kamu harcamaları yanında bireyin eğitim süresi boyunca istihdam dışında kalması nedeniyle kaybettiği gelirin toplamı.

eğitim transferi²⁹⁷: Eğitimde elde edilen bilgi, beceri ve davranışların iş yaşamında kullanılması.

eğitim yardımı: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenleme uyarınca, işçilerin eğitim gören çocukları için her eğitim kademesinde farklı miktarda ve genellikle eğitim yılı başında yapılan; ya da çalışırken eğitim düzeylerini yükseltmeleri ve bunu belgelemeleri koşuluyla işverence işçilere yapılan ödemeler.

eğitimde fırsat eşitliği³²⁰: Eğitim talebinde bulunan herkesin kabiliyet ve kapasitesinin elverdiği ölçüde, eğitim imkanlarından yararlandırılması.

ek işçi hipotezi⁵⁸: İşsizliğin yükseldiği dönemlerde, ailenin temel gelir sağlayan bireylerinin işlerini kaybetmeleri durumunda daha önce işgücüne katılmayı düşünmeyen öğrenci veya ev hanımı gibi aile bireylerinin de ailenin hayatını devam ettirebilmesi için çalışmak istemesi nedeniyle, nüfusun işgücüne katılma oranının arttığını ileri süren hipotez.

ekipman²: Bir işletme için gerekli eşya, alet-edevat ve bu çeşit eşyanın hepsi.

eklenti²²³: Bir şeye eklenmiş olan şey, ek durumunda olan parça veya husus.

eko-siyaset bildirgesi: 12.06.2011 Genel Seçimleri'nden önce Tema Vakfı tarafından hazırlanarak, sadece ekonomi odaklı projeler yapılması halinde, ortaya çıkacak büyük çevre tahribatını önlemek için tespitler ve öneriler sunan bildiri.

ekonomi hukuku¹³²:

1. Ekonomik hayata devletin müdahalesi.
2. Mesleki organizasyonlar ve ekonomi disiplinleri arasındaki bağları inceleyen ticaret hukukunun bir dalı olan hukuk.
3. Özel ve kamu hukukunun işletmelere uygulanan kurallarını inceleyen disiplin.

ekonomik adalet¹¹⁰: Kapitalist bir toplumda çeşitli sosyal gruplara üretimdeki payları oranında çıkar sağlanması.

ekonomik anayasa²⁰¹: Alman Freiburg Üniversitesi İktisat ve Hukuk Okulu'nun geliştirdiği, "ekonomik düzenin kendiliğinden oluşmama-yağı, düzenin kural ve kurumlara dayanması

gerektiği" şeklinde özetlenebilen "ekonomik düzen" teorisinin, ekonomik düzenin hukuki çerçevesini oluşturan kural, norm ve kurumlar bütününe verdiği isim.

ekonomik büyüme: Bir ekonomide bir yıldan diğer yıla nüfusun, işgücünün, üretim araçlarının, milli gelirin artması.

ekonomik büyüme oranı: Bir ekonominin bir yıla ait milli gelirinin bir sonraki yıl milli geliri ile karşılaştırılması ile bulunan oran.

Bu oran fiyat artışlarından arındırılırsa reel büyüme oranı bulunmuş olur.

ekonomik işbirliği ve kalkınma örgütü: Avrupa İktisadi İşbirliği Örgütü'nün 1961 yılında adını değiştirmesiyle oluşmuş; otuz üyeli, halkın yaşam standardının iyileştirilmesi, işsizliğin ortadan kaldırılması, sosyoekonomik eşgüdümlü gelişmenin desteklenmesi, dünya ticaretinin geliştirilmesine destek verilmesi için çalışan örgüt.

ekonomik kalkınma: Ekonominin bünye ve çatısının daha eğitilmiş işgücü, daha yüksek teknolojik üretim, daha bağımsız ekonomi, daha yüksek ve kaliteli yaşam koşulları yaratarak değişmesi.

ekonomik ve sosyal konsey⁶²: Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete istişari nitelikte görüş bildirmek amacıyla kurulan; kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenmiş konsey.

ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin uluslararası sözleşme²²⁰: Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 1976 yılında yürürlüğe giren ekonomik, sosyal ve kültürel hakları düzenleyen temel sözleşme.

ekonominin ısınması: Ekonominin potansiyelinin üzerinde büyümesi.

ekonominin soğuması: Ekonominin potansiyelinin altında büyümesi.

ekonomizm^{190,269}: Sendikaya dayalı bir siyasal stratejiyi anlatmak için kullanılan, daha sonra tüm toplumsal gerçeklerin ekonomik ölçülerle değerlendirilmesi anlamında ekonomik indirgemeciliği eleştirmek için kullanılan terim.

ekopraksi: Taklit davranış.

ekosistem: Belirli bir alanda bulunan canlılar ile bunları saran cansız çevrelerinin karşılıklı ilişkileri ile meydana gelen ve süreklilik arz eden ekolojik sistem.

ekranlı araç⁸³: Uygulanan işlemin içeriğine bakılmaksızın ekranında harf, rakam, şekil, grafik ve resim gösteren araç.

ekranlı araç çalışma merkezi⁸³: Operatörün oturduğu sandalye, ekranlı aracın konulduğu masa, bilgi kayıt ünitesi, monitör, klavye, yazıcı, telefon, faks, modem ve benzeri aksesuar ve ekranlı araçla ilgili tüm donanımların tamamının veya bir kısmının bulunduğu çalışma yeri.

ekranlı araç operatörü⁸³: Ekranlı araç kullanan kişi.

ekranlı araçlarla çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik⁸³: Ekranlı araçlarla çalışmalarda alınacak asgari sağlık ve güvenlik önlemlerini belirleyen yönetmelik.

eksik borç³¹⁴: Borcun sorumluluk doğurmadığı haller. Borcun varlığının tartışmasız olduğu, borçlu tarafından kendi isteğiyle yerine getirildiği taktirde, ifanın geçerli olduğu, fakat borcun ifasının reddedilmesi halinde, alacaklının dava ve cebri icra yoluyla borcun ifasını sağlamadığı haller.

eksik istihdam:

1. Tam istihdam düzeyine erişememiş istihdam düzeyi.

2. Referans döneminde ekonomik nedenlerle kırk saatten daha az süre çalışıp mevcut işinde ya da ikinci bir işte daha fazla süre çalışmaya uygun olan kişiler (görülebilir eksik istihdam).

Görülebilir eksik istihdam dışında kalanlardan mevcut işinden elde ettiği gelirin azlığı ya da kendi mesleğinde istihdam edilmemek gibi nedenlerle mevcut işini değiştirmek istediğini ya da ikinci bir iş aradığını bildiren kişiler.

ekstansif tarım: Az emek ve giderle yapılan geleneksel, yaygın tarımsal üretim.

el-kol titreşimi⁹⁰: İnsanda el-kol sistemine aktarıldığında, işçilerin sağlık ve güvenliği için risk oluşturan ve özellikle de, damar, kemik, eklem, sinir ve kas bozukluklarına yol açan mekanik titreşim.

elektronik devlet³²²: Devletin bürokrasiyi azaltmak, zaman ve maliyet tasarrufuna gitmek ve hızlı bilgi akışını sağlamak maksadıyla kamu hizmetlerini, elektronik erişim ve internet üzerinden yapması.

elektronik ticaret³⁵¹: Mal ve hizmetlerin üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının telekomünikasyon ağı üzerinden yapılması.

emeği³²⁸: Bir mal veya hizmetin üretiminde makine dışında el ve kolla harcanan emek.

eleştirir¹⁷⁸: Bilginin temel kurallarını, doğru olmadıklarını ayırt etmek, bir konuyu, bir yapıtı doğru ya da yanlış yönlerini bulup göstermek amacıyla incelemek, bir yargıya varmak.

elle taşıma işi⁸³: Olumsuz ergonomik koşullar ve nitelikleri bakımından işçilerin bel ve sırt incinmelerine neden olabilecek yüklerin, bir veya daha fazla işçi tarafından elle veya beden gücü kullanılarak kaldırılması, indirilmesi, itilmesi, çekilmesi, başka bir yere götürülmesi veya hareket ettirilmesi gibi işlerin yapılması veya bu işlerin yapılması için fiziki olarak destek olunması.

elle taşıma işleri yönetmeliği⁸³: Elle yapılan taşıma işlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden ortaya çıkabilecek risklerden, özellikle sırt ve bel incinmelerinden işçilerin korunmasını sağlamak için alınması gereken önlemleri belirleyen yönetmelik.

emeğin ayrışması: 19. yüzyılın sonlarından itibaren işçi sınıfının beceri düzeylerine göre vasıflı, vasıfsız vb. çeşitli katmanlara ayrıldığı, homojen olmaktan çıkarak hiyerarşik bir düzen içine girdiği düşüncesi.

emeğin marjinal ürün değeri³²⁸: Diğer faktörler sabitken emeğin bir birim artırılması durumunda toplam üretimde meydana gelen değişimin parasal değeri.

emeğin marjinal verimliliği¹¹⁰: Bir işletmede üretime katılan ilave bir işçinin üretime yaptığı etki.

İş bölümü sayesinde ilave edilen yeni işçi üretim miktarını artıracaktır. Ancak işçi sayısı artmaya devam ederse azalan verim kanunu işleyecek ve durum tersine dönecektir.

emek: Üretim faktörlerinden biri. İşçilerin (çalışanların) bedensel ve zihinsel çalışmalarını ifade eden kavram.

emek arzı: Belirli bir zamanda ücret düzeyine bağlı olarak işçilerin çalışmaya razı oldukları emek süresi veya miktarı.

emek hareketliliği: İşçilerin ülke içinde veya ülkeler arasında yer değiştirme hızı, hareketi, yeteneği.

emek mobilitesi: Emek hareketliliği.

emek piyasası: Emek arz ve talebinin karşılaştığı, ücretlerin ve istihdamın belirlendiği piyasa.

emek seyyaliyeti: Emek hareketliliği.

emek sosyolojisi²⁶⁹: İş organizasyonu, teknoloji ve üretimdeki değişiklikleri, kişisel yabancılaşma, sınıf ve toplumsal-siyasal ilişkiler arasındaki bağları inceleyen sanayi sosyolojisinin bir dalı.

emek şövalyeleri³²⁸: İşçi sınıfının haklarını savunmak amacıyla 1869 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan örgüt.

emek yoğunluğu (emek entansitesi)¹¹⁰: İstihdam hacmini genişletmek amacıyla mümkün olduğu kadar fazla işçi gerektiren üretim tekniklerini tercih etme durumu.

emekli: Kanunlarda düzenlenmiş kurallar uyarınca, görevli bulunduğu işlerde belirli bir süre ve belirli bir yaşa kadar çalıştıktan sonra kendisine bağlanan bir aylıkla istihdam dışına çıkarılan kişi.

emekli bölgeleri²⁶⁹: Bir çok insanın emekli olduktan sonra ılıman iklimi, vergi sistemi ya da güzel boş vakit olanakları nedeniyle taşındığı bir kasaba, sahil bölgesi, ada ya da diğer coğrafi yerler.

emekli sandığı²¹²: Kamu kesiminde çalışan memurlarla askeri personelin emekliliklerinde ve maluliyetlerinde kendilerinin, ölümleri ha-

linde ise dul ve yetimlerinin sosyal güvenliklerini sağlamak amacıyla 5434 sayılı kanunla kurulmuş, tüzel kişiliğe sahip sosyal güvenlik kurumu.

emekli sendikası: Çalışma yaşamının dışına çıkmış yaşamlarını bağlı bulundukları sosyal güvenlik kurumu ve/veya bireysel emeklilik şirketlerinden aldıkları aylıklar ile sürdürenler tarafından kurulmuş ve üyeleri emeklilerden oluşan sendikalar.

emerson ücret sistemi¹³³: İşçinin fiilen çalıştığı iş süresini, standart iş süresine oranlayan ve bu orana göre ücretlendiren zaman esaslı akort ücret sistemi.

empati: Kendini başkalarının yerine koyarak onların duygu ve endişelerini, olaylara bakışlarını anlamaya çalışmak.

emperyalizm:

- 1.¹¹⁰ Bir devletin diğer devletler aleyhine genişleyebilmek, onlara siyasi veya iktisadi gücünü kabul ettirebilmek için giriştiği teşebbüsler ve izlediği politika.
- 2.⁵⁸ Yeni marksist düşünceye göre, kapitalizmin en ileri aşamasında dünya ölçeğinde genişlemesi ve dünya mal ve hizmet piya-

salarında, kendisini yeniden üretmesine imkan verecek şekilde egemenlik kurmak suretiyle kendi içsel çelişkilerini hafiflettiğini, ancak bütün bunların sadece kapitalizmin kendi kaçınılmaz sonunu geciktirdiğini ileri süren kuram.

emre muharrer senet (bono): Üzerinde adı yazılı kimseye veya onun göstereceği kişiye ödenmesi gereken miktarın da yazılı olduğu senet.

emredici işaret⁸⁶: Uyulması zorunlu bir davranışı belirleyen işaret.

emsal bedeli³²⁸: Gerçek değeri bilinmeyen veya doğru olarak saptanamayan bir malın satılması durumunda, ortalama fiyat, maliyet veya takdir yöntemlerinden biri kullanılarak benzerlerine göre belirlenen değer.

emsal karar³⁴⁰:

1. Mahkemelerin benzer olaylarda uygulayabilecekleri üst mahkemenin örnek içtihadı.
2. Benzer anlaşmazlıklara uygulanmak üzere örnek olacak mahkeme kararı.

emzirme odası⁵⁰: Bir yaşından küçük çocukların bırakılması, bakılması ve işçilerin çocuklarını emzirmeleri için işyerinde ayrılan odalar.

en az geçim indirimi³²⁸: Gelir vergisi mükellefi gerçek kişinin, geçinmesi için gerekli olan en az gelirin vergi dışı bırakılması.

en yüksek ses basıncı⁸⁵: "c"- frekans ağırlıklı anlık gürültü basıncının anlık değeri.

endeks³²⁹: Bir alanda zaman içinde ortaya çıkan değişimi ölçmeye yarayan ve yüzden başlayan sayı.

Endeks temel dönemde yüze eşittir ve sonra gelen dönemlerin yüz'e göre değişimini gösterir.

endüstri⁴⁸: Sürekli veya belli zamanlarda makine ve benzeri araçlar kullanarak bir madde veya gücün niteliğini veya biçimini değiştirecek toplu üretimde bulunma işi.

Hammaddenin işlenmesi ve kullanılır hale getirilmesi işi.

endüstri ilişkileri⁴⁸: Üretimin yapıldığı her yerde oluşan, ekonomik ve sosyal koşullara bağlı olarak değişen nitelikte olmakla birlikte işçiler ile işverenler arasında yürütülen ve odağında ücret pazarlığı olan kurumsallaşmış ilişkiler bütünü.

endüstri ilişkileri jargonu: Endüstri ilişkilerini akademik araştırma-çalışma alanı haline geti-

ren veya endüstri ilişkileri sistemi içinde sosyal taraf durumunda olanların belirli davranış biçimlerini veya eylemleri ifade etmek üzere genellikle konuşma dilinde kullandıkları ifadeler.

endüstri mühendisi⁴⁸: İnsan, bilgi, malzeme, ekipman ve süreçlerin kullanılması, geliştirilmesi ve yönetimi ile ilgili mühendislik dalı mezunu.

endüstri psikolojisi⁵⁸: Psikolojinin verilerini kullanarak personel seçimi ve eğitimi, çalışma koşullarının iyileştirilip iş veriminin artırılması, iş kazalarının önlenmesi, iş tatmini ve denetleme gibi endüstri ortamının getirdiği sorunlara çözüm arayan psikoloji disiplini.

endüstri ürünleri tasarımı²⁴⁸: Bir ürünün tümünün veya bir parçasının, veya ürün üzerindeki bir süslemenin; çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme veya esneklik gibi insan duyuvarı ile algılanan çeşitli unsur veya özelliklerinin oluşturduğu bütün.

endüstriyel atalet³²⁸: Bir endüstrinin, başlangıçtaki kuruluş yeri üstünlüğünü kaybetmesine karşın yer değiştirme maliyetleri nedeniyle aynı bölgede etkinliğini sürdürmesi.

endüstriyel cinayet: İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymayan işyerlerinde iş kazası ve meslek hastalığı sonucu gerçekleşen ölümler.

endüstriyel demokrasi⁴⁸: İşçilerin daha verimli olmaları amacıyla, işletme düzeyinde karar sürecine güç paylaşımına dayalı olarak katılmaları. Yönetime katılma, kâra katılma, birlikte yönetim, özyönetim uygulamaları.

endüstriyel hava: Geniş evlerin ve loftların döşenmesinde endüstriyel görünümlü mobilyalar kullanılarak elde edilen görünüm, hava, moda döşeme stili.

enflasyon: Fiyatlar genel seviyesinde sürekli artış.

enflasyon hedeflemesi: Merkez Bankası'na fiyat istikrarını korumanın ana görev olarak verildiği, genellikle yüzde iki-üç oranında enflasyonun hedeflendiği, enflasyonla mücadele yöntemi.

enflasyon lobisi³²⁸: Enflasyon isteminde bulunan grup.

enflasyon oranı: Fiyatlar genel düzeyindeki değişim oranı.

Tüketici Fiyatları Endeksi ve Üretici Fiyatları Endeksi kullanılarak hesaplanır.

enflasyon telafisi: Yatırımcıların ve enflasyondan etkilenen diğer kesimlerin reel kayıplara uğramamak için enflasyon beklentilerine uygun olarak (enflasyonu telafi edecek seviyede) talepleri.

enformasyon²: Danışma, müracaat.

enformel sektör¹²⁵: Çok küçük bir yatırım gerektiren, ihtisaslaşmanın olmadığı, toplam üretime net katkının son derece düşük olduğu, genellikle, tek kişi tarafından yönetilen, herhangi bir iş örgütlenmesine dahil olmayan ve hiç bir yasal güvencesi bulunmayan işler.

enfrastrüktür: Alt yapı.

engelli: Özürlü.

engelli kişi²²⁰: Diğerleri yanında, çeşitli engellerle etkileşerek diğer kişilerle eşit bir şekilde topluma tam ve etkili şekilde katılmasını engelleyen uzun süreli fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yeti yitimleri olan kişi.

engellilerin haklarına ilişkin sözleşme²²⁰: Engellilerin eğitim, sağlık, istihdam gibi bir dizi alanda korunmasına ve desteklenmesine yönelik Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 2007 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme.

enigma: Şifre.

enstitü¹⁰⁹: Araştırma veya öğretim kurumu.

entansif tarım: Modern yöntemlerle yapılan verimi yüksek tarım.

entelektüel sermaye³⁰⁵: Bilgi çağında şirketlerin doğal kaynaklar, makineler ve finans dışında; bilgi, enformasyon, entelektüel mülkiyet ve deneyimden oluşan sermayesi.

entelijansiya: Üst kültür, folk kültür, popüler kültürün temsilcisi, lokomotif.

entreprenör: Girişimci.

envanter²:

1. Bir ticari kuruluşta borç ve alacak hesaplarının sayımı.
2. Bu sayım sonunda ortaya çıkan durum, dö-küm.
3. Demirbaş eşya listesi.

envanter defteri: Hesap dönemleri sonunda borç ve alacaklar ile demirbaşların kaydedildiği defter.

erasmus: Avrupa Birliğinin 1987 yılından itibaren uyguladığı Yüksek Öğretim Programı.

ergonomi: Çalışma ortamının sağlık, hijyen ve üretim koşullarına uygun hale getirilerek çalışanla uyumunun sağlanması, çalışanın yıpranmasını önleyen ve verimliliği artıran uygulama.

ertelenmiş doyum²⁶⁹: Kişiler ile grupları, o an tüketeyeceği ya da haz alarak yararlanacağı bir şeyi, çalışmaya, eğitim görmeye, yatırım yapmaya ya da gelecek bir tarihte başka bir şekilde ve daha da artmış olarak kazanmaya karşılık ertelemeye özendiren ideolojik kitle.

esas ücret: Çıplak ücret.

eski hükümlü⁶⁶: Altı aydan daha uzun süreli hürriyeti bağlayıcı bir suçtan veya ceza süresine bakılmaksızın devlet memuru olmaya engel bir suçtan hüküm giymiş ve cezalarını infaz kurumlarında tamamlamış veya cezası tecil edilmiş yahut şartlı salıverme yoluyla tahliye edilmiş olanlar ile özel kanunlarında belirtilen şartlardan dolayı istihdam edilmeleri olanağı bulunmayanlar veya ömür boyu kamu hizmetinden yasaklı bulunan kişi.

esnaf ve sanatkarlar ve diğer bağımsız çalışanlar sosyal sigortalar kurumu²²¹: Esnaf ve sanatkarlarla diğer bağımsız çalışanları kapsamına alan sosyal güvenlik kurumu.

5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı Sosyal Güvenlik Kurumu'na devredilmiştir.

esnek çalışma grupları¹¹⁹: Tek bir işte uzmanlaşma yerine, birden fazla işte uzmanlaşma ve değişik çalışmayı teşvik eden ve bu yolda eğitimi öne çıkaran, gerektiğinde üretim hatlarının değiştirilmesine olanak sağlayan gruplar.

esnek güvenlik⁴⁸: İşçiyi işten çıkarmayı, bir işyerinin yaşamını sürdürmesi açısından son çare olarak değerlendirmek, iş sözleşmesini koruyarak, çalışma koşullarında esnekliğe dayalı alternatif çözümler üretmek. İşte korumayı, pasif tedbirler yerine iş yaratarak korumaya çalışmak.

esnek kur³²⁸: Devlet müdahalesi olmadan tamamen piyasada oluşan döviz sunum ve sistemine göre belirlenen kur.

esnek üretim¹¹⁹: Bir üründen başka bir ürünün üretimine geçişin mümkün olduğu üretim hatları.

eşel mobil: Oynak merdiven. Ücret zamlarının aylık, üç aylık gibi dönemler itibarıyla bu dönemdeki fiyat artışları (enflasyon) oranında

artırılması şeklindeki otomatik zamlandırma sistemi.

eşhas¹²⁷: Şahıslar.

eşik bekçiliği²⁶⁹: İşletmelerde bazı kişilerin ya da grupların mallara, hizmetlere ya da bilgilere ulaşılmasını denetleyecek kritik konumlara yerleştirilmesi ve bu kişi ya da grupların formel yetkilerinin çok üstünde güce sahip olmaları.

eşit davranma ilkesi¹: İş ilişkilerinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayanarak ayırım yapılamaması.

eşit değerde iş: Aynı ücreti alan işçilerin aynı verimlilikle yapmaları beklenen iş.

Aynı işi yapanların eşit ücret alması ile, aynı verimlilikle aynı işi yapanların eşit ücret alması farklıdır. İş değerlendirmesi iki farklı işi yapan işçinin ücretleri arasındaki oranı ortaya koyar, onların ücret miktarını belirlemez. Ancak eşit ağırlıkta iş yapanların aynı ücreti alması gereğini gösterir.

eşit işe eşit ücret ilkesi: İşlerin gerektirdiği nitelikler ile işin ağırlığı bakımından eşit olan işlere eşit ücret ödenmesi.

etki analizi: Bir olayın olası etkilerini o olay olmadan kurumsal olarak önceden ölçmeye yarayan yöntem.

etkin ücret kuramı⁵⁸: Yeni işgücü istihdam edip yetiştirmenin zaman ve parasal açıdan fırsat maliyetini dikkate alarak, mevcut yetiştirilmiş nitelikli işgücüne etkinliği özendirecek şekilde yüksek ücret ödenmesini öngören kuram.

etkinlik³²⁸: En az çaba veya maliyet ile en çok sonuç elde etme kapasitesi.

eurobonolar³⁰⁷: Çıkaran ülkenin veya kuruluşun, kendi ulusal para birimi dışındaki para birimi üzerinden ihraç ettiği menkul kıymetler.

ev ekonomisi: Bir ev içerisinde, ev halkı tarafından yürütülen ekonomik faaliyetler.

ev hizmeti: Evde yaşamın sürdürülebilmesi için genelde ev kadınları tarafından ücret karşılığı olmadan yerine getirilen işler.

evanjelist: Siyonist hristiyan.

evde hizmet sözleşmesi¹⁷⁷: İşverenin verdiği işi, işçinin kendi evinde veya belirleyeceği başka bir yerde, bizzat veya aile bireyleriyle birlikte bir ücret karşılığında görmeyi üstlendiği sözleşme.

evlenme yardımı: Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen maddeler ile işçinin kendisinin, çocuklarının evlenmesi halinde farklı koşullara bağlı olarak farklı miktarlarda yapılan ödeme.

evrimsel sosyal psikoloji²⁶⁴: Evrim ve doğal ayıklama ilkelerini insan davranışının ve toplumsal yaşamın anlaşılmasına uygulayan yeni psikoloji dalı.

eyalet²²³: Yönetim bakımından bir çeşit bağımsızlığı olan, valiler tarafından yönetilen büyük il.

eylem araştırması²⁶⁹: Araştırmacının, kendisinin de bir değişim unsuru olduğu, genellikle yerel topluluklarda ya da şirket danışmanlarınca değişim sürecinin parçası olarak kullanılan bir araştırma türü.

eylem planı²⁹⁷: Kısa dönem içinde nelerin yapılması gerektiğini, bunları kimlerin, ne zaman, nerede ve nasıl yapacağını, yürütme sorumluluğu ve onay yetkisinin kimlerde olduğunu, kime bilgi verileceğini ve kimlerden destek isteneceğini belirten kararlar dizisi.

fabian sosyalizmi³²⁸: Marks'ın sınıf çatışması kuramının aksine, sosyalizmi şiddet ve devrime başvurmadan parlamenter süreç yoluyla yerleştirmeye yönelik Fabian Derneği tarafından ortaya atılmış ve özellikle İngiltere, İskandinav ülkeleri ve Kanada'da kabul görmüş düşünce akımı.

fabrika²: İşlenmemiş veya yarı işlenmiş maddelerden makine vb. teknik araçlarla seri halde yeni veya değerli ürünler yapılan endüstri kuruluşu, üretim merkezi.

fabrikacılık¹⁸⁴: Ham madde veya diğer malların makine ya da başka teknik araçlarla işlenerek yeni veya değerli ürünler yaratılması.

fahm²²³: Kömür.

fahmiye²²³: Kömür havzası.

faiz³²⁸: Üretim faktörlerinden sermayenin getirisi.

faiz dışı bütçe fazlası³²⁸: Konsolide bütçe, merkezi yönetim bütçesi ve konsolide kamu kesimi bütçesi olmak üzere üç türlü hesaplanan ve bütçe harcamalarından faiz ödemelerinin çıkarılmasıyla elde edilen tutar.

faiz dışı fazla: Konsolide kamu sektörü gelirlerinden, faiz hariç olmak üzere, konsolide kamu sektörü harcamaları çıkarıldığında kalan kısım.

falarişt: Madalya ve nişan koleksiyoncusu.

fanatizm²⁵⁹: Din, düşünce ve parti bağlılığında kör tutku.

farklılıkların yönetimi²⁹⁷: Yaş, cinsiyet, din, inanç, kişilik gibi yönleriyle farklı insanları etkili bir şekilde yönetmek için planlanan ve uygulanan kurumsal sistemlerin; farklılığın yararlarını en üst düzeye çıkarırken, sorunlarını ve sakıncalarını en alt düzeye indirecek şekilde kurulması.

fason imalat: Bir mal veya hizmeti üreten işletmenin, bu mal ya da hizmetin tamamını veya bir kısmını başka bir işletmeye niteliklerini ve özelliklerini korutarak ürettirmesi.

faşizm:

- 1.⁵⁸ Milliyetçi ideolojilerden beslenen, bireylerin devlet veya devletin yüksek menfaat-

leri için kayıtsız şartsız kurban edilmesine izin verir biçimde baskıcı ve totaliter bir nitelik taşıyan yönetim biçimi.

2.¹¹⁰ Solcu radikal hareketlere karşı eski hakim sınıfların gösterdikleri mukavemet.

fayda: Bir mal ya da hizmetin tüketilmesiyle elde edilen yarar ya da tatmin hissi.

fazla çalışma¹: Ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi nedenlerle işçinin onayı alınarak yapılan, kırkbeş saatlik haftalık çalışma süresini aşan çalışma.

Denkleştirme esasının uygulandığı hallerde haftalık ortalama çalışma süresinin normal haftalık çalışma süresini aşan çalışma bölümü.

fazla çalışma borcu¹⁷⁷: Normal süreden daha fazla çalışmayı gerektiren bir işin yerine getirilmesi zorunluluğu doğar, işçi bunu yapabilecek durumda bulunur ve aynı zamanda kaçınması da dürüstlük kurallarına aykırı olursa işçinin, karşılığı verilmek koşuluyla, fazla çalışmayı yerine getirmesi yükümlülüğü.

fazla çalışma sınırları¹: Sağlık nedenlerine dayanan kısa veya sınırlı süreli işlerde, gece çalışmasında fazla çalışma yapılamaması, fazla çalışmanın süresi toplamının bir yılda ikiyüz-yetmiş saatten fazla olamaması.

fazla çalışma ücreti¹: Her bir saat fazla çalışma için, normal çalışma ücretinin yüzde elli fazlası olarak ödenen ücret.

fazla çalışma yapılamayacak işler⁶⁷:

- a) Sağlık kuralları bakımından günde ancak yedibuçuk saat ve daha az çalışması gereken işler,
- b) Gece sayılan gün döneminde yürütülen işler,
- c) Maden ocakları, kablo döşemesi, kanalizasyon, tünel inşaatı gibi işlerin yer ve su altında yapıldığı işler.

fazla çalışma yaptırılmayacak işçiler⁶⁷:

- a) Onsekiz yaşını doldurmamış işçiler,
- b) Sağlıklarının elvermediği işyeri hekiminin veya Sosyal Güvenlik Kurumu hekiminin, bunların bulunmadığı yerde herhangi bir hekimin raporu ile belgeleyen işçiler,
- c) Gebe, yeni doğum yapmış ve çocuk emziren işçiler,
- ç) Kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçiler.

fazla saatlerle çalışma⁷: 854 sayılı Deniz İş Kanunu'na göre kırk sekiz saat olarak belirlenmiş iş süresinin aşılması suretiyle yapılan çalışmalar.

4857 sayılı İş Kanunu'ndan farklı olarak süre kısıtı yoktur ve zamlı ödeme oranı yüzde yirmi beştir.

fazla sürelerle çalışma¹: Haftalık çalışma süresinin kırkbeş saatin altında belirlendiği durumlarda ortalama haftalık çalışma süresini aşan ve kırkbeş saate kadar yapılan çalışmalar.

fazla sürelerle çalışma ücreti: Her bir saat fazla sürelerle çalışma için, normal çalışma ücretinin yüzde yirmibeş fazlası olarak ödenen ücret.

federalizm²⁶⁹: Belli bir ulus devlet içinde, tüm ülkeyi kucaklayan merkezi bir hükümet ile bütünü oluşturan eyaletler için özerk bölgesel hükümetler olmasını öngören bir siyasal sistem ve felsefe.

felsefe²²³:

1. Akla akıl yürütmeye dayanılarak kavramlar düzeyinde ifade edilen, her aşamasında eleştiriye açık gerçek arayışı; her türlü kabalıktan ve peşin hükümden uzak hür bir şekilde konuları inceleyen akli bilgi disiplini, hikmet.
2. Bir bilimin temellerini açıklamak ve belirlemek için oluşturulan ilkeler bütünü.
3. Olaylara bakış tarzı, dünya görüşü, bir şey hakkındaki düşünce.

feminist iktisat⁵⁸: İktisat biliminin rasyonel bireyinin, temelde erkekleri ve onların davranışlarını kavramsallaştırdığı noktasından yola çıkarak, kadını, kadın bakış açısını ve onun ekonomik faaliyetlerini de önyargısız ve yansız biçimde yansıtacak bir iktisat bilimi oluşturma girişimi.

fenomen: Varlığı bilinçle kabul edilen olay.

feodalizm: Kapitalizmin içinden çıktığı toprak köleliğine dayalı toplum biçimi.

fer'i haklar³⁴⁰: Asıl hakların kapsamını genişleten ya da onları güvence altına alan haklar.

feshin bildirimine itiraz¹: İş sözleşmesi feshedilen işçinin, fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile fesih bildiriminden itibaren bir ay içinde iş mahkemesinde dava açma hakkı.

feshin geçerli sebebe dayandırılması¹: Belirsiz süreli iş sözleşmesini feshetmek isteyen işverenin işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebep göstermek zorunluluğu.

Geçerli sebep aranması için işyerinde en az otuz işçi çalışıyor olması ve işçinin kide-minin en az altı ay olması gerekmektedir.

fesih⁵⁷:

1. Bozma, yürürlükten kaldırma, hükümsüz bırakma, lağvetme, iptal.
2. Bir mahkemenin verdiği kararı, onun üstünde bulunan bir başka mahkemenin bozması, hükümsüz bırakması, çürütmesi.

fırsat eşitliği: Eğitime ulaşma, iş bulma vb. konularda aralarında rekabet bulunan bireylerin cinsiyet, ırk, din, cinsel yönelim, fiziki farklılıklar vb. nedenlerle ayrıma tutulmaması.

fırsat maliyeti: Bir geliri elde etmek için vazgeçilen diğer gelirler; bir malın üretimini bir birim artırmak için başka bir maldan vazgeçilen miktar.

fiili hizmet süresi zammı⁴²: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda sayılmış işler ve işyerlerinde sigortalının fiilen çalıştığı süre dikkate alınarak prim ödeme gün sayılarına her üç yüz altmış gün için eklenen gün sayısı.

fikri haklara dayalı endüstriler¹⁷⁵: Eserlerin yaratılması, üretilmesi, imalat ve satışı ile uğraşan endüstriler.

fikri haklara kısmen dayalı endüstriler¹⁷⁵: Tekstil, ayakkabı, mücevher, mobilya, porse-len, cam, duvar kağıdı, halı, oyuncak, mimari, mühendislik ile diğer korumaya tabi işlerin yaratımını, üretimini, icrasını, yayını, iletişimini, sergisini, dağıtımını ve satışını içerebilen sektörler.

fiksiyon¹⁷⁸: Kurgu, imge, yapıntı, uydurma.

finansal istikrar raporu: Finansal istikrarın doğrudan ve etkin bir biçimde izlenmesi için merkez bankaları tarafından mali piyasalarda istikrarsızlık yaratabilecek riskleri makro bazda değerlendiren ve bunların zamanında ve etkin yönetilebilmesi ile gerek yurt içi gerek uluslararası platformlarda finansal sisteme ilişkin daha sağlıklı değerlendirmeler yapılmasını sağlamak amacıyla kamuoyu ile paylaşılan raporlar.

finansal kiralama²⁴⁰: Kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın kullanma hakkını, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre sona erdirilmemek koşuluyla kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşme.

finansal kuruluş³⁰¹: Kredi kuruluşları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak veya Bankalar Kanunu'ndaki faaliyet konularından en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketleri.

fiyat endeksi²³⁹: Seçilmiş mal ve hizmetlerin fiyatlarının belli bir döneme göre değişimini ölçen endeks.

fiyat enflasyonu³²⁸: Bazı üretici kesimlerin ürettikleri malların gerçek piyasa değerinin üzerinde satmasıyla gelirlerini artırması ve rakip kesimlerin de benzer davranış biçimine girmesi sonucu ortaya çıkan enflasyon.

fiyat etiketi¹⁹⁴: Perakende satışa arz edilen malların veya ambalajlarının yahut kaplarının üzerine konulan, kolaylıkla görülebilir, okunabilir şekilde o malla ilgili tüm vergiler dahil fiyat, üretim yeri ve ayırıcı özelliklerini içeren etiket. Etiket konulması mümkün olmayan hallerde aynı bilgileri kapsayan listelerin görülebilecek şekilde uygun yerlere asılması zorunludur.

fiyat teorisi: Fiyatların nedeni ve oluşumu üzerine ileri sürülen görüşlerin genel ifadesi.

fiyatlar genel düzeyi: Belli bir zaman diliminde (ay, yıl) piyasada alınıp satılan mal ve hizmetlerin ortalama fiyatları.

fizibilite²⁵⁹: Bir mal ya da hizmetin yapılabilirliğinin parasal, teknik, ekonomik ve hukuki yönlerden incelenmesi.

fiziksel sermaye: Ülkede var olan doğal kaynaklar, makineler, yol, baraj, bina gibi kamusal alt yapı.

fonksiyon²³⁸: Sayılar arasındaki ilişkiyi açıklayan kural.

fonksiyonel gelir dağılımı¹¹⁰: Toplam gelirin üretim faktörleri arasındaki dağılımı.

fonlama: Bir şirketin öz kaynaklarını kullanarak, borçlanarak ya da senet ihraç ederek sağladığı kaynak.

fordizm²⁶⁹: Henry Ford'un seri otomobil üretimi sistemiyle örneklenen bir üretim organizasyonu. Bu organizasyon hareketli bir montaj hattını, standartlaştırılmış çıktıları ve düşük fiyatların, yüksek ücretlerin, reklam ve tüketici kredisinin bir araya gelerek teşvik ettiği talebi kapsadığı için; emeğin yönetilmesini, üretimin ve pazarlamanın daha geniş çaplı olarak bilim-

sel yönetim ilkelerine göre yeniden organizasyonu anlamını taşır.

formasyon: Biçimleme, yetiştirme, oluşum.

frigofirik araç¹⁶¹: Isı değişimine duyarlı gıda maddeleri, ilaçlar ve bazı kimyasal maddelerin taşınması için tasarlanıp imal edilen duvar kalınlıkları ve izolasyon değeri taşıyan maddenin ısı değişimine duyarlılık boyutlarına bağlı olarak değişen bir soğutucu ünitesi bulunan karayolu taşıtı.

frikسیونel işsizlik¹⁹⁶: Gelişmişlik düzeyi farklı ekonomilerin hepsinde görülebilen, çalışanların iş, meslek ve yer değiştirirken geçici olarak işsiz kalmalarından kaynaklanan işsizlik türü.

fütürizm: Geçmiş reddeden, geleceğe bakmak gerekliliğini söyleyen, sanayi ile gelecek arasındaki ilişkiye işaret eden düşünce akımı.

fütüvvet³²⁸: Dini ve mesleki birlik, esnaf teşkilatı.

füzyon: Küçük bir mal varlığının büyük bir mal varlığı içine alınarak gerçekleştirilen birleşme.

g7 ülkeleri: Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, İngiltere, Japonya, Fransa, İtalya, Kanada.

g20 ülkeleri: Arjantin, Avustralya, Brezilya, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Endonezya, İtalya, Japonya, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Güney Amerika, Güney Kore, Türkiye, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa Birliği'ni temsilen Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Konseyi Dönem Başkanı.

garanti belgesi²⁴⁶: İmalatçı-üretici veya ithalatçıların, sattıkları, ürettikleri veya ithal ettikleri mallar için düzenlenen ve malın garanti süresi içerisinde meydana gelebilecek arızalarının en az iki yıl süreyle veya özelliği nedeniyle belirlendiği ölçü birimi içerisinde, ücretsiz olarak yenisi ile değiştirilmesinin, tamirinin, bedel ia-

desinin veya bedel indiriminin taahhüt edildiğini ve satıcı ile tüketicinin yükümlülüklerini gösteren belge.

garanti ücret sistemi¹³³: Garanti edilmiş bir saat ücretinin üzerine işçinin verim düzeyine göre ilave ücret ödeyen Taylor ücret sisteminin olumsuzluklarını gidermek üzere geliştirilmiş parça başı akort ücret sistemi.

gayr-i meşru¹⁵: Kanunsuz, töreye aykırı, yolsuz.

gayri safi yurtiçi hasıla: Bir ülkede belli bir dönem (genellikle bir yıl) ekonomik faaliyetlerinin sonucu olarak üretilen mal ve hizmetlerin toplamı.

gayri safi yurtiçi hasıla deflatörü²³⁸: Belirli bir yılın nominal gayri safi yurtiçi hasılasının, aynı yılın reel gayri safi yurtiçi hasılasına oranı.

gayri safi yurtiçi hasılayı hesaplama yöntemleri:

- a) Üretim Yöntemi,
- b) Harcama Yöntemi,
- c) Gelir Yöntemi.

Türkiye İstatistik Kurumu gayri safi yurtiçi hasılayı bu üç yöntemi birlikte kullanarak hesaplamaktadır.

gayrimenkul sermaye iradı²²:

1. Arazi, bina (döşeli olarak kiraya verilenlerde döşeme için alınan kira bedelleri dahildir) maden suları, menba suları, madenler, taş ocakları, kum ve çakıl üretim yerleri, tuğla ve kiremit harmanları, tuzlalar ve bunların tamamlayıcı ve eklentileri.
2. Voli mahalleri ve dalyanlar.
3. Gayrimenkullerin, ayrı olarak kiraya verilen, tamamlayıcıları ve ayrıntıları ile bütün tesisatı, demirbaş eşyası ve döşemeleri.
4. Gayrimenkul olarak tescil edilen haklar.
5. Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı (ihtira beratının mucitleri veya kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır) alameti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi haklar (bu hakların kullanılması için gerekli malzeme ve teçhizat bedelleri de gayrimenkul sermaye iradı sayılır).

6. Telif hakları (bu hakların, müellifleri veya bunların kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır).
7. Gemi ve gemi payları (motorlu olup olmadıklarına ve tonilatolarına bakılmaz) ile bilümm motorlu tahmil ve tahliye vasıtaları.
8. Motorlu nakil ve cer vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat ile bunların eklentileri.

gazeteci¹⁷⁹: Gazete yayımlayan, gazeteye yazı yazmayı, haber toplayıp vermeyi veya gazetenin yazı işlerinde çalışmayı iş edinen kişi.

gazi: Yurt savunması için savaşa ya da silahlı çatışmaya giren yaralanan ya da yara almadan çıkan kişi.

gebe veya emziren kadınların çalıştırılma şartlarıyla emzirme odaları ve çocuk bakım yurtlarına dair yönetmelik⁵⁰: İşyerlerindeki gebe, yeni doğum yapmış veya emziren işçilerin işteki güvenlik ve sağlığının sağlanması ve geliştirilmesini destekleyecek önlemler uygulamak ve bu işçilerin hangi dönemlerde ne gibi işlerde çalıştırılmalarının yasak olduğunu, çalıştırılabileceği işlerde hangi şart ve usullere uyulacağını, emzirme odalarının veya çocuk

bakım yurtlarının (kreş) nasıl kurulacağını ve hangi şartları taşıyacağını belirleyen yönetmelik.

gece²: Güneş battıktan sonra başlayıp, gün ağırına kadar süren karanlık zaman.

gece çalışması:

1¹. Gece süresi içinde en çok yedibuçuk saat sürebilen çalışma.

2²⁹. Yarısından fazlası gece dönemine rastlayan çalışma.

gece çalıştırma yasağı¹: Sanayie ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin çalıştırılmaması.

gece postası: Yedibuçuk saatlik çalışma süresinin yarıdan fazlası gece dönemine rastlayan posta.

gece süresi¹: En geç saat yirmide başlayan, en erken sabah altıda sona eren ve herhalde en fazla onbir saat süren dönem.

gece vardiyası: Gece postası.

gece zammı: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler ile gece çalışmanın zorluğu dikkate alınarak işverence, gece saatlerine giren her bir saatlik çalışması için işçiye oransal zamlı veya ilave yapılan ödemeler.

gecekondu³¹⁹: Hızlı ve düzensiz şehirleşmenin görüldüğü yörelerde ortaya çıkan kamuya veya özel şahıslara ait tapulu arazide kısa sürede yapılabilen, alt yapısı yetersiz konut tipi.

geceyi gündüze katmak²: Büyük çaba göstermek, bir şeyle sürekli olarak meşgul olmak, uğraşmak.

geçici büro işçisi: Özel istihdam bürosu tarafından istihdam edilen ve geçici olarak talepte bulunan diğer işverenlere kiralanan işçi.

geçici bütçe: Bütçe hazırlıklarında aksama yaşanması halinde bütçe hazırlanıncaya kadar (mali yılbaşına kadar) uygulanan bütçe.

geçici grev-lokavt yasakları⁵⁹: Savaş halinde, genel veya kısmi seferberlik süresince grev ve lokavt yapılamaması.

Yangın, su baskını, toprak veya çığ kayması veya depremlerin sebebiyet verdiği ve genel hayatı felce uğratan felaket hallerinde Bakanlar Kurulu, bu hallerin vuku bulduğu yerlere inhisar etmek ve bu hallerin devamı süresince yürürlükte kalmak üzere, gerekli gördüğü işyerleri veya işkollarında grev ve lokavtın yasak edildiğine dair karar alabilir.

Başladığı yolculuğu yurt içindeki varış mahallerinde bitirmemiş deniz, hava ve kara ulaştırma araçlarında grev ve lokavt yapılamaz.

geçici iş¹: Nitelikleri bakımından en çok otuz iş günü süren işler.

geçici iş bürosu³⁶¹: Ulusal yasalara göre kullanıcı işletmelerde bu işletmelerin gözetim ve talimatları doğrultusunda geçici olarak çalışmak üzere görevlendirilen işçilerle bir iş sözleşmesi yapan ve istihdam ilişkisi kuran gerçek veya tüzel kişi.

geçici işçi⁹: 5620 sayılı kanun ile 657 sayılı kanunun dördüncü maddesinin (D) fıkrası yeniden düzenlenmiş şekli uyarınca 21.04.2007 tarihinden itibaren kamu kurum ve kuruluşlarında yalnızca mevsimlik işler ile kampanya işlerinde ve bir mali yılda beş ay yirmidokuz gün süreyle çalıştırılan işçiler.

geçici iş göremezlik ödeneği alan işçilerin ulusal bayram, genel tatil ve hafta tatili ücretleri¹: Bu işçilere geçici iş göremezlik ölçüsü üzerinden yapılan ulusal bayram, genel tatil ve hafta tatili ücretleri.

geçici iş ilişkisi¹: Aralarındaki iş ilişkisi devam ederken işverenin işçisini başka bir işverene iş

görme edimini yerine getirmek üzere devretmesi.

Bu halde iş sözleşmesi devam etmekle beraber, işçi bu sözleşmeye göre üstlendiği işin görülmesini, iş sözleşmesine geçici iş ilişkisi kurulan işverene karşı yerine getirmekle yükümlü olur.

Geçici iş ilişkisi altı ayı geçmemek üzere yazılı olarak yapılır, gerektiğinde en fazla iki defa yenilenebilir.

İşverenin ücret ödeme yükümlülüğü devam eder. İki işveren işçiye karşı ödenmeyen ücretinden, işçiyi gözetme borcundan ve sosyal sigorta primlerinden birlikte sorumludur.

geçici iş şirketleri: Özel istihdam büroları.

geçici olarak işin durması²⁸: En az dört en fazla üç ay süreyle işyerindeki faaliyetin tamamen veya kısmen durması.

geçici özel önlem²²⁰: Ayrımcılığı ortadan kaldırma, fırsat eşitliğini sağlama ve toplumsal hayata tam katılım kapsamında toplumda korunması gereken dezavantajlı gruplara tanınan imtiyaz.

geçici veya belirli süreli işlerde iş sağlığı ve güvenliği hakkında yönetmelik⁸⁴: Geçici veya belirli süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçi-

lerin sağlık ve güvenlikleri bakımından işyerinde çalışan diğer işçilerle aynı düzeyde korunmalarını sağlamak amacıyla düzenlenmiş yönetmelik.

geçim darlığı³²⁸: Gelirin geçime yetmemesi durumu.

geçim ekonomisi: Tarım toplumunda olduğu gibi üreticilerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak için ürettikleri, ticaretin olmadığı ya da üretilenlerin pazar değerinin sıfıra yakın olduğu ekonomi.

geçim indirimi: En az geçim indirimi.

geçimlik ekonomi³²⁸: Üretimin kısıtlı bir iş bölümüyle yalnızca öz gereksinimler için yapıldığı, tüketimin piyasaya bağlı olmadığı ekonomi.

geçiş bölgesi²⁶⁹: İş merkezi olan bölgeler ile işçi sınıfının ve orta sınıfın oturduğu dış halkalar arasındaki, iş merkezlerinin genişlemesi sonucunda yıkılan gecekonduların da bulunduğu kentsel alan.

geçiş ekonomileri³²⁸: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasından sonra sosyalist sistemden piyasa ekonomisine geçiş sürecine giren ülke ekonomilerine verilen genel ad.

geleneksel toplum: Geçmişte ve günümüzde modern toplum (endüstriyel, kentleşmiş, kapitalist) aşamasına ulaşmamış toplumları tanımlamak için kullanılan kavram.

gelir¹⁹⁷: Bireyin belirli bir dönem başında ve sonunda aynı zenginlikte kalmak koşuluyla o dönem içinde tüketebileceği mal ve hizmetler toplamı.

gelir dağılımı:

1. Bir yıl içinde yaratılan milli gelirin üretim faktörlerine dağılımı.
2. Bir yıl içinde kazanılan milli gelirin toplumun yüzde yirmi oranında eşit olarak beşe bölünmüş kesimlerine dağılımı.

gelir vergisi²²: Bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarı üzerinden alınan vergi.

gelir yoksulluğu³⁴⁸: Kişilerin belirli ihtiyaçlar temelinde belirlenen bir eşiğin ya da ülke içerisindeki ortalama gelirin belirlenen bir oranının altında bir gelire sahip olanları ifade eden kavram.

gelişme sosyolojisi: Gelişme sürecindeki ülkelerde, gelişmenin sınıf ilişkileri ve köylülük ile

kentli yoksullar gibi toplumsal gruplar üstündeki toplumsal etkileri inceleyen sosyoloji dalı.

gemi²⁷: Su üstünde, insan ve yük taşımaya yarayan büyük tekne.

Deniz İş Kanunu bakımından sandal, mavnalı, salapurya gibi olanlar da gemi sayılır.

gemi adamı¹⁸²: Geminin kaptanı, zabıtları, yardımcı zabıtları, stajyer zabıtları, tayfaları ve yardımcı hizmet personeli.

gemi adamının yurda iadesi⁷: İş sözleşmesinin işveren veya işçi tarafından yurt dışında sona erdirilmesi halinde; işverenin işçiyi geminin bağlama limanına uygun yol, iâşe, vb. zaruri masraflarını karşılayarak ulaştırma zorunluluğu.

gemi aşçısı¹⁸¹: Gemi Adamları Yönetmeliği uyarınca yeterlilik sertifikası almış olup, gemi adamlarının yemeklerini zamanında hazırlamakla sorumlu aşçı.

gemi yardımcı zabıtları¹⁸²: Gemide görevli telsiz zabıtları, doktor, sağlık memuru, hemşire ile gemilerin özelliklerine göre bulundurulması zorunlu olan ve geminin kullanım amacına katkıda bulunan elektrikçi, elektronikçi ve elektrik zabıtları ile makine mühendisi ve teknisyen ile

bilgi işlem makineleri programcısı ve operatörleri, bilim gemilerinde çalışan gemi adamları ve benzeri personel, gemi katibi, gemi katip yardımcısı ve kamara memuru.

gemi yolcusu¹⁸²: Gemi adamları dışında gemide ücretli ya da ücretsiz taşınan bir yaşımdan büyük kişiler.

genç işçi⁷⁰: Onbeş yaşını tamamlamış, ancak onsekiz yaşını doldurmamış kişi.

genç işsiz¹³⁷: Onbeş-yirmidört yaş grubunda olup işsiz olan kişiler.

genç işsizlik oranı¹³⁷: Onbeş-yirmidört yaş grubundaki işsiz sayısının aynı yaş grubundaki işgücü içindeki oranıdır.

genç nüfus¹³⁷: Onbeş-yirmidört yaş grubundaki nüfus.

genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri²⁴²:

- ▢ Türkiye Büyük Millet Meclisi.
- ▢ Cumhurbaşkanlığı.
- ▢ Başbakanlık.
- ▢ Anayasa Mahkemesi.
- ▢ Yargıtay.
- ▢ Danıştay.

- ▢ Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu.
- ▢ Sayıştay.
- ▢ Adalet Bakanlığı.
- ▢ Milli Savunma Bakanlığı.
- ▢ İçişleri Bakanlığı.
- ▢ Dışişleri Bakanlığı.
- ▢ Maliye Bakanlığı.
- ▢ Milli Eğitim Bakanlığı.
- ▢ Sağlık Bakanlığı.
- ▢ Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı.
- ▢ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- ▢ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı.
- ▢ Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- ▢ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- ▢ Avrupa Birliği Bakanlığı.
- ▢ Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- ▢ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- ▢ Ekonomi Bakanlığı.
- ▢ Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- ▢ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.
- ▢ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı.
- ▢ Kalkınma Bakanlığı.

- Orman ve Su İşleri Bakanlığı.
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği.
- Jandarma Genel Komutanlığı.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı.
- Emniyet Genel Müdürlüğü.
- Diyanet İşleri Bakanlığı.
- Hazine Müsteşarlığı.
- Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu.
- Devlet Personel Başkanlığı.
- Türkiye İstatistik Kurumu.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Gelir İdaresi Başkanlığı.
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü.
- Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü.
- Türkiye Halk Sağlığı Kurumu.
- Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu.

genel bütçeli idare: Kamusal mal ve hizmet üreten ve ürettikleri mal ve hizmetler vergi gelirleriyle karşılanan kuruluşlar.

TBMM, bakanlıklar, yüksek mahkemeler gibi.

genel ekonomik kriz²⁸: Ulusal veya uluslararası ekonomide ortaya çıkan olayların, ülke ekonomisi ve dolayısıyla işyerini ciddi anlamda etkileyip sarstığı durum.

genel grev:

1. Bir ülkede tüm ekonomik ve sosyal hayatı durduracak şekilde tüm işkollarında yapılan grev.
- 2.¹⁷⁰ 1880 yıllarında Paris'teki işçi çevrelerinde ortaya çıkan Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun benimsemesi ile en yüksek noktalara varan Georges Sorel'in "Şiddet Üzerine Düşünceler" isimli kitabında; "Sosyalizmin tamamen içinde bulunduğu bir mit, başka bir deyişle sosyalizmin modern topluma karşı başlattığı savaşın farklı dışa vurumlarına karşılık gelen bütün duyguları içgüdüsel olarak harekete geçirme yeteneğine sahip görüntüler bütünü" olarak tanımlanan ve 1 Mayıs 1906'daki sekiz saatlik çalışma süresi için yapılan eylemin başarısızlığı ardından inişe geçen görüş.

genel hayata etkili afetler³²⁵: Deprem (yer sarsıntısı), yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman gibi afetler.

genel kurul başkanlık divanı: Şirket, siyasi parti, dernek, sendika gibi genel kurulu olan kurum ve kuruluşların genel kurulunu yönetmek üzere genel kurul tarafından seçilen genelde bir başkan, iki üye ve iki yazmandan oluşan heyet.

genel kurul karar sayısı (genel kurul karar nisabı)⁵¹: Toplantıya katılan üye veya delege (veya temsilci) sayısının salt çoğunluğu.

Bu sayı üye veya delege sayısının dörtte birinden az olamaz.

genel kurulların toplantı zamanı⁵¹: Sendika veya konfederasyon tüzüğünde daha kısa bir süre belirlenmemişse dört yıl. Sendika veya konfederasyonun ilk genel kurulu, tüzel kişilik kazanmasından başlayarak altı ay içinde yapılır.

genel sağlık sigortalısı⁴²: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 60. maddesinde sayılan kişiler.

genel seçim³⁴⁶: Tek dereceli olup nispi temsil sistemine göre, eşit ve gizli oyla, bütün yurttaki aynı günde, yargı yönetimi ve denetimi altında dört yılda bir yapılan, milletvekillerinin seçildiği seçim.

genel seferberlik¹²²: Ülkenin tümüne yönelik bir tehdidin karşılanması, mevcut bütün güç ve kaynakların kullanılabilmesi için ülkenin bütününde uygulanan seferberlik.

genel tatil günleri¹⁰²:

a) Ulusal Bayram Günü:

- ▣ 28 Ekim saat onüçten başlayarak 29 Ekim günü.

b) Genel Tatil Günleri:

ba) Resmi Bayramlar:

- ▣ 23 Nisan günü. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı.
- ▣ 19 Mayıs günü. Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı.
- ▣ 30 Ağustos günü. Zafer Bayramı.

bb) Dini Bayramlar:

- ▣ Ramazan (Şeker) Bayramı. Arefe günü saat onüçten itibaren üçbuçuk gün.
- ▣ Kurban Bayramı. Arefe günü saat onüçten itibaren dörtbuçuk gün.

bc) 1 Ocak günü. 1 Mayıs günü.

genel tatil ücreti¹: İşçinin kanunlarda ulusal bayram ve genel tatil günü olarak kabul edilen günlerde çalışmazsa bir iş karşılığı olmaksızın

o günler için tam çalışırsa, çalıştığı her gün için iki günlük olarak aldığı ücret.

genel teftiş: Çalışma hayatına ait mevzuat hükümlerine uyulup uyulmadığı hususlarında yıllık teftiş programları gereği yapılan teftişler.

genel yorum²²⁰: Birleşmiş Milletler sözleşme organları olarak da anılan ve ilgili sözleşmenin denetim organı olarak görev yapan komiteler tarafından hazırlanan ve bir uluslararası sözleşmenin belirli maddelerinin kapsamını, maddede yer alan kavramların anlamlarını açıklayan, devletlerin bir hak ve özgürlükle ilgili yükümlülüklerini belirten belge.

genelge²²⁰: Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin uygulanmasında yol göstermek amacıyla ve bunlara aykırı olmamak şartıyla çıkardıkları yazılı genel, soyut ve objektif hukuk kuralları.

genişletici gelir politikası³²⁸: Ekonomiyi canlandırmak veya deflasyondan kurtarmak amacıyla hükümetlerin vergileri azaltarak toplam istemi yükseltmeye yönelik olarak izlediği genişletici maliye politikası araçlarından biri.

gerçek²²³: İnkâr edilmeyecek şekilde var olan, hakiki.

gereç²: Lüzumlu olan nesneler, malzeme, materyal.

geri çağırma:

1. Dağıtımı yapılan bir ürünün cangüvenliği, gıda güvenliği vb. açısında tehlike oluşturduğunun anlaşılması halinde satıştan kaldırılması, piyasadaki ürünün toplatılarak kaldırılması.
2. Ülke yönetimi için seçilmişlerin, halk tarafından imza toplanarak kendisine verilen görevin geri alındığı demokratik katılım uygulaması.

getto²⁶⁹: Dezavantajlı grupların (genellikle etnik grupların) bir bölgede toplanmasıyla nitelenen bir kent içi alan.

gıda yoksulluğu³²⁸: Bir ülkedeki hanehalkı veya bireylerin yaşamını sürdürmesi için belli bir dönemde alması gereken en az kaloriyi içerecek gıda mallarına ulaşamaması durumu.

gini katsayısı: Gelir dağılımında eşitlik-eşitsizlik dağılımını gösteren katsayı.

Sıfırla bir arasında değişen gini katsayısı milli gelir tam bir eşitlik halinde dağıtıldığında

sıfır, gelirin tamamı (düşünsel olarak) bir kişi tarafından kazanıldığında bir olmaktadır.

giyim yardımı: İş sağlığı ve güvenliği kurallarının gerektirdiklerinin dışında sosyal yardım amaçlı olarak işçilere çeşitli giyim eşyası, alışveriş kuponu gibi toplu iş sözleşmelerinde çok farklı düzenlemelere konu yardımlar.

gizli işsizlik: Çalışıyor olmalarına rağmen üretmeyen veya daha düşük verimli bir işe geçip, daha düşük ücretle çalışan işçilerin yarattığı durum.

gizli salgın: Metabolik sendrom. Sağlıksız beslenmeden kaynaklanan açlık kan şekeri, trigliserit, hdl kolesterol ve tansiyon düzeyleri ölçülerek varlığına karar verilebilen hastalık.

gizli ücretli işçiler²⁶⁹: Görünüşte bağımsız ya da kendi adına çalışan, oysa kapitalist firmalar tarafından parça başı veya komisyon esasıyla bir sözleşme doğrultusunda çalışanlar.

gizli ve yasa dışı anlaşma¹⁶⁰: Tarafların temsil ettikleri grupların hedeflerini bozma konusunda anlaşmaları.

İşçi sendikası liderleri ile işverenler, diğer işletmeleri piyasadan çekilmeye zorlamak için

anlaşabilirler veya maliyetleri tüketiciye aktarmak amacıyla birleşebilirler.

gomperizm: Sendikacı Samul Gompers'in seçimlerde emekçilerin kendi adaylarını çıkarmaları yerine emek taraftarı olanları destekleme politikası.

göç: İnsanların doğdukları yerden başka yerlere geçici ya da daimi olarak taşınması, bir yerden başka bir yere taşınma.

göçebe: Yaşamlarını mevsime ya da iş koşullarına göre farklı coğrafi bölgelerde sürdürüne insan ya da insan grupları.

göçmen: Ülkesini terkederek başka ülkeye giden, yerleşen.

göçmen işçi: İşsizliğin yoğun olduğu ekonomilerden (ülkelerden) veya aşırı istihdama ulaşmış ekonomilerden, işgücü talebine uygun olarak veya iş bulabileceğini düşünerek başka bir ekonomiye göç eden işçiler.

gölge fiyatlar¹⁶⁷: Piyasa fiyatlarının gerçek maliyetleri yansıtmaması durumunda piyasa fiyatlarının taşıdığı sapmaları gidermek amacıyla ve fayda-maliyet analizi yaparken toplumsal fayda ve maliyetleri saptamakta kullanılan düzeltilmiş fiyatlara verilen ad.

gölge rapor²²⁰: Devletlerin, Birleşmiş Milletler sözleşme organlarına veya Avrupa Sosyal Haklar Komitesi gibi denetim organlarına düzenli aralıklarla sundukları raporlara paralel bir biçimde sivil toplum kuruluşları veya sendikalar tarafından hazırlanan, hükümet raporuyla ilgili görüşleri içeren ve aynı uluslararası organlara sunulan rapor.

gömüleme: Ekonominin iyi gitmediği dönemlerde bireylerin güvensizlik duygusuyla bankalardaki mevduatlarını (tasarruflarını) çekmeleri.

gönüllü birliktelik: Hukuki bir yükümlülük veya sorumluluk gereği olmayan; aynı düşünce ve görüşler içinde olan bireylerin/tüzel kişilerin biraraya gelerek oluşturdukları sivil toplum yapılanması.

görecilik²⁵⁹: Tüm bilgilerin göreliliğini, tüm değerlerin çağlara, toplumlara, kişilere ve yaşama biçimlerine, ekinsel durumlarına göre değişebileceğini ileri süren öğretisi.

göreliliği özerklik²⁶⁹: Toplumsal bütünü oluşturan ekonomik, siyasal, ideolojik ve kuramsal kümelerinin hiçbirinin diğerlerinden birisine indirgenemeyeceği, aksine bu kümelerden her birinin toplumsal bütündeki yerlerine göre be-

lirlenmiş sınırlar içinde göreliliği özerkliğe sahip oldukları düşüncesi.

görev ihmal⁵⁶: Memurun, hangi nedenle olursa olsun görevini yapmakta savaşa ve gecikme göstermesi veya üstünün kanuna uygun olarak verdiği buyrukları geçerli bir neden olmadan yapmaması.

göreve ilişkin roller²⁹⁷: Bir takımın amacına ulaşması için takım liderinin ve üyelerinin ne yapmaları gerektiği ve takımın işinin ne olduğu ve niçin yapıldığı ile ilgili roller.

görevli mahkeme⁵⁹: Sendikalar Kanunu bakımından,

- İşyerinin bağlı olduğu bölge müdürlüğünün bulunduğu yerdeki iş davalarına bakmakla görevli mahkeme.
- İşletme toplu iş sözleşmelerinde işletme merkezinin bulunduğu yerdeki iş mahkemesi.
- Toplu iş sözleşmesi birden fazla bölge müdürlüğünün yetki alanına giren işyerlerini kapsadığı hallerde Ankara İş Mahkemesi.

görevli makam⁵⁹: Sendikalar Kanunu bakımından görevli makam; işyeri toplu iş sözleşmesi için işyerinin bağlı olduğu işletme toplu iş

sözleşmesi için işletme merkezinin bulunduğu bölge çalışma müdürlüğü, birden fazla bölge çalışma müdürlüğünün yetki alanı alanına giren işyerlerini kapsayacak toplu iş sözleşmesi için ise Çalışma Bakanlığı.

görülebilir eksik istihdam¹³⁷: Son bir hafta içinde ekonomik nedenlerle kırk saatten daha az süre ile çalışıp, mevcut işinde ya da ikinci bir işte daha fazla süre çalışmaya hazır kişiler.

görünmeyen el: Adam Smith'in kapitalist sistemin kendisini kurgulayışını ifade etmek için kullandığı kavram.

gösterge²³⁸: Ekonominin çeşitli düzeylerini, kritik ve öncü noktalar durumuyla gösteren veriler.

gösteri grevi: Bir hak veya menfaat sağlamak için değil de bir isteğe dikkat çekmek amacıyla yapılan grev.

gösteriş etkisi³²⁸: Tüketicilerin gelirlerinde bir artış olmamasına karşın sosyal konumunu olduğundan daha yüksek göstermek amacıyla fiyatı daha yüksek ve markalı malları satın almaları.

göstermelik tüketim: Bireyin, kendisine sosyal statü sağlayacağını düşünerek, üst tabakadaki

insanların kullandığı malları, araçları kullanması.

götürü ücret sistemi¹³³: Bir işin bitirilmesi koşuluyla ücret ödenmesini düzenleyen bir akort ücret şeklidir.

Birim tespitinin güç olduğu veya seri yapılması mümkün olmayan ve genellikle devamlılık göstermeyip bir süre sonra bitecek olan işlerde uygulanır.

götürü vergi: Vergi mükellefinin gelir düzeyi ve gerçek matrah dikkate alınmadan, karar vermeye yetkili kamu birimi tarafından takdir edilen vergi.

gözüaltına alma²⁰: Kanunun verdiği yetkiye göre, yakalanan kişinin hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla, yetkili hakim önüne çıkarılmasına veya serbest bırakılmasına kadar kanuni süre içinde sağlığına zarar vermeyecek şekilde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanıp, alıkonulması.

gözdağı²: Cezalandırma ve tehdit, korkutma.

gözden geçirilmiş avrupa sosyal şartı²²⁰: Avrupa Konseyi tarafından sosyal hakları güvence altına almak ve Avrupa Sosyal Şartı'nda yer alan bu hakların kapsamını genişletmek amacıyla

kabul edilen ve 1999 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme.

gözlük yardımı: Tıbbi bir zorunluluk olarak gözlük kullanması gereken işçilere Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sağladığı olanağın dışında ve üstünde nitelikli çerçeve, cam almasına olanak sağlayan toplu iş sözleşmesinde düzenlenmiş sosyal yardım maddesi.

gresham kanunu¹¹⁰: Piyasaya değeri ve kaliteleri farklı iki ödeme aracı çıkarıldığında kötü paranın iyi parayı kovması. Sonunda yalnız kötü paranın tedavülde kalması.

grev⁵⁹: İşçilerin, topluca çalışmamak suretiyle işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla aralarında anlaşarak veyahut bir kuruluşun aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği karara uyarak işi bırakmaları.

grev esnasında doğan zararlar⁵⁹: Grev esnasında greve katılan işçilerin ve sendikanın kasıtlı veya kusurlu hareketleri sonucu, grev uygulanan işyerinde sebep oldukları zararlar.

grev gözcüleri⁵⁹: Kanuni bir grev kararına uyulmasını sağlamak için cebir ve şiddet kullanmaksızın ve tehditte bulunmaksızın kendi

üyelerinin grev kararına uyup uymadıklarını denetlemek amacıyla, işyerinde grev ilan etmiş olan işçi sendikasının, işyerinin giriş ve çıkış yerlerine, kendi üyeleri arasından en çok dörder kişi olmak üzere görevlendirdiği üye işçiler.

grev hakkı ve lokavt⁶²: Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçilerin işi durdurma hakkı.

İşverenler de grev kararı karşısında lokavt uygulayabilirler.

Grev hakkı ve lokavt iyi niyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaz.

grev hakkı ve lokavtın teminatı⁵⁹: İş sözleşmelerine, grev hakkı ve lokavttan vazgeçilmesine veya bunların kısıtlanmasına ilişkin hüküm konulamaması.

grev hakkının ve lokavtın kötüye kullanılması⁵⁹: Grev hakkının ve lokavtın iyi niyet kurallarına aykırı tarzda toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaması.

Bu kurala aykırı olarak uygulanan grev veya lokavt, bir tarafın veya Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'nın başvurusu üzerine yetkili iş mahkemesi kararı ile durdurulabilir.

Kanuni bir lokavtın işyerini temelli olarak kapalı tutmak amacıyla yapıldığı kesinleşmiş mahkeme kararıyla sabit olursa, mahkeme kararının lokavt yapmış işverene veya işveren sendikasına bildirilmesi ile birlikte lokavt durdurulur.

grev kararı: Arabulucu tutanağının tebliği tarihinden sonra, işçi sendikası tarafından işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla alınan karar.

grev kararının tebliği⁵⁹: Grev kararının, karşı tarafa tebliğ edilmek üzere notere tevdi edilmesi.

Kararın bir örneği de görevli makama verilir. Ayrıca karar işyerinde derhal ilan edilir.

grev kırılcılığı¹²⁵: Yapılmasına karar verilen veya yapılmakta olan bir grevin etkisinin azaltılması veya engellenmesi için girişilen eylem.

grev oylaması⁵⁹: Kanuni bir grevin bir işyerinde uygulanabilmesi için oylama yapılmasını, grev kararının ilan edildiği tarihte o işyerinde çalışan işçilerin en az dörtte biri, grev kararının işyerinde ilan edilmesinden başlayarak altı işgünü içinde yazılı olarak isterse, o işyerinde yapılan oylama.

grev ve lokavt halinde mülki amirin yetkileri⁵⁹:

Grev ve lokavtın uygulanması sırasında uygulamayı engellemek koşuluyla, mahallin en büyük mülki amirinin kamu düzenine ilişkin alacağı tedbirler.

grev ve lokavta katılmayacak işçi kadrosu⁵⁹:

Hiçbir surette üretim veya satışa yönelik olmamak kaydı ile niteliği bakımından sürekli olmasında teknik zorunluluk bulunan işlerde faaliyetin devamlılığını; işyeri güvenliğinin, makine ve demirbaş eşyasının, gereçlerinin, hammadde, yarı mamul ve mamul maddelerin bozulmamasını; hayvan ve bitkilerin korunmasını sağlayacak sayıda işçinin kanuni grev ve lokavt sırasında çalışmaya, işveren de bunları çalıştırmaya devam etmesi.

grev ve lokavtın başlaması⁵⁹: Grev ve lokavt kararının, arabulucu raporunun alınmasından itibaren altmış gün içinde ve karşı tarafa noter aracılığı ile altı işgünü önce bildirilecek tarihte uygulamaya konulması.

grev ve lokavtın ertelenmesi⁵⁹: Karar verilmiş veya başlanmış olan kanuni bir grev veya lokavt genel sağlığı veya milli güvenliği bozucu nitelikte ise Bakanlar Kurulunun grev ve lokavtı bir kararname ile altmış gün süre ile erteleyebilmesi.

grev ve lokavtın iş sözleşmelerine etkisi⁵⁹: Greve katılan işçiler ile greve katılmayan veya katılmaktan vazgeçip de grev nedeniyle çalıştırılmayan işçiler ile lokavta maruz kalan işçilerin iş sözleşmelerinin grev ve lokavt süresince askıda kalması.

grev ve lokavtın konut haklarına etkisi⁵⁹: İşverenin, kanuni bir grev veya lokavt süresince greve katılan veya lokavta uğrayan işçilerin oturdukları ve işveren tarafından sağlanmış konutlardan çıkmalarını isteyememesi.

grev ve lokavtın uygulanmasında işyerinden ayrılma zorunluluğu⁵⁹: Bir işyerinde grev ve lokavt başladığında işçilerin işyerinden ayrılma zorunluluğu.

grev ve lokavtta engel olunmayacak işler⁵⁹: Çalışan işçilerin ürettiği ürünlerin satılması, işyeri için lüzumlu maddelerin, araç ve gereçlerin işyerine sokulması.

grev ve lokavtta işçi alma ve başka bir işe girme yasağı⁵⁹: İşveren, kanuni bir grevin veya lokavtın süresi içinde iş sözleşmelerinden doğan hak ve borçları askıda kalmış işçilerin yerine, hiç bir surette daimi veya geçici olarak başka işçi alamaması veya başkalarını çalıştıramaması.

grev veya lokavtı sona erdirmeye kararı⁵⁹: Kanuni bir grev veya lokavtı sona erdirmek için grev ve lokavta karar vermiş olanlar tarafından alınan, ertesi işgünü sonuna kadar yazı ile karşı tarafa ve görevli makama bildirilen ve işyerinde ilan edilen karar.

Kanuni grev ve lokavt ilanın yapılması ile sona erer.

Grevin uygulanmasına son verilmesi lokavtın, lokavtın uygulanmasına son verilmesi grevin kaldırılmasını gerektirmez.

grevin psikososyal boyutu³⁶²: Grevin asıl aktörü olan işçinin duygu durumunu, grev algısını, greve katılmaya yönelik motivasyon ve tutumunu, grevdeki davranışlarının neler olabileceğini, grev sonrası yaşadığı psikolojik olumsuzlukları ortaya koyan analiz.

grevin yasak olduğu işler ve yerler⁵⁹: Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nda belirtilen, grev hakkını kısıtlayan, grevin yapılamayacağı işler ve yerler.

gri yakalılar³²⁸: Üretim sürecine hem bedensel hem de masa başında çalışarak kısmen düşünsel olarak katılan kişiler.

grostonilato: Geminin güverte üstü ve güverte altı kapalı yerlerinin hacmi.

2.83 m³ bir grostonilatodur.

grotesk: Abartılmış, şekilsizleştirilmiş.

grup²: Aralarında herhangi bir bakımdan benzerlik bulunan şeylerin topluluğu, küme, öbek.

grup toplu iş sözleşmesi: Bir işçi sendikasının kurulu bulunduğu işkolundaki işveren sendikası üyesi olan veya olmayan birden çok işverenle bağtladığı, bu işverenlerin işyerlerini kapsayan toplu iş sözleşmesi.

güdümlü ekonomi: Kapitalizmi reddetmeyen, ancak devletin iktisadi hayatı düzenlemesi gerektiğini savunan, merkezi planlamayı öne çıkaran 1929 krizinden sonra gelişen ekonomik görüş.

gümrük²:

1. Bir ülkeye giren veya çıkan mal ve eşya üzerinden alınan vergi, resim.
2. Bu vergiyi alan devlet kuruluşu.
3. Bir ülkenin giriş ve çıkışında gümrük işlemlerinin yapıldığı yer.

günah keçisi²⁶⁹: Başkalarının kabahatleri nedeniyle suçlanan, cezalandırılan ya da damgalanan kişiler.

güncelleme katsayısı⁸: Her yılın Aralık ayına göre Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan en son temel yıllık tüketici fiyatları genel indeksindeki değişim oranının yüzde yüzü ile sabit fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla gelişme hızının yüzde otuzunun toplamına bir tam sayısının ilave edilmesi sonucunda bulunan değer.

günde ancak yedibuçuk saat çalışılabilecek işler⁷⁹:

- a) Kurşun ve arsenik işleri,
- b) Cam sanayii işleri,
- c) Civa sanayii işleri,
- ç) Çimento sanayii işleri,
- d) Havagazı ve kok fabrikalarıyla termik santallerdeki işler,
- e) Çinko sanayii işleri,
- f) Bakır sanayii işleri,
- g) Aliminyum sanayii işleri,
- ğ) Demir ve çelik sanayii işleri,
- h) Döküm sanayii işleri,
- ı) Kaplamacılık işleri,

- i) Karpit sanayii işleri,
- j) Asit sanayii işleri,
- k) Kaynak işleri,
- l) Madenlere su verme işleri,
- m) Kauçuk işlenmesi işleri,
- n) Yeraltı işleri,
- o) Radyoaktif ve radyoiyonizan maddelerle yapılan işler,
- ö) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işler,
- p) Tarım ilaçları kullanımı işleri.

günde yedibuçuk saatten daha az çalıştırılacak işler⁷⁹:

- a) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerin bir kısmı,
- b) Cıva işlerinin bir kısmı,
- c) Kurşun işlerinin bir kısmı,
- ç) Karbon sülfür işleri,
- d) Ensektisitler.

gündelik: Yevmiye, işçiye bir günlüük çalışması karşılığında yapılan ödeme.

gündüz²: Günün, sabahtan akşama kadar süren aydınlık kısmı.

gündüz postası: Yedibuçuk saatlik çalışma süresinin yarısından fazlası gündüz dönemine rastlayan posta.

gündüz vardiyası: Gündüz postası.

gündüzcü²: Yalnız gündüzleri çalışan veya çalışma sırası gündüze rastlayan kimse.

günlük gürültü maruziyeti düzeyi⁸⁵: Bir işgünü boyunca anlık darbeli gürültünün de dahil olduğu bütün gürültü maruziyet düzeylerinin zaman ağırlıklı ortalaması.

gürültü yönetmeliği⁸⁵: İşçilerin gürültüye maruz kalmaları sonucu sağlık ve güvenlik yönünden oluşabilecek risklerden, özellikle işitme ile ilgili risklerden korunmaları için alınması gerekli önlemleri belirleyen yönetmelik.

güven:

- 1.²²³ Bir şeye inanmaktan, dayanmaktan, bel bağlamaktan gelen rahat ettirici duygu, inanç, güvenç.
- 2.²⁶⁹ İstikrarlı kolektif yaşamın, basit bencil çıkar hesaplarından başka şeylere dayanması; bir işyerinde bile güvenin esas olması gerektiği şeklindeki geleneksel sosyolojik görüş.

3. Bir kişinin ya da sistemin inandırıcılığına güven duyma şeklinde çağdaş sosyolojik görüş.

güveni kötüye kullanma⁵⁶: Başkasına ait olup da, belirli bir şekilde kullanmak üzere kullanım hakkı kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, kullanım hakkı amacı dışında tasarrufta bulunmak veya bu devir olgusunu inkar etmek.

güvenli ürün¹⁸⁰: İnsan sağlığına, can ve mal varlığına, hayvan ve bitki yaşam ve sağlığına ve çevreye zarar vermeyen ürün.

güvenlik ve sağlık işaretleri⁸⁶: Özel bir amaç veya durumu işaret eden levha, renk, sesli ve/veya ışıklı sinyal, sözlü iletişim ya da el-kol işareti yoluyla iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi veren, tehlikelere karşı uyarı ya da talimat veren işaretler.

güvenlik ve sağlık işaretleri yönetmeliği⁸⁶: İşyerlerinde kullanılacak güvenlik ve sağlık işaretlerinin uygulanması ile ilgili kuralları belirleyen yönetmelik.

habitat⁵⁸: Bir organizmanın ya da organizmalar topluluğunun oluşup gelişmesini mümkün kılan çevre şartlarının bütünü.

habitus²⁵⁹: İnsanlara belirli pratiklere yol açan bir dizi kalıcı eğilim aşılması; bireyi eyleme yönelten, onu motive eden kurulu toplumsal yapılar sistemi.

haciz:

- 1.¹⁵ Ayıran, bölen. Haczededen.
- 2.¹⁸ İcra takibi işlemlerinin bir aşaması olup, borçlunun mal ve haklarına icra müdürlüğü aracılığıyla el konulması.

hafif gemi (feribot)¹⁸²: Ahşap olmayan ve tam yüklü durumda su kesimindeki deplasmanı aşağıdaki bağıntı ile elde edilen değere eşit ya da daha az olan ticaret gemisi.

hafif iş⁷⁰: Yapısı ve niteliği itibariyle ve yerine getirilmesi sırasındaki özel koşullara göre;

- a) Çocukların gelişmelerine veya sağlık ve güvenliklerine zararlı etki ihtimali olmayan,
- b) Okula devamını, mesleki eğitimini veya yetkili merciler tarafından onaylanmış eğitim programına katılımını ve bu tür faaliyetlerden yararlanmasını engellemeyen işler.

hafif sanayi³²⁸:

1. Kısmen işlenmiş malları uygun bir oranda kullanarak birim ağırlığına göre daha yüksek değerdeki malları üreten imalat sanayi.
2. Daha çok tüketime yönelik mallar üreten ve görel olarak sermaye yoğunluğu ve çevreye olan zararı daha düşük olan sanayi.

hafta tatili¹:

- 1.¹ Kırkbeş saatlik haftalık çalışma süresini taraflar arasında belirlenmiş günlerde çalışarak tamamlayan işçiye, yedi günlük zaman dilimi içinde en az yirmidört saat olmak üzere verilen dinlenme izni.
- 2.^{100,200} Hafta tatili Pazar günüdür. Bu tatil otuzbeş saatten az olmamak üzere Cumartesi günü en geç onüçten itibaren başlar.

hafta tatili ücreti¹: İşçinin, dinlenerek geçirdiği hafta tatili günü için bir iş karşılığı olmaksızın işverence ödenen ücret.

İşçinin tatil günü ücreti çalıştığı günlere göre bir güne düşen ücretidir.

Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü ile çalışan işçilerin tatil günü ücreti, ödeme döneminde kazandığı ücretin aynı süre içinde çalıştığı günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

Saat ücreti ile çalışan işçilerin tatil günü ücreti saat ücretinin yedibuçuk katıdır.

haftalık işgünlerine bölünemeyen çalışma süreleri yönetmeliği⁶⁸: Karayollarında, demiryollarında ve deniz, göl ve akarsularda hareket halindeki taşıtlarda yapılan ve 854 sayılı Deniz İş Kanunu'na tabi olmayan taşıma işlerinde olduğu gibi iş süresinin bir haftanın çalışma günlerine bölünmesi suretiyle yürütülmesine nitelikleri bakımından olanak bulunmayan işlerde çalışma dönemine ve iş sürelerine uygulanacak usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

haftalık ücret: İşçiye bir haftalık çalışması karşılığı ödenen ücret.

haiz²: Elinde bulunduran, malik olan, sahip olan, taşıyan.

hak²²³: Doğru, gerçek.

hak grevi: Hak uyuşmazlığının, uzlaşma ile sonuçlanmadığı halde, işçi sendikasının grev kararı alması ve uygulaması.

hak sahibi⁴²: Sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malüllük, vazife malüllüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde, gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve baba.

hak uyuşmazlığı: Toplu iş sözleşmesinin taraflarından birisinin, kanun veya toplu iş sözleşmesinin kendisine veya üyesine vermiş olduğu bir hakkın uygulanmadığını düşünmesi veya karşı tarafın kanunu veya toplu iş sözleşmesini hakkı ortadan kaldıracak veya azaltacak yorumundan kaynaklanan uyuşmazlık.

hakdi ücret: İlkel ekonomiler dışında ücretin değeri üzerinde yazılı (nominal) para ile ödenmesi.

hakediş: Müteahhidin veya taşeronun tarafı olduğu sözleşme uyarınca inşaatta gerçekleştirdiği imalat veya belirli hazırlamalar karşılığı tahakkuk eden alacak.

hakem devlet³²²: Piyasa ekonomisinde oyunun kurallarına doğrudan karışmayan, acil durumlarda sadece gerektiği kadar ve sınırlı ölçüde piyasaya müdahalede bulunan liberal ve sosyol piyasa ekonomisini savunan devlet tipi.

hakem kurulu: Hakemlerin oluşturduğu kurul.

hakim ortak³⁰¹: Bir ortaklığı doğrudan ya da dolaylı olarak, tek başına veya birlikte kontrol eden gerçek veya tüzel kişi.

hakimin sözleşmeye müdahalesi³⁰⁹: Hakimin kendi yarattığı kurucu etkili bir kuralla mevcut sözleşmeyi değiştiren veya ortadan kaldıran kararı.

hakimin takdir yetkisi²¹⁹: Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı nedenleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hakimin, hukuka ve hakkaniyete göre karar vermesi.

hakkaniyet indirimi²⁸⁰: Maddi tazminatı belirlenmesinde, yargı organına müdahale ve takdir hakkı tanınması ve bu alanda görev verilmesi.

hakkı huzur²: Hazır bulunma hakkı, herhangi bir toplantıda hazır bulunma karşılığı olarak verilen para.

hakkın kötüye kullanılması¹⁴²: Bir hakkın amacına aykırı olarak, içerdiği yetki aşılarak, dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacak şekilde kullanılması.

Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.

haklar²⁶⁹: Kökeni İngiltere'deki Magna Carta'dan Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bildirgesi ve Anayasası ile Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ne dayanan ve siyasal yaşamda önemli roller oynayan düşünce.

haklı fesih: İşçinin veya işverenin süresi belli olsun veya olmasın İş Kanunu'nda sayılmış haklı nedenlerden biri ile iş sözleşmesini sonlandırması.

haklı neden: İşçi veya işverene iş sözleşmesini derhal fesih hakkını kazandıran, İş Kanunu'nun yirmidört ve yirmibeşinci maddelerinde düzenlenmiş nedenler.

haksız fiil²²⁰: Bir kimsenin, hukuk kurallarına aykırı olarak başka bir kimsenin şahsına veya malvarlığına zarar verici davranışı.

haksız takip³⁵⁶: Bir kişinin kasıtlı ve ısrarlı bir şekilde belli bir süre takip ve taciz edilmesi, sin-sice izlenmesi ve gözlenmesi.

halk bilim²⁵⁹: Bir topluluğu oluşturan kişileri, gelenek ve göreneklerini, törelerini, türkülerini, masallarını atasözlerini, söylemlerini, uygarlığını, varıllığını, sanatsal ve yazınsal ürünlerini, yaşayışlarını, duygularını, ekin-sel birikimlerini araştıran ve inceleyen bilim dalı.

halk girişimi²⁵²: Seçme hakkına sahip vatandaşların anayasa, yasa ve yasa hükmünde olan bazı düzenlemelerin değiştirilmesi, kaldırılması ve yeniden düzenlemesi hususunda söz söyleme yetkisi.

Halk girişimi ile belli sayıda seçmenden imza toplayarak isteğini halk oyuna sunmak.

halk kapitalizmi³²⁸: Sanayide mülkiyetin, hisse senedi alımları aracılığıyla orta ve düşük gelir grupları dahil olmak üzere nüfusun geniş bir bölümüne yayıldığı iktisadi sistem.

halk oylaması: Demokratik katılım ya da doğrudan demokrasinin örneği olan oylama; yasaların veya çok önemli bazı konuların halkın oyu ile karara bağlanması.

halk vetosu²⁵⁶: Parlamento tarafından usulüne uygun olarak kabul edilen bir kanunun halkın inisiyatifıyla değiştirilmesi.

halsey ücret sistemi¹³³: Belli bir işin yapılması için belirlenmiş standart zamandan tasarrufa prim veren zaman esaslı akort ücret sistemi.

hammurabi kanunları¹¹⁰: Yazılı ilk hukuk metinleri olmasının yanında birey ile devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen, miras, ücret, fiyat ve faiz hakkında hükümler taşıyan milattan önce iki bin yıllarına ait olan kanunlar.

hane halkı¹³⁷: Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, aynı kazandan yiyen, kazanç ve masraflarını ayırmayan, hane halkının hizmet ve yönetimine katılan bir ya da birden çok kişinin oluşturduğu topluluk.

hapis²:

1. Kaçırmamak veya cezalandırmak için bir yere kapama.
2. Suçu tespit edilen bir kimseyi ceza evine koyma cezası.
3. Hapishane, cezaevi.

harcama vergisi: Gelir vergisi yerine önerilen vergi sistemi.

Bireyin bir yıl içinde yaptığı harcamaların matrah kabul edilerek tarhedilen vergi.

harcırah⁵⁵: Çalıştığı kurum tarafından çalışana ödenmesi gereken yol masrafı, gündelik, aile masrafı, yer değiştirme masraflarından bir veya birkaçı.

harç¹⁷: Sadece devlet tarafından (kamu kurum ve kuruluşlarınca) yapılan hukuki işlem veya sundukları hizmet karşılığında alınan para.

harp komünizmi¹¹⁰: Lenin'in iktidara geçişinden 1921 yılı sonuna kadar Rusya'da uygulanan ekonomi politikası.

hastalık hali⁸: Sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar.

hastalık sigortası³¹²: İş kazası ve meslek hastalığı sigortası dışında kalan tıbbi bakım ve tedavi gerektiren tüm bedensel ve ruhsal bozukluklar nedeniyle çalışmadığı için gelir kaybına uğrayan ayrıca hastalığın gerektirdiği giderleri karşılamak durumunda kalan sigortalıya birbirini tamamlayıcı şekilde yapılan parasal ve sağlık yardımları.

hastalık yardımı:

1. Sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlık hallerinde Sosyal Sigortalar ve

Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca yararlanıldığı yardımlar.

2. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu dışında, toplu iş sözleşmelerinde düzenlenen hastalık, meslek hastalığı ve iş kazası hallerinde işçiye veya yakınlarının sağlığına kavuşması için tedavi giderlerine katkı, hastanın taşınması, refakatçi giderlerine katılım, işçinin ücretinin bir süre ödenmeye devam edilmesi gibi işverence karşılanan sağlık yardımları.

havza²²³:

1. Bölge, mıntıka.
2. Suları aynı deniz, göl veya nehire akan, dağ veya tepelerle sınırlanmış kara parçası.

hayat boyu öğrenme:

1. Çocukluktan emekliliğe kadar devam eden öğrenim.
2. Kişisel ve sosyal amaçlı öğrenimin yanı sıra çalışma amaçlı öğrenimi de kapsayan, insana ve bilgiye daha çok yatırım yapan dijital okuma yazma da dahil olmak üzere bilgi ve becerilerin kazanılmasını teşvik eden, esnek ve yenilikçi öğrenme fırsatlarını geliştiren eğitim sistemi.

hazırlama, tamamlama ve temizleme işleri³¹: Bir iş yerinde yürütülen asıl işin düzenli, sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürülmesi için normal çalışma saatlerinden önce veya sonra yapılması gereken işler.

Hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinin, asıl işe ilişkin günlük çalışma sürelerinden önce veya sonra yaptırılabilmesi, teknik bir zorunluluğun bulunmasına veya bu işlerin, asıl işin yürütümü sırasında yapılmasının sağlık ve güvenlik yönünden sakıncalı olmasına bağlıdır.

hazırlama, tamamlama ve temizleme işçileri³¹: Görevleri yalnız bu işleri yapmak olan işçiler.

Veya günde en çok iki saat fazla çalışarak bu işleri yapan işçiler.

hazırlama, tamamlama ve temizleme işleri yönetmeliği³¹: Bir işyerinde yürütülen asıl işin düzenli, sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürülebilmesi için yapılması zorunlu olan hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerindeki çalışma koşullarını düzenleyen yönetmelik.

hazine: Devletin gelir ve giderleri arasındaki uyumsuzlukları gideren; devletin tasarruflarını ve mali işlerini idare eden kurum.

hazine birliği²⁴²: Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider, tahsilat, ödeme, nakit planlaması ve borç yönetiminin uyum içinde yürütülmesi.

hazine bonoları: Genellikle bütçe açıklarını kapamak amacıyla, bütçe kanunu ile alınan yetkiye dayanılarak ve yetki sınırı aşılmayarak devlet tarafından çıkarılan ve vadeli bir yılın altında olan borç senetleri.

hazine müsteşarlığı²⁴⁷: Ekonomi politikalarının tespitine yardımcı olmak ve bu politikalar çerçevesinde hazine işlemleri, kamu finansmanı, kamu sermayeli kuruluş ve işletmeler ve devlet iştirakleri, ikili ve çok taraflı dış ekonomik ilişkiler, uluslararası ve bölgesel ekonomik ve mali kuruluşlarla ilişkiler, yabancı ülke ve kuruluşlardan borç ve hibe alınması ve verilmesi, ülkenin finansman politikaları çerçevesinde sermaye akımlarına ilişkin düzenleme ve işlemlerin yapılması, sigorta sektörü ve kambiyo rejimine ilişkin faaliyetleri düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin esasları tespit etmek ile görevli müsteşarlık.

hazine yardımı¹²⁰: Devlet bütçesinden, katma bütçeli ya da özel bütçeli yönetimlere sağlanan, karşılıksız ek finansman.

hedeflerle yönetim²⁹⁷: Yönetici ile çalışanının karşılıklı görüşerek hedef belirlemesini ve belirli hedeflerin elde edilmesine dayalı olarak çalışanın değerlendirilmesini içeren bir yönetim ve performans değerlendirme yaklaşımı.

hegemonik yönetim: Herkesin kendi kendisinin yöneticisi, girişimci gibi davrandığı durum.

hegemonya: Bir sistem içerisindeki bir elemanın diğerlerinden üstün, baskın olduğu hal.

henry ford¹¹⁰: Maliyetleri düşürmek, hammadde kaynaklarını kontrol altına almak, yeni bir imalat organizasyonunu kurmak, en geniş müşteri kitlesine hitap edecek otomobil modelini bulmak ve ilk geniş bayi sistemini vucuda getirmek suretiyle otomobil sanayiinin baş döndürücü hızla büyümesine öncülük etmiş olan girişimci.

En düşük ücretin en avantajlı emek maliyetini sağlamadığını ispat etmiştir. Sürümü genişleterek, ücretleri artırarak ve verimliliği yükselterek maliyetlerin ne derece ucuzlatılabileceğini göstermiştir. Ancak 1941 yılına kadar fabrikalarına sendika sokmamıştır.

her türlü ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına ilişkin uluslararası sözleşme²²⁰: Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve devletlere kişi, grup veya kurumlar aleyhinde ırk ayrımcılığı içeren hiçbir uygulamada bulunmama; ayrımcılığı desteklememe; kişi, grup veya kuruluşlar tarafından yapılan ırk ayrımcılığını yasaklama; ulusal ve yerel düzeydeki hükümet politikalarını gözden geçirerek, ırk ayrımcılığına neden olabilecek yasal düzenlemeleri kaldırma yükümlülüğü getiren ve 1969 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme.

herhangi bir askeri ve kanuni ödev dolayısıyla işinden ayrılan işçilerin işverence istihdam zorunluluğu¹: İşçinin askeri veya kanuni ödevinin sona ermesinden başlayarak iki ay içinde işe girmek istediğini işverene bildirmesi halinde; işverenin boş yer varsa derhal, yoksa boşalacak ilk işe başka isteklilere tercih ederek işçiyi o anda işe alma zorunluluğu.

İşveren bu yükümlülüğünü yerine getirmezse işçiye üç aylık ücreti tutarında tazminat öder.

hesap raporu: Sendika, sendika şubesi ve konfederasyonların iki genel kurul arasındaki faaliyetlerini üyelerini bilgilendirmek ve etkilemek amacıyla düzenledikleri çalışma raporunun gelir-giderler ile ilgili mali bölümü.

hesap verme sorumluluğu²⁴²: Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu tutulması.

hırsızlık⁵⁶: Malın sahibi veya kullanıcısının rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak amacıyla bulunduğu yerden alan kimsenin eylemi.

hibrit araç: Elektrik motoru ile çalışan otomobil. Birden fazla gücü bir arada bulunduran araçlar için de kullanılmaktadır. Örneğin dizel ve elektrikli motorlarından güç alan lokomotif gibi.

hileli iflas⁵⁶:

- Alacaklıların alacaklarının teminatı mahiyetinde olan malların kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunması,
- Malvarlığını kaçırmaya yönelik tasarruflarının ortaya çıkmasını önlemek için ticari defter, kayıt veya belgelerin gizlenmesi veya yok edilmesi,

- c) Gerçekte bir alacak ve borç ilişkisi olmadığı halde, sanki böyle bir ilişki mevcutmuş gibi, borçların artmasına neden olacak şekilde belge düzenlenmesi,
- ç) Gerçeğe aykırı muhasebe kayıtlarıyla veya sahte bilanço tanzimiyle aktifin olduğundan az gösterilmesi.

himayecilik: Korumacılık.

hipotez²⁶⁹: Verili bir kuram içindeki kavramlar arasında gözlenen ilişkiyi (genellikle bir bağı ya da nedensellik ilişkisini) yansıtan, test edilmiş saptama.

hisse senedi³²⁸: Şirket sermayesinin birbirine eşit paylara bölünmüş dilimlerinden her birini temsil eden ve kanunlarla belirtilen esaslara göre düzenlenmiş olan kağıt.

hissedar: Bir anonim şirketin hisse senedine sahip olan gerçek veya tüzel kişi.

hizmet^{2,120}:

1. Başkalarına ait temizlik, düzen vb. gibi günlük işleri görme.
2. Bir şey uğruna çalışma; yardım, destek, yardımcı olma.

3. Gereksinimleri karşılama ve üretildiği anda tüketilme özelliğine sahip her türlü etkinlik.

hizmet alımı sözleşmesi¹⁰: Hizmet alımı işlerinde, ayrıntılı özellikleri ve miktarı idarece belirlenen işin tamamı için isteklinin teklif ettiği toplam bedel üzerinden yapılan götürü bedel sözleşmesi.

hizmet basamakları ve sevk zinciri⁴²: Sağlık Bakanlığı'nın, sağlık hizmeti sunucularını aile hekimleri birinci basamakta olmak üzere birinci, ikinci ve üçüncü basamak olarak belirlemesi.

Sevk zinciri; tanı, ön tanı, hekimlerin ve dış hekimlerinin uzmanlıkları dikkate alınmak suretiyle tüm yurttan ve/veya il ya da ilçe bazında Sağlık Bakanlığı'nın görüşü alınarak Sosyal Güvenlik Kurumu'nca belirlenir.

hizmet belgesi: Çalışma belgesi.

hizmet gemisi¹⁸²: Bilim, sondaj, fabrika, kurtarma, yangın söndürme, kablo döşeme, tarak, maçuna, klepe, romorkör, algama, kontrol motoru, dalgıç aracı, personel taşıma ve benzeri özel hizmetlerde kullanılan gemi.

hizmet içi eğitim³²⁸: Belirli bir işyerinde çalışan veya çalışmak üzere yeni işe alınan kişilerin, sözkonusu iş ve işyerinin özelliklerine uygun olarak eğitilmesi.

hizmet kolu¹⁹²: Kamu görevlileri sendikalarının kurulup faaliyette bulunabilecekleri alan.

hizmet sektörü: Üretildiği anda tüketilen, ticaret yapılamayan ekonomik çıktıların alındığı; giderek işgücünün en büyük kısmını istihdam eden sektör.

hizmet sınıfı²⁶⁹: İş ilişkisi, çalışma sözleşmesinden ziyade bir hizmet koduna dayanan, dolaşısıyla temel unsur olarak özerklikle beraber güveni de içeren çalışanlar.

hizmet sözleşmesi¹⁷⁷:

1. İşçinin işveren bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme.
2. İşçinin işverene bir hizmeti kısmi süreli olarak düzenli biçimde yerine getirmeyi üstlendiği sözleşme (de hizmet sözleşmesidir).

hizmetli: Kamu kesiminde, büro, bina ve çevresinin temizlik işlerini yapan, evrak ve dosyaları ilgili yerlere götürüp-getiren, amirlerince verilen diğer görevleri yapan kimse; odacı.

holding¹⁸⁴: Belli bir faaliyet alanında çalışan şirketlerin genel kurullarında çoğunluğu sağlayan, bu şirketler arasında çıkar birliği kuran mali şirket.

holistik: Bütüncül.

homo economicus: Ekonomik adam.

homofobi²²⁰: Eşcinsellere ya da eşcinselliğe karşı duyulan nefret, korku ya da hoşnutsuzluktur. Sıfat olarak homofobik şeklinde kullanılır.

hortum düzeni²⁰⁴: Siyasetçi, iş adamı, bürokrat üçgeninde yapılan yolsuzluklara verilen ad.

hukuk²²⁰: Belirli bir zamanda belirli bir toplumdaki ilişkileri düzenleyen ve uyulması zorunlu kurallar.

hukuki işlem: Hukuki sonuç doğuran irade (zihnimizdeki duygu ve düşünce) açıklaması.

hukukun kaynakları²¹⁹: Kanunda uygulanabilir bir hüküm olmadığı hallerde hakim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar vermesi.

Hakim karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır.

hukukun uygulanması²¹⁹: Kanunun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanması.

hücre kültürü⁹⁸: Çok hücreli organizmalardan türetilmiş hücrelerin in-vitro olarak geliştirilmesi.

hükümet darbesi²⁶⁹: Devlet iktidarının genellikle silahlı kuvvetler tarafından şiddet yoluyla, demokratik ve anayasal olmayan bir çerçevede bir anda ele geçirilmesi.

hükümet komiseri²:

1. Devletin kamu kurumları ve kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlarını denetlemek üzere görevlendirdiği kişi.
2. Dernekler Kanunu'na göre kurulmuş dernek, kulüp vb. kuruluşların genel kurul toplantılarını yönetim (Hükümet) adına takip eden ve usule uygunluğunu tasdik eden memur.

hümanist sosyoloji²⁶⁹: Mekanik, açıkça teknik bir soyutlamaya dayalı ve kariyer peşinde koşan yaklaşımlara karşı olan ve bunların yerine "eleştirmenler, büyü bozucular, kayıtçılar ve ifşacılar" işlevini görerek "insanlık hizmetine"

koşulmuş bir toplumsal analizi yerleştirmeye çalışan sosyolojiler.

hümanizm: İnsanı, insanın onuru ve çıkarlarını önceleyen felsefik yaklaşım.

hüner yönetimi³¹⁶: Başarılı çalışanların tanımlanması, geliştirilmesi, yükseltip değerlerinin artırılması yoluyla örgüt stratejilerinin uygulanabilirliğini artıran, örgütleri mükemmel hale getiren işletme ve insan kaynakları yöntemi.

ılımlı enflasyon³²⁸: Enflasyon oranının hiçbir biçimde iki haneli rakamlara ulaşmadığı halde halkın açıkça etkilerini hissettiği ve fiyat artışlarının devam edeceği yönünde beklenti oluşturduğu enflasyon ortamı.

ırsama³²⁸: Az gelişmiş ülkelerin yüksek büyüme hızına sahip olmalarına karşın gelişmiş ülkeleri yakalayamaması.

ırk¹⁷⁹: Kalıtsal olarak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip insanlar topluluğu.

ırk ayrımcılığı²²⁰: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, uygulanmasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacına ya da etkisine yönelik, ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik köke-

ne dayalı her türlü ayırım, dışlama, kısıtlama ya da tercih.

ırkçılık²²⁰: Belirli gruplar hakkında önyargılara ve kalıpyargılara sahip olma; ırkın, insan özelliklerini ve kabiliyetlerini belirleyen önemli bir etken olduğu inancına dayanan veya bu inanç tarafından desteklenen, soy ile aktarılan veya kültürel olarak edinilen farklılıkların bir ırkın diğer bir ırka göre üstün veya aşağı olmasını belirlediğini savunan düşünce.

i

iaşe²: Yedirip içirme, besleme, yaşatma, geçindirme.

iaşe bedeli tespit kurulu¹⁰⁸: İaşe servisi kurulması, mecburi olmayan veya iaşenin zaruri sebeplerle uygulanmadığı gemilerde çalışan gemi adamlarına işverenler tarafından iaşe karşılığı olarak verilecek günlük iaşe bedelini belirlemek üzere işçi işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

iaşe kurulu¹⁸¹: Her gemide işveren veya vekili olan kaptanın görevlendireceği gemi zabiti başkanlığında oluşturulan, yemek listelerini düzenleyen kurul.

ibra¹⁷⁹:

1. Aklama.
2. Alacaklının alacak hakkından vazgeçmesi sonucu borcundan kurtulması.

i

ibraname¹⁷⁹: Aklama belgesi.

icra²⁶: Borçlunun alacaklıya karşı ödemek ya da yapmakla yükümlü olduğu şeyin adli kurucu aracılığıyla yerine getirilmesi.

icra dairesi: Asliye mahkemesine bağlı olarak icra işlemlerini yürüten resmi makam.

icra takibi¹⁸: Alacaklının borçludan alacağını almak için icra müdürlüğünde başlattığı hukuki işlem.

iç borçlar: Devletin bir yıldan kısa süreli (bono) veya uzun süreli (tahvil) gibi kağıtlara bağlı olarak veya başka yöntemlerle, teminatlı veya teminatsız, gönüllü veya zorunlu olarak ülke içine borçlanması.

iç denetim²⁶³: Bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacıyla güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyeti.

iç sömürgecilik²⁶⁹: Tek ulus devlet ya da toplum içinde merkez ile periferi arasındaki sömürüye dayalı ilişki.

içe bakış²⁶⁹: Bir insanın kendi düşünceleri, duyguları ve deneyimlerini irdelemek için kendi içine (zihnine) bakması.

içki veya uyuşturucu madde kullanma yasağı¹: İşyerine sarhoş veya uyuşturucu madde almış olarak gelmeyi ve işyerinde alkollü içki veya uyuşturucu kullanmayı yasaklayan kural.

işsel işgücü piyasası³²⁸: Ücretlerin belirlenmesi ve iş örgütlenmesinin bir dizi yönetsel kurallar ve yöntemler tarafından belirlendiği işgücü piyasası.

içtihat²²³: Uygulanacak bir kararın açıkça bulunmadığı durumlarda uyumsuzluk konusu hukuk sorunlarına ilişkin olarak mahkemeler ve özellikle Yargıtay tarafından verilen karar.

idare/kamu idaresi²²⁰: Hükümetin denetimi altında kamu hizmeti gören örgüt.

idari işlem²²⁰: İdare organlarının kamu hizmetine ilişkin yaptıkları işlemler.

ideoloji: Politik, ekonomik, hukuki, dinsel, felsefi, moral, estetik vb. ve bazen sadece bir zihniyet oluşturan fikirler bütünü, teori, sistem, öğretisi.

iflas⁴: Borçlarını ödemekten aciz olduğu mahkeme kararı ile tespit ve ilan olunan borçlunun hali.

iğreti şirket³²⁰: Sermayesinin tamamı bir kişi tarafından konulan ancak kanunun aradığı kurucu

ortak sayısını tamamlamak için diğer ortaklara örneğin birer pay verilerek (verdiği payları da kendisine açık ciro ettirerek) kurulan sermaye şirketi.

ihale¹⁶¹: Yaptırılacak iş, temin edilecek mal veya hizmet alımını üstlenecek firmanın istekliler arasından seçilmesi işlemi.

ihaleye fesat karıştırma⁵⁶:

a) Hileli davranışlarla;

- İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek,
- İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak,
- Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu halde, sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak,
- Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı halde, sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak.

b) Tekliflerle ilgili olup da ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gere-

ken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak.

- c) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek.
- ç) İhaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşma yapmaları.

ihlal²: Sağlam bir şeyi bozma, sakatlama, hanel getirme.

ihlira berati: Buluş belgesi.

ihliva⁵⁷: İçine alma, içinde bulundurma, içerik.

ihlivaçlar hiyerarşisi²⁶⁹: İnsan arzularının doğuştan geldiğini ve yukarı doğru tırmanan hiyerarşi ile var olduğunu savunan ve ihtiyaçları;

- a) Yemek, uyku, çevrenin aşırı tehlikelerinden korunma,
 - b) Güvenlik, emniyet,
 - c) Ait olma, sevmek,
 - ç) Öz saygı,
 - d) Kendini gerçekleştirme
- olarak beş sırada ifade eden görüş.

ikame³²⁸: Bir mal veya üretim faktörünün diğer bir mal veya üretim faktörü yerine kullanımı.

ikametgah: Oturulan yer.

iki taraflı sözleşme³⁰⁹: Taraflardan her ikisinin de sözleşmenin kuruluşundan itibaren birbirine karşı hem alacaklı hem de borçlu bulunduğu sözleşmeler (iş sözleşmesi, istisna sözleşmesi, kira sözleşmesi gibi).

ikili vardiya düzeni: Günlük çalışma süresinin iki katı sürede üretimini sürdürmek durumunda olan işyerlerinde işçilerin iki posta halinde düzenlenerek çalıştırılması.

ikinci ekonomi: Kayıtdışı ekonomi.

ikinci etkin ücret kuramı³²⁸: Etkin ücret uygulayan firmalarda işten ayrılmaların azalacağını ve böylece firmanın yeni işçiler bulmak için harcayacağı zaman ve onları eğitmek için katlanacağı maliyetlerden kurtulacağını ileri süren ve daha çok gelişmiş ülkeler için geçerli olan kuram.

ikinci gelir dağılımı³²⁸: Bir ekonomide birincil gelir dağılımı sonuçlarına hükümetler tarafından vergi veya transfer ödemeleri yoluyla müdahale edilerek gelirin yeniden dağılımı.

ikinci kuşak haklar²²⁰: Sosyal haklar olarak da anılan, devletin kişi veya kişi gruplarına çeşitli hizmetler sunmasını gerektiren; çalışma hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, sosyal güvenlik hakkı gibi hakları içeren hak grubu.

ikramiye¹⁷⁷: Sözleşmede belirlenen veya çalışma şartının ya da işverenin tek taraflı taahhüdü ile doğan ve işverence bayram, yılbaşı ve doğum günü gibi belirli günlerde işçilere yapılan ödemeler.

iktisab: İktisap.

iktisadi devlet teşekkülü²⁵: Sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan, kamu iktisadi teşebbüsü.

iktisadi insan³²⁸: Kendisine sunulan fırsatlara ilişkin mevcut bilgi ve diğer kısıtlar altında önceden belirlediği olası en iyiye ulaşmaya çalışan, çoğu aza tercih eden ve tercihlerinde tutarlı olan birey.

iktisadi yönelim anketi²³⁷: Aldıkları kararlar ve uygulamalarıyla ülke ekonomisine yön veren üst düzey yöneticilerin yakın geçmişe ilişkin değerlendirmeleri, mevcut duruma ilişkin görüşleri ve geleceğe yönelik beklentilerini alarak

imalat sanayiinin kısa dönemdeki eğilimlerini yansıtacak göstergeler üretmek amacıyla Merkez Bankası tarafından düzenlenen anket.

iktisap (iktisab)⁵⁷: Kazanma, edinme, edinim.

iktisat³²⁸:

1. Mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı, tüketimi ve bölüşümüyle ilgili sosyal bir bilim dalı.
2. Sınırsız insan gereksinimlerinin karşılanmasında kıt kaynakların alternatif kullanımlar karşısında karar verme ve seçim yapma yollarını inceleyen sosyal bir bilim dalı.

il istihdam ve mesleki eğitim kurulları¹⁰⁸: İlin işgücü, istihdam ve mesleki eğitim ihtiyacını tespit etmek veya ettirmek, mesleki ve teknik eğitim okul ve istihdam konularında etkinlik ve verimliliği artırmak amacıyla yerel düzeyde politikalar oluşturmak, plan yapmak ve kararlar almak, ilgili kurum ve kuruluşlara görüş ve önerilerde bulunmak üzere oluşturulan işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

il özel idaresi¹⁶⁵: İl halkının mahalli ve müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilen idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi.

ilan²:

1. Açığa vurma; meydana çıkarma, belli etme, açıklama.
2. Gazete, dergi veya diğer haberleşme vasıtalarının imkanlarından faydalanılarak bildirme, duyurma, yayma veya basılan bildiri.

ilave tediye: 6772 sayılı Kanun uyarınca kamu kesiminde çalışan işçilere Bakanlar Kurulu'nca belirlenen tarihlerde ödenen yirmi altı günlük (yer altı işlerinde elli iki günlük) ücretleri tutarındaki ödenen (ikramiye).

Bakanlar Kurulu dilerse bu ilave tediye ikiye (yeraltı işlerinde üçe) çıkarmaya yetkilidir.

iletişim²:

1. Duygu, düşünce ve benzerlerinin her çeşit haberleşme vasıtası ile başkalarına nakledilmesi işi, iletişim.
2. Radyo, televizyon vb. vasıtalarından faydalanarak haberleşme, bilgi alışverişinde bulunma.

ilgili kuruluşlar¹¹⁶: Özel kanun veya statü ile kurulan, iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları ile bunların müessese, ortaklık ve iştirakleri veya özel hukuki, mali ve

idari statüye tabi, hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşları.

ilköğretim: Okuma ve yazmayı öğreten, temel bilgi ve alışkanlıkları kazandıran sekiz yıllık zorunlu eğitim süreci.

ilkyardım (acil yardım): İlk yardım eğitimi almış kimsenin olay yerinde bulabildiği malzemeleri kullanarak yaptığı hayat kurtarıcı müdahale.

imaj: Bireyin başkalarında bıraktığı izlenim ya da bireyin başkalarında yaratmak istediği izlenim.

imaj mühendisliği: Halkla ilişkiler yerine kullanılması önerilen kavram.

imalatçı-üretici¹⁹⁴: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal veya hizmetleri ya da bu mal ve hizmetlerin ham maddelerini yahut ara mallarını üretenler ile mal üzerine kendi ayırt edici işaretlerini, ticari markasını veya ünvanını koyarak satışa sunanlar.

imitasyon: Taklit.

imtiyaz sözleşmesi²⁵⁷: İdarenin kendi belirlediği ve gözetimi altında gerçek veya özel hukuk tüzel kişisine bir kamu hizmetinin yürütülmesini, masraf ve gelirlerini üstlenmek üzere ve

hizmetin karşılığını kamu hizmetini kullananlardan almak üzere belirli süreliğine devrettiği sözleşme.

inceleme teftişi²²⁴: Yıllık teftiş programları dışında, ihbar, şikayet, işkolu tespiti, 4817 sayılı Kanuna göre yapılan incelemeler, iş kazası, meslek hastalığı, işletme belgesi ve kurul başkanlığına veya grup başkanlıklarına incelenmek üzere intikal ettirilen konulardan teftiş hizmetiyle bağdaşır nitelikte olanlar hakkında yapılan teftiş.

infisah⁵⁷:

1. Hükümsüz kalma, geçerliliğini yitirme, feshedilme, bozulma, yürürlükten çıkma.
2. Dağılma, perişan olma.
3. Kokuşma.

inovasyon (innovation)⁴⁸: Yeni veya önemli ölçüde değiştirilmiş ürün veya sürecin; yeni pazarlama yönteminin; ya da iş uygulamalarında, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni bir organizasyonel yöntemin uygulanması.

insan hakkı⁴⁸: İnsan olmanın vazgeçilmez değerleri çerçevesinde tanımlanan ve insanlar tarafından dayanışma içerisinde ortaklaşa kullanılan haklar.

insan hakları²²⁰: İstisnasız bir şekilde herkesin, sadece insan olması sıfatıyla doğuştan sahip olduğu, dokunulamaz, devredilemez ve vazgeçilemez hak ve özgürlükler.

insan hakları danışma kurulu¹⁰⁸: İnsan haklarına ilişkin olarak ilgili devlet kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında iletişim sağlamak ve insan haklarını kapsayan ulusal ve uluslararası konularda danışma organı olarak görev yapmak üzere, Başbakanın görevlendireceği bir Devlet Bakanına bağlı olarak oluşturulan işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katıldığı kurul.

insan hakları evrensel beyannemesi²²⁰: Birleşmiş Milletler tarafından 1948 yılında ilan edilen, herkesin sadece insan olmaktan dolayı sahip olduğu haklara yer veren ve birçok uluslararası sözleşmeye temel oluşturan uluslararası belge.

insan kaynakları: İşletmelerin hedeflerini dikkate alarak işletmede çalışacak insan gücünün sayısını, niteliklerini belirleyen bu insanların seçilip işe alınmaları ve eğitimlerini, ücretlendirilmelerini yapan, işletme organizasyonunun güçlenmesini ve çalışanların başarısını ve uyum düzeyini artırıcı düzenlemeleri yapan,

çalışanların iş güvenliği ve sağlığı ile özlük haklarının korunmasını sağlayan uygulamaların genel adı, bu uygulamalar için insan yetiştiren eğitim dalı.

insan kaynakları planlaması²⁹⁷: Bir organizasyonun gelecekteki hedeflerine etkin bir biçimde ulaşabilmesi için ihtiyaç duyacağı insanların sayısının ve niteliklerinin önceden belirlenmesine ve bu ihtiyacın nasıl ve ne düzeyde karşılanabileceğinin saptanmasına ilişkin faaliyetlerin tümü.

insan onuruna yakışır iş: Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Genel Direktörü Juan Somavia'nın 1999 yılında gündeme getirdiği üretken istihdamın sağlanması ve yoksulluğun azaltılması hedefleyen, işçilerin doğal haklarının teslim edilmesi anlayışı ile gelişen kavram.

insani gelişmişlik endeksi: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından ekonomik ve sosyal göstergeler kullanılarak hesaplanan, ülkelerin gelişmişlik düzeyini ölçmeye yarayan endeks.

intifa hakkı: Taşınmazın maliki olmadan da yararlanma, kullanmaya olanak sağlayan kişiye bağlı devredilemez hak.

iptal davası²²⁰: Bir idari işlemin iptali için idari yargı organlarında açılan dava.

irade özerkliği: Fertlerin istedikleri biçimde hukuki ilişkiler kurmak, değiştirmek, ortadan kaldırmak hakkı.

irat (irad)²:

1. Bir mülkün getirdiği kazanç, mahsul, kira vb. alınan para, gelir.
2. Kira getiren veya mahsul elde edilen mülk.
3. Söyleme.

irtikap (irtikab):

- 1.⁵⁶ Kamu görevlisinin, görevinin sağladığı nüfuzu veya güveni kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatle bulunulmasına bir kimseyi ikna etmesi.
- 2.⁵⁷ Uygunsuz ve kötü iş yapma, kötülük etme.
3. Rüşvet alma, yolsuzluk yapma.
4. Yalan söyleme, hile yapma.

iskele²:

1. Gemi ve kayıkların yanaştığı çoğu denize uzanmış rıhtım veya kazıklar üzerine oturtulmuş sal biçiminde olan yer.

2. Gemilerin yanaşmasına elverişli ticaret yeri olan şehir veya kasaba.
3. Bir ülkenin ithalat ve ihracatı ile deniz ticaretinin yapıldığı, iç bölgelerin çıkış yeri durumundaki liman veya şehir.

ispat yükü²¹⁹: Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her birinin hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispat yükümlü olması.

ispat yükünün yer değiştirmesi²²⁰: Hukuk yargılamalarında ispat yükü ile ilgili olarak iddia edenin iddiasını ispatlaması kuralının tersine, ayrımcılık yasağı söz konusu olduğunda, farklı muamele gördüğünü ve ayrımcılığa uğradığını iddia eden kişinin bu iddiasını görünüşte ortaya koyacak delilleri sunması sonucunda, ispat yükünün ayrımcı muameleyi gerçekleştirdiği iddia edilen kişiye geçmesi durumu.

israf¹⁰⁹: Lüzumsuz yere, fazla olarak mal vesaireyi sarf ve telef etme.

istihdam: Üretim faktörlerinden emeğin üretim sürecine katılması, çalışmak isteyen iş verilmesi.

istihdam düzeyi: İşgücünden açık işsizler çıkarıldığında geriye kalan nüfus.

istihdam edenin mesuliyeti¹⁸⁴: Haksız rekabet fiili, hizmet veya işlerini gördükleri esnada müstahdemler veya işçiler tarafından işlenmiş olsa da Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca davanın istihdam edene karşı açılması.

istihdam edilenler¹³⁷: İşbaşında olan ve olmayanlar gruplarına dahil olan, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus.

istihdam görev gücü: 2011 Eylül ayında Paris'te gerçekleşen G-20 Çalışma ve İstihdam Bakanları Toplantısı'nda alınan tavsiye kararı uyarınca "genç işsizliği" konusunda bir yıl süreyle çalışmak üzere oluşturulan uluslararası komisyon.

istihdam oranı¹³⁷: İstihdamın kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranı.

istihkak¹⁵:

1. Hakkı olma, hak kazanma.
2. Hak kazanılan şey.

istihlak²:

1. Boş yere harcayıp tüketme.
2. Kullanarak tüketme.

istimlak: Kamulaştırma.

istisna akdi: Asıl işverenle alt işveren (müteahhit) arasında asıl işverenin ödemeyi üstlendiği ücret karşılığında alt işverenin bir eser meydana getirmeyi borçlandığı sözleşme. Eser sözleşmesi.

istisna akdi işçisi: Müteahhidin, iş sahibinden eser sözleşmesi çerçevesinde aldığı işte çalıştırdığı kendi işçisi.

istisnalar²²⁰: Ayrımcılık temellerinden herhangi birisiyle ilgili bir özelliği esas alan bir farklı muamelenin, ilgili iş faaliyetlerinin ya da bunların gerçekleştirildiği bağlamın niteliği dolayısıyla, söz konusu özelliğin gerçek ve belirleyici bir mesleki gereklilik teşkil etmesi durumunda, amacın meşru ve şartın da orantılı olması kaydıyla, ayrımcılık teşkil etmemesi hali. Örneğin, dini kuruluşlar ve ibadethanelerin iş faaliyetleri söz konusu olduğunda, bir kişinin dinine veya inancına dayanan farklı bir muamelenin, bu faaliyetlerin ya da bunların gerçekleştirildiği bağlamın niteliği dolayısıyla, kuruluşun özellikleri açısından gerçek, meşru ve gerekçeli bir iş şartı teşkil etmekte olması nedeniyle ayrımcılık teşkil etmemesi; ülkelerin emek piyasası politikaları gibi nesnel ve meşru bir amaç içeriyorsa ve öngörülen bu amaç için kullanılan araçlar orantılı ve gerekli ise yaş te-

melli olarak farklı muamelenin ayrımcılık teşkil etmemesi gibi.

istişari^{15,57}: Danışmanlık.

istişari mütalaa⁶⁰: Danışma suretiyle elde edilen malumat.

iş:

- 1.²⁶² Modern öncesi dönemde aşağılanma, modernleşme sürecinde günahların en büyüğü olan aylaklıktan kurtulma, daha sonra da yaşamın sürdürülmesi için tüm bireylerin yapması gereken çalışmalar olarak algılanan kavram.
- 2.²²³ Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel.
3. Geçinmek için para karşılığında yapılan çalışma.
4. İktisadi ve ticari hayata ait faaliyetler, alışveriş.
5. Bir kimsenin bir dairede veya kurumda yüklendiği görev.
6. Meslek.

iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar¹³⁷: Çeşitli nedenlerle iş aramayıp, ancak iki hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olan kişiler.

iş bölümü²⁶⁹: Farklı ama bir bütün içinde faaliyetleri yerine getiren kişi ya da grupları koordine etmeyi sağlayan, istikrarlı düzenleme.

iş bulma ümidi olmayanlar¹³⁷:

- a) Daha önce iş aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişiler.
- b) Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişiler.

iş değerlendirmesi: Bir işletmede yapılan işlerin, zorluk ve önem derecesine göre sıralanmasına olanak sağlayan teknik çalışma.

iş dışı yaşam: Özgür zaman; çalışanların işlerini yaparak geçirdikleri zamanın dışında kalan zamanları ki bu zamanın önemli bir bölümünde tüketim faaliyeti ağırlık kazanmaktadır.

iş ekipmanı⁸⁷: İşin yapılmasında kullanılan herhangi bir makine, alet veya tesis.

iş ekipmanlarının kullanımında sağlık ve güvenlik şartları yönetmeliği⁸⁷: İşyerinde iş araç ve gereçlerinin kullanımı ile ilgili sağlık ve gü-

venlik yönünden uyulması gerekli asgari şartları belirleyen yönetmelik.

iş geliştirme merkezi¹⁴³:

1. Girişimciliği özendirmek suretiyle uygun çevre ve piyasa koşulları oluşturarak yeni kurulan girişimleri çeşitli hizmetlerle desteklemek ve böylece yerel istihdam ve ekonomik zenginlik yaratmak amacıyla kurulmuş merkezler.
2. Belli bir mekanda, girişimlere iş yardımları ve destekleri sağlama süreci.
3. Ortak hizmetler ve destekler vermek suretiyle yeni girişimcileri geçici bir süre için koruma altına almaya yönelik fiziksel kolaylıklar.
4. Küçük ve orta ölçekli girişimleri desteklemeye yönelik bir tür altyapı.

iş güvencesi¹⁴⁵:

1. İşverenin, iş sözleşmesini herhangi bir geçerli veya haklı sebep olmaksızın, sebep göstermeksizin sona erdirmesinin engellenmesi.
2. İşverenin fesih hakkına kanun ve sözleşme ile yapılan bütün sınırlamalar ve feshin sonuçlarını hafifletici önlemler.

iş güvenliği⁴³: İşyerlerinde; işin yapılması ile ilgili olarak oluşan tehlikelerden, sağlığa zarar verebilecek koşullardan korunmak ve daha iyi bir iç ortam yaratmak için yapılan çalışmalar.

iş güvenliği hakkı²⁶⁶: Herkese tanınmış bulunan yaşama, beden bütünlüğü ve sağlık hakkının işyerindeki yansıması.

iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları hakkında yönetmelik⁸⁸: İş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların nitelikleri, sayısı, görev, yetki ve sorumlulukları, eğitimleri ve çalışma şartları ile ilgili usul ve esasları belirleyen yönetmelik.

iş güvenliği teknik elemanı³⁸: Üniversitelerin fizik ve kimya bölümlerinden lisans düzeyinde mezun olanlar ile teknik öğretmenler ve iş sağlığı ve güvenliği bölümü mezunları.

iş güvenliği uzmanı^{38,88}: İş sağlığı ve güvenliği konularında görev yapmak üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca yetkilendirilen mühendis veya teknik eleman.

iş güvenliği uzmanlığı eğitim komisyonu¹⁰⁸: Mühendis ve teknik elemanların, işyerlerinde

iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirilmesi için gerekli olan sertifika eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, sınav komisyonunun teşekkülü ve sınavın yapılış şekli usul ve esaslarını belirlemek üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulan kurul.

iş hacmi¹¹⁰: Bir ülkede belirli bir zamandaki toplam emek talebi.

iş hukuku:

- a) İşçinin hukuku.
- b) İşçi ile işveren arasındaki dengeyi sağlayan hukuk.
- c) İşyerinin hukuku.
- ç) İşçi, işveren ve devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk dalı.

iş ilişkisi¹: İşçi ile işveren arasında kurulan ilişki.

iş kanunu hükümlerinin özelliği²²⁴: İş Kanunu hükümlerinin tek yazılı ve nisbi buyurucu kurallar olması.

Diğer kanunların buyurucu maddelerine aykırı sözleşme hükümleri mutlak butlanla batıl ve her iki taraf için geçersiz iken İş Kanunu maddeleri işçi lehine asgari koşullar taşıdığı, bunların işçi aleyhine olarak sözleşmelerle değiştirilemeyeceği, buna karşılık işçi lehine hü-

kümlerin İş Kanunlarına aykırı olsa, ters düşse dahi geçerli olması.

iş kanununa ilişkin çalışma süreleri yönetmeliği⁷²: Çalışma sürelerinin uygulanmasına ilişkin esasları düzenleyen yönetmelik.

iş kanununa ilişkin fazla çalışma ve fazla sürelerle çalışma yönetmeliği⁶⁷: Ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi nedenlerle İş Kanunu'nda belirtilen haftalık normal çalışma süresinin dışındayapılacak fazla çalışma ve fazla sürelerle çalışmaya ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

iş kaybı tazminatı¹³⁶: Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşların (iştirakler hariç) özelleştirmeye hazırlanması, özelleştirilmesi, küçültülmesi veya faaliyetlerinin kısmen ya da tamamen durdurulması, süreli ya da süresiz kapatılması veya tasfiye edilmesi nedeniyle; bu kuruluşlarda iş sözleşmesine dayalı olarak ücret karşılığı çalışanlardan iş sözleşmeleri tabi oldukları iş kanunları ve toplu iş sözleşmeleri gereğince tazminata hak kazanacak şekilde sona ermiş olanlara, kanunlardan ve yürürlükteki toplu iş sözleşmelerinden doğan tazminatları dışında ilave olarak ödenen tazminat.

İş kaybı tazminatı, günlük net asgari ücretin iki katıdır. Hizmet akdinin sona erdiği tarihte aynı işveren ile hizmet akdi kesintisiz en az; 550 günden beri devam edenlere 90 gün, 1100 günden beri devam edenlere 120 gün, 1650 günden beri devam edenlere 180 gün, 2200 günden beri devam edenlere 240 gün süre ile iş kaybı tazminatı verilir.

iş kazası⁴²:

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,
- c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- ç) Emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- d) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaylar.

iş kuluçkası: İş geliştirme merkezi.

iş mahkemesi: İş uyuşmazlıklarını çözmek amacıyla 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu ile kurulmuş, tek hakimli, asliye mahkemeleri niteliğinde mahkeme.

iş müfettişi: İş Kanunu'nun ve çalışma hayatı ile ilgili diğer kanunların uygulamasını denetlemekle görevli Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı personeli.

iş paylaşımı: İşin bölünmesinin mümkün olduğu veya işin devamlı olduğu hallerde tam iş gününü birden fazla işçinin paylaşarak bir günlük işi yapması.

iş piyasası: Emek piyasası.

iş rotasyonu: Çalışan ile işyerinin bütünleşmesini sağlamak, çalışanın yapabildiği işlerin sayısını artırmak ve motivasyonunu yükseltmek vb. amaçlarla sistematik olarak çalışanın işini değiştirmek.

iş sağlığı:

- 1.⁴³ Çalışanların sağlıklarını; sosyal, ruhsal bedensel olarak en üst düzeyde sürdürmek, çalışma koşullarını ve üretim araçlarını; sağlığa uygun hale getirmek, çalışanları

zararlı etkilere koruyarak, işin ve çalışanların birbirine uyumunu sağlamak üzere yapılan çalışmalar.

- 2.⁴⁸ Hangi işi yaparlarsa yapsınlar bütün çalışanların fiziksel, zihinsel ve sosyal refahlarının mümkün olan en yüksek düzeye çıkarılması ve burada tutulması, çalışma koşullarından kaynaklanan sağlık sorunlarının önlenmesi, işçilerin fiziksel ve biyolojik kapasitelerine uygun mesleki ortamlarda çalıştırılmaları; özetle işini insana, insanın da işine uygun hale getirilmesi.

iş sağlığı hizmetleri³⁷: Çalışanların sağlık gözetimi, öncelikle koruyucu hekimlik hizmetleri, sağlığın geliştirilmesi, ilkyardım, acil tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri.

iş sağlığı ve güvenliği genel müdürlüğü¹¹³:

- a) İş sağlığı ve güvenliği konularında, mevzuatın uygulanmasını sağlamak ve mevzuat çalışması yapmak.
- b) Ulusal politikalar belirlemek, bu politikalar çerçevesinde programlar hazırlamak.
- c) Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.
- ç) Etkin denetim sağlamak amacıyla gerekli önerilerde bulunmak, sonuçlarını izlemek.

- d) Standart çalışmalar yapmak, normlar hazırlamak ve geliştirmek.
- e) Üretilen ve ithal edilen kişisel koruyucu donanımların piyasa gözetimi ve denetimini yapmak, bu hususlarda usul ve esasları belirlemek.
- f) İş sağlığı ve güvenliği ile iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi konularında inceleme ve araştırma çalışmalarını planlamak, programlamak ve uygulanmasını sağlamak.
- g) Faaliyet konuları ile ilgili yayın ve dokümantasyon çalışmaları yapmak ve istatistikleri düzenlemek.
- ğ) Mesleki eğitim görenler, rehabilite edilenler, özel risk grupları ve kamu hizmetlerinde çalışanlar da dahil olmak üzere tüm çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korunmaları amacıyla gerekli çalışmaları yaparak tedbirlerin alınmasını sağlamak.
- h) İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü ile İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü Bölge Laboratuvar Müdürlükleri'nin çalışmalarını düzenlemek, yönetmek ve denetlemek.
- ı) İşyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önlemek ve koruyucu hizmetleri yürütmek

- üzere görevlendirilecek işyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları ve diğer görevlilerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitim ve belgelendirme usul ve esaslarını belirlemek.
- i) İş sağlığı ve güvenliği alanında ölçüm, analiz, teknik kontrol, risk analizi ve değerlendirmesi, eğitim, danışmanlık, uzmanlık hizmetlerini yapmak ve bu tür hizmetleri verecek özel tüzel kişi ve kuruluşların niteliklerini belirlemek, yetki vermek, yetkilerini iptal etmek, kontrol ve denetimini sağlamak.
- k) İşyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı, diğer teknik ve sağlık personel ile işçilere eğitim vermek için kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketler ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerini yetkilendirmek, gerektiğinde yetkilerini iptal etmek, hizmetin etkin ve verimli bir şekilde verilip verilmediğinin kontrol ve denetimini sağlamak, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının eğitimleri sonundaki sınavları yapmak veya yaptırmak, belgelerini vermek.
- l) Bakanlıkça verilecek benzeri görevleri yapmak üzere oluşturulmuş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Merkez Birimi.

iş sağlığı ve güvenliği kuralları hakkında yönetmelik²⁹: İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere iş sağlığı ve güvenliği kurullarının hangi işyerlerinde kurulacağı ve bu kurulların oluşumu, çalışma yöntemleri, görev, yetki ve yükümlülüklerini belirleyen yönetmelik.

iş sağlığı ve güvenliği kurulu³⁶: Sanayiden sayılan, devamlı olarak en az elli işçi çalışan ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde; işveren veya vekili, iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik eleman, işyeri hekimi, personel işlerini yürüten bir işyeri görevlisi, varsa sivil savunma uzmanı, işyerinde görevli formen, ustabaşı veya usta, sendika temsilcilerinin kendi aralarından seçecekleri temsilci (işyerinde sendika yoksa işçilerin yarısından fazlasının katılacağı toplantıda açık oyla seçilecek işçi), sağlık ve güvenlik işçi temsilcisinden oluşan kurul.

İşverene bağlı, fabrika, müessese, işletme veya işletmeler grubu gibi birden çok işyeri bulunduğu hallerde elliden fazla işçi çalıştıran her bir işyerinde ayrı ayrı birer iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurulur.

iş sağlığı ve güvenliği önlemleri: İş sağlığı ve güvenliğini sağlamak üzere yapılan çalışmalar sonunda belirlenen önlemler.

iş sağlığı ve güvenliği²⁶⁶: Sağlıklı bir yaşam çerçevesi için gereken sağlık kurulları; işçilerin işyerlerinde işin görülmesi ile ilgili olarak meydana gelen tehlikelerden, gerek işletme içinde ve gerekse işletme dışında meydana gelen endüstriyel kirlenmeden dolayı, bedensel ve ruhsal olarak zarara uğramamaları için alınması zorunlu hukuki, teknik ve tıbbi önlemleri sağlamaya yönelik sistemli çalışmalar.

iş serası: İş geliştirme merkezi.

iş sözleşmesi¹: İşçinin bağımlı olarak iş görmeyi, işverenin de ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme türü.

iş sözleşmesinin askıda kalması: İfa ve ifayı kabul imkansızlığı, ifa etmemenin geçici olması, ifa zamanının esaslı olmaması ve ifa etmemenin kusursuz olduğu hallerde kendiliğinden oluşan hukuki kurum; iş sözleşmesinin taraflara getirdiği yükümlülüklerin uygulanmadığı süre.

İş sözleşmesinin askıda kalması İş Kanunu'nda düzenlenmemiş bir kurumdur. Konu Borçlar Kanunu'muzda işlenmiştir.

iş sözleşmesinin devri: Açık bir hukuki düzenleme olmamasına karşın "sözleşme serbestisi" ilkesinden hareketle olabileceği iddia edilen

“işçi devri” olarak da tanımlanan, işçi sendikalarının “kiralık işçilik” olarak tanımladıkları ve şiddetle karşı çıktıkları uygulama.

iş sözleşmesinin sona erdirilmesinin son çare olması²⁷²: Fazla çalışmalar kaldırılarak, işçinin rızası ile esnek çalışma biçimleri getirilerek, işçiyi başka işte çalıştırarak ya da meslek içi eğitime tabi tutarak ve kısa çalışma ile amaca ulaşma olanağı varken iş sözleşmesini sona erdirmeme ilkesi.

iş süreci²³⁵: Girdileri çıktı haline getiren birbirleriyle ilgili ve etkileşimli faaliyetlerin bütünü.

iş tanımı²⁹⁷: Bir işin içerdiği görevlerin, sorumlulukların ve iş özelliklerinin listesi.

iş teftişi: Çalışanları korumak, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını izlemek amacıyla devlet tarafından yapılan denetleme ve teftiş.

iş teftişinin amacı²²⁴: Çalışanları korumak, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını izlemek ve denetlemek.

iş teftişinin etik ilkeleri²²⁴:

- a) Tarafsızlık, bağımsızlık, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlılık,

- b) Doğruluk, dürüstlük ve sorumluluk duygusu,
- c) Eşitlik,
- ç) Gizlilik,
- d) Mesleki yetkinlik ve mesleki gelişime önem verme,
- e) Nezaket ve saygı.

iş ve çalışma hürriyetinin ihlalinin müeyyidesi⁵⁶:

1. Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye.
2. Çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağıllığını sömürmek suretiyle kişi veya kişileri ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştıran veya bu durumda bulunan kişiyi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tabi kılan kimseye.
3. Yukarıdaki fıkarda belirtilen durumlara düşürmek üzere bir kimseyi tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakleden kişiye.
4. Cebir veya tehdit kullanarak, işçiyi veya işverenlerini ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya evvelce kabul edilenlerden başka ko-

şullar altında kabulüne zorlayan ya da bir işin durmasına, sona ermesine veya durmanın devamına neden olan kişiye Türk Ceza Kanunu uyarınca verilen cezalar.

iş ve meslek danışmanlığı²⁸⁹: Kişilerin özellikleri ile mesleklerin gerektirdiği nitelik ve şartları karşılaştırarak, bireyin istek ve durumuna en uygun iş ve mesleği seçmesi, bu meslekle ilgili eğitim imkanlarından yararlanması, işe uyumun sağlanması ve işe yerleştirilmesiyle ilgili sorunların çözümüne sistemli olarak yardım edilmesi süreci.

iş yaşamı kalitesi: Çalışanların haklarını öne çıkararak, çalışanların yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla çalışma ortamında sağlık, güvenlik vb. değişiklikler yaparak oluşturulmuş çalışma koşulları.

iş zenginleştirme^{275,297}: Sorumluluk alma, fark edilme, takdir edilme, kişisel gelişim ve büyüme, öğrenme ve başarıya duyguları gibi yüksek düzeyde motivasyon sağlayan faktörleri işin yapısı içinde bir araya getirmeyi amaçlayan iş tasarımı süreci.

işbaşında olanlar¹³⁷: Yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile iş-

çisi olarak son bir hafta içinde en az bir saat ekonomik faaliyette bulunan kişiler.

işbaşında olmayanlar¹³⁷: İş ile bağlantısı devam ettiği halde, son bir hafta içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına veya işveren olarak çalışan kişiler.

işbirliği²: Aynı gaye ve menfaat uğruna iş görmede sağlanan birlik, çalışma ortaklığı, ortak bir işe katılma, ortaklık.

işçi (veya işveren) sendikası delege sıfatı⁵¹: Mütekip olağan genel kurul için yapılacak delege seçimi tarihine kadar devam eden sıfat.

işçi aristokrasisi¹²⁵: İşçi sınıfının nitelikli, yüksek ücretli, ayrıcalıklı, ideolojik ve siyasal açıdan burjuvazinin etkisine açık, bu etkiyi ve aynı zamanda küçük burjuva dünya görüşünü işçi sınıfına taşımaya eğilimli, ama duruma göre militanca davranmaya da yetenekli olan katmanı.

işçi federasyonu: Aynı işkolunda kurulu sendikaların birleşerek oluşturdukları üst örgüt.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu bu örgütlenme şeklini düzenlememiştir.

işçi katılımı³²⁸: İşçilerin veya temsilcilerinin yönetime katıldığı, ancak yönetimin gerçekte işverenlerin denetiminde olduğu bir işletme yönetim biçimi.

işçi lehine yorum ilkesi³⁵⁷: İşçinin, işveren karşısında ekonomik, hukuki ve kişisel olarak bağımlı olması nedeniyle, (işveren karşısında) korunması gereğini kabul eden iş hukuku yorum ilkesi.

işçi özlük dosyası¹: İşverenin, işçinin kimlik bilgilerinin yanında kanunların düzenlenmesini zorunlu kıldığı hertürlü belge ve kayıtları sakladığı ve istenildiği zaman yetkili memur ve mercilere gösterdiği dosya.

işçi postalarının değişme süresi: Vardiya değişimi.

işçi postalarının düzenlenmesi²⁹: Nitelikleri dolayısıyla sürekli çalıştıkları için durmaksızın birbiri ardına postalar halinde çalıştırılarak yürütülen işlerde posta sayısının yirmidört saatlik süre içinde en az üç işçi postası çalıştırılacak şekilde düzenlenmesi.

Farklı düzenlemelerde, işçi postasının çalışma süresinin İş Kanunu'nda belirtilen günlük çalışma süresini aşmaması gerekir.

işçi sendikası genel kurulu⁵¹: Üyelerden, üye delegelerden oluşan sendikanın en yetkili zorunlu organı.

işçi sendikası ve konfederasyonu yöneticiliğinin teminatı: Sendika ve konfederasyonların yönetim kurullarında veya başkanlığında görev alan işçilerin kanunda sayılmış haller sonunda tekrar işyerine dönmesine ve kıdem tazminatı almasına olanak sağlayan düzenleme.

işçi sendikasına aidat kesilmesinin koşulları⁵¹: Sendikanın işyerinde uygulanan toplu iş sözleşmesinin tarafı olması veya yetki belgesini almış olması ve yazılı talepte bulunması ve aidat kesilecek sendika üyesi işçilerin listesini işverene vermesi.

işçi şirketleri¹²⁵: Yurtdışında çalışan Türk işçilerin 1960'lı yılların ortalarından itibaren Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde kurdukları şirketler.

işçi ücretlerinden ceza olarak kesilen paraları kullanmaya yetkili kurul¹⁰⁸: İşçi ücretlerinden ceza olarak kesilen paraların nerelere ne kadar verileceğini belirlemek üzere işçi, işveren ve kanun temsilcilerinden oluşturulan kurul.

işçi ücretlerinden ceza olarak kesilen paraları kullanmaya yetkili kurulun teşekkülü ve çalışma esasları hakkında yönetmelik⁶⁹: İşçi ücretlerinden ceza olarak kesilen paraları kullanmaya yetkili kurulun teşekkülü ve çalışma esaslarını belirleyen yönetmelik.

işçi¹: Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişi.

işçi-memur ayrımı: Her ikisi de ücretli olan iki çalışan katmanını, birbirinden ayıran kural ve uygulamalar.

işçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı¹: İşçi, iş sözleşmesinin süresi belli olsun veya olmasın iş kanununda sayılmış sağlık sebeplerinin, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan hallerin veya zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkması halinde iş sözleşmesini iş sözleşmesinin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin fesih etme hakkı.

işçinin kişiliğinin korunması¹⁷⁷: İşverenin, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamak, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla

zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlü olmaları.

işçinin sorumluluğu¹⁷⁷: Kendi kusuru nedeniyle verdiği zarardan işçinin sorumlu olması.

işçiyi gözetme borcu²⁴: İşverenin, işçinin sadakat borcuna karşılık yükümlü olduğu; işçinin gördüğü iş dolayısıyla maruz kalabileceği zararlara karşı gereken önlemleri almak, çıkarlarına zarar verebilecek davranışlardan kaçınmak şeklinde yükümlülüklerden oluşan borç.

işe alınan işçilerin bildirilme zorunluluğu⁵¹: İşverenin işe aldığı işçiyi, izleyen ayın onbeşine kadar aylık bildirimle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirme yükümlülüğü.

işgörme edimi: İş sözleşmesinin tarafı işçinin yapmayı üstlendiği işi yerine getirmesi.

işgücü: Çalışabilir nüfusun, çalışma arzu ve gücünde olmayanlar (çocuklar, yaşlılar, daimi iş göremezler), ev kadınları, hazır yiyenler (rantiyeler) dışında kalan kısmı.

işgücü piyasası bilgi danışma kurulu¹⁰⁸: İşgücü piyasası ile ilgili bilgi ihtiyaçlarının tespit edilmesi, derlenmesi ve dağıtılması faaliyetlerinin izlenmesi ve geliştirilmesi. İşgücü piyasasına

ilişkin ortak veri tabanının oluşturulması, çeşitli kurum ve kuruluşlarca oluşturulmuş ve oluşturulacak veri tabanlarının uyumlaştırılması ve geliştirilmesi, veri üretiminde norm ve standart birliğinin sağlanması için ilgili kurum ve kuruluşlar arasında sürekli diyalog ve işbirliği ortamı oluşturmak için tavsiyelerde bulunmak amacıyla işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulmuş kurul.

işgücüne katılım oranı¹³⁷: İşgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranı.

işgünü:

1. Haftanın çalışılan günleri. Genel olarak Pazartesi başlayıp Pazar gününe kadar çalışılan günler.
2. Vardiyalı çalışma düzeninde haftanın istirahat günü dışında kalan günleri.

işin durdurulması ve işyerinin kapatılması³⁵: Bir işyerinin tesis ve tertiplerinde, makine ve cihazlarında, çalışma metot ve şekillerinde, işçilerin yaşamı için tehlikeli olan bir hususun tespit edilmesi halinde, tehlike giderilinceye kadar yetkili komisyonun kararıyla tehlikenin niteliğine göre, işin kısmen veya tamamen durdurulması veya işyerinin kapatılması.

işin sonucundan pay alma¹⁷⁷: Sözleşmeye işçiye ücretle birlikte üretilenden, cirodan veya karardan belli bir pay verilmesinin kararlaştırılması halinde, hesap dönemi sonunda yasal hükümler veya genellikle kabul edilmiş ticari esaslar göz önünde tutularak ödenen pay.

işkolları⁵¹: İşlerin ve işyerlerinin hangi işkoluna gireceğini düzenlemek amacıyla sayısı kanunda belirlenmiş cetvel.

işkolu: Sendikaların kurulabileceği ve faaliyette bulunabileceği, sayısı yirmi olarak Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununda düzenlenmiş alanlar.

işkolu istatistiği⁵⁹: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca her yıl Ocak ve Temmuz aylarında yayımlanan işkolundaki bütün işçi sayısı ile bu işkolundaki sendikalara mensup üye sayılarını gösteren istatistik.

işletme²:

- 1.² Çeşitli iş sahalarında kâr gayesi ile sermaye yatırılarak kurulan müessese.
- 2.²⁵ Müesseselerin ve bağlı ortaklıkların mal ve hizmet üreten fabrika ve diğer birimler.
- 3.³³⁸ Üretim faktörlerinin girişimci tarafından, planlı ve sistemli bir biçimde biraraya

getirilen, sürekli ve bağımsız olarak mal ya da hizmet üretimine veya değişimine yönelen ve bu amaçlara ulaşabilmek için tek veya birden çok işyerinden meydana gelen ekonomik ve sosyal organizasyon.

işletme belgesi³³: Sanayiden sayılan işlerin yapıldığı, elli ve daha fazla işçi istihdam eden işyerlerinin işverenleri veya işveren vekilinin başvurusu üzerine verilen izin belgesi.

işletme belgesinin hükmü¹: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca işletme belgesi verilmiş işyerlerine belediyeler veya diğer ilgili makamlarca açılma izni verilemez.

işletme toplu iş sözleşmesi⁵⁹: Bir gerçek kişiye veya tüzel kişiye veya bir kamu kurum ve kuruluşuna ait aynı işkolunda birden çok işyerine sahip bir işletmede bu işyerlerinin tümünü kapsayan toplu iş sözleşmesi.

Ancak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait müessese ve işyerleri ayrı tüzel kişiliğe sahip olsalar dahi, bu kurum ve kuruluşlar için tek bir işletme toplu iş sözleşmesi yapılır.

işletmelerarası karşılaştırma²⁹⁵: Bir işletmenin kendi performansını yükseltebilmek için, üstün

performansı olan diğer işletmeleri incelemesi, bu işletmelerin iş yapma usulleri ile kendi usullerini kıyaslaması, bu kıyaslamadan çıkarıldığı sonuçları uygulaması.

işsiz¹³⁷: Son bir hafta içinde istihdam halinde olmayan (kar karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek olan tüm kişiler.

işsizlik kaygısı: Bireyin her an işsiz kalabileceği korkusu, iş güvencesizliği.

işsizlik oranı¹³⁷: İşsiz nüfusun işgücü içindeki oranı.

işsizlik ödeneği²⁷: İş sözleşmesinin sona ermesinden önceki yüz yirmi gün prim ödeyerek sürekli çalışmış olanlardan, son üç yıl içinde;

- 600 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 180 gün,
- 900 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 240 gün,

- c) 1080 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 300 gün süre ile yapılan ödeme.

işsizlik ödeneğinin miktarı²⁷: Sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının yüzde kırkı.

Ancak asgari ücretin brüt tutarının yüzde seksenini geçemez.

işsizlik sigortası⁴⁸: Çalışma arzu, yetenek ve iradesinde olmasına rağmen işini kendi isteği ve kusuru dışında kaybeden çalışanlara, uğradıkları gelir kaybını kısmen ve geçici bir süre için telafi amacı güden ve primlerle desteklenen bir sosyal sigorta dalı.

işsizlik sigortası fonu²⁷: İşsizlik sigortası primleri ile bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratları, devlet tarafından yapılacak katkı ve yardımların, ayrıca İşsizlik Sigortası Kanunu gereğince işçi ve işverenlerden alınacak ceza, gecikme zammı ve faizler ile her türlü gelir ve kazançların toplandığı ve devlet güvencesinde olan fon.

işsizlik sigortası kanunu²⁷: İşsizlik sigortasına ilişkin kuralları ve uygulama esaslarını ve hizmetin verilmesi esaslarını düzenleyen 4447 sayılı kanun.

işsizlik sigortası primi²⁷: İşsizlik sigortasının gerektirdiği her türlü ödeme ile hizmet giderlerini karşılamak amacıyla İşsizlik Sigortası Kanunu'nda belirtilen esas ve usullere göre devlet, işveren ve işçi tarafından ödenen primler.

işten çıkarılan işçilerin bildirilme zorunluluğu⁵¹: İşverenin herhangi bir nedenle iş sözleşmesi sona eren işçileri, izleyen ayın onbeşine kadar aylık bildirimle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirme yükümlülüğü.

iştigal¹⁵: Meşgul olma, bir şeyle uğraşma.

iştirak²⁵: İktisadi devlet teşekküllerinin veya kamu iktisadi kuruluşlarının veya bağlı ortaklıklarının, sermayelerinin en az yüzde onbeşine, en çok yüzde ellisine sahip bulundukları anonim şirket.

işveren:

- 1.¹ İşçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar.

2.7 Gemi sahibi veya kendisinin olmayan bir gemiyi kendi adına ve hesabına çalıştıran kimse.

işveren hesabına iaşe⁷: Gemilerde, gemi adamlarının hizmete başladığı günden hizmetten çıkış anına kadar işveren tarafından bedelsiz doyurulmaları.

işveren sendikası genel kurulu⁵¹: Üyelerden, üyenin tüzel kişi olması halinde temsilcisinden, üye ve temsilci sayısı bini aştığı takdirde delegelerden oluşan sendikanın en yetkili zorunlu organı.

işveren sendikası üyeliğini sona erdiren neden⁵¹: İşveren veya işveren vekili sıfatının sona ermesi.

Ancak tüzel kişiliği temsilen işveren vekili sıfatı ile işveren sendikasına üye olanların bu sıfatı kaybetmeleri halinde tüzel kişiliğinin üyeliği düşmez, işveren vekilinin sendika veya konfederasyon organlarındaki görevi sona erer.

işveren sendikasının yetkisi⁵⁹: İşveren sendikasının üyesi işverenlere ait işyerleri için toplu iş sözleşmesi yapması.

işveren vekili:

1.¹ İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimseler.

2.7 İşveren veya kaptan adına ve hesabına harekete yetkili kişi.

işverence işçi kooperatiflerine yer tahsisi¹: Yüzelli ve daha fazla işçi çalışan işyerlerinde, işçilerin ve ailelerinin gerekli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla işçiler tarafından kurularak kooperatiflere işverenin yer tahsis etmesi zorunluluğu.

işverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı¹: İşverenin, iş sözleşmesinin süresi belli olsun veya olmasın iş kanununda sayılmış sağlık nedenlerinin, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan hallerini, zorlayıcı sebeplerin veya işçinin gözüne alınması veya tutuklanması halinde devamsızlığının iş kanunundaki bildirim sürelerini aşması halinde iş sözleşmesini iş sözleşmesinin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin fesih etme hakkı.

işverenin ücret ödeme borcu¹⁷⁷: İşverenin, işçiye sözleşmede veya toplu iş sözleşmesinde belirlenen; sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde ise, asgari ücretten az olmamak üzere emsal ücret ödeme zorunluluğu.

işverenin yetkisi⁵⁹: İşveren sendikası üyesi olmayan işverenin kendi işyeri veya işyerleri için toplu iş sözleşmesi yapma hakkı.

işyeri¹: İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birim.

işyeri açma ve çalışma ruhsatı⁴⁷: Yetkili idareler tarafından (belediye sınırları ve mücavir alanlar dışı ile kanunlarda münhasıran İl Özel İdaresi'ne yetki verilen hususlarda İl Özel İdaresi; büyükşehir belediyesi sınırları ve mücavir alanlar içinde büyükşehir belediyesi, bunların dışında kalan hususlarda büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyesi, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediye ve organize sanayi bölgesi sınırları içinde organize sanayi bölgesi tüzel kişiliği) işyerlerinin açılıp faaliyet göstermesi için verilen izin.

işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı vermeye yetkili yerler²¹⁵:

- a) Belediye hudutları ve mücavir alan dışında kalan işyerleri ve işletmelere il özel idareleri,
- b) Belediye hudutları ile mücavir alan içinde kalan tüm işyerleri ve işletmelere belediyeler,

c) Belediye hudutları ve mücavir alan içinde kalan işyeri ve işletmelerden büyükşehir belediyesi olan yerlerde,

ç) 2. ve 3. sınıf gayrisihhi müesseseler için büyükşehir belediye başkanlığı,

d) Sıhhi ve sair işletmeler için ise büyükşehir belediyesi içinde kalan diğer belediye başkanlıkları.

işyeri bina ve eklentilerinde alınacak sağlık ve güvenlik önlemlerine ilişkin yönetmelik⁸⁹: İşyeri bina ve eklentilerinde bulunması gereken asgari sağlık ve güvenlik şartlarını belirleyen yönetmelik.

işyeri hekimi³⁷: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca işyeri hekimi sertifikası verilmiş hekim.

işyeri sağlık birimleri ve işyeri hekimlerinin görevleri ile çalışma usul ve esasları hakkında yönetmelik³⁷: İşyeri sağlık birimlerinin kuruluşu, yapılanması, çalışma usul ve esasları ile işyeri hekimlerinin nitelikleri, sayısı, işe alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları, eğitimleri ve çalışma şartları ile ilgili usul ve esasları belirleyen yönetmelik.

işyeri sendika temsilcisi¹⁹²: Bir işyerinde en çok üye kaydetmiş sendikaca o işyerinden seçilen sendika görevlisi.

işyeri sendika temsilcisinin atanması⁵¹: Toplu iş sözleşmesi yapmak üzere yetkisi kesinleşen sendikanın, işyerinde işçi sayısı elliye kadar ise bir, ellibir ile yüz arasında ise en çok iki, yüzbir ile beşyüz arasında ise en çok üç, beşyüzbir ile bin arasında ise en çok dört, binbir ile ikibin arasında, ise en çok altı, ikibinden fazla ise en çok sekiz olmak üzere işyerinde çalışan üyeleri arasından işyeri sendika temsilcisi tayin ederek onbeş gün içinde kimliklerini işverene bildir-mesi. Bunlardan biri baş temsilci olarak görevlendirilebilir.

işyeri sendika temsilcisinin görevleri⁵¹: İşyeri sendika temsilcileri ve baş temsilcisi, işyerine münhasır kalmak kaydı ile işçilerin dileklerini dinlemek ve şikayetlerini çözümlmek, işçi ve işveren arasındaki işbirliği ve çalışma ahengi ile çalışma barışını devam ettirmek, işçilerin hak ve menfaatlerini gözetmek, iş kanunları ve toplu iş sözleşmelerinde öngörülen çalışma şartlarının uygulanmasına yardımcı olmakla görevlidir. Temsilcilerin görevi, sendikanın yetkisi süresince devam eder. İşyeri sendika temsilcileri bu görevlerini, işyerindeki işlerini

aksatmamak ve iş disiplinine aykırı olmamak şartı ile yerine getirirler.

işyeri sendika temsilcisinin teminatı⁵¹: Sendika temsilcilerini korumak amacıyla işverenin temsilcinin işyerinde çalışma esaslarını ve işyerini değiştirmesini kısıtlayan ve temsilcinin temsilci olması nedeniyle işten çıkarılması halinde tazminat hakkı veren kanuni düzenleme.

işyeri sendikası: Bir işyerinde faaliyette bulunmak üzere kurulan sendika.

işyeri zorbalığı³⁵⁶: Bir veya bir grup işçinin sürekli ve kabul edilemez saldırganca, kötü niyetli, aşağılayıcı, hakaret ve tehdit içeren hakaretlerle veya gücü ve yetkiyi kötüye kullanarak stres altına sokulması.

işyerinde cinsel taciz¹³⁴: Mağdurun veya ailesi üyelerinden birinin Türk Hukuk Mevzuatı'yla korunan kişilik haklarını ihlal eden ya da belli bir kişiye yönelik olmamakla beraber rahatsız edici bir çalışma ortamı yaratan işyeri düzenini bozan hapsi gerektiren suç veya ahlak ve iyiniyet kurallarına aykırı cinsel nitelikli, cinsiyet ya da cinsel tercih temeline dayalı davranışlar.

işyerinde psikolojik taciz⁴⁸: İşyerinde seçilen bir işçiye karşı diğer çalışanlar veya işverenler ta-

rafından tekrarlanan saldırılar şeklinde uygulanan terör.

işyerinden sayılan eklentiler ve araçlar¹: İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar.

işyerini kapatmaya yetkili komisyon³⁵: İşyerlerinde işin durdurulmasına ve işyerinin kapatılmasına karar vermeye yetkili, iki müfettiş ve bölge müdürü ile bir işçi bir işveren temsilcisinden oluşan komisyon.

işyerinin devri: İşyerinin tamamının veya bir bölümünün bir hukuki işleme dayalı olarak veya birleşme yoluyla başka birine (devralan) devri.

işyerinin girdiği işkolunun belirlenmesi⁵¹: Bir işyerinin girdiği işkolunun tespitinin İşkolları Tüzüğü'ne uygun olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca yapılması.

Bakanlık tespit ile ilgili kararını Resmi Gazete'de yayımlar. Kararın yayımını müteakip bu tespiti karşı ilgililer iş davalarına bakmakla görevli mahkemede onbeş gün içinde dava açabilirler.

işyerlerinde işin durdurulmasına veya işlerin kapatılmasına dair yönetmelik³⁵: İşyerlerinde işçiler için tehlikeli olan tesis ve tertiplerin veya makine ve cihazların ne şekilde işletilmekten alıkonulacağı ve bunların ne şekilde yeniden işletilmelerine izin verilebileceği, işyerinin kapatılması ve açılması, işin durdurulmasına veya işyerinin kapatılmasına karar verinceye kadar acil hallerde alınacak önlemlere ilişkin hususlar ile komisyonda görev yapacak işçi ve işveren temsilcilerinin nitelikleri, seçimi, komisyonun çalışma şekli ve esaslarını belirleyen yönetmelik.

işyerlerinde işin durdurulmasına veya işyerlerinin kapatılmasına karar vermeye yetkili komisyon¹⁰⁸: İşyerlerinde işin nasıl durdurulacağı, yeniden çalışmaya nasıl izin verileceği, işyerinin nasıl kapatılacağı ve açılacağı, acil durumlarda işin durdurulmasına veya işyerinin kapatılmasına karar verinceye kadar alınacak tedbirleri karara bağlamak üzere, işçi işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulan komisyon.

ithal ikamesi²⁷⁴: Daha önce yurt dışından ithal edilen malların, uygulanan koruyucu ve özen-dirici önlemlerle yurt içinde üretilmesini öngören sanayileşme stratejisi.

ivaz²²³: Bir şeye karşılık olarak verilen veya alınan şey, bedel, karşılık.

ivazlı²²³: Karşılığı olan.

ivazsız²²³: Hiç bir karşılık beklenmeden.

iyi niyet:

1. Kötü düşünceli olmama, hüsniniyet.
- 2.³⁰ Sübjektif hüsniniyet; kanunun iyiniyete hukuki sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyi niyetin varlığıdır; ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyi niyet iddiasında bulunamaz; dürüst davranma.

iyonizasyon: Gaz ya da sulu çökeltilerin elektrik yüklenmiş parçacıklardan (bir veya birden çok elektron kazanmış veya yitirmiş atomlardan) temizlenme işi.

izin kurulu⁶⁴: İşçi sayısının elliden fazla olduğu işyerlerinde işvereni temsil eden bir, işçileri temsil eden iki kişiden oluşan, izin çizelgelerini düzenleyen, kamplar ve geziler düzenleyen veya imkanları araştıran üç kişilik kurul.

izin yardımı: Toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenleme ile izne giden işçiye tatil giderlerine

katkı olması amacıyla işverence yapılan ödemeler.

izinde çalışma yasağı¹: Yıllık ücretli iznini kullanan işçinin ücret karşılığı bir işte çalışması yasaktır. Ücret karşılığı çalıştığı anlaşılırsa işveren kendisine ödediği izin ücretini geri alabilir.

izmir iktisat kongresi: Her ilçeden bir tüccar, bir sanatkar, bir işçi, bir şirket temsilcisi, bir banka temsilcisi, üç çiftçinin katılmasının öngörülmesi ile 1923 yılında İzmir’de binden fazla delege ile toplanan iktisat kongresi.

Bu kongrede “amele” yerine “işçi” kelimesinin kullanılması kararı alındı.

j

jandarma devleti³²⁸: Devletin sadece güvenlik, savunma, adalet, eğitim ve diplomasi görevlerini yerine getirmesi ve piyasaya hiç müdahale etmemesi gerektiği düşüncesine dayanan klasik liberalizmin devlet anlayışı.

japonlaşma²⁶⁹: Japon işyerlerinin, özellikle imalat fabrikalarının tipik özelliklerinden olduğu söylenen insan kaynakları yönetim uygulamalarının diğer sanayi toplumlarındaki eşdeğer işyerlerine taşınması.

jeopolitik³²¹: Coğrafya, doğal çevre ve toprak ile politika arasında yakın bir ilişki bulunduğunu ileri süren görüş.

jest:

1. Bir tiyatro deyimi. Sanatçının sahnedeki el, kol, beden hareketleri.

j

2. Beklenmedik iyi davranış.

- 3.²⁶⁹ Bir organizmanın başka organizmalarda karşılık uyandıran hareketi.

jestiyon¹⁵⁸: Bir ikramiye şekli. Tarafların koşullarını karşılıklı olarak belirledikleri veya işyeri uygulamasında ne miktarda ödeneceği belli olan ek ücret.

k

kabahat: Hafif suç, kusur.

kabahatler kanunu²¹⁶: Toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla belirlenmiş kabahatleri tanımlayan kanun.

kabotaj seferi¹⁸²: Türkiye limanları arasında yapılan seferler.

kaçakçılık: Ülkemize ithali ya da ülkemizden ihracı yasak olan veya ithal ve ihracı gümrük muamelesine tabi olan bir maddeyi gümrük işlemleri yaptırılmadan yurtiçine sokmak veya çıkarmak ve bu maddeleri yurtiçinde satmak ve satın almak.

kademeli toplum mühendisliği²⁶⁹: Bilimsel yöntemlerin planlanması ve siyasete aktarılması.

k

kademeli vergi²⁶⁹: Bir kişinin geliri üzerinden ödediği verginin, geliri arttıkça artması yani zenginlerin görece olarak fakirlerden daha fazla vergi ödediği vergi sistemi. Artan oranlı vergi.

kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu²⁵⁸: Kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmeleri izlemek, bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmek, kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan kanun tasarısı ve teklifleriyle kanun hükmünde kararnameler hakkında ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere 5840 sayılı Kanun ile kurulan komisyon.

kadın hareketi²⁶⁹: Kadınların toplum içindeki konumlarını değiştirme ve iyileştirme projesi çerçevesindeki eylemleri.

kadın işçi⁷⁶: Onsekiz yaşını doldurmuş işçi olarak çalışan kadın.

kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılma koşulları hakkında yönetmelik⁷⁵: Onsekiz yaşını doldurmuş kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılmalarına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

kadının statüsü genel müdürlüğü²⁴¹: Kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, kadınların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal yaşamdaki konumlarını güçlendirmek, hak, fırsat ve imkanlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere Başbakanlığa bağlı olarak kurulan teşkilat.

kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi²²⁰: Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 1981 yılında yürürlüğe giren, diğer uluslararası insan hakları sözleşmelerinde yer alan hakların kadınlar için de gerçekleştirilmesini sağlamayı amaçlayan uluslararası sözleşme. Sözleşme, kadınların yaşamını etkileyen siyaset, ekonomi, hukuk, sağlık ve aile gibi alanlarda kadınların rolleri ve durumları ile ilgili sorunları kapsamlı bir şekilde ele alır.

kadro²:

1. Kamu hizmetlerini yürüten kimseler ve bunların yüklendikleri vazife.
2. Bu vazifelerin sayısı, nitelik ve derecelerini gösteren tablo, çizelge.
3. Bu tablodaki yer.

kaitz endeksi: Asgari ücreti ortalama ücretin ve medyan ücretin yüzdesi olarak gösteren endeks.

kalabalık³¹⁹: Ortak fikirlerle hareket eden ve aynı heyecanı taşıyan, sürekli olmayan, örgütsüz, bulunduğu maddi ve fiziki alanla sınırlı bir sosyal grup.

kalabalıklaşma²⁶⁹: Eğer tek bir hizmetin toplam maliyete oranı, o kamusal malı kullanan ya da yararlanan insanların sayısı arttıkça azalıyorsa, o zaman bu kalabalıklaşmadan kolektif ya da kamusal malın zarar göreceği düşüncesi.

kalfa³²: Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bu meslekle ilgili iş ve işlemleri ustanın gözetimi altında kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişi.

kaliteli iş: Haftada otuz saat veya üstünde çalışılan, sürekli ve sosyal güvenliği olan iş.

kalkınma ajansı¹⁵⁴: Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandır-

mak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere koordinasyonundan Devlet Planlama Teşkilatı'nın sorumlu olduğu, tüzel kişiliği haiz kuruluşlar.

kalkınma bankası: Yatırım projelerinin hazırlanması ve değerlendirilmesinde eksikliği duyulan teknik bilgi ve deneyim ihtiyacını karşılamak ve bu yatırımların gerçekleşmesi için gerekli uzun vadeli fonları temin etmek amacıyla kurulan bankalar.

kambiyo: Para veya para yerine geçen kağıtların alım satımı.

kampanyalı satışlar¹⁹⁴: Gazete, radyo, televizyon ilanı ve benzeri yollarla tüketiciye duyurularak düzenlenen kampanyalara iştirakçi kabul edilmesi ve malın veya hizmetin daha sonra teslim veya ifa edilmesi suretiyle yapılan satış.

kamu²: Bir ülkede yaşayan insanların bütünü, halkın tamamı, herkes.

kamu alacaklarının silinmesi²⁴²: İdare hesaplarında kayıtlı olup, zorunlu ve zorlayıcı nedenlerle takip ve tahsil olanağı kalmayan kamu alacaklarından Merkezi Yönetim Bütçe

Kanunu'nda gösterilen tutar kadar olanların kayıtlardan çıkarılması.

kamu denetçisi²⁴⁹: Gerçek ve tüzel kişilerin idarenin işleyişi ile ilgili şikayetlerini, Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasa'da belirtilen nitelikleri çerçevesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygı, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmak üzere 5548 sayılı Kanun ile oluşturulan Kamu Denetçiliği Kurumu kurul üyesi.

kamu düzeni²: Toplumun güvenlik içinde her türlü tehlikeden uzak bulunması.

kamu geliri²⁴²: Kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler, faiz, zam ve ceza gelirleri, taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler ile hizmet karşılığı elde edilen gelirler, borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler, sosyal güvenlik primi kesintileri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler.

kamu gideri²⁴²: Kanunlarına dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri, sosyal güvenlik katkı payları, iç ve dış borç faizleri, borçlanma genel giderleri, borçlanma araçları-

nın iskontolu satışından doğan farklar, ekonomik, mali ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderler.

kamu görevlileri hakem kurulu¹⁹²:

- a) Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay Başkan, Başkanvekili, Başkan Yardımcısı veya Daire Başkanları arasından Bakanlar Kurulunca Başkan olarak seçilecek bir üye,
- b) Kamu İşveren Heyeti Başkanı'nca Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Devlet Personel Başkanlığı'ndan görevlendirilecek birer üye,
- c) Bağlı sendikaların üye sayısı itibarıyla en fazla üyeye sahip konfederasyon tarafından belirlenecek iki, bağlı sendikaların üye sayısı açısından ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlardan birer üye,
- d) Üniversitelerin kamu yönetimi, iş hukuku, kamu maliyesi, çalışma ekonomisi, iktisat ve işletme bilim dallarından en az doçent unvanını taşıyanlar arasından Bakanlar Kurulu'nca seçilecek bir üye,
- e) Bağlı sendikaların üye sayısı itibarıyla en fazla üyeye sahip konfederasyon tarafından üç, bağlı sendikaların üye sayısı açısından ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından ikişer olmak üzere (d)

bendinde belirtilen bilim dallarından en az doçent unvanını taşımak kaydıyla, önerilecek toplam yedi öğretim üyesi arasından Bakanlar Kurulu'nca seçilecek bir üye, olmak üzere onbir üyeden oluşan kurul.

kamu görevlileri sendikaları heyeti¹⁹²: Bağlı sendikaların toplam üye sayısı itibarıyla en fazla üyesi bulunan konfederasyonun Heyet Başkanı olarak belirleyeceği bir temsilci ile her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri sendikaları tarafından belirlenecek birer temsilci, bağlı sendikaların üye sayıları esas alınmak kaydıyla toplam üye sayıları itibarıyla birinci, ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından belirlenecek birer temsilci olmak üzere onbeş üyeden oluşan kurul.

kamu görevlileri sendikaları kanunu¹⁹²: Kamu görevlilerinin ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi için oluşturdukları sendika ve konfederasyonların kuruluşu, organları, yetkileri ve faaliyetleri ile sendika ve konfederasyonlarda görev alacak kamu görevlilerinin hak ve sorumluluklarını belirleyen ve her hizmet kolunda yetkili kamu görevlileri sendikaları ve bunların bağlı bulundukları konfederasyonlar

ile kamu işveren kurulu arasında yürütülecek görüşmelere ilişkin esasları düzenleyen 4688 sayılı Kanun.

kamu görevlileri sendikalarının yetki ve faaliyetleri¹⁹²:

- a) Genel olarak kamu personelinin hak ve ödevleri, çalışma koşulları, yükümlülükleri, iş güvenlikleri ile sağlık koşullarının geliştirilmesi konularında görüş bildirmek ve toplu sözleşmenin uygulanmasını izlemek üzere yapılacak çalışmalara temsilciler göndermek,
- b) Devlet personel mevzuatında kamu görevlilerinin temsilini öngören çeşitli kurullara temsilci göndermek,
- c) Verimlilik araştırmaları yapmak, sonuçlarla ilgili raporlar düzenlemek, önerilerde bulunmak ve işverenlerle bu konularda ortak çalışmalar yapmak,
- ç) Üyelerin mesleki yeterliliklerinin artırılması ve sorunlarının çözülmesi ile sendikal faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik kurs, seminer ve sosyal amaçlı toplantılar düzenlemek, bilimsel çalışmalar yapmak ve yayınlarda bulunmak,

- d) Üyelerin ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatleri ile personel hukukunu ilgilendiren konularda ilgili kurumlara ve yetkili makamlara sunulmak üzere çalışmalar yapmak ve öneriler getirmek,
- e) Üyelerin idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında, ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesinde veya hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıkması durumunda üyelerini veya mirasçılarını, her düzeyde ve derecedeki yönetim ve yargı organları önünde temsil etmek veya ettirmek, dava açmak ve bu nedenle açılan davalarda taraf olmak,
- f) Üyeleri ve ailelerinin yararlanmaları için hizmet amacıyla, eğitim ve sağlık tesisleri, dinlenme yerleri, spor alanları ve benzeri yerler ile kitaplık, kreş, yuva ve huzur evleri, yardımlaşma sandıkları kurmak ve yönetmek ile herhangi bir bağışta bulunmamak kaydı ile üyeleri için kooperatifler kurulmasına yardım etmek ve nakit mevcudunun yüzde onundan fazla olmamak kaydıyla bu kooperatiflere kredi vermek,
- g) Yangın, su baskını, deprem gibi tabii afetlerin vukuunda, gerektiğinde üyelik şartı aranmaksızın nakit mevcudunun yüzde onunu aşmamak kaydıyla afete uğrayan

bölgelerde konut, sağlık ve eğitim tesisleri yapmak ve bu amaçla kamu kurum ve kuruluşlarına ayni ve nakdi yardımda bulunmak,

- ğ) Yangın, su baskını, deprem gibi tabii afetlerin vukuunda, gerektiğinde üyelik şartı aranmaksızın nakit mevcudunun yüzde onunu aşmamak kaydıyla afete uğrayan bölgelerde konut, sağlık ve eğitim tesisleri yapılması amacıyla kamu yararına çalışan dernekler ve Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile kamu kurum ve kuruluşlarına ayni ve nakdi yardımda bulunmak, afete uğrayan bölgelerde konut ve sağlık tesisleri yapmak.

kamu görevlisi¹⁹²: Kamu kurum ve kuruluşlarında işçi statüsü dışındaki bir kadro veya sözleşmeli personel pozisyonunda çalışan kişi.

Adaylar ve deneme süresi içinde olanlar bu kapsama girmez.

kamu görevlisi sendikası kurucusu ve üyesi olamayanlar¹⁹²:

- a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ile Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nde çalışan kamu görevlileri,

- b) Yüksek yargı organlarının başkan ve üyeleri, hakimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar,

- c) Bu Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşların müsteşarları, başkanları, genel müdürleri, daire başkanları ve bunların yardımcıları, yönetim kurulu üyeleri, merkez teşkilatlarının denetim birimleri yöneticileri ve kurul başkanları, hukuk müşavirleri, bölge, il ve ilçe teşkilatlarının en üst amirleri ile bunlara eşit veya daha üst düzeyde olan kamu görevlileri, 100 ve daha fazla kamu görevlisinin çalıştığı işyerlerinin en üst amirleri ile yardımcıları, belediye başkanları ve yardımcıları,

- ç) Yükseköğretim Kurulu Başkan ve üyeleri ile Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri, üniversite ve yüksek teknoloji enstitüsü rektörleri, fakülte dekanları, enstitü ve yüksek okulların müdürleri ile bunların yardımcıları,

- d) Mülki idare amirleri,

- e) Silahlı Kuvvetler mensupları,

- f) Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutan-

lığı dahil) çalışan sivil memurlar ve kamu görevlileri,

- g) Milli İstihbarat Teşkilatı mensupları,
- ğ) Bu Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşların merkezi denetim elemanları,
- h) Emniyet hizmetleri sınıfı ve emniyet teşkilatında çalışan diğer hizmet sınıflarına dahil personel ile kamu kurum ve kuruluşlarının özel güvenlik personeli,
- ı) Ceza infaz kurumlarında çalışan kamu görevlileri.

kamu güvenliği: Devletin asayiş ve güvenliği sağlamakla görevli idarelerin hizmetleriyle halkın can ve mal güvenliğini sağlaması.

kamu hizmeti²²⁰: Devlet veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından veya bunların gözetimi ve denetimi altındaki diğer kişilerce, kamunun genel ve ortak gereksinimlerini sağlamak için sürdürülen etkinlikler.

kamu hizmeti taşıtı¹⁸⁰: Kamu hizmeti için yük veya yolcu taşıması yapan bütün taşıtlar.

kamu iktisadi kuruluşu²⁵: Sermayesinin tamamı devlete ait olup tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu

hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbüsü.

kamu iktisadi teşebbüsü²⁵: İktisadi devlet teşekkülü ile kamu iktisadi kuruluşlarının ortak adı.

kamu işveren heyeti¹⁹²: Devlet Personel Başkanlığı'nın bağlı olduğu Bakanın başkanlığında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve heyet başkanınca uygun görülen bakanlık temsilcileri ile Hazine Müsteşarlığı ve Devlet Personel Başkanlığı temsilcilerinden oluşan kurul.

kamu işveren kurulu¹⁹²: Başbakan tarafından görevlendirilen bir Devlet Bakanının başkanlığında aşağıdaki kamu görevlilerinden oluşan kurul.

- a) Başbakanlık Müsteşarı,
- b) Maliye Bakanlığı Müsteşarı,
- c) Hazine Müsteşarı,
- ç) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı,
- d) Türkiye İstatistik Kurumu Başkanı,
- e) Devlet Personel Başkanı,
- f) Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü,
- g) Kamu işveren sendikası.

kamu işveren sendikası⁵¹: İşkolu esası aranmadan birden çok veya tüm işkollarında faaliyette bulunmak amacıyla kurulan ve üyeleri yalnızca kamu kurum ve kuruluşları olan işveren sendikası.

kamu işveren vekili¹⁹²: Kamu kurum ve kuruluşlarını temsile ve bütünü sevk ve idareye yetkili olanlar ile bunların yardımcıları.

kamu işvereni¹⁹²: Kamu görevlilerinin çalıştığı tüzel kişiliği olan ya da olmayan kamu kurum ve kuruluşları.

kamu kaynakları⁵⁰¹⁸: Borçlanma suretiyle elde edilen imkânlar dahil kamuya ait gelirler, taşınır ve taşınmazlar, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değer.

kamu kesimi toplu iş sözleşmeleri çerçeve anlaşmaları: Kamu kesiminde yürütülen toplu iş sözleşmesinin genellikle ücret, ücrete bağlı haklar, ücretten bağımsız ödemeler, sosyal yardımlar gibi akçalı konularının hükümet-kamu işveren sendikaları ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu arasında düzenlendiği ve imza altına alındığı şekliyle toplu iş sözleşmelerinin sonuçlandırılmasını sağlayan iyi niyet anlaşmaları.

kamu kurumu: Belirli kamu hizmetlerini yerine getirmek amacıyla oluşturulan kamu tüzel kişisi.

kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları¹¹: Belirli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında gizli oyla seçilen tüzel kişilğe haiz meslek kuruluşları ve üst kuruluşları.

kamu makamı: Kamu görevini yürüten personelin yeri.

kamu mali yönetimi²⁴²: Kamu kaynaklarının tanımlanmış standartlara uygun olarak etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlayacak yasal ve yönetsel sistem ve süreç.

kamu mali yönetimi ve kontrol kanunu²⁴²: Kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde

elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolünü düzenleyen; merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerini kapsayan 5018 sayılı kanun.

kamu maliyesi²⁴²: Gelirlerin toplanması, harcamaların yapılması, açıkların finansmanı, kamunun varlık ve borçları ile diğer yükümlülüklerinin yönetimi.

kamu maliyesi uçuşumu: Amerika Birleşik Devletlerinin bütçe açığı ve borç yükünün azaltılması amacıyla 2013 yılı başından itibaren uyguladığı kamu maliyesi politikası.

kamu mülkiyeti¹¹⁰: Devlete ait sosyal sermaye ve sınai sermaye toplamı.

kamu personeli: 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4. maddesinde sayılan ve devlet hizmetinde çalışan memur, sözleşmeli personel, geçici personel.

kamu personeli danışma kurulu¹⁹²: Kamu Personeli Danışma Kurulu, kamu görevlileri sendikaları ve konfederasyonları ile kamu idareleri arasında sosyal diyalogun geliştirilmesi, kamu personel mevzuatının ve kamu yönetimi uygulamalarının değerlendirilmesi, yönetimin daha iyi işleyen bir yapıya kavuşturulması için ortak çalışmalar yürütülmesi, kamu görevlilerinin yönetime katılımının sağlanması ve kamu yönetiminin karşılaştığı sorunlara çözümler geliştirilmesi amacıyla; Devlet Personel Başkanlığı'nın bağlı olduğu Bakanın başkanlığında, en çok üyeye sahip üç konfederasyonun genel başkanı ile her bir hizmet kolunda en çok üyeye sahip kamu görevlileri sendikasının başkanı ve Devlet Personel Başkanından oluşan kurul.

kamu sektörü²: Devlet eliyle yürütülen ekonomik işlerin tamamı.

kamu tercihi teorisi¹⁶²: Bireysel çıkarların insan davranışlarına hakim olduğunu ve bu nedenle de, insanların gerek piyasada gerekse politikalarında, öz itibarıyla rasyonel fayda maksimizasyoncuları olduklarını varsayan; bu nedenle de kamu işletmelerinin düşük performanslarından, kendi kişisel menfaatlerini korumak için verimlilikle çeşilecek olsa bile kendi po-

litikalarını uygulayan politikacıları sorumlu gören görüş.

kamu tüzel kişiliği: Kanunla veya kanunun açıkça verdiği bir yetkiye dayanarak kurulan, üstün ve ayrıcalıklı yetkilerle donatılmış, malları, gelirleri ve personeli ayrı bir statüye tabi tutulmuş ve tüzel kişiliğe haiz olduğu açıkça belirtilmiş kuruluş.

kamu üretiminden ücretsiz yararlanılamaması²⁸⁶: 4736 sayılı Kanun gereği genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar, kefalet sandıkları, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile müesseseleri, il özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, özel bütçeli kuruluşlar, özelleştirme işlemleri tamamlanıncaya kadar, 4046 sayılı Kanuna tâbi kuruluşlar ve özel hukuk hükümlerine tâbi, kamunun çoğunluk hissesine sahip olduğu kuruluşlar, kamu banka ve kuruluşları ile bunlara bağlı işyerleri ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi

veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmaması kuralı.

kamu yararına dernekler⁵²: Amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olan ve en az bir yıldır faaliyette bulunan, ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığı'nın görüşü üzerine, İçişleri Bakanlığı'nın teklifi ve Bakanlar Kurulu'nun kararıyla belirlenen dernekler.

kamu zararı²⁴²: Kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması.

kamulaştırma¹⁶¹: Devlet veya diğer kamu tüzel kişilerinin, kamu yararının gerektirdiği hallerde, karşılıklarını peşin ödemek koşuluyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamına veya bir kısmına el koyması işlemi.

kamuoyu: Toplumun çıkarlarını ilgilendiren konularda toplumun genel düşünce ve kanaati.

kamuoyu araştırması: Toplumun belli konularda nasıl düşündüğünü, görüş, tutum ve eğilim bilgilerini belirli aralıklarla bilimsel metotlarla sorgulama yolu.

kantitatif¹⁷⁹: Niceliğe bağlı olan, miktarla ilgili olan, nicel.

kanun²: Devletçe yürürlüğe konulan ve herkesin uymak mecburiyetinde bulunduğu düzenleyici hükümler ve kaidelerin bütünü.

kanun dışı grev ve lokavtın sonuçları⁵⁹: Kanun dışı grev yapılması halinde, işverenin, böyle bir grevin yapılması kararına katılan, böyle bir grevin yapılmasını teşvik eden, böyle bir greve katılan veya böyle bir greve katılmaya veyahut devam teşvik eden işçilerin hizmet akitlerini, feshin ihbarına lüzum olmadan ve herhangi bir tazminat ödemeye mecbur bulunmaksızın feshedebilmesi.

Kanun dışı bir grev yapılması halinde, bu grev veya bu grevin yönetimi ve yürütümü yüzünden işverenin uğradığı zararlar, greve karar veren işçi sendikası veya kanun dışı grev herhangi bir işçi kuruluşunca kararlaştırılmaksızın yapılmışsa, bu greve katılan işçiler tarafından karşılanır.

Kanun dışı lokavt yapılması halinde işçiler, böyle bir lokavtı yapan işverenle olan hizmet akitlerini, feshin ihbarına lüzum olmaksızın haklı sebeple feshedebilirler ve her türlü haklarını talep edebilirler. İşveren bu işçilerin lokavt süresine ait hizmet aktinden

doğan bütün haklarını bir iş karşılığı olmaksızın ödemeye ve uğradıkları zararları tazmine mecburdur.

kanun dışı lokavt⁵⁹: Kanuni lokavt için aranan şartlar gerçekleşmeden yapılan lokavt.

kanun hükmünde kararname²²⁰: Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kabul ettiği bir yetki kanununa dayalı olarak, yetki kanununda izin verilen süre ve sınırlar içerisinde Bakanlar Kurulu tarafından belirli konuları düzenlemek amacıyla çıkarılan ve yürürlükteki kanunları değiştirebilen, yürürlükten kaldırabilen ya da yeni bir hukuk kuralı ortaya koyan kanunla eşdeğer hukuk kuralları.

kanun tasarısı³⁴⁶: Hükümet tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nun tüm üyelerinin imzalarıyla ve gerekçeli bir şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan kanun önerisi.

kanun teklifi³⁴⁶: En az bir milletvekilinin imzasıyla ve gerekçeli bir şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan kanun önerisi.

kanuni grev⁵⁹: Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde işçilerin

iktisadi ve sosyal durumlarıyla çalışma şartlarını korumak veya düzeltmek amacıyla Sendikalar Kanunu hükümlerine uygun olarak yapılan grev.

kanuni lokavt⁵⁹: Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması ve işçi sendikası tarafından grev kararı alınması halinde Sendikalar Kanunu hükümlerine uygun olarak yapılan lokavt.

kanunilik ilkesi²²⁰: Hiç kimsenin işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunların suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaması ve hiç kimsenin bir suçu işlediği zaman kanunlarda o suç için belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezaya çarptırılmaması. Cezalar ancak kanunla konulabilir. Bir fiil işlenmeden, davranış gerçekleşmeden önce ceza kanunlarında suç olarak öngörülmeli ve bu suçun cezası da önceden tespit edilmiş olmalıdır. Daha sonra kabul edilen bir suç veya sonradan cezayı ağırlaştıran bir düzenleme önceki fiile uygulanamaz. Kanunda öngörülen durumlara ilişkin düzenlemeleri kanunda öngörülmeyen benzer durumları kapsamına alacak şekilde genişletmek bu ilkeye aykırıdır.

kapalı toplum²⁶⁹: Tarihin yasalarla ilerlediğini ve insanın bilinebilir bir kaderi olduğunu ileri süren düşüncelerin otoriter ve insanlık dışı rejimlere yol açacağı iddiasına örnek gösterilen toplum.

kapıdan satış¹⁹⁴: İşyeri, fuar, panayır gibi satış mekanları dışında yapılan satışlar.

kapitalizm⁵⁸: Bireylerin ve üretici birimlerin kişisel çıkarları doğrultusunda ve en başta kâr amacıyla iktisadi faaliyetlerde bulunduğu, özel mülkiyet ve hür teşebbüsün esas olduğu, üretimin pazara yönelik olarak yapıldığı, her türlü mal ve hizmetin alım satımına konu olduğu sosyo-ekonomik ve ideolojik sistem.

kapsam dışı personel:

1. Toplu iş sözleşmelerinde tarafların anlaşması ile toplu iş sözleşmesi kapsamı dışında bırakılan, genellikle üst düzey çalışanlar. Bunların taraf işçi sendikasına üye olmalarında bir engel yoktur.
2. 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 22. maddesinde "657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi personel ile sözleşmeli personel (kapsamdan personel dahil)..." ibaresi ile kamu iktisadi teşebbüslerinde işçi statüsünde çalışan personel-

den “kapsam dışı” olarak tanımlananlardan oluşan çalışan grubu.

kaptan⁷: Gemiye sevk ve idare eden veya zorunlu nedenlerle görevi başında bulunamaması halinde ona vekalet eden kişi.

kar mücadelesi ödeneği²²⁶: Yol açmak için kar mücadelesi yapan işçilere gündeliklerine ek olarak yapılan ödeme.

kâr³²⁸: Üretim faktörlerinden biri olan girişimcinin üretimden aldığı pay.

kâr payı: Dönem sonu kârından ortakların payına düşen miktar.

kâr payı¹⁵⁸: İşyeri/işletmenin kârının bir bölümünden işçiye verilen ek ücret çeşidi.

Asgari ücrete uymak koşuluyla ücretin tamamının kârdan pay usulüyle ödenmesi mümkündür.

kâr transferi: Bir ülkede yabancı yatırımcıların, yatırımlarından elde gelirleri yurt dışına aktarması.

kâr zarar cetveli: Bir işletmenin belirli bir muhasebe döneminde elde ettiği gelirler ile yaptığı giderler arasındaki farkı gösteren mali tablo.

kara para: Kayıtdışı ekonomiden elde edilen, vergisi ödenmemiş para.

karakteristik: Tipik, ayırd edici özellikleri olan.

karantina¹⁷⁹: Bulaşıcı bir hastalığın yayılmasını önlemek için belli bir bölgenin veya yerin kontrol altında tutulup giriş çıkışların engellenmesi biçiminde uygulanan sağlık önlemi.

karbon saydamlığı projesi²⁶¹: Şirketlerin, yatırımcıların, hükümetlerin iklim değişikliği tehdidine karşı önlem almalarını sağlayacak bilgileri toplamak ve paylaşmak amacıyla başlatılan proje.

Türkiye’de de 2010 yılından bu yana Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu yönetimi ve kontrolü altında yürütülmektedir.

kariyer: Bireyin çalışma yaşamına başladığı iş alanında geliştirdiği ve büyük olasılıkla çalışma yaşamının sonuna kadar sürdürdüğü iş ya da pozisyonlar, alınan eğitimler, kişisel ve mesleki olarak yaşanan gelişme süreci.

kariyer geliştirme²⁹⁷: İnsanların iş yaşamları boyunca kariyer amaçlarına ulaşabilmeleri için yürüttükleri uyum sağlama, yetkinlik, yeterlilik ve kişilik geliştirme gibi tüm eylemler ve faaliyetler.

kariyer planlama²⁹⁷: Kişinin bilgi, beceri, ilgi, değer yargıları ve güçlü ve güçsüz yönlerini değerlendirmesi, organizasyon içi ve dışı kariyer olanaklarını tanımlaması, kendisi için kısa, orta, uzun dönemli hedefler saptaması, eylem planlarını hazırlaması ve bunları uygulaması süreci.

kariyer yönetimi²⁹⁷: İnsan kaynakları planları ile sistemin bütünleştirilmesi, kariyer yollarının belirlenmesi, kariyer bilgisinin artırılması için açık işlerin duyurulması, çalışanların performanslarının değerlendirilmesi, astlara kariyer danışmanlığı yapılması, iş deneyimlerinin artırılması ve eğitim programlarının düzenlenmesi faaliyetlerinin tümü.

karma ekonomi: Kapitalist ve kollektivist sistemlerin araçlarını birlikte kullanan, iki sistem arasındaki orta yol ekomi uygulaması.

karşı hareket²⁶⁹: Belli bir toplumsal hareketin faaliyetlerini engelleme, değişime karşı koyma ve alternatif bir bakış açısı getirme amacıyla, o harekete gösterilen örgütlü tepki.

karşı kültür²⁶⁹: İçinde yaşadıkları toplumun egemen kültürüyle doğrudan karşıtlık içinde olup, o toplumun en önemli değer ve normlarını reddeden alt kültür.

kasıt: Birine karşı isteyerek, bilerek kötü davranma.

kast: Bazı ülkelerde yaşayan geleneklerini aktarım yoluyla sürdüren ve başkalarına kapalı toplulukları tanımlayan kavram.

katılım bankası: Kâr ve zarara katılma esasına göre fon toplayıp, ticaret, ortaklık ve finansal kiralama yöntemleriyle çalışan, faiz alıp veremeyen banka.

katılma kararı⁵¹: Sendika veya konfederasyon genel kurulunun üye veya delege tam sayısının salt çoğunluğu ile bir başka sendika veya konfederasyona katılmak amacıyla aldığı karar.

Bu karar ile katılan sendikanın veya konfederasyonun bütün hak, borç, yetki ve menfaatleri katıldığı sendikaya veya konfederasyona geçer.

katma bütçe: Genel bütçe dışında kalan kuruluşlara ait olup, bu kuruluşların kanunlarına uyarak hazırlanan, gelir ve giderleri arasındaki fark genel bütçeye dahil edilen bütçe.

katma bütçeli idare: Ekonomik veya sosyal-kültürel nitelikte yarı kamusal mal ve hizmet üreten kuruluşlar.

Devlet Su İşleri, Karayolları Genel Müdürlüğü, üniversiteler gibi.

katma değer: Bir ham madde üretim süreci sonunda mal haline geldiğinde, ham maddenin fiyatı ile malın fiyatı arasındaki fark.

Bu fark üretimi yapan işçiler ile girişimci arasında paylaşılır.

kayan iş süresi²⁴: İşçilerin blok olarak saptanmış bir sürede zorunlu olarak çalışmaları koşuluyla, günlük işe başlama ve bitiş saatlerini tespit edebildikleri veya belirli bir zaman dilimi içinde ortalama günlük iş süresini aşmadan, günlük çalışma süresinin uzunluğunu da belirleyebildikleri bir çalışma türü.

kayıt dışı ekonomi⁴⁸: Mal ve hizmet üretimine konu olmasına karşılık ekonominin geleneksel ölçüm yöntemleriyle bütünüyle tespit edilemeyen ve gayri safi milli hasılanın hesaplarına yansımayan alanlar.

kayıtdışı ekonomiyle mücadele yüksek kurulu²⁹⁰: Başbakanın başkanlığında eylem planında görev verilen bakanlardan oluşan yılda en az bir kez toplanan gelişmeleri değerlendiren ve gerektiğinde eylem planında değişiklik yapan kurul.

kayyım (kayyum)³⁰:

1.³⁰ Kanunda belli durumlarda, gerçek hak

sahiplerinin ehliyetsizliği, haklarını kullanamaması vb. sebeplerin varlığı halinde, onun yerine (kanuni temsilcisi olarak) bir malı yönetmek veya bir işi görmek üzere atanan kimse; cami hademesi.

2. Sendikaların genel kurulunda seçimlerin usulüne uygun biçimde yapılmaması halinde yargıcın seçimlerin iptaline ve yönetim kurulunun işten el çekmesine karar verdiği halde; genel kurulu yenilemek ve yönetim kurulu seçilinceye kadar işleri yönetmekle görevli olarak atadığı bir veya üç kişi.

kazanç²:

1. Çalışmakla ele geçirilen şey; çalışma, işleme karşılığı kazanılan şey, para, mal, mülk vb.
2. Ticari bir işten doğan kâr.
3. Yazar, fayda, kâr, menfaat.

kazanılmış hak³⁰: Önceden yürürlükte bulunan hükümlere göre bir kişi yararına var olan bir hakkın, sonradan çıkartılan hükümlerle çiğnenmesi; bir kimsenin edinmiş olduğu hakkın onun iradesi dışında elinden alınamaması.

kefalet¹⁵: Kefillik, birine kefil olma.

kefil¹⁵: Kefalet eden, kaçındığı taktirde birinin borcunu ödemeyi, birinin bir şeyi -yapması gerekirken- yapmadığı taktirde o işi yapmayı kendi üstüne alan kimse.

kent konseyi¹⁰⁸: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurum ve kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşerilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik bir yönetim mekanizması.

kentsel toplumsal hareketler²⁶⁹: Kentte yaşayanların, kent ortamı ve kent hizmetleriyle ilgili protestolarını ifade etmek ya da değişiklik taleplerini yansıtmak için oluşturdukları örgütlenmeler.

kesin hesap kanunu²⁴²: Merkezi yönetim bütçe kanununun uygulama sonuçlarını onamak amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çıkardığı kanun.

Kesin hesap kanunu tasarısı, muhasebe kayıtları dikkate alınarak, merkezi yönetim bütçe kanununun şekline uygun olarak Maliye Bakanlığı'nca hazırlanır. Bu tasarı, bir yıllık

uygulama sonuçlarını karşılaştırmalı olarak gösteren değerlendirmeleri içeren gerekçesiyle birlikte izleyen mali yılın Haziran ayı sonuna kadar Bakanlar Kurulu'nca Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulur ve bir örneği Sayıştay'a gönderilir.

Kesin Hesap Kanun Tasarısının ekinde;

- a) Genel mizan,
 - b) Bütçe gelirleri kesin hesap cetveli ve açıklaması,
 - c) Bütçe giderleri kesin hesap cetvelleri ve açıklaması,
 - ç) Bütçe gelir ve giderlerinin iller ve idareler itibarıyla dağılımı,
 - d) Devlet borçları ve Hazine garantilerine ilişkin cetveller,
 - e) Yılı içerisinde silinen kamu alacakları cetveli,
 - f) Mal yönetim hesabı icmal cetvelleri,
 - g) Maliye Bakanlığı tarafından gerekli görülen diğer belgeler
- yer alır.

kesin mahkeme kararı: Kesin mahkeme kararı ile sonuçlanan bir uyuşmazlığın taraflarca bir daha dava konusu yapılamaması, mahkeme kararına karşı temyiz yoluna başvurulamaması.

kesir²: Bir birimin bölündüğü eşit parçalardan bir veya bir kaçını anlatan sayı.

keşide²²³: Çekiliş, kıymetli kağıtları düzenleme.

keşide etmek²²³: Çekmek.

keşideci²²³: Çek veya poliçeyi düzenleyen kişi.

keynesyen iktisat görüşü: Piyasaların iniş ve çıkışlar yaşasa da uzun vadede trendin yukarı doğru olduğunu ancak toplam talebin azaldığı, işsizliğin arttığı iniş dönemlerinde devletin toplam talebi artıracak müdahalelerde bulunması gerektiğini savunan görüş.

keynesyen işsizlik kuramı⁵⁸: Ekonominin kendiliğinden dengeye gelmeyeceğini, kendi haline bırakılan kapitalizmin durgunluk ve yaygın işsizlik yaşatacağını, bunun önlenmesi için alım gücü yaratmak üzere piyasaya etkin devlet müdahalesinin gerekli olduğunu, işsizliğin bu yolla azaltılabileceğini savunan kuram.

kıdem²: Eskilik; eskiden kalmış olma, bir işte rütbece eski olma.

kıdem tazminatı: 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesindeki koşullara uygun olarak işverence işinden çıkarılan, emekli olan, askere giden, evlenen (sadece kadın işçi için), ölen (kanuni

mirasçılara) veya haklı nedenle iş sözleşmesini işçinin feshetmesi halinde, işverence işçiye, en yüksek devlet memuruna bir yıl için ödenecek azami emeklilik ikramiyesini geçmemek üzere iş sözleşmesinin devam ettiği her tam yıl için 30 günlük ücreti tutarında ödenen para.

kıdem tazminatı sayılan ödemeler¹: Kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak kurulan kurum ve kuruluşların haklarında 4857, 854, 5953, 5434 sayılı kanunların hükümleri uygulanmayan personeli ile kamu kuruluşlarında sözleşmeli olarak istihdam edilenlere mevzuat ve sözleşmelerine göre kıdem tazminatı niteliğinde yapılan ödemeler.

kıdemli işçiliği teşvik ödemesi: İşçinin işyerinde uzun süre çalışmasının arzulandığı ya da işyeri kıdeminin değerlendirilmek istenildiği hallerde toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler sonunda işyerinde çalışarak tamamlanan genellikle beş, on, onbeş yıllık sürelerin herbirinde veya her yıl sonunda işçiye işverence yapılan ödemeler.

kır toplumu²⁶⁹: Modern, kent-sanayi toplumlarının iktisadi ya da toplumsal-kültürel özelliklerinin hiç birinin görülmediği varsayılan ilkel tarım topluluğu.

kırılgan beşli: Hindistan, Brezilya, Endonezya, Türkiye, Güney Afrika.

kısa çalışma²⁷: Genel ekonomik kriz veya zorlayıcı sebeplerle işyerindeki haftalık çalışma sürelerinin geçici olarak önemli ölçüde azaltılması veya işyerinde faaliyetin tamamen veya kısmen geçici olarak durdurulması hali.

İşveren durumu Türkiye İş Kurumu'na, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na, varsa toplu iş sözleşmesi tarafı sendikaya bir yazı ile bildirmek ve bu durumu işyerinde ilan etmek zorundadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı durumu inceler, inceleme sonucunu Türkiye İş Kurumu'na bildirir. Bakanlık incelemesi uygun ise kısa çalışma ödeneği uygulaması başlar.

kısa çalışma ödeneği²⁷: Kısa çalışma döneminde işsizlik sigortası tarafından işçiye ödenen ve günlük miktarı işsizlik ödeneği miktarı kadar olan ödeme.

kısa çalışma süresi²⁷: İşyerinde uygulanan haftalık çalışma süresinin geçici olarak en az üçte bir oranında azaltılarak uygulandığı en az dört haftalık en fazla üç aylık süre.

kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneğine ilişkin yönetmelik²⁸: İş Kanunu'na tabi işyerinde genel ekonomik kriz veya zorlayıcı nedenlerle, haftalık çalışma sürelerini geçici olarak önemli ölçüde azaltan veya faaliyetini tamamen veya kısmen geçici olarak durduran işverenin, talebinin uygunluğunun Bakanlıkça tespiti ile işçilere kısa çalışma ödeneği ödenmesine ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

kısa vadeli borç: Vadesi bir yılın altında olan borçlar.

kısa vadeli sigorta kolları⁴²: İş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortaları.

kısıtlamak²:

1. Sınırlamak, daraltmak, tahdit etmek.
2. Birini kanun yolu ile mallarını kullanmaktan mahrum bırakmak, hacir altına almak.

kısıtlayıcı pratik²⁶⁹: Hukuka uygun olmakla birlikte, serbest rekabetin sınırlamaları çerçevesinde işleyen endüstriyel ve ticari sözleşme veya düzenlemeler.

kısmi grev: Bir işletmede üretimi durdurmak için tüm işçilerin greve çıkması gerekmiyorsa, üretimi durdurma sonucunu sağlayacak işyeri ve işlerdeki işçilerin greve çıkması.

kısmi ifa: Bölünebilir bir edimin kısmen yerine getirilmesi.

kısmi seferberlik¹²²: Ülkenin bir veya birden fazla bölgesinde uygulanan ve bütün güç ve kaynakların kullanımını gerektirmeyen seferberlik.

kısmi süreli çalışma⁷²: İşyerinde tam süreli iş sözleşmesi ile yapılan emsal çalışmanın üçte ikisi oranına kadar yapılan çalışma.

kısmi süreli iş sözleşmesi¹: İşçinin normal haftalık çalışma süresinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre önemli ölçüde daha az belirlendiği iş sözleşmesi türü.

kıyas¹⁷⁹:

1. Bir tutma, denk sayma.
2. Karşılaştırma, oranlama, mukayese.

kıyı bankacılığı³⁰¹: Bankacılık faaliyetleri, kurulu bulunan ülke harici ile sınırlı tutulan veya ülke genelinde uygulanan ekonomik ve mali mevzuata tabi olmayan ya da kurulu bulunan ülkede yerleşik olanlardan mevduat ve fon kabulünün yasaklandığı bankacılık türü.

kıymetli evrak: Poliçe, bono, çek, hisse senetleri, konşimento, tahvil, varant gibi üzerinde yazılı

olan hakkın senetten ayrı olarak ileri sürülemediği yazılı senetler.

kilit işçi¹¹⁰: Yaptığı iş diğer arkadaşlarının çalışmalarını ve verimini etkileyebilecek bir önem taşıyan işçi.

kimyasal madde tankeri¹⁸²: Uluslararası Dökme Kimyasal Maddeler Kod'u altında sıralanan sıvı maddeleri dökme olarak taşımak için imal edilmiş ya da dönüştürülmüş ve bu amaçla kullanılan ticaret gemisi.

kimyasal madde⁹⁶: Doğal halde bulunan veya üretilen veya herhangi bir işlem sırasında veya atık olarak ortaya çıkan veya kazara oluşan her türlü element, bileşik veya karışımlar.

kimyasal maddelerle çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik⁹⁶: İşyerinde bulunan, kullanılan veya herhangi bir şekilde işlem gören kimyasal maddelerin tehlikelerinden ve zararlı etkilerinden işçilerin sağlığını korumak ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamak için asgari şartları belirleyen yönetmelik.

kira yardımı: İşçilerin kiralılarının bir bölümünü işverenlerin karşılamasını sağlamak amacıyla toplu iş sözleşmesinde düzenlenen sosyal yardım maddesi.

kiralık işçilik⁴⁸: Özel istihdam bürosunun, istihdam ettiği bir işçiyi geçici olarak başka bir işverenin hizmetine vermesi.

kişi²²³: İnsan, kimse, şahıs.

kişisel gelir: Üretim sürecine katkısı sonucu bireyin milli gelirden aldığı pay.

kişisel koruyucu donanım:

1.⁹⁷ Bir veya birden fazla sağlık ve güvenlik tehlikesine karşı korunmak için kişilerce giyilmek, takılmak veya taşınmak amacıyla tasarlanmış herhangi bir cihaz, alet veya malzeme veya,

Kişiyi aynı anda bir veya daha fazla muhtemel risklere karşı korumak amacıyla üretici tarafından bir bütün haline getirilmiş bir çok cihaz, alet veya malzemeden oluşmuş bir donanım.

2.⁹² Çalışanı, yürütülen işten kaynaklanan, sağlık ve güvenliği etkileyen bir veya birden fazla riske karşı koruyan, çalışan tarafından giyilen, takılan veya tutulan, bu amaca uygun olarak tasarımı yapılmış tüm alet, araç, gereç ve cihazlar.

kişisel koruyucu donanım yönetmeliği⁹⁷: İnsan sağlığı ve güvenliğinin korunması amacıyla

kullanılan kişisel koruyucu donanımların imalatı, ithalatı, dağıtımı, piyasaya arzı, hizmete sunumu ve denetimi ile üçüncü şahısların can ve mal güvenliğinin tehlikelere karşı korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

kişisel koruyucu donanımların işyerlerinde kullanılması hakkında yönetmelik⁹²: İşyerindeki risklerin önlenmesinin veya yeterli derecede azaltılmasının, teknik tedbirlere dayalı toplu koruma ya da iş organizasyonu veya çalışma yöntemleri ile sağlanamadığı durumlarda, kullanılacak kişisel koruyucuların özellikleri, temini, kullanımı ve diğer hususlarla ilgili usul ve esasları belirleyen yönetmelik.

klasik çoğulcu demokrasi²⁵³: Demokrasiyi bir ideoloji olarak değil, bir yönetim biçimi olarak kabul eden, herkesin oy hakkının olduğu ve genel seçim yoluyla iktidarın belirlendiği, çoğunluğun iktidar olduğu demokrasi.

klasik iktisat düşüncesi: Bireylerin ekonomik kararlarının daima rasyonel olduğunu, görünmez bir elin piyasaları düzenleyip dengelediğini, bunun için de piyasaların devlet müdahalesine ihtiyaç duymadığını savunan görüş.

klasik istihdam kuramı: Belirli bir ücret düzeyinde emeğini arzetmeye hazır işçilerin tamamının işe alındığı hal.

kleptokrasi²²⁷: Yolsuzluğun bünyeselleştiği, devlet gelirlerinin devlet memurlarının kişisel çıkarları doğrultusunda ve halkın zararına kullanıldığı hükümet biçimi.

koalisyon: Bireylerin, örgütlerin bir amaç doğrultusunda bir araya gelmesiyle oluşturulan birlik, ortak yönetim.

koçluk²⁹⁷: Bir organizasyonda bireyleri ve takımları sonuçlara ulaştırmak için yetkilendirilen, geliştiren ve cesaretlendiren uygun ortam ve koşulları yaratan yönetsel bir eylem.

kognisyon: İlgi alanları.

kolaylaştırıcı anahtar teknolojiler: İleri düzeyde araştırma-geliştirme, inovasyon, yüksek sermaye yatırımları ve yüksek nitelikli istihdam gerektiren, bilgi ve sermaye yoğun teknolojiler.

kolektif eylem²⁶⁹: Bir grubun (ya dolaysız biçimde ya da bir örgüt aracılığıyla) ortak çıkarları doğrultusunda giriştiği eylemler.

kolluk kuvveti¹⁷⁹: Güvenlik güçlerinin oluşturduğu birlik.

komisyon²:

1. Bir projeyi, bir teklifi incelemek, bir konuda görüşünü bildirmek, bir hizmeti yerine getirmek için bir kurulun içinden seçilen üyelerden meydana gelen küçük topluluk; bir konuda çalışıp tartışarak karara varmakla görevli heyet, encümen, meclis, şura.
2. Herhangi bir işte aracılık yapan kimseye verilen yüzde, aracılık ücreti.

komite²: Bir büyük komisyonun veya meclisin bir meseleyi görüşmek ve incelemek için ayrılmış kolu; ihtisas komisyonu; encümen, heyet, komisyon.

konfederasyon⁵¹: Değişik işkollarında en az beş sendikanın bir araya gelmesi suretiyle meydana getirdikleri tüzel kişiliğe sahip üst kuruluş.

konfederasyonlara üye olma ve çekilme kararları⁵¹: Sendikaların genel kurullarının konfederasyona üye olmak veya çekilmek için verdiği kararlar.

Sendikalar aynı zamanda birden fazla konfederasyona üye olamazlar.

konferans²:

1. Dinleyicilere bilim, sanat, hukuk, din vb. konularda bilgi vermek üzere yapılan konuşma.
2. Uluslararası meseleleri inceleyen kimseler, özellikle de diplomatlar toplantısı.
3. Ortak inceleme ve araştırmalarını ilgilendiren meseleleri tartışan kimselerin yaptığı toplantı.

kongre²:

1. Çeşitli ülkelerde yöneticilerin, elçilerin, delegelerin katılmasıyla yapılan toplantı.
2. Bir konu üzerindeki görüşlerin, araştırma ve inceleme sonuçlarının sunulması ve tartışılması için düzenlenen toplantı.
3. Parti, sendika ve şirketlerin genel kurul toplantısı; kurultay.

konjonktür: Bir ülke ekonomisinde meydana gelen değişiklikler, dalgalanmalar.

konjonktürel işsizlik¹⁹⁶: Üretim ve yatırımların genişlemesi sonucu toplam talebin yetersiz kalması sonucu ortaya çıkan geçici ancak yaygın işsizlik türü.

konsensus: Uzlaşma, fikir birliği, çoğunluğun fikri.

konsolidasyon: Ödeme günü gelen veya yaklaşan bir borcun borçlu tarafından ödenmemesi veya ödenemeyeceğinin anlaşılması halinde vadesinde, faizinde değişiklik yapılarak yeniden yapılandırılması.

konsorsiyum: Her birinin ayrı ayrı gücünün yetmediği bir amaca ulaşmak, bir projeyi gerçekleştirmek üzere birden çok işletmenin bir araya gelip oluşturdukları geçici işbirliği organizasyonu.

kontenjan²:

1. Kadro.
2. Bir malın alın satım veya dağıtımında ilgili olanlara düşen pay, kota.

kontrol muayenesi⁴²: Sosyal Güvenlik Kurumu tarafında yürütülen soruşturmalarda, soruşturma kapsamıyla sınırlı olmak üzere;

- a) Sağlık hizmeti alan genel sağlık sigortalısından veya bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilerden, sağlık hizmetinin gerçekten alınıp alınmadığını,
- b) Sigortalının, isteğe bağlı sigortalının veya bunların hak sahiplerinin malullük, iş göre-

mezlik raporlarında belirtilen rahatsızlıklarının mevcut olup olmadığını

tespit etmek amacıyla yapılan muayene.

kontrol teftişi²⁴⁴: Yıllık teftiş programları gereği yapılan teftiş sonucunda tespit edilen mevzuata aykırılıkların yerine getirilip getirilmediğinin kontrolü amacıyla yapılan teftiş.

kontrol²:

1. Bir işin doğru ve düzenli yapılıp yapılmadığını inceleme, murakabe, teftiş.
2. Bir şeyin gerçeğe ve aslına uygunluğuna bakma, gözden geçirme.
3. Yoklama, arama; tarama.

konut finansmanı sözleşmesi¹⁹⁴: Konut finansmanı kuruluşu ile tüketici arasında yazılı olarak yapılan ve teminata bağlanan kredi veya finansal kiralama sözleşmesi.

konut kapıcıları yönetmeliği⁶³: Kapıcıların, hizmetlerinin kapsam ve niteliği ile çalışma süresi, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil günleri, yıllık ücretli izin hakları ve kapıcı konutlarına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

konut kapıcısı⁶³: Anataşınmazın bakımı, korunması, küçük çaptaki onarımı, ortak yerlerin ve

döşemelerin bakımı, temizliği, bağımsız bölümlerde oturanların çarşı işlerinin görülmesi, güvenliklerinin sağlanması, kaloriferin yakılması ve bahçenin düzenlenmesi ve bakımı ve benzeri hizmetleri gören kişi.

konvansiyonel: Anlaşma-uzlaşma ile ilgili.

kooperatif⁴⁹: Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklık.

kooperatif yardımı: Toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenlemeler uyarınca işverence; işçiler tarafından kurulacak kooperatiflere işveren binalarında yer vermek, verdiği yerler için kira almamak, su ve elektrik paralarını ödemek, kredi vermek vb. şeklinde yapılan yardımlar.

korelasyon: Olaylar arasındaki ilişki anlamında kullanılan istatistik terimi.

korporatizm¹²⁵: Tarihin farklı dönemlerinde farklı ideolojik bağlamlarda, farklı içeriklere sahip olarak kullanılan, genelde faşist örgütlenme biçimi.

koruma¹⁷⁶: Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleri.

korumacılık³⁰⁶: Ulusal ekonominin güçlenmesi için gümrük tarifelerinin yükseltilerek dış rekabete karşı korunması gerektiğini savunan ekonomik görüş.

korumalı işyeri¹⁷²: Normal işgücü piyasasına kazandırılmaları güç olan özürlüler için mesleki rehabilitasyon ve istihdam oluşturmak amacıyla devlet tarafından teknik ve mali yönden desteklenen ve çalışma ortamı özel olarak düzenlenen işyeri.

koruyucu madde yardımı: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler uyarınca iş sağlığı ve güvenliği kurallarının dışında işçilere bazen giyim eşyası bazen yoğurt, helva, pekmez gibi verilen gıda yardımları.

kovuşturma²²⁰: Savcılar tarafından bir kişinin suç işlediği ve cezaya çarptırılması gerektiği iddiasıyla düzenlenen iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilerek ceza davasının açılmasının ardından, ceza mahkemesinin bu kişinin

suçu işleyip işlemediğine dair karar vermesine kadar geçen yargılama süreci.

kozmoloji: Evrenbilim. Evrenin oluşumu, yapısı, ona egemen olan yasalar, varlıklar arasında varolan hiyerarşik ilişkiler vb. konuları irdeleyen, araştıran ve bu konuda üretilen bilgileri sistemleştirerek bir araya getiren bilim.

kök ücret: Çıplak ücret.

köle: Birinin emri altında olan, hür olmayan, mal gibi alınıp satılabilen kişi. Esir, kul.

kötü niyet tazminatı: İşçinin iş sözleşmesinin işverence kötü niyetle sona erdirilmesinin, işçi tarafından ispatlanması halinde işverence işçiye ödenen tazminat.

köylülük¹⁵⁹: Tarım ve köyün tarım dışı faaliyetlerinin de belirleyici olduğu, sanayi çağındaki geri toplumsal yapılar ve ilişkiler.

kredi¹⁷⁹: Para, mal veya para cinsinden bir değer belirli bir vade ve koşulla geri alınmak üzere verilmesi.

kredi kartı¹⁷⁹: Banka veya finansal bir kuruluş tarafından verilen, günlük satın almalarda nakit para veya çek yerine kullanılan ve bankamatikden nakit çekme sağlayan manyetik plastik kart.

kreş yardımı: Gebe veya Emziren kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik koşulları dışında, toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenleme ile açılan kreşler veya çocuklarını özel kreşlere gönderebilmeleri için işçilere nakit olarak değişik miktarlarda yapılan ödemeler.

kreş²: İlkokul çağına gelmemiş çocuklar için açılmış yuva, çocuk yuvası.

kriz³¹⁷: Bir sistemin bütünü fiziksel olarak etkileyen ve temel varsayımlarını, kendi öznel duygularını ve mevcut esaslarını çürüten bir bozulma.

kullanıcı işletme³⁶¹: Geçici büro işçisini kendi adına ve gözetim ve talimatıyla çalıştıran gerçek veya tüzel kişi.

kupon²: Değerli kağıtların (tahvil vb.) para ile değiştirilmek üzere koparılıp verilen küçük parçası.

kurallara uyma³¹⁸: Bir işletme için geçerli olan hükümlere uyumlu davranış ve eylem; yasal gereklere uymanın kontrolü yanında şirket ana sözleşmesinden, işletmelerin denetimine ilişkin ilgili kurallardan ve işletme etik ilkelerinden kaynaklanan kurallara uyumun kontrolü.

kuram: Teori, nazariye.

kurbansız suç²⁶⁹: Bir ülkenin kanunlarında suç sınıfına sokulan ve bundan dolayı polis ya da diğer kamu otoriteleri tarafından kovuşturulabilecek olan, ama medeni hukukta yurttaşlıkla ilgili zararlara karşı dava açabilecek somut bir insan bulunmadığına göre bir kurban da doğurmayan fiillere verilen ad.

Örneğin alkollü içki içmenin yasaklandığı ülkede içki içmek gibi.

kurul²: Heyet, belli kimselerden meydana gelen topluluk.

kuruluş⁴²: Sendika ve konfederasyon.

kurum kültürü²⁹⁷: Bir vizyon ve misyon etrafında toplanan insanların sahiplendikleri belirli bir inanç ve değerler sistemi.

kurumlar vergisi²³: Sermaye şirketlerinin, kooperatiflerin, iktisadi kamu müesseselerinin, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin ve iş ortaklıklarının kazançları üzerinden alınan vergi.

kurumsal bülwazizm stratejisi¹⁶⁰: General Electric şirketi tarafından geliştirilen, işçilerin bağlılığını elde etmeyi amaçlayan, bu nedenle-

de işverenin işçi sendikası ile rekabet ettiği “ilk teklifim son teklifimdir” stratejisi.

kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus¹³⁷: Kurumsal olmayan nüfus içerisindeki onbeş ve daha yukarı yaştaki nüfus.

kurumsal olmayan sivil nüfus¹³⁷: Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane, hapsehane, kışla ya da orduvinde ikamet edenler dışındaki nüfus.

kurumsal sosyal sorumluluk⁴⁸: Herhangi bir organizasyonun, kar amacına yönelik olarak kurulmuş bir şirketin, kamu kurum ve kuruluşlarının veya sivil toplum kuruluşlarının hem iç hem de dış çevresindeki tüm paydaşlara karşı etik ve sorumlu davranması anlayışı ve uygulaması.

kurumsal sosyal sorumluluk derneği²⁶⁵: Sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal başarı için yapılan çalışmalarda sosyal sorumluluk bilincini geliştirmek, yerel ve ulusal düzeyde kurumsal sosyal sorumluluk bilincini yaymak amacıyla kurulan dernek.

kurumsal sosyal sorumluluk endeksi²⁶⁵: İşletmelerin, ekonomik, sosyal, çevresel ve raporlama-denetim alanlarında performanslarını ölç-

melerini ve geliştirmelerini sağlamak amacıyla Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği tarafından uluslararası normlara uygun olarak düzenlenen; ayrıca kurumsal sosyal sorumluluğu bir iş stratejisi olarak kabul eden işletmelere, sosyal, ekonomik ve çevresel taahhütlerini açıklama olanağı sağlayan endeks.

kusur¹⁷⁹:

1. Eksiklik, noksan, nakısa.
2. Özür.
3. Bilerek bilmeyerek bir işi gereği gibi yapmama.

kusursuz sorumluluk²⁹⁴: Kusurlu olmasa bile bir kimsenin sebep olduğu zararı tazmin etmesi gerektiği düşüncesi.

kutuplaşma²⁶⁹: Sosyologların çok sayıda farklı bağlamda gözlemledikleri iki karşıt uçta yoğunlaşma eğilimi.

kutuplaşma kuramı⁵⁸: Az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki iktisadi bütünleşme ve serbest ticaretin az gelişmiş ülkeler aleyhine işleyeceğini ve sonuçta zengin ülkelerin daha zengin, fakir ülkelerin ise daha fakir hale geleceklerini savunan kuram.

kuvvetler ayrılığı: Yasama, yürütme ve yargının birbirinden ayrı işlemesi esası.

kuvvetler birliği: Yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin tek elde toplandığı ve kullanıldığı düzen.

küçük meta üretimi²⁶⁹: Üreticinin üretim araçlarının kendisine ya da fiili kullanım hakkına sahip olduğu, üretilen mal ve hizmetlerin meta özelliğini taşıdığı (yani, piyasa aracılığıyla satıldığı) üreticinin sistematik olarak ücretli işçi kiralamak yerine ücretsiz aile emeğini kullanabildiği, üretim ölçeğinin küçük ve sermaye birikiminin az olduğu bir üretim biçimini anlatan marksist kavram.

küçük ve orta ölçekli işletmeler: Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yıllık cirosu elli milyon veya bilançosu kırk üç milyon avroyu aşmayan, iki yüz elli'den az çalışanı bulunan şirketler.

kültür²⁹⁶: Belli bir toplumca, belli bir toprak parçası üzerinde uzun bir tarihsel süreç içerisinde öncelikle bir yaşam tarzı olarak ortaya konulan, gelenekselleşerek sabitleşmiş bir düşünce ve davranış biçimleri bütünü; bir oluşum.

kültür emperyalizmi³²²: Kendi kültürünü başka toplumlara zorla kabul ettirme ve onu o toplumlarda hakim kılma.

kültür endüstrisi¹⁷⁵:

1. Endüstriyel tekniklerle üretilen ve çok geniş kitlelere yayılan, karşı konulması güç davranış, mitos ya da temsili olguların tümü.
2. Kitle iletişiminin olduğu modern kitle toplumunun tipik kültürü.

kültür üreticileri³⁶⁵: Sanat işçileri.

kültürel sermaye²⁶⁹: İşçi sınıfından gelen çocukların dilsel ve kültürel becerileri okullarda öğrenemediklerini; okulların da bu durumu doğal yeteneklere bağlamış gibi göstererek ekonomik eşitsizliği meşru kılmak gayreti içinde olduklarını; bu nedenle de orta sınıf anne ve babaların çocuklarını dilsel ve kültürel becerilerden oluşan bir kültürel sermaye ile donatma gayretine girdiklerini savunan görüş.

küresel sözleşmeler⁴⁸: Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmelerinde yer alan sendikal haklar, toplu pazarlık hakları, bilgilendirme ve danışma, fırsat eşitliği, iş sağlığı ve güvenliği, asgari ücret standartları, çocuk emeğinin

ve zorla çalıştırmanın önlenmesi gibi konuları düzenleyen sözleşmeler.

küreselleşme^{231,232}: Ekonomik, politik, sosyolojik, teknolojik, ekolojik ve kültürel açıdan yaşanan bütünleşme ve dayanışmanın oluşturduğu dünya düzeni.

lag¹¹⁰: Koşullarda bir değişikliğin belirmesi ile bu değişikliğin neden olacağı tepkiler arasındaki zaman aralığı.

Milli gelirdeki artışın tüketim üzerindeki etkisinin bir süre sonra görülmesi gibi.

lansman: Tanıtma, pazara sürme.

laspeyres formülü: Gıda maddelerinin perakende fiyatları endeksini bulmak için kullanılan istatistikî formül.

leasing: Finansal kiralama.

Leonardo da vinci programı: Avrupa Birliğinin 1995 yılından itibaren uyguladığı mesleki eğitim programı.

liberal demokrasi²⁵³: İnsan hak ve özgürlüklerinin varlığını esas alan, bireysellik eşitlik ve özgürlüğü hakim kılmaya çalışan özgürlükçü demokrasi anlayışı.

liberalizm: Devletin ekonomik hayata müdahalesini asgari düzeye indirmesi gereğini ileri süren doktrin.

liberteryanizm²⁶⁹: Kendi mantıksal sınırları çerçevesinde liberalizmin ilkelerini benimseyen, devlet karşıtı bir ideoloji.

libor³⁰⁷: Londra saati ile saat onbir de sabitlenen Londra bankalararası para piyasalarında kredibilitesi yüksek bankaların birbirlerine Amerika Birleşik Devletleri doları üzerinden borç verme işlemlerinde uyguladıkları faiz.

lider sanayi: Sürükleyici sanayi.

likidite³²⁸: Bir varlığın hızlı ve kolay bir biçimde nakde çevrilebilme derecesi.

likidite tuzağı³²⁸: İktisadi karar birimlerince faiz oranlarının düşebileceği en düşük düzeye indiğinin düşünüldüğü ve para sunumunu artırarak faiz oranlarının daha fazla düşürmenin mümkün olmadığı diğer bir deyişle spekülasyon güdüsüyle para isteminin sonsuz olduğu durum.

liman²: Gemilerin barındıkları, yük ve yolcu alıp boşalttıkları doğal veya yapma koy.

lizbon stratejisi: Dinamik ve rekabet gücü yüksek, bilgiye dayalı güçlü bir ekonomi oluşturmak.

lobi: Ortak çıkar veya amaçlar etrafında oluşmuş grup.

loft: Endüstriyel yapıların geniş hacimli ev olarak düzenlenmiş hali.

lojistik¹⁷³: Müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere her türlü ürünün, servis hizmetinin ve bilgi akışının, başlangıç noktasından (kaynağından) tüketildiği son noktaya (nihai tüketiciye) kadar olan tedarik zinciri içindeki hareketinin etkili ve verimli bir şekilde planlaması, uygulanması, taşınması, depolanması ve kontrol altında tutulması.

lojman: Bir kurum veya kuruluşun çalışanlarına ücretsiz olarak veya düşük bir kira karşılığında kullandığı konut.

lokavt⁵⁹: İşyerinde faaliyetin tamamen durmasına sebep olacak tarzda, işveren veya işveren vekili tarafından kendi teşebbüsü ile veya bir işveren kuruluşunun verdiği karara uyarak işçilerin topluca işten uzaklaştırılması.

lokavt gözcüleri⁵⁹: Kanuni bir lokavt kararına uyulmasını sağlamak için cebir ve şiddet kullanmaksızın ve tehditte bulunmaksızın kendi üyelerinin lokavt kararına uyup uymadıklarını denetleme amacı ile lokavtı işyerinde ilan etmiş olan işveren sendikasının, lokavtın kapsamına giren işyerlerinde görevlendirdiği kişiler.

lokavt kararı⁵⁹: Uyuşmazlığın tarafı olan işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işverenin, işçi sendikasının almış olduğu grev kararının kendisine tebliğinden sonra, işçileri topluca işyerinden uzaklaştırmak amacıyla aldığı karar.

lorenz eğrisi: Bir ülkede gelir dağılımındaki eşitsizliği gösteren eğri.

Dikey ekseninde gelir, yatay ekseninde nüfus yüzdelerinin gösterildiği bir diyağramda, birleşim noktasından kırkbeş derece açı ile çıkan bir doğru gelirin nüfusa eşit olarak dağıtıldığı bütün olasılıkları gösterir. Bu doğru-
dan sapmalar gelir dağılımındaki bozuklukları belirler.

lot: Borsada alım satım yapılan bir hisse senedinin bin adedi.

lumpen proleterya²⁶⁹: Karl Marks'ın, dolandırıcıları, üç kağıtçıları, genel ev işletmecilerini, paçavra tüccarlarını, sokak çalgıcılarını, dilencileri ve sahipsiz toplumun geri kalan kesimlerini dahil ettiği ve "tüm sınıfların döküntüsü" olarak tanımladığı proleterya kesimi.

m

maadin nizamnamesi¹²⁵: Dilaver Paşa Nizamnamesinden sonra 1869'da çıkarılan, madenlerde çalışmayı düzenleyen nizamname.

maddi: Manevi karşısı, madde ile ilgili.

maddi eşitlik²²⁰: Kişi ve kişi grupları arasındaki farklılıkları olumlu yönde gözönünde bulunduran ve onları eşit veya aynı varsaymayan eşitlik anlayışı. Bu sayede mevcut eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için geçici özel önlemler gibi önlemler gündeme gelebilmektedir.

maddi tazminat davası:

- 1.²²⁰ Haksız fiil ya da sözleşmeye aykırılık sonucu oluşan zararlar karşısında zarara uğrayan tarafından açılan dava.
- 2.²⁸⁰ İş kazası ve meslek hastalığından zarar görenler tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu'nca karşılanmayan bakiye zara-

rın karşılanması yönünden; iş mahkemelerine açılan davalar.

maddi zarar: Kişilerin bedenine veya mal varlığına verilen zarar.

maden²:

1. Topraktan çıkan, eriyip dökülerek veya ısıtılıp dövülerek çeşitli eşya yapımında kullanılan cisimlerden herbiri.
2. Basit cisim, cevher, metal.
3. Bir madenin çıktığı yer, ocak.
4. Gümüş ve altın olmayan; basit bir birleşik madenden yapılmış.

mağdur²²⁰: Bir haksız fiil ve suç sonucunda zarar gören kimse.

mağdurlaştırma²²⁰: Bir kişinin ayrımcılığa uğradığı gerekçesiyle yaptığı şikayet sonucunda kötü davranışla karşılaşması veya farklı muamele görmesi ya da bir kişinin ayrımcılığa uğradığı gerekçesiyle bir şikayette bulunan kişiyi desteklemesi sonucunda benzer muamelelerle karşılaşması.

mahalli idare:

- 1.¹⁹ İl özel idaresi, belediye ve köy.
- 2.⁶² İl, belediye veya köy halkının yerel olarak

ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları kanunda gösterilen, seçmenler tarafından oluşturulan kamu tüzel kişisi.

mahiyet (mahiyet)¹⁵: Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.

mahreç: Çıkış yeri.

mahsub (mahsup)¹⁵: Hesabedilmiş, hesaba dahil edilmiş, avans kapatma.

makam¹⁵: Memuriyet, memurluk yeri.

makine²: Herhangi bir enerji çeşidini başka bir enerjiye dönüştürmek veya belli bir etki meydana getirmek için birleştirilmiş aletler bütünü.

makro ekonomik analizde kullanılan temel değişkenler²³⁷:

- a) Toplam üretim,
- b) Fiyatlar geneldüzeyi,
- c) İstihdam,
- ç) Para arzı ve cari açık.

makul uyumlaştırma²²⁰: Engelli kişiler açısından, işveren veya herhangi bir kişi ya da kuruluşun, bir hükmün, ölçütün veya uygulamanın beraberinde getirdiği dezavantajları ortadan kaldırmak için uygun tedbirleri alması.

makyavelizm: Siyasette amaca varmak için her yolu meşru gören, din ve ahlak kurallarını görmezden gelen kuram ve uygulaması.

mal²:

1. Bir kimsenin mülkiyeti altında bulunan taşınabilir veya taşınamaz eşya, mülk, varlık, servet.
2. Alınıp satılabilen her türlü ticaret aşyası, emtia.
3. Para varlığı, nakit gelir.

mali: Parasal.

mali hak: Akçalı hak.

mali kontrol²⁴²: Kamu kaynaklarının belirlenmiş amaçlar doğrultusunda, ilgili mevzuatla belirlenen kurallara uygun, etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak için oluşturulan kontrol sistemi ile kurumsal yapı, yöntem ve süreçler.

mali kural¹⁵³:

- 1.¹⁵³ Kamu maliyesi değişkenleri üzerine konulmuş daimi ve sayısal sınırlamalar.
- 2.³²⁸ Veri büyüme öngörülleri, altında, maliye idaresinin genel devlet bütçesi açığını sürdürülebilir ve makul bir düzeyde tutma konusundaki yasal yükümlülüğü.

mali saydamlık²⁴²: Her türlü kaynağın elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması ve kamuoyunun zamanında bilgilendirilmesi amacıyla;

- a) Görev yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması,
- b) Hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması,
- c) Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından sağlanan teşvik ve desteklemelerin bir yılı geçmemek üzere belirli dönemler itibarıyla kamuoyuna açıklanması,
- ç) Kamu hesaplarının standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulması.

mali tablolar³⁰⁰: Türk Vergi Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu'nca bazı şirketler için zorunlu olarak tutulan, şirketin dönemsel faaliyetleri sonucu hazırlamak ve yayınlamak (halka açık şirketler, aracı kurumlar vb.) zorunlu oldukları ve ilgili şirketin performansını gösteren, standartlaştırılmış

muhasebe kayıtları. Başlıcaları bilanço, gelir-gider tablosu, satılan malın maliyeti, kâr dağıtım fon ve nakit akım tablolarıdır.

mali yardım¹¹⁰:

1. Devletin karşılıksız olarak yaptığı yardımlar.
2. Devletin belli ekonomik sonuçlara ulaşmak amacıyla özel sektöre aktardığı karşılıksız fonlar.

maliye politikası³²²: Kamu otoritesi tarafından iktisadi ve sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla kamu gelirleri ile harcamalarının planlanması, yönlendirilmesi ve mali kurumlardan yararlanma yöntemlerinin belirlenmesiyle ilgili plan, program ve uygulamalar bütünü.

malul⁸: Çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az yüzde altmışını kaybettiği Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kabul edilen rapor ile kesinleşen çalışan.

malullük sigortası³¹³: Sigortalının, çalışma gücünü üçte iki oranında yitirmesi, hastalık nedeniyle çalışma yeteneğini kaybetmesi, iş kazası ve meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü yüzde altmış oranında kaybetmesi

hallerinde ekonomik gücü sarsılan sigortalıya maddi destek sağlayan uzun süreli sosyal sigorta dalı.

mamul¹⁵: İmal edilmiş, yapılmış, işlenmiş.

mamullerden yararlanma: İşçilerin, ürettikleri mal ve hizmetlerden ücretsiz olarak yararlanmalarına olanak sağlayan işyeri yönetmelikleri veya toplu iş sözleşmeleri maddeleri.

manevi¹⁷⁹: Görülmeyen, duyularla sezilebilen, soyut, ruhani, tinsel.

manevi tazminat davası²²⁰: Hukuka aykırı şekilde kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu düşünen kişinin, bu yüzden duymuş olduğu üzüntü veya utancın giderilmesi için açtığı dava.

manevi zarar: Kişilerin manevi yönden uğradığı zarar. Manevi yönden uğranılan kayıp.

manevra²:

1. Bir aletin; işleyişini düzenleme, idare etme işi veya tarzı.
2. Hareket, gidiş geliş.
3. İstenilen amaca ulaşmak için tutulması gereken yol.

manken adam: Saman adam.

mantra: Pozitif bir etki yaratmak amacıyla birbirlerine eklenmiş kelimelerin oluşturduğu dizi.

manyetik¹⁷⁹: Mıknatısla ilgili, kendinde mıknatıs özelliği bulunan.

marabacılık: Ortakçılık.

marksist demokrasi²⁵³: İktidarın marksist ideolojinin uygulayıcı olduğu ve bunu gerçekleştirmek için yönetilenleri zorladığı demokrasi türü.

maruz²:

1. Bir şeyin tesirinde veya karşısında bulunan.
2. Arz edilen, sunulan, verilen; bildirilen.

masumiyet karinesi²²⁰: Bir suç işlediği iddia edilen kişinin ceza yargılaması ile suçluluğu ispat edilene kadar masum kabul edilmesidir. Bir ceza yargılamasında sanığın suçu işlediğini ispatlamak savcının görevidir ve tüm şüpheler sanığın lehine kullanılmalıdır.

mavi yakalılar¹¹⁹: Beden gücü ile çalışan işçiler.

mavna¹⁷⁹:

1. Gemilere ve yakın kıyılara yük taşıyan, güvertesiz büyük tekne.

2. Eskimiş büyük, üç köşe yelkenli yük gemisi.

mecaz¹⁹⁰: Sözcükleri gerçek anlamları dışında kullanma sanatı. Ad değişimi.

mecelle¹³⁰: 1868-1876 tarihleri arasında yapılan çalışmalar sonucu yürürlüğe konulan Osmanlı Devletinin bin sekizyüz ellibir maddeden oluşan medeni kanunu.

Mecelle emeği ile ücret karşılığı çalışan herkesi işçi saymaktadır.

medeni kanun: Kişi, aile, miras ve eşya hukukunu düzenleyen kanun.

medeni ve siyasi haklara ilişkin uluslararası sözleşme²²⁰: Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 1976 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme. Yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenliği, düşünce vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, etnik azınlıklar için kültürlerinden yararlanma, dinlerine inanma, dinlerini öğretme ve dillerini kullanma hakları gibi hak ve özgürlüklere yer verir.

mediasyon: Sorunlu tarafların aralarındaki sorunu yargıya gitmeden çözmeyi arzulamaları halinde uygulanan ve genelde arabuluculuk (uzlaştırma) olarak tanımlanan kavram.

medikososyal: Sosyal hekimlik, sosyal hekimlikle ilgili olan.

meditasyon: Bir konu üzerinde derin ve kapsamlı düşünmek, zihin, beden ve ruh arasında uyum sağlamak.

mediyokrazi: Ortalama ve hatta ortalama altında olan kişilerin medyanın öne çıkarmasıyla göze güzel gelerek yönetici olduğu yönetim biçimi.

medyan: Ortanca. Bir serinin büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe sıralanmasında bu dizinin tam ortasında bulunan sayı.

medyo iş sistemi³⁴⁷: Mikro iş sistemlerinin içerisinde yer aldığı üniteler.

mekanik: Kuvvetlerin etkisi altındaki cisimlerin hareketli, durağan ve denge hallerini inceleyen bilim dalı.

menfaat birliği³¹⁹: Belirli bir menfaatin elde edilmesinde fertlerin yasalara uygun olarak biraraya gelerek örgütlenmeleri sonucu ortaya çıkan, sendika ve kooperatifler gibi birlikler.

menfaat grevi: Menfaat uyuşmazlığının uzlaşma ile sonuçlanmadığı halde, işçi sendikasının grev kararı alması ve uygulaması.

menfaat uyumsuzluğu: Toplu iş sözleşmesi görüşmeleri sırasında veya sonunda işçi sendikası isteklerini işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren tarafından kabul edilmemesi ile çıkan uyumsuzluk.

menkul kıymet³⁰: Ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan ibareleri aynı olan ve şartları Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenen kıymetli evrak.

menkul kıymetler borsası²⁹⁹: Menkul kıymetlerin alım satımı, fiyatlarının tespit ve ilanı işleyle yetkili olarak kurulan tüzel kişiliği haiz kamu kurumu.

menkul sermaye iradı²²: Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar.

menşevik¹¹⁰: Yirminci yüzyılın başlarında Rus İşçi Sosyal Demokrat Partisi'nin, ileri fikirli burjuvaları aralarına alarak evrim basamaklarını aşarak iktidara ulaşmayı benimsemiş kanadı.

mentor²⁷⁷: İş yaşamında; rehber, danışman, akıl hocası, öğretici, öğretmen.

merci¹⁵: Müracaat olunacak, başvurulacak yer, kimse.

meritokrasi: Yeteneklilerin ve zekilerin hişerarşik anlamda yukarılara yerleştiği düzen.

merkantilizm¹⁹⁹: Menfaat esasına dayanan, ülkeye daha fazla altın ve gümüş sokmak gereğine inanan; bunun için de ithalatın daralmasını, ihracatın artırılmasını savunan, tarım kesimini ihmal eden, ücret düzeyinin düşük tutulmasının uygun olacağına inanan, milli devlet ve merkezi hükümeti savunan görüş.

merkez bankası^{121,135}:

1. Para çıkarmak, para piyasasını denetlemek, altın ve döviz rezervlerini kontrol altında tutmak gibi işlevler için kurulan, ülkelerin para ve kredi politikasını yürütmekle görevli olan ve bazı durumlarda son ödünç verici olarak çalışan banka.
2. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası 11.06.1930 tarihinde kurulan, 03.10.1931 tarihinde faaliyete başlayan;

Türk parasının değerini korumak için ortaklaşa tüm önlemleri alma, banknot basma

yetkisine tek elden sahip olma, hükümetle birlikte ulusal paranın hacim (miktar) ve tedavülünü (dolaşımını) belirleme, hazine işlemlerini yerine getirme, bankalara avans verme ile görevlendirilen anonim şirket.

merkez ekonomiler: İleri sanayi ekonomileri.

merkezi eğitim merkezi ticaret anonim şirketi: Türkiye Metal, Çelik, Mühimmat, Makine, Metalden Mamul Eşya ve Oto, Montaj ve Yardımcı İşçileri Sendikası ile Madeni Eşya Sanayii İşverenleri Sendikası tarafından ülkemiz sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücünün yetiştirilmesini, hayat boyu öğrenme felsefesini ilke edinenek amaçlayan, yönetiminde işçi ve işveren sendikalarının bulunduğu anonim şirket.

merkezi idare: Merkezi yönetim.

merkezi yönetim:

1. Kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla söz konusu hizmetlere ilişkin karar ve çalışmaların hükümet ve devletin hiyerarşik yapısı içinde yer alan kurumlarca yürütülmesi.
- 2.⁶² Devlet idaresi; merkez teşkilatı ve taşra teşkilatından (iller ve alt birimleri) oluşan devlet idaresi.

merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri²⁴²:

- a) Genel bütçe kapsamındaki idareler,
- b) Özel bütçeli idareler,
- c) Düzenleyici ve denetleyici kurumlar.

merrick ücret sistemi¹³³: Üç tür parça başına ücret oranının belirlendiği en düşük parça başına ücret oranının "temel parça başına ücret oranı" kabul edildiği parça başı akort ücret sistemi.

mesafeli sözleşme¹⁹⁴: Yazılı, görsel, telefon ve elektronik ortamda veya diğer iletişim araçları kullanılarak ve tüketicilerle karşı karşıya gelinmeksizin yapılan ve malın veya hizmetin tüketiciye anında veya sonradan teslimi veya ifası kararlaştırılan sözleşmeler.

meslek danışma komisyonu¹⁰⁸: Başkanlığı ve sekreteryası Türkiye İş Kurumu tarafından yürütülen; mesleki bilgi ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına ilişkin tüm hususları gözden geçirmek ve tavsiyelerde bulunmak,

Türkiye İş Kurumu tarafından oluşturularak, kurum şube müdürlükleri ve okullarda kullanılacak mesleki enformasyon, mesleki değerlendirme ve meslek danışmanlığı standart-

larını gözden geçirmek ve tavsiyelerde bulunmak,

Üyesi kuruluşlar, kendi organizasyonları dahilinde mesleki bilgi inceleme komiteleri organize etmek, bunların çalışmalarını sağlamak.

Amacıyla işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katılımıyla oluşan komisyon.

meslek hastalığı⁴²: Sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleri.

meslek kuruluşları: Aynı mesleği yürüten bireylerin veya tüzel kişilerin mesleki hak ve çıkarlarını korumak, işlerin düzgün ve kurallara uygun, meslek etiği çerçevesinde götürülmesini sağlamak amacıyla bir araya gelerek oluşturdukları konsey, birlik, federasyon, oda ve dernekler.

meslek sendikası: Aynı meslekte bulunan işçilerin kurdukları ve o meslek alanında faaliyette bulunan sendika.

meslek sırrı: Bir şeyin üretilmesine veya bir hizmetin görülmesine ilişkin özel bilgiler.

mesleki ayırım²⁶⁹: Ücretli istihdam bağlamında, erkekler ve kadınların (ya da farklı etnik ve dinsel grup üyelerinin) iki (ya da daha fazla) ayrı işgücü oluşturacak şekilde farklı türde mesleki roller ve görevlere dağıtılmasına bağlı olan iş bölümü.

mesleki bilgi, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri işbirliği protokolü ve mutabakat belgesi¹⁰⁸: Eğitim, istihdam ve iş piyasasındaki mesleki rehberlik hizmetlerinin bir bütünlük içinde sistemleştirilmesi,

Avrupa Birliği uyum sürecinde bu hizmetler için ortaya konan standartlara ulaşmak için kurumlar arası iş ve güç birliğinin sağlanması,

Eğitim ve istihdamda verimliliğin artırılması amaçlarıyla 26.10.2004 tarihinde başta Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olmak üzere kamu, işveren ve işçi kuruluşları tarafından imzalanan protokol.

mesleki eğitim: İş piyasasında ihtiyaç duyulan mesleklerde kalifiye teknik elemanlar yetiştirilmesi için gerekli bilgi ve beceriyi veren eğitim.

mesleki eğitim ve küçük sanayii destekleme vakfı¹⁰⁸: Mesleki eğitim ile istihdam arasında bir bağ kurulması amacıyla kurulan ve işgücü piyasasının ihtiyaç ve standartlarını dikkate

alan, uygulamalı bir mesleki eğitim modelinin benimsenmesi ve yayılması için çalışan; işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katılımı ile 1965 yılında kurulmuş, kamu yararına vakıf.

mesleki eğitimi geliştirme ve yaygınlaştırma fonu³²: Örgün çıraklık ve yaygın eğitim yoluyla mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması, yetiştirilen insan gücünün sayı ve kalite olarak artırılması, çıraklık eğitimi dahil örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitimin bütün olarak desteklenip geliştirilmesi, mesleki ve teknik alanlarda iş öncesi ve hizmetiçi eğitim programlarının kamu ve özel bütün işyerlerinde verimliliği artırıcı ilkeler gözetilerek yürütülmesini sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı emrinde ve Merkez Bankası nezdinde kurulmuş fon.

mesleki mobilite²⁶⁹: Toplumsal alandaki tabakalaşma sistemi sayesinde, mesleki bir grubun kendi hareketini, bir mesleğin tek bir üyesinin hareketini ya da mesleki bir mevkinin hareketini ifade eden kavram.

mesleki sorumluluk sigortası: Meslek sahiplerinin mesleki uygulamaları sırasında oluşacak hatalar nedeniyle tazminat ödemeleri gerektiğinde kullanılmak üzere sigorta şirketleri tarafından sigortalanmaları.

mesleki yeterlilik: Bir mesleği yerine getirmek için gerekli eğitim, bilgi, beceri ve donanıma sahip olmak.

mesleki yeterlilik kurumu¹⁰⁸: Ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve mesleki alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek için gerekli ulusal yeterlilik sistemini kurmak ve işletmek üzere işçi, işveren kamu temsilcilerinin katılımıyla kurulmuş, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özerk bütçeli kurum.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ilgili kuruluşudur.

mesleki yeterlilik sınavı: Mesleki yeterliliğin arandığı sınav.

meşru: Kanuna uygun olarak yapılan iş.

metafor: Mecaz. Bir şeyi başka bir şey ile ifade etmeye, kıyaslamaya, anlatmaya yarayan mecazlar.

metodoloji^{110,319}: Bilimsel gerçeklere ulaşabilmek için izlenmesi gerekli yöntemleri, deneme ve uygulama yoluyla elde edilen sonuçlara dayanan araştırma bilim dalı.

metot²: Belli bir gayeye ulaşmak için tutulan yol, usul, sistem, yöntem.

mevduat:

- 1.¹⁵ Emanet bırakılan şeyler, yatırım.
- 2.³⁰¹ Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivasız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen para.

mevduat bankası: Kendi adına mevduat kabul eden ve kredi veren kuruluşlar ile kurulmuş bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri.

mevduata uygulanan en yüksek faiz oranı: Bankalara sorularak öğrenilecek, bir yıllık mevduata uygulanan faiz oranı.

mevkute: Belirli günlerde çıkartılan dergi.

mevsim ve kampanya işleri: Yılın belirli dönemlerinde yoğun olarak mal-hizmet üreten, bu yoğun çalışma döneminin dışında çalışmalarını tamamen durduran veya azaltan, bu durumda da işçilerini iş sözleşmeleri askıda tutularak iş yerinden uzaklaştıran ve takibeden yıl belirli dönemde bu işçileri tekrar işe çağıran işyeri/işletmelerde niteliklerinden ötürü bir yıldan az süren işler.

mevsimlik işsizlik¹⁹⁶: Mevsim değişimleri ve hava koşullarından etkilenen işlerde bu dönemlerde yaşanan işsizlik.

mevzu¹⁵: Konuşma konusu, kendisinden konuşulan.

mevzuat²²⁰: Yürürlükte olan anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik vs. hukuk kaynaklarının tümü.

meyhane¹⁵: Şarap, içki içilen ve satılan yer.

mezhep¹⁷⁹: Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kolların her biri.

mezkur¹⁵: Adı geçmiş, anılmış.

mıknatıs¹⁷⁹: Demiri ve bazı metalleri çeken demir oksit.

mikro iş sistemi³⁴⁷: Belirli bir görevi yerine getirmek üzere organize edilmiş, insan, çalışma araçları (makine ve teçhizat), girdi, iş akışı, çıktı (üretim) ve çevre etkileri (çalışma ortamı) öğelerinin oluşturduğu en küçük birim.

mikro kredi¹⁴⁴: İş yapma fikri olup, gelir getirici bir faaliyette bulunmak üzere, küçük bir başlangıç sermayesine ihtiyacı olan yoksul kesimden insanlara verilen kredi.

mikroorganizma⁹⁸: Genetik materyali replikasyon veya aktarma yeteneğinde olan hücresel veya hücresel olmayan mikrobiyolojik varlık.

mikser: Karıştırıcı.

miktar teorisi²²⁸: Para miktarındaki değişmelerin, doğrudan doğruya ve aynı oranda olarak, fiyat değişmelerine neden olduğunu savunan teori.

militer demokrasi²⁵³: Bazı düşüncelerin ifade ve düşünce özgürlüğü kapsamı dışında olduğunu kabul eden, kendi değerlerini korumak amacıyla ifade özgürlüğüne ve siyasal örgütlenme hakkına sınırlama getiren demokrasi.

millet²: Aynı toprak üzerinde yaşayan aralarında din, dil, tarih, töre ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu; ulus.

milletlerarası anlaşmaları uygun bulma⁶²: Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulması.

Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan anlaşmalar, devlet maliyesi bakımından bir yüklenme

getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu anlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir anlaşmaya dayanan uygulama anlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari anlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce uygun bulunması zorunluluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren anlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü anlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır.

milli gelir¹³¹: Bir ülkede belli bir zaman döneminde (genellikle bir yıl) bireylerin ürettikleri mal ve hizmet toplamı.

Yaratılan, kazanılan ve harcanan esasından hareketle üç şekilde hesaplanabilir. Gayri safi yurtiçi hasıladan aşınma-eskime payları ile vasıtalı vergiler çıkarıldıktan sonra kalan kısım.

milli güvenlik¹⁴⁰: Devletin anayasal düzenini, milli varlığını bütünlüğünü, uluslararası alanda siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik bütün çıkarlarını ve uluslararası antlaşmalarla belirlenen haklarını her türlü iç ve dış tehditlere karşı koruması ve kollamasıdır.

milli irade: Halk çoğunluğu ile alınan karar ve sonucu.

milli koruma kanunu³²²: Sanayi, ticaret ve tarım alanında yeni katı kurallar getiren, çalışma hayatını derinden etkileyen, harp koşullarını dikkate alarak devletin bir harbe girmesi ihtimaline karşılık umumi-kısmi seferberlik hazırlıklarını yapmak ve ekonominin işleyişini sil baştan düzenlemek üzere 18 Ocak 1940 tarihinde kabul edilen ve 26 Ağustos 1946'ya kadar yürürlükte kalan kanun.

milli prodüktivite merkezi¹⁰⁸:

- a) Yurt ekonomisinin verimlilik esaslarına uygun olarak gelişmesine yarayacak tedbirleri araştırmak, bu tedbirlerin uygulanmaya konulmasını sağlayacak çalışmalarda bulunmak,
- b) Resmi ve özel sektördeki kurum ve işyerlerinde verimi artıracak ve israfı önleyecek metotları tespit etmek ve bunların uygulama imkanlarını araştırmak, uygulamayı izleyerek gerekli tavsiyelerde bulunmak,
- c) Verimlilik ile ilgili teknik yardımları sağlamak, gerekli eğitim ve danışma çalışmalarında bulunmak,
- ç) Çeşitli vasıtalarla verimi artırıcı bilgileri ve modern metotlarıyla yaymak,
- d) Devlet daireleri, resmi ve özel sektör işyerleri, işçi ve işveren örgütleri, her türlü eğitim ve öğretim kurumları, üniversiteler ve başka bilim kurumları ve yabancı ülkelerde aynı maksatla kurulmuş kurumlar ile temas ve işbirliği sağlamak,
- e) Ulusal verimliliği ölçmek hususunda gerekli çalışmaları ve bu konu ile ilgili kurum ve kurullar ile işbirliği yapmak ve sonuçlarını yabancı ülkelerin sonuçları ile karşılaştırmak, bunları belirli zamanlarda yayınlamak,

- f) Verimlilik ile ilgili dernekler kurulmasını teşvik etmek, kurulan dernekler ile temas ve işbirliği sağlamak

Amacıyla 580 sayılı kanun ile kurulmuş, özel hukuk hükümlerine tabi, kamu kurumu niteliğinde, yönetiminde işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin bulunduğu kuruluş.

milli savunmaya karşı suçlar⁵⁶:

- a) Kanunen yetkili olmadıkları veya devlet tarafından memur edilmedikleri halde, bir asker kıtasının veya donanmasının veya savaş gemisinin veya savaş hava filosunun veya bir kale ve müstahkem mevkiin veya bir askeri üssün veya tesisin, bir liman veya şehrin komutasını almak,
- b) Kanunen yetkili olmaları veya devlet tarafından görevlendirilmeleri suretiyle yukarıda sayılan yerlerin komutanı bulunup, yetkili makamlarca komutanlığı terk etmeleri için verilen emirlere uymamak,
- c) Halkı askerlik hizmetinden soğutacak etkinlikte teşvik veya telkinde bulunmak veya propaganda yapmak,
- ç) Askerleri veya askeri idareye bağlı olarak görev yapan diğer kişileri kanunlara karşı itaatsizliğe veya yeminlerini bozmaya veya askeri disiplini veya askerlik hizmetine iliş-

kin görevlerini ihlale yönelten ve tahrik edenler ile kanunlara, yeminlere veya disiplin veya diğer görevlere aykırı hareketleri askerler önünde övmek veya iyi gördüğünü söylemek,

- d) Hükümetin izni olmaksızın bir yabancı devlet hizmetinde veya bunların lehinde çalışmak üzere ülke içinde vatandaşlardan asker yazmak veya vatandaşları silahlandırmak,
- e) Savaş zamanında devletin yetkili makam ve mercilerinin emir ve kararlarına bilerek aykırı harekette bulunmak,
- f) Savaş zamanında, devletin silahlı kuvvetlerinin veya halkın ihtiyaçları için devlet veya bir kamu kuruluşu veya kamu hizmetleri yapan veya kamu ihtiyaçlarını sağlayan bir kuruluş ile iş yapmak veya eşya vermek üzere yaptıkları sözleşmedeki yükümlülükleri kısmen veya tamamen yerine getirmemek,
- g) Savaş sırasında kamunun endişe ve heyecan duymasına neden olacak veya halkın maneviyatını sarsacak veya düşman karşısında ülkenin direncini azaltacak şekilde asılsız veya abartılmış veya özel maksada dayalı havadis veya haber yaymak veya nakletmek veya temel milli yararları zarar verebilecek herhangi bir faaliyette bulunmak,

ğ) Sulh zamanında kamu görevlisinin seferberlikle ilgili görevlerini ihmal etmesi veya geciktirmesi,

misafir ülke: Bir başka ülke sınırları içerisinde üretim yapan şirketleri bulunan ülke.

misyon²⁹⁷:

1. Bir organizasyonun varlık nedeninin; müşterileri, karşılanan ihtiyaçları ve kullandıkları teknolojiyi de belirtecek şekilde bir cümle ile ifade edilmesi.
- 2.²²³ Dini, ilmi, siyasi vb. alanlarda bir kimseye, bir heyet veya topluluğa verilen ve yüksek bir amaç taşıyan özel görev.

mitos²: Efsane.

mobbing ölçeği: Örgütsel çerçevede, bireyler arası ilişkilere dayalı olarak mobbing davranışlarını belirlemeyi hedefleyen sorulardan oluşan ölçek.

mod: Bir seride en çok tekrar edilen sayı.

moderatör: Yönlendirici, olay yönlendiricisi.

modern kadın ticareti³²²: Uluslararası boyutuyla kadınların örneğin hizmetçilik, kağıt üstünde evlilik ve fuhuş gibi değişik amaçlarla, çoğu

kez kalkınmakta olan ülkelerden kalkınmış ülkelere, ülkeler içinde de kırsal alanlardan kentlere alınıp satılması.

moratoryum: Borçlunun borcunun bir kısmını veya tamamını ödeyemeyeceğini ilan etmesi.

motivasyon¹⁸⁹: Yönünü ve öncelik sırasını da belirleyerek, bireyleri bilinçli ve amaçlı eylemlerde bulunmaya yöneltten, iç ya da dış etkenler.

muaccel¹⁷⁹: Peşin, hemen ödenmesi gereken.

mucavir alan²⁰⁶: İmar mevzuatı bakımından belediyelerin kontrol ve mesuliyeti altına verilmiş alanlar.

muhafazakar sosyal demokrasi¹⁵⁰: Ekonomik gelişmeleri topluma yaymak, yoksullukla mücadeleyi güçlü kamusal düzenlemelerle sağlamak yerine; yoksulluğu yapısal bir sorun olarak tanımlamadan yoksullara yardımlar yapan anlayış.

muhasabe hesap planı: Tek düzen muhasabe uygulaması.

muhtaç özürülülerin korunması³²⁹: Başkalarının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde özürülü olduklarını tam teşekküllü hastanelerden alacakları sağlık kurulu

raporu ile kanıtlayan, onsekiz yaşını dolduran ve kanunen bakmakla mükellef kimsesi bulunmayan özürllülerden; her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamı 2022 sayılı Kanunda öngörülen miktardan düşük olanlara bağlanan aylık.

muhtaç, güçsüz ve kimsesiz yaşlıların korunması³²⁹: Altmış beş yaşını doldurmuş, kendisine kanunen bakmakla mükellef kimsesi bulunmayan, sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlanmayan, nafaka bağlanmamış veya bağlanması mümkün olmayan, mahkeme kararıyla veya doğrudan doğruya kanunla bağlanmış herhangi bir devamlı gelire sahip bulunmayan ve muhtaçlığını il veya ilçe idare heyetlerinden alacakları belgelerle kanıtlayan Türk vatandaşlarına hayatta bulundukları sürece, üç yüz gösterge rakamının her yıl bütçe kanunu ile tespit edilecek katsayı ile çarpımından bulunacak miktarda bağlanan aylık.

muhteva: İçerik.

mukavele¹⁵: Sözleşme, yazılı sözleşme.

murabaha: Peşin alınan bir malı üzerine normalden yüksek bir kâr payı (faiz) koyarak vadeli olarak satma.

mutabakat metni¹⁹²: Kamu görevlileri sendikaları ve üst kuruluşları ile kamu işveren kurulu arasında yürütülen görüşmeler sonucunda anlaşma sağlanırsa imzaladıkları belge.

muteber¹⁵:

1. İtibarlı, hatırı sayılır, saygın.
2. İnanılır, güvenilir.
3. Yürürlükte olan.

mutlak demokrasi: Çoğunlukçu demokrasi.

muvaazaa⁴:

1. Hukuki bir muamele zımında birden ziyade kimselerin hakiki iradeye uymayan bir beyanda bulunmayı kararlaştırması.
2. İki kimsenin aralarında olmayan bir tasarrufu herhangi bir garaz ve maksatla olmuş gibi göstermeyi gizlice kararlaştırdıktan sonra bu tasarrufu yapmaları.

muvaazaf¹⁵:

1. Tavzif edilmiş, kendisine vazife verilmiş.
2. Maaşla tayin edilmiş.

3. İlk yapılan askerlik hizmeti.

muazzaf askerlik ödevi: Zorunlu olarak yapılan ilk askerlik hizmeti.

mücbir¹⁵: İcbar eden, zorlayan, zorlayıcı.

mücbir neden: Zorlayıcı neden.

müessese²⁵: Sermayesinin tamamı bir iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olup, ona bağlı işletme veya işletmeler topluluğu.

müeyyide¹⁵: Yaptırım.

mühendis⁸⁸: Üniversitelerin kimya, makine, maden, jeoloji, metalürji, endüstri, elektrik, elektronik, inşaat, fizik, jeofizik, bilgisayar, tekstil, petrol, uçak, gemi, çevre, gıda mühendisliği ve mimarlık bölümleri ile ziraat fakültelerinin tarım makineleri bölümünden mezun olan kişiler.

mühlet¹⁵: Bir işin yapılması için verilen zaman; bir işi belli bir zaman için geri bırakma.

mükellef¹⁶: Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu düşen gerçek veya tüzel kişi.

müktesep hak: Kazanılmış hak.

mülga¹⁵: İlgâ olunmuş, lağvedilmiş, kaldırılmış.

mülki amir: İl ve ilçelerde devletin temsilcisi konumunda olan vali, kaymakam.

mülki idare amiri: Mülki amir.

mülkiyet hakları teorisi¹⁶²: Ekonomik kaynakların paylaşımındaki eşitsizliğin ve mülkiyete sahip olmanın sahiplerine yarattığı fayda yanında diğer kişilere yarattığı zararlar da bilinerek dikkat edilmesi gereken sosyal ve ekonomik ilişkilerin ortaya konulması.

mülteci²²⁰: Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen, tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişi.

müstemirren¹⁵: Sürekli, aralıksız.

müşavirlik: Danışmanlık.

mütalaa⁵⁷:

1. Okuma, ders çalışma.
2. Araştırma, inceleme.
3. Görüş, düşünce.

müteahhit (müteahhid)²:

1. Bir işi yapmayı üzerine alan, taahhüt eden.
2. Bir kimse veya bir kurum için, mal veya evrak temini veya yol, bina vb. yapımını üzerine alan kimse.

müteallik²²³: Ait, dair, ilgili, alakalı.

mütekaid¹⁵: Tekaüt olup oturan, emekliye ayrılmış, emekliler.

mütemmim⁵⁷: Tamamlamış bulunan.

müterakki: İlerleyip, gelişen, yükselen.

müterakki vergi: Kademeli vergi.

müteveffa¹⁵: Vefat etmiş, ölen, ölmüş, ölü.

müzakere⁴⁸: Anlaşmak isteyen iki tarafın karşılıklı olarak anlaşma arayışı. Bir iş hakkında yapılan görüşme, konuşma.

müzakereci demokrasi²⁵⁵: Liberal demokrasinin, devlet yönetiminde yetersiz kaldığı, meşruiyet (kanuna uygunluk) bunalımı yarattığı görüşünden hareketle, devlette kurum ve kanunların oluşumunda ve çıkan sorunların çözümünde müzakereye ağırlık veren demokrasi anlayışı.

n

nafaka¹⁵:

1. Yiyecek parası, geçimlik.
2. Birinin kanunen geçindirmek mecburiyetinde bulunduğu kimselere mahkeme kararı ile bağlanan aylık.

nakdi ücret: İlkel ekonomiler dışında ücretin değeri üzerinde yazılı (nominal) para ile ödemesi.

nakit²:

1. Para, hazırpara, akçe.
2. Peşin para.

nakit akımı³²⁸: İşletmede belirli bir dönem itibarıyla gerçekleşen nakit giriş ve çıkışları.

namus²:

1. Ahlak, şeref, haysiyet kurallarına sıkı sıkıya bağlılık.

n

2. Ar, edep, haya, iffet, ırz, şeref ve haysiyet.

nano teknoloji³²⁸: Atom veya molekül temelinde küçük parçacıkların bir araya getirilerek farklı işlevler görebilen madde veya malzemenin üretilmesi için geliştirilen teknoloji.

nefret söylemi²²⁰: Irkçı nefret, yabancı düşmanlığı, antisemitizm (Yahudi düşmanlığı) ve hoşgörüsüzlük temelli saldırgan milliyetçilik, etnik merkezîyetçilik, ayrımcılık ve azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli kişilere karşı düşmanlık gibi diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her tür ifade biçimi.

nefret suçu²²⁰: Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir grupta, gerçek ya da öyle algılanan bağlantısı, ilgisi, bağlılığı, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suç.

negatif içsellik¹⁶⁷: Davranışsal ekonomi literatüründe, tüketicinin karar verme anında ortada

olmayan maliyetlerle uzun dönemde karşılaşması durumu.

neocon: Amerika Birleşik Devletleri'nin yeni muhafazakarları.

neoklasik iktisat düşüncesi: Ücretlerin katılığından ve monopollerin rekabet üzerindeki olumsuz etkileri sonucu kısa vadede piyasaların aksayabileceği ve kendiliğinden düzelemeyeceği için de devletin aksaklıklara müdahale etmek mecburiyetinde olduğunu savunan görüş.

neokonservatif: Muhafazakar, yeni aşırı sağcı.

neokorporatizm¹²⁵: Geniş anlamda toplum-devlet ilişkileri, dar anlamda endüstri ilişkileri sistemindeki işçi-işveren örgütlerinin birbirleri ve hükümetler ile ilişkilerini inceleyen ve 1920'li yıllardaki faşist eğilimli korporatizmin yeni yorumu.

neopotizm: Kayırmacılık.

nesep (neseb)⁵⁷: Nesil, soy, zürriyet, sülale.

net ihracat²³⁷: Yurt dışına satılan mal ve hizmetler (ihracat) ile yurt dışından satın alınan mal ve hizmetlerin (ithalat) farkı.

net kâr³²⁸: Belirli bir dönemde işletmenin kârından vergiler çıkarıldıktan sonra kalan kâr.

nev'i¹⁵: Çeşitle, cinsle, sıfatla ilgili.

nezd²²³: Yan, kat, huzur.

nezdinde²²³: Nazarında, kabul ve anlayışına göre.

nihilizm: Hiçlik korkusu.

nisap (nisab)¹⁵:

1. Asıl, esas.
2. Bir malın zekatını vermek üzere varılması gereken miktar.
3. Sermaye, mal.
4. Derece, istenilen had.

nitelik²:

1. Bir şeyin mahiyetini belirleyen özellik, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet.
2. Bir şeyin iyi ve kötü oluşu, kalite.
3. Herhangi bir konuda üstünlük.

nitelikli çoğunluk: Bazı kararların alınması için salt çoğunluğun yeterli bulunmayarak daha yüksek sayıda belirlenmiş oy aranması.

nitelikli dolandırıcılık⁵⁶: Dolandırıcılık suçunun;

- a) Dini inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle,

- b) Kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle,
- c) Kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle,
- ç) Kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle,
- d) Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak,
- e) Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle,
- f) Basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,
- g) Tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında,
- ğ) Serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle,
- h) Banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla,

- ı) Sigorta bedelini almak maksadıyla işlenmesi,
- i) Kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin etmek, şekillerinde gerçekleşmesi.

nitelikli hırsızlık⁵⁶:

1. Hırsızlık suçunun;
 - a) Kime ait olursa olsun kamu kurum ve kuruluşlarında veya ibadete ayrılmış yerlerde bulunan ya da kamu yararına veya hizmetine tahsis edilen eşya hakkında,
 - b) Herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında,
 - c) Halkın yararlanmasına sunulmuş ulaşım aracı içinde veya bunların belli varış veya kalkış yerlerinde bulunan eşya hakkında,
 - ç) Bir afet veya genel bir felaketin meydana getirebileceği zararları önlemek veya hafifletmek maksadıyla hazırlanan eşya hakkında,
 - d) Adet veya tahsis veya kullanımları gereği açıkta bırakılmış eşya hakkında,

e) Elektrik enerjisi hakkında,
İşlenmesi.

2. Suçun

- a) Kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından veya ölmesinden yararlanarak,
- b) Elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle,
- c) Doğal bir afetin veya sosyal olayların meydana getirdiği korku veya kargaşadan yararlanarak,
- ç) Haksız yere elde bulundurulmuş veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak suretiyle,
- d) Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle,
- e) Tanımlamak için tedbir olarak veya yetkisi olmadığı halde resmi sıfat takınarak,
- f) Barınak yerlerinde, sürüde veya açık yerlerde bulunan büyük veya küçük baş hayvan hakkında,
İşlenmesi.

3. Suçun, sıvı veya gaz halindeki enerji hakkında ve bunların nakline, işlenmesine veya depolanmasına ait tesislerde işlenmesi.

nizamname: Tüzük.

nominal ücret: İş sözleşmesini kuran tarafların para cinsinden belirledikleri ücret.

normal haftalık çalışma süresi: Taraflar arasında daha kısa bir süre belirlenmemişse, haftada en çok kırkbeş saatlik çalışma süresi.

normlar hiyerarşisi²²⁰: Hukuk kuralları arasında belli kademelerin geçerli olması ve hukuk kurallarının bu kademelenme içerisinde sıralanarak, alt sırada yer alan bir hukuk kuralının kendisinden üst sırada olan hukuk kuralına aykırı olmaması.

noter⁵⁷: Çeşitli resmi belgeleri yasalara göre düzenleyen ve tasdik eden kamu görevlisi, katib-i adil.

noter muafiyet ve indirimi⁵¹: Sendikalar Kanunu'nda noterlere tevcih edilmiş görevler dolayısıyla yapılan işlemlerin her çeşit vergi, resim ve harçtan muaf tutulması.

Noter ücretleri yüzde elli indirimlidir.

nötralizasyon: Nötralize etmek, yansızlaştırmak, tarafsız kılmak.

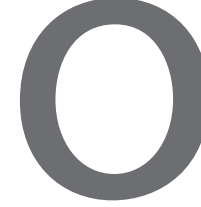
nurjuvazi: İslami burjuvazinin üst katmanları.

nüfus patlaması: Nüfusun beklenilenden hızla artması.

nüfus yoğunluğu: Bir ülke nüfusunun düşünsel olarak ülke yüzölçümüne eşit olarak dağıtılması sonucu kilometrekareye düşen kişi sayısı.

nüsha²:

1. Bir örneğin çoğaltılmasıyla meydana getirilen yazılı şeylerin her biri.
2. Dergi, gazete vb. sürekli yayımlarda sayı.

objektif koşul: Bireysel görüşlere, bireysel tercihlere, hissiyata bağlanması olanaksız olan koşullar.

odak grupları²⁶⁹: Belirli bir odak ya da sorun üzerinde, belli bir dönemde çeşitli vesilelerle yapılan yoğun tartışmaları ve küçük gruplarla görüşmeleri içeren bir araştırma stratejisi.

oksimoron: Karşıt kelimelerle yapılan sıfat pekiştirmesi. Örneğin; orijinal kopya; bir şirketin sosyal sorumluluk projelerini uygulaması eleştirel iktisatçılar tarafından oksimoron olarak görülmektedir.

okun yasası³²⁸: İşsizlik oranının doğal işsizlik oranından sapması ile gerçekleşen reel gayrisafi yurtiçi hasılanın doğal gayrisafi yurtiçi hasıladan sapması arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu ileri süren A. Okun tarafından geliştirilen yasa.

olağanüstü hallerde fazla çalışma¹: Seferberlik sırasında ve bu süreyi aşmamak şartıyla yurt savunmasının gereklerini karşılayan işyerlerinde fazla çalışmaya lüzum görülürse işlerin çeşidine ve ihtiyacın derecesine göre Bakanlar Kurulu'na günlük çalışma süresinin işçinin en çok çalışma gücüne çıkarılması.

olduklarından farklı görünen mallar¹⁹⁴: Gıda ürünü olmamalarına rağmen, sahip oldukları şekil, koku, görünüm, ambalaj, etiket, hacim veya boyutları nedeniyle olduklarından farklı görünen ve bu sebeple de tüketiciler tarafından gıda ürünleriyle karıştırılarak tüketicilerin sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atan mallar.

oligarşi: Küçük bir grubun ülkeyi yönettiği yönetim biçimi.

oligopol: Mal ve hizmetlerin az sayıda firma tarafından üretildiği piyasa.

olumlu önlem (tedbir)²²⁰: Ayrımcılığın tek başına yasaklanmasının toplum içerisinde herkese fırsat eşitliğinin sağlanması açısından gerçek bir çözüm olamamasından hareketle, bir kişinin ırk veya etnik kökeni, yaşı, cinsiyeti gibi özelliklerinden kaynaklanan dezavantajlarının

ortadan kaldırılmasına yönelik geçici nitelikte özel önlemler alınması.

ombudsman: Kamu denetçisi.

onikiler raporu¹²⁵: "Türk İşçi Hareketi İçin Sosyal Demokrat Düzen" başlığını taşıyan, oniki sendikanın ortak hazırladıkları ve 2 Temmuz 1971'de Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na sundukları rapor.

online yeraltı ekonomisi: Dijital yeraltı ekonomisi.

onsekiz yaşından küçük işçiler için rapor¹: On-dört yaşından onsekiz yaşına kadar (onsekiz dahil) çocuk ve genç işçilerin işe alınmalarından önce işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Güvenlik Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye hekimlerince muayene sonucu verilen işin niteliğine ve şartlarına göre vücut yapılarının dayanıklı olduğunu belirleyen rapor.

Onsekiz yaşından küçük işçi onsekiz yaşını dolduruncaya kadar altı ayda bir defa aynı şekilde doktor muayenesinden geçirilerek bu işte çalışmaya devamlarına bir sakınca olup olmadığının kontrol ettirilmesi ve bütün bu rapor-

ların işyerinde saklanarak yetkili memurların isteği üzerine kendilerine gösterilmesi zorunludur. Sosyal Güvenlik Kurumu işe ilk giriş muayenesini yapmaktan kaçınmaz.

optimum: En uygun, en elverişli.

ordinal: Sıralı.

organizasyon²:

1. Düzenleme, hazırlama, tertip.
2. Devlet, idare, topluluk vb.nin düzenleniş tarzı.

organizasyonel öğrenme²⁹⁷: Organizasyon içinde ortak bir amacı gerçekleştirmek için birlikte çalışan insanların yaptıkları işleri daha iyi anlamalarını ve sonuçta daha etkili olmalarını sağlamak için gerekli olan yeteneklerin geliştirilmesi ve yeni yararlı bilgilerin tanımlanması, elde edilmesi ve uygulanması süreci.

orta gelir tuzağı: Dünya Bankası'nın düşük, orta ve yüksek gelirli olarak sınıflandırdığı ülkelerden düşük gelir düzeyinde olan birisinin ücretlerin düşüklüğünden yararlanarak bazı sektörlerde kalkınıp, orta gelirli ülke düzeyine çıkması ve orta halliliğin de ücretlerin artmasına neden olması.

orta sınıf⁵⁸: Toplumdaki gelir seviyesi ve sosyal statü bakımından ne düşük, ne de yüksek olarak değerlendirilebilecek, her işkolu ve meslekten insanı içine alan geniş kesim.

orta vadeli mali plan^{243,288}: Orta Vadeli Programla uyumlu olmak üzere gelecek üç yıla ilişkin merkezi yönetim bütçesi toplam gelir ve gider tahminleriyle birlikte hedef açık ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif taahhütlerini içerecek şekilde Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanarak Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanan plan.

orta vadeli program²⁸⁷: 2006 yılından başlayarak her yıl Mayıs ayı sonuna kadar yenilenen ve üç yıllık süreyi kapsayan makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleride kapsayacak şekilde Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan plan.

ortak sağlık birimi³⁷: Birden fazla işyerine hizmet vermek üzere kurulan sağlık birimi.

ortak²²³: Birlikte iş yapan, bir menfaatten pay alan veya müşterek bir şeyi paylaşan kişilerden her biri, şerik, hissedar.

ortakçılık²⁶⁹: Toprak sahiplerinin, kendi toprakları üzerinde üretmelerine izin verdikleri kişilerden ürünün bir miktarını aldıkları sistemin adı.

ortaklık: Şirket.

oryantasyon²⁹⁷: Yeni çalışanlara organizasyonu ve kendi iş birimlerini tanıtmak ve işe alıştırmak için gerçekleştirilen aktiviteler.

otofinansman: Bir işletmenin ihtiyaçlarını (finansmanını) kendi kaynaklarıyla karşılaması.

otokrosi: Mutlakiyet.

otomasyon¹⁷⁹: Üretimin, yönetimin ve toplumsal olarak zorunlu öbür süreçlerin insanın doğrudan doğruya katılması olmadan başarılmasını olanaklı kılan en yüksek uygulama aşaması.

otonom: Özerk.

otonom tasarruf³²⁸: Harcanabilir kişisel gelirden bağımsız olan, diğer bir deyişle harcanabilir kişisel gelirdeki değişmelerden etkilenmeyen tasarruf.

otonom tüketim³²⁸: Harcanabilir kişisel gelirden bağımsız olan, diğer bir deyişle gelirdeki değişmelerden etkilenmeyen tüketim harcamaları.

oturan para: İşletilmeyen, işletilemeyen likidite.

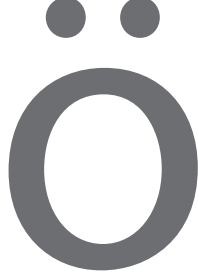
oturma grevi: Bir işletmede işlerin işyerinde oturarak üretimi durdurdukları grev şekli.

oydaşmacı demokrasi²⁵³: Demokrasinin çoğunluk diktatöryası ve iç çatışma haline gelmesi olasılığına karşı, yürütme gücünün paylaşılması, kuvvetler ayrılığı, iki meclis, azınlık temsili vb. çoğunluğu sınırlayıcı tedbirleri gerekli gören demokrasi.

oyların eşitliği ilkesi⁵³: Oy verecek kişilerin yalnızca bir oya sahip olması.

oyların gizliliği ilkesi⁵³: Oy vermenin gizli olması.

oyun teorisi⁴⁸: İnsan davranışlarının oyunlar yoluyla açıklanabileceği düşüncesinin, iki kişilik toplamı sıfırlı oyunların açıklanmasından hareketle, iki veya daha çok sayıda oyuncunun kayıp ve kazançları arasında karşılıklı ilişkinin bulunduğu, taraflardan her birinin bütün kuralları bildiği ve önceden saptanmış bir takım kurallara göre tercihte bulunduğunu iddia eden teori.

öğle dinlenmesi¹⁰¹: Öğle Dinlenmesi Kanunu'na göre işçilere ve diğer çalışanlara bir saatten az olmamak üzere verilen çalışma arası.

İş Kanunu'na tabi işçilere öğle dinlenmesi İş Kanunu'na uyularak verilir.

öğrenci sendikaları: Öğrenciler tarafından kurulmuş sendikalar kanunu normlarına uygun olmayan sendikalar.

öğrenen organizasyonlar²⁹⁵: Organizasyon çalışanlarının yeni bilgi yaratmalarını, bunu paylaşmalarını, bu bilgiyi organizasyonun bilgisi haline getirmelerini ve sorunların çözümünde kullanmalarını ifade eden kavram.

öğrenilmiş çaresizlik⁴⁸: Kontrol yoksunluğu sonunda organizmada ortaya çıkan davranış.

Öğrenilmiş çaresizlik öğrenmeyi de engelleyen olumsuz bir davranış şeklidir.

Çalışma yaşamında örgütten veya kişiden kaynaklanabilir. Ortaya çıkan sonuç: İş doyumsuzluğu, yabancılaşma, devamsızlıktır.

öğretmenlik ödeneği: Eğitim çalışmaları nedeniyle açılan kurslarda asıl işleri olarak eğitim ünitelerinde çalışmayan işçilere, bu işleri dışında öğretmenlik görevi verilirse, ders verdikleri günler için kendilerine yapılan ek ödeme.

ölçüm²: Ölçmek işi, ölçerek elde edilen sonuç.

ölüm sigortası:

1. Sigortalının ölümü durumunda sigortalayan tarafından ödenmesi kabul edilen parayı gösteren sigorta türü.
- 2.³¹³ Sosyal sigortaların uzun süreli olanlarından biri. Sigortalının, iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle ölümü ile bunun dışındaki ölüm halini ayırarak düzenleyen ve hak sahiplerine aylık bağlanması, toptan ödeme yapılması, cenaze masrafı karşılığı verilmesi şeklinde gerçekleşen sosyal sigorta dalı.

ölüm sigortasından sağlanan haklar⁴²:

- a) Ölüm aylığı bağlanması,
- b) Ölüm toptan ödemesi yapılması,

- c) Aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,
- ç) Cenaze ödeneği verilmesi.

ölüm tazminatı¹⁸⁵: Gazetecinin ölümü sebebiyle iş sözleşmesinin sona ermesi halinde, eşi ve çocuklarına ve bunların bulunmadığı halde ailesine işçinin aylık ücretinin üç katından az olmamak üzere ödenen kıdem tazminatı.

ölüm yardımı:

1. Memurlara, eş veya çocuğunun ölümü halinde; kendisinin ölümü halinde ise varislerine yapılan ve miktarı her yıl Bakanlar Kurulu'na belirlenen ödeme.
2. Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen maddeler ile işçinin iş kazası sonucu veya eceli ile ölümü hali ayrılarak varislerine; işçinin eş, çocuk, anne, baba vb. yakınlarının ölümü halinde farklı koşullarda ve farklı miktarlarda kendisine yapılan ödeme.
3. İşçinin veya yakınlarının ölümü halinde cenazenin nakledilmesi veya defnedilmesi şeklindeki yardımlar.

ömür beklentisi: Belirli bir dönemde, belirli bir ülkede bireylerin ortalama kaç yıl yaşayacaklarının hesaplanarak bulunmuş sonucu.

önleme³⁹: Mesleki riskleri önlemek ve azaltmak için işyerinde yapılan işlerin bütün aşamalarında planlanmış veya alınmış önlemler.

örgüt: Bir amaç uğrunda birleşmiş gerçek veya tüzel veya gerçek ve tüzel kişilerden oluşan organizasyon.

örgüt kültürü¹⁷¹: Bir örgütün içindeki insanların davranışlarını yönlendiren normlar, davranışlar, değerler, inançlar ve alışkanlıklar sistemidir.

örgüt psikolojisi¹⁸⁷: Kişilerin üretkenliğini maksimum düzeye, çalıştığı örgüte ve işe uyumunu ise en yüksek düzeye ulaştırmayı amaçlayan psikoloji dalı.

örgütsel iletişim¹⁵⁶: Örgütün işleyişini sağlamak ve örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için; örgütü oluşturan çeşitli bölüm ve ögeler arasında ve örgüt ile çevresi arasında girilen sürekli bilgi ve düşünce alışverişinin sağlanması ve gerekli ilişkilerin kurulmasına olanak sağlayan toplumsal süreç.

örgütsel iletişim²³⁶: Değişik bakış açılarına sahip ama ortak problem çözümünde sistemin birer parçası olarak birbirlerine bağımlı olan insanlar arasında işbirliği ve uzlaşma sağlamaya yönelik çabalar bütünü.

örgütsel yurttaşlık¹⁴⁹:

1. Örgüt ile çalışan arasındaki ilişkileri tanımlayan kavram.
2. Çalışanlardan formel olarak beklenen yükümlülüklerden bağımsız ve takdire dayalı olan, bununla birlikte örgütün etkin ve verimli bir şekilde işleyebilmesi için gerekli davranış türü.
3. Özgecilik, vicdanlılık, nezaket, sivil erdem, gönüllülük ve centilmenlik boyutlarından oluşan davranış biçimi.

örgütsüzleşmiş kapitalizm²⁶⁹: İleri kapitalizm ekonomisinde sivil toplumda sosyo ekonomik gruplardaki parçalanmayı, tam istihdamın terk edilmesini, hizmet endüstrilerinin artışı ve sonucunda siyasal katılımı ve temsili içeren liberal demokratik varsayımların çökme noktasına geldiğini savunan görüş.

örtülü ödenek²⁴²: Kapalı istihbarat ve kapalı savunma hizmetleri, devletin milli güvenliği ve yüksek menfaatleri ile devlet itibarının gerekleri, siyasi, sosyal ve kültürel amaçlar ve olağanüstü hizmetlerle ilgili Hükümet icapları için kullanılmak üzere Başbakanlık bütçesine konulan ödenek.

öz finansman³²⁸: Bir işletmenin yatırım harcamalarını borçlanmaya başvurmaksızın dağıtılmamış kârlarıyla karşılaması, diğer bir deyişle işletmenin yatırım harcamalarını öz kaynaklarından karşılaması.

özel bütçeli kamu idareleri²⁴²:

- ▣ Yükseköğretim Kurulu.
- ▣ Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı.
- ▣ İstanbul Üniversitesi.
- ▣ İstanbul Teknik Üniversitesi.
- ▣ Ankara Üniversitesi.
- ▣ Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- ▣ Ege Üniversitesi.
- ▣ Atatürk Üniversitesi.
- ▣ Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- ▣ Hacettepe Üniversitesi.
- ▣ Boğaziçi Üniversitesi.
- ▣ Dicle Üniversitesi.
- ▣ Çukurova Üniversitesi.
- ▣ Anadolu Üniversitesi.
- ▣ Cumhuriyet Üniversitesi.
- ▣ İnönü Üniversitesi.
- ▣ Fırat Üniversitesi.

- ▣ Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- ▣ Selçuk Üniversitesi.
- ▣ Uludağ Üniversitesi.
- ▣ Erciyes Üniversitesi.
- ▣ Akdeniz Üniversitesi.
- ▣ Dokuz Eylül Üniversitesi.
- ▣ Gazi Üniversitesi.
- ▣ Marmara Üniversitesi.
- ▣ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- ▣ Trakya Üniversitesi.
- ▣ Yıldız Teknik Üniversitesi.
- ▣ Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- ▣ Gaziantep Üniversitesi.
- ▣ Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- ▣ Adnan Menderes Üniversitesi.
- ▣ Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- ▣ Balıkesir Üniversitesi.
- ▣ Celal Bayar Üniversitesi.
- ▣ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- ▣ Dumlupınar Üniversitesi.
- ▣ Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- ▣ Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü.
- ▣ Harran Üniversitesi.

- ▣ İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi.
- ▣ Kafkas Üniversitesi.
- ▣ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- ▣ Kırıkkale Üniversitesi.
- ▣ Kocaeli Üniversitesi.
- ▣ Mersin Üniversitesi.
- ▣ Muğla Üniversitesi.
- ▣ Mustafa Kemal Üniversitesi.
- ▣ Niğde Üniversitesi.
- ▣ Pamukkale Üniversitesi.
- ▣ Sakarya Üniversitesi.
- ▣ Süleyman Demirel Üniversitesi.
- ▣ Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- ▣ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- ▣ Galatasaray Üniversitesi.
- ▣ Ahi Evran Üniversitesi.
- ▣ Kastamonu Üniversitesi.
- ▣ Düzce Üniversitesi.
- ▣ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- ▣ Uşak Üniversitesi.
- ▣ Rize Üniversitesi.
- ▣ Namık Kemal Üniversitesi.
- ▣ Erzincan Üniversitesi.

- ▣ Aksaray Üniversitesi.
- ▣ Giresun Üniversitesi.
- ▣ Hitit Üniversitesi.
- ▣ Bozok Üniversitesi.
- ▣ Adıyaman Üniversitesi.
- ▣ Ordu Üniversitesi.
- ▣ Amasya Üniversitesi.
- ▣ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- ▣ Ağrı Dağı Üniversitesi.
- ▣ Sinop Üniversitesi.
- ▣ Siirt Üniversitesi.
- ▣ Nevşehir Üniversitesi.
- ▣ Karabük Üniversitesi.
- ▣ Kilis 7 Aralık Üniversitesi.
- ▣ Çankırı Karatekin Üniversitesi.
- ▣ Artvin Çoruh Üniversitesi.
- ▣ Bilecik Üniversitesi.
- ▣ Bitlis Eren Üniversitesi.
- ▣ Kırklareli Üniversitesi.
- ▣ Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi.
- ▣ Bingöl Üniversitesi.
- ▣ Muş Alparslan Üniversitesi.
- ▣ Mardin Artuklu Üniversitesi.

- ▣ Batman Üniversitesi.
- ▣ Ardahan Üniversitesi.
- ▣ Bartın Üniversitesi.
- ▣ Bayburt Üniversitesi.
- ▣ Gümüşhane Üniversitesi.
- ▣ Hakkari Üniversitesi.
- ▣ Iğdır Üniversitesi.
- ▣ Şırnak Üniversitesi.
- ▣ Tunceli Üniversitesi.
- ▣ Yalova Üniversitesi.
- ▣ Türk-Alman Üniversitesi.
- ▣ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- ▣ Bursa Teknik Üniversitesi.
- ▣ İstanbul Medeniyet Üniversitesi.
- ▣ İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi.
- ▣ Konya Üniversitesi.
- ▣ Kayseri Abdullah Gül Üniversitesi.
- ▣ Erzurum Teknik Üniversitesi.
- ▣ Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi.
- ▣ Savunma Sanayi Müsteşarlığı.
- ▣ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- ▣ Atatürk Araştırma Merkezi.
- ▣ Atatürk Kültür Merkezi.

- ▣ Türk Dil Kurumu.
- ▣ Türk Tarih Kurumu.
- ▣ Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- ▣ Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu.
- ▣ Türkiye Bilimler Akademisi.
- ▣ Türkiye Adalet Akademisi.
- ▣ Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu.
- ▣ Karayolları Genel Müdürlüğü.
- ▣ Spor Genel Müdürlüğü.
- ▣ Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.
- ▣ Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü.
- ▣ Orman Genel Müdürlüğü.
- ▣ Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- ▣ Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü.
- ▣ Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü.
- ▣ Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü.
- ▣ Türk Akreditasyon Kurumu.
- ▣ Türk Standartları Enstitüsü.
- ▣ Türkiye Atom Enerjisi Kurum.
- ▣ Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı.

- ▣ Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı.
- ▣ GAP Bölge Kalkınma İdaresi.
- ▣ Özelleştirme İdaresi Başkanlığı.
- ▣ Ceza ve İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu.
- ▣ Meslekî Yeterlilik Kurumu.
- ▣ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.
- ▣ Türkiye Yazma Eserler Başkanlığı.
- ▣ Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı.
- ▣ Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı.
- ▣ Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı.
- ▣ Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü.
- ▣ Türkiye Su Enstitüsü.
- ▣ Türkiye İlaç ve Tıbbî Cihaz Kurumu.
- ▣ Türk Patent Enstitüsü.
- ▣ Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü.

özel gelir²⁴²: Genel bütçe kapsamındaki idarelerin kamu görevi ve hizmeti dışında ilgili kanunlarında belirtilen faaliyetlerinden ve fiyatlandırıl-

labilir nitelikteki mal ve hizmet teslimlerinden sağlanan ve genel bütçede gösterilen gelirler.

özel hakem: Taraflarca veya taraflar arasındaki sözleşmeye göre veya hakim tarafından mevcut veya ilerde çıkacak hukuki bir ihtilafı halletmek için özel olarak seçilen kimse.

özel hakeme başvurma⁵⁹: Taraflar anlaşarak toplu hak veya menfaat uyuşmazlıklarının her safhasında özel hakeme başvurabilmeleri.

Toplu iş sözleşmesinde taraflardan birinin başvurusu üzerine özel hakeme gidileceğine dair hükümler geçerlidir. Bu takdirde bir tarafın müracaatı üzerine uyuşmazlık hakem tarafından çözülür.

Menfaat uyuşmazlıklarında taraflar özel hakeme başvurma hususunda yazılı olarak anlaşma yaparlarsa, bundan sonra arabuluculuk, grev ve lokavt, kanuni hakemlik hükümleri uygulanmaz.

Menfaat uyuşmazlıklarında özel hakeme başvurulduğu hallerde hakem kararları toplu iş sözleşmesi hükmündedir. Hak uyuşmazlıklarında özel hakem kararları genel hükümlere tabidir.

Uyuşmazlığın her safhasında taraflar aralarında anlaşarak özel hakem olarak Yüksek Hakem Kurulu'nu da seçebilirler.

özel hukuk: Toplumun birbirleriyle eşit haklara sahip bireyleri arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk alanı.

Kamu kurumlarının bireylerle olan ilişkileri de özel hukuk alanına girer.

özel istihdam büroları yönetmeliği⁴⁶: Özel istihdam bürolarına izin verilmesi, büroların çalışma ve denetimi ile ilgili usul ve esasları belirleyen yönetmelik.

özel istihdam bürosu⁴⁶: İş arayanların elverişli oldukları işlere yerleştirilmeleri ve çeşitli işler için uygun işçiler bulunmasına aracılık yapmak üzere Türkiye İş Kurumu'nca izin verilen, bir işyerinde veya Basın Kanunu'nda yazılı araçlarla ya da radyo, televizyon, video, internet, kablolu yayın veya elektronik bilgi iletişim araçları ve benzer yayın araçlarından biri ile faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişi.

özel mülkiyet: Üretim araçlarının mülkiyetinin bireylere ait olması.

özel okul öğretmenlerinin iş sözleşmesi¹⁰⁵: Özel okullarda çalışan öğretmen, müdür ve diğer

yöneticilerin, özel okul kurucuları veya kurucular temsilcisi ile yaptıkları en az bir yıl süreli yazılı sözleşme.

özel okul öğretmenlerinin sendikal hakları¹⁰⁵: Özel okul öğretmenleri sendika kuramaz, sendikaya üye olamaz ve grev yapamazlar.

özel sektör: Kamu sektörü dışında kalan, bireylerin mülkiyetinde veya bireylerin ortaklaşa sahip oldukları tüzel kişilerden oluşan kesim-iş alanı.

özelleştirme¹²¹: Rekabete dayalı piyasa ekonomisinin oluşturulması, kamu iktisadi teşebbüslerine bütçeden yapılan transfer harcamalarının azaltılması, sermayenin tabana yayılarak sermaye piyasasının geliştirilmesi ve atıl tasarrufların ekonomiye kazandırılması gibi gerekçelerle, kamu iktisadi teşebbüslerinin varlık veya hisse satışı, kiralama gibi yollarla devredilmesi ve/veya kamu hizmeti üretiminden devletin çekilmesiyle kamunun iktisadi etkinlik alanının daraltılması.

özelleştirme sosyal destek projesi¹⁴³: Hükümetin özelleştirme programının gerçekleştirilmesini, desteklemek, kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmesi sonucu ortaya çıkacak sosyal ve ekonomik olumsuzlukları hafiflet-

mek ve ekonomik reform programının sosyal etkilerini izlemek amacıyla geliştirilen, dış finansmanı Dünya Bankası tarafından sağlanan proje.

özen ve sadakat borcu¹⁷⁷: Hizmet sözleşmesinin tarafı işçinin, yüklendiği işi özenle yapması, işverenin haklı menfaatinin korunmasında sadakatle davranması zorunluluğu.

özerk²: Belirli sınırlar içinde bir yasaya bağlı olarak, kendi kendini yönetme hakkına sahip olan (topluluk, kurum, kuruluş vs.)

özerk bütçeli kuruluş: Kamu iktisadi teşebbüsü sayılmayan, tekel niteliğinde kamu hizmeti yürüten kuruluşlar.

Merkez Bankası, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu gibi.

özürlü⁶: Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi.

özürlü şurası¹⁰⁸: Özürlü ve özürlülük konusunda hertürlü görüş ve çözüm önerilerini tartışmak, ulusal politikalara esas olacak ilke ve programlar oluşturmak, kamuoyunun bu konuda bilinçlenmesine katkıda bulunmak, ulusal ve uluslararası alanlardaki görüş, düşünce ve gelişmelerin aktarılmasını ve tartışılmasını sağlamak üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan Özürlüler İdaresinin Danışma Kurulu'dur.

özürlü ve eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü¹: Elli ve daha fazla işçi çalıştıran işverenlerin özel sektör işyerlerinde yüzde üç özürlü, kamu sektörü işyerlerinde yüzde dört özürlü ve yüzde iki eski hükümlü işçiyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırma yükümlülüğü.

özürlü ve eski hükümlü çalıştırmayan işverenlerden ceza olarak kesilen paraları kullanmaya yetkili komisyon¹⁰⁸: Özürlü ve eski hükümlü çalıştırmayan işverenlerden kesilerek Türkiye İş Kurumu'nun bütçesine gelir kaydedilen paraların özürlü ve eski hükümlülerin mesleki eğitim ve rehabilitasyonu için hazırlanan projelerde kullanımı hakkında karar vermek üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan komisyon.

özürlü, eski hükümlü ve terör mağduru istihdamı hakkında yönetmelik⁶⁵: Elli ve daha fazla işçi çalıştırılan işyerlerinde İş Kanunu'na göre çalıştırılması zorunlu özürlü, eski hükümlü ve terör mağduru işçilerin niteliklerini, hangi işlerde çalıştırılabileceklerini, bunların işyerlerinde genel hükümler dışında bağlı olacakları özel çalışma hükümleri ve mesleğe yönlendirilmeleri, mesleki yönden işverence nasıl işe alınacakları ve denetimi ile bu hükümlere uymayan işveren hakkında yapılacak işlemleri düzenleyen yönetmelik.

özürlü, eski hükümlü, terör mağduru istihdamında işçi sayısının belirlenmesinde kısmi süreli çalışanların hesaplanması⁹⁹: Kısmi süreli çalışanların çalışma sürelerinin, aylık fiili çalışma saati olan yüzdoksanbeş saat üzerinden tam süreli çalışmaya dönüştürülerek, işyerinde tam süreli olarak çalışan işçi sayısına ilave edilmesi.

Bu hesaplama sonucunda bulunacak işçi sayısında yarıma kadar olan kesirler dikkate alınmaz. Yarım ve daha fazla olan kesirler tama dönüştürülür.

özürlüler idaresi başkanlığı¹¹⁵: Özürlülere yönelik hizmetlerin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini temin etmek için; ulusal

ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, özürllüler ile ilgili ulusal politikanın oluşmasına yardımcı olmak, özürllülerin problemlerini tespit etmek ve bunların çözüm yollarını aramak üzere Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuş devlet dairesi.

özürllüler yüksek kurulu¹⁰⁸: Özürllüler İdaresi Başkanlığı'nca hazırlanan, hazırlatılan ve incelenen projelerin öncelik sırasını tespit etmek ve uygulanacak projeleri karara bağlamak; Özürllüler İdaresi Başkanlığı'nın görev alanına giren konularda üst düzey politikaları belirlemek, bu konuda Özürllüler İdaresi Başkanlığı'na görüş ve öneriler bildirmek amacıyla işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan ve üç ayda bir olağan olarak toplanan kurul.

paganist: Putperest.

pakettur¹⁹⁴: Ulaştırma, konaklama ve bunlara yardımcı sayılmayan diğer turistik hizmetlerin en az ikisinin birlikte, her şeyin dahil olduğu fiyatla satılan veya satış garantisi yapılan ve hizmeti yirmidört saatten uzun bir süreyi kapsayan veya gecelik konaklamayı içeren ve bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunlu, önceden düzenlenmiş yazılı sözleşmeler.

para²: Devlet tarafından tedavüle çıkarılmış, üzerinde değeri yazılı, kağıt veya madenden yapılmış, alışveriş ve tasarruf aracı, nakit.

para arzı: Belli bir zamanda ekonomide tedavül eden para ve para olarak kullanılan araçların tümü.

para benzeri³²⁸: Parayı tam olarak ikame etmemekle birlikte, vadeli mevduat, altın, tahvil ve hisse senedi gibi kolaylıkla nakde dönüştürülebilen likiditesi yüksek varlıklar.

para erezyonu¹¹⁰: Enflasyon etkisiyle ödeme aracı biriminin değerinde zamanla meydana gelen yıpranma.

para ile ölçülmesi mümkün menfaatler¹⁴¹: İşçinin gıda, mesken, sağlık, yakacak ve aydınlatma gibi zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak yeterlilikte olmak üzere iş karşılığında aynı olarak yapılan ve arizi olmayan her türlü ödemeler. Ücretin para ile ödenmesi esastır.

İş Kanunu bunu düzenlemekle birlikte geniş manada ücretin ek ivazlardan oluşabileceği kabul edilmektedir.

para politikası: Hükümetlerin para miktarı ve faiz oranları ile oynayarak ekonomiyi yönlendirmesi.

para politikasının temel amaçları²³⁷:

- a) Tam istihdam,
- b) İktisadi büyüme,
- c) Fiyat istikrarı,
- ç) Faiz oranı istikrarı,

d) Mali piyasalarda istikrar,

e) Döviz piyasalarında istikrar.

paradigma: Model, örnek.

paradoks: İki karşıt iddianın ikisinin de doğru ya da yanlış olduğu hal.

parça başına ücret: Ücretin üretilen parça başına belirlendiği sistem.

partiküler: Çoğulcu.

partiler üstü politika¹²⁵: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun siyaset ve siyasi partilerle ilişkiler konusunda 1965-1976 yılları arasında sürdürdüğü politika.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu 1976 yılı genel kurulunda "partiler üstü politika" ifadesini tüzüğünden çıkardı.

pasif direniş: Sivil itaatsizlik.

pastij: Bir sanatkarın üslubunu, dilini veya fikirlerini taklit ederek meydana getirilmiş eser.

patlayıcı ortam⁹⁵: Yanıcı maddelerin gaz, buhar, sis ve tozlarının atmosferik şartlar altında hava ile oluşturduğu ve herhangi bir tutuşturucu kaynakla temasında tümüyle yanabilen karışım.

patlayıcı ortamların tehlikelerinden çalışanların korunması hakkında yönetmelik⁹⁵: İşyerlerinde oluşabilecek patlayıcı ortamların tehlikelerinden çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için alınması gerekli önlemleri düzenleyen yönetmelik.

paylaştırmacı müzakere⁴⁸: Tarafların sabit bir değeri paylaşmak için müzakere etmeleridir. Kimin daha çok pay alacağı bu müzakere sonunda ortaya çıkar.

pazarlamacılık sözleşmesi¹⁷⁷: Pazarlamacının sürekli olarak, bir ticari işletme sahibi işveren hesabına ve işletmenin dışında her türlü işlemin yapılmasına aracılık etmeyi veya yazılı anlaşma varsa, bu anlaşmada belirtilen işlemleri yapmayı, işletme sahibi işverenin de buna karşılık ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme.

pazarlık gücü:

- 1.³²⁸ Piyasada alıcı ve satıcıların görece büyük-
lüğünden doğan, fiyat veya satış koşullarını kendi lehine değiştirme olasılığı.
2. Toplu pazarlık görüşmelerinde tarafların birbirini etkileyip, istediklerini elde etmesine olanak veren bilgi ve eyleme dayalı güçleri.

pembe yakalılar¹¹⁹: Kadın yöneticiler.

perakende²:

1. Bir malı tüketicinin ihtiyacına göre azar azar, teker teker veya birkaç parça halinde satma şekli.
2. Bu şekilde alınan ve satılan.

performans¹²⁹: Başarım, takat sınırı.

performans anlaşması²⁷⁵: Yönetici ve çalışanın hedefleri, engelleri ve bunların aşılması için gerekenleri görüşüp karara bağladıkları ve çalışanların yüksek performans için kendini işe adama yönünde taahhütte bulunması.

performans değerlendirme: Bireyin ve organizasyonların amaçlarına ne ölçüde ulaştıklarını ölçen, doğabilecek sorunları önleyen, bireyin organizasyondaki etkinliğini ve memnuniyetini öncelikli gören bir değerlendirme yöntemi.

performansa dayalı ücret: İşyerindeki hedeflere uygunluk içinde işçinin gösterdiği performansa bağlı olarak ücretinin belirlenmesi.

periferi: Çevre, kenar, dış yüzey.

periyodik²:

1. Belirli aralıklarla ortaya çıkan veya kendini gösteren.
2. Süreli yayın, mevkute.

periyodik sağlık kontrolü: İş Kanunu ve mevzuat gereği bir kısım işlerde çalışan işçilerin yılda en az bir kez yaptıkları, işlere elverişli ve dayanıklı olduklarını ve bu işlerde çalışmalarında bir sakınca bulunmadığının tespiti için yapılan sağlık kontrolü.

personel güçlendirme²⁹⁵: Çalışanlar arasında yardımlaşma, paylaşma, yetiştirme ve ekip çalışması yolu ile kişilerin karar verme haklarını (yetkilerini) yetkinliklerini ve istekleri artırma ve kişileri geliştirme süreci.

personel kanunları³: Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar, İl Özel İdareleri, Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlükleri'nde çalıştırılanların çalışma koşulları ve özlük haklarını düzenleyen kanunlar. Anayasa Mahkemesi üye ve yedek üyeleri ile raportörleri; hakimlik ve savcılık mesleklerinde veya bu mesleklerden sayılan görev-

lerde bulunanlar; Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ve Sayıştay savcı ve yardımcıları, üniversitelerin, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinin, Devlet Güzel Sanatlar Akademilerinin, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün öğretim üye ve yardımcıları, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri; Genel Kurmay Mehteran Bölüğü Sanatkarları, Devlet Tiyatrosu Opera ve Balesi ve Belediye Opera ve Tiyatroları ile şehir ve belediye konservatuvar ve orkestralarının sanatkar memurları, uzman memurları, uygulamacı uzman memurları ve stajyerleri; Spor Toto Teşkilatı'nda çalışan personel; subay, astsubay, uzman çavuş ve uzman jandarmalar ile Emniyet Teşkilatı mensupları için düzenlenmiş özel kanunlar.

personel servis aracı: Bir kurum veya kuruluşun personelini işin gereği veya sosyal amaçla işyerine getirip götüreren, mülkiyeti işverene ait olan veya işverenin sözleşme ile temin ettiği kiralık araç, araçlar.

personel yönetimi²⁶⁹: Personel seçimi ve işe alma, personel yetiştirme, performans değerlendirilmesi, kariyer gelişimi, disiplin kayıtları, emeklilik öncesi yönlendirme çalışması, eşit fırsat

politikaları, ücret pazarlığı ve endüstriyel ilişkilerin yürütülmesi.

perspektif: Bakış açısı.

peter ilkesi³⁰³: İşletmelerde çalışanların yeteneksizlik sınırlarına kadar üretken olduklarını, bu sınıra erişenlerin üretkenliklerini kaybettiklerini, işleri de henüz kendi yeteneksizlik sınırına erişmemiş çalışanların yürüttüğünü savunan görüş.

petrol tankeri¹⁸²: Dökme olarak ham petrol ve petrol ürünlerini taşımak için inşa edilmiş ya da dönüştürülmüş ve bu amaçla kullanılan ticaret gemisi.

piyasa: Üreticilerin ve tüketicilerin, alıcı ve satıcıların para karşılığında bir mal veya hizmeti alıp satmak için karşılaştıkları yer, pazar.

piyasa sosyalizmi: Devletin üretim araçlarına sahip olduğu ancak merkezi planlamanın zayıf olduğu, devletin fiyatları sınıma-yanılma yoluyla belirlediği, firmaların üretim kararlarında özgür olduğu bir ekonominin en başarılı şekilde işleyeceğini savunan görüş.

piyasayı temizleyen ücret oranı: Tam rekabetçi emek piyasasında işsizliği ortadan kaldıran ücret.

Tam rekabetçi bir emek piyasasında denge arz ve talep eğrilerinin kesiştiği noktada oluşur. Bu denge noktasındaki ücret düzeyinde işsizlik yoktur. Bu nedenle bu ücret oranına, piyasayı temizleyen ücret oranı denir.

plantasyon: Sömürgecilik ilkeleri içinde işletilen büyük tarım işletmeleri.

plasman: Paranın gelir getirici bir alacağa, bir gayrimenkule veya bir menkul değere bağlanması.

plasman: Yatırım.

platform⁵²: Derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, girişim, hareket ve benzeri adlarla oluşturdukları tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birlik.

plebistçi demokrasi²⁵³: Halkın siyasi düşüncelerini referandum veya benzeri araçlarla doğrudan yönetime iletebildiği doğrudan demokrasi türü.

polimer: Moleküllerin oluşturduğu zincir.

populasyon¹⁷⁹: Kantitatif karakterler gibi bazı değişkenlerin ölçülmesi için örneklerin alındığı çok sayıda bireylerden oluşan grup, belli bir bölgede yaşayan bir türün bireyleri.

portföy: Bir yatırımcının sahip olduğu her çeşit menkul kıymetlerin tamamı.

postalar halinde çalışma: Nitelikleri bakımından durmaksızın yirmidört saat çalışan işyerlerinde, işçilerin en az üç grup (posta) halinde birbirini ardına işi devralarak çalıştıkları düzen.

postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde çalışmalara ilişkin özel usul ve esaslar hakkında yönetmelik²⁹: Nitelikleri dolayısıyla sürekli çalıştıkları için durmaksızın birbirini ardına postalar halinde işçi çalıştırılarak işletilen veya nöbetleşe işçi postaları ile yapılan işlerde, çalışma sürelerine, gece çalışmalarına, hafta tatillerine ve ara dinlenmesine ilişkin özel usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

pozisyon²: Durum, duruş, vaziyet.

pozitif hukuk: Belli bir zamanda, bir toplumda yürürlükte bulunan hukuk kurallarının tümü.

pozitif önlem (tedbir): Bir hakkın ihlali riskinin gerçekleşmesinin engellenmesi veya önlenmesi için devletler tarafından alınan önlem.

pozitif yükümlülük: Bir hakkın hayata geçirilmesi noktasında devletlerin gerekli adımları atma ve tedbirleri alma yükümlülüğü.

prekapitalizm: Kapitalizm öncesi ekonomi düzeni.

prekarite: Güvencesizlik, eğretilik, kırılganlık, istikrarsızlık.

prim²:

1. İş hacmiyle orantılı olarak iş yaparı teşvik edip, iş hacmini ve verimini arttırmak gayesiyle verilen ikramiye, mükafat.
2. İşverenlerin çalışmaları için Sosyal Güvenlik Kurumu'na ödemek mecburiyetinde oldukları ve ücretin belli bir yüzdesiyle ifade edilen paralara verilen ad, sigorta ücreti.
3. Pay senetlerinin asıl fiyatı ile piyasa fiyatı arasındaki fark.

prim hesabına esas günlük kazancın alt sınırı⁸: Asgari ücretin otuzda biri.

prim hesabına esas günlük kazancın üst sınırı⁸: Günlük kazanç alt sınırının altıbuçuk katı.

primlerin hesabına esas tutulacak günlük kazanç⁸: Sigortalının bir ay için prime esas tutulacak kazancının otuzda biri.

primsiz sosyal güvenlik sistemi³²²: Kişilerin sosyal güvenliğinin sağlanmasında vergi gelirlerine başvuran ve yardım görenlerden de her-

hangi bir karşılık beklemeyen sosyal güvenlik sistemi. Beveridge modeli.

prodüktif istihdam düzeyi: İstihdam düzeyinden gizli işsizler çıkarıldığında kalan nüfus.

prodüktivite¹¹⁰: Verimlilik. Belirli bir üretim miktarıyla bu üretimi elde etmek üzere kullanılan faktörler veya faktörlerden biri arasındaki oran.

proje:

- 1.²²³ Yapılması düşünülen şeyin zihinde tasarlanan şekli.
2. Gerçekleştirilmesi düşünülen bir işin yapılma düzenini, yapımı sırasında takip edilecek yolu gösteren hususların bütünü.
- 3.²⁸⁵ Başlama ve bitişi açıkça tanımlanmış aktivitelerle bütçe ve zaman kısıtı altında iyi tanımlanmış hedef ve amaçlara ulaşma eylemi.

proje sorumlusu⁹¹: İşveren tarafından görevlendirilen ve işveren adına projenin hazırlanmasından, uygulanmasından ve uygulamanın kontrolünden sorumlu gerçek veya tüzel kişi.

proleterya: İşçi, işçi sınıfı.

protez²⁰⁷: İnsan vücudunda anatomik maddi bir noksanlık meydana geldiğinde, bu noksanlığı gidermek için tatbik edilen bütün araçlar.

protokol: Bir uluslararası sözleşmeye ilave usuller veya yeni maddeler eklenmesi amacıyla kabul edilen, sözleşmede bu anlamda değişiklik yapan ayrı bir uluslararası sözleşme.

protokol²:

1. Bazı tören, resmi toplantı vb. hallerde geçerli olan kuralların genel adı, teşrifat.
2. Bir antlaşmadan sonra, bazı durumları tespit etmek için benimsenen hükümler; diplomatlar arasında yapılan antlaşma tutanağı.
3. Bir toplantı, oturum, soruşturma sonunda imzalanan belge.

provakatör: İnsanları kavgaya davet eden, meydan okuyan kişi. En önde bağırان.

püritan: Katı ahlaki kurallara sahip radikal protestanlar.

r

r cetveli¹²⁰: Bütçeden hangi harcamaların, hangi ödeneklerden ve nasıl yapılacağını gösteren cetvel.

radikal demokrasi²⁵³: Siyasi kararlara halkın katılımının yüksek olması gerektiğini, bireysel özgürlükler kadar halkın çıkarlarının da önemli olduğunu düşünen demokrasi.

rakip¹⁷⁹: Herhangi bir işte, bir yarışta, birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyleri elde etmeye uğraşan kimse.

rantiye: Kapitalist ekonomide bankalarda bulunan parasının faiziyle ya da sahibi bulunduğu menkul ve gayrimenkullerin gelirleriyle çalışmadan yaşayan kişi.

rasyonalizm⁵⁸: İnsan zihninin işleyişinin bağlı olduğu kurallarla nesnel dünyaya egemen olan kuralların aynı olduğunu; bu nedenle, ancak

r

aklın prensiplerine uygun düşünce yoluyla gerçek, sağlam ve güvenilir bilgilere ulaşılabilirliğini ileri süren; bütün açıklamaların merkezine akıl veya akli prensipleri yerleştiren yaklaşım.

rayiç²:

1. Bir malın satış ve sürüm değeri, geçer fiyat, piyasa fiyatı; kıymet, değer.
2. Sürümü olan, geçerli tutulan, rağbet gören.

re'sen⁵⁷:

1. Kendi kendine, kendiliğinden.
2. Kimseye danışmadan, bağımsız olarak.

re'sen emeklilik: İşverenlerin şirket yönetmeliklerine koydukları kurallar uyarınca emekli olma hakkını kazanmış işçilerin iş sözleşmesini sona erdirmeleri.

reasürans: Çifte sigorta.

reel kesim³²⁸: Ham madde, aramalı ve üretim faktörleri kullanarak üretimin yapıldığı faktör ve mal piyasalarından oluşan kesim.

reel kesim güven endeksi²³⁷: İktisadi yönelim anketinin özeti.

Endeks değerinin yüz'ün altında olması, anketin kapsadığı reel kesim temsilcilerinin eko-

nomik faaliyetlere ilişkin güveninin azaldığı kötümser bir görünüme işaret etmektedir.

reel ücret: Nominal ücretin fiyat değişmelerinden arındırılmış, mal ve hizmet alım gücü.

refah:

1. Bir ülkenin insanların doğal, temel ve çağdaş ihtiyaçlarının iyi yönde artarak karşılanması.
2. Az gelişmiş ülkelerin (gelişmekte olan ülkelerin) gelişmiş ülkelerle aralarındaki açıklığı kapamak için aldıkları tedbirler ve yaptıkları çalışmaların sonucunda elde ettikleri ilerleme.

refah devleti²⁶⁹: İnsanların barınma, sağlık, eğitim ve asgari düzeyde bir gelir elde etme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetleri ve yardımları sunan sosyal güvence sistemleri aracılığıyla bir refah ortamı sağlamayı sorumluluk edinmiş devlet.

referandum:

- 1.¹²⁵ 1980 öncesinde işyerinde yetkili sendikayı saptayabilmek için başvurulmuş ve işyerindeki işçilerin yetkili sendikayı saptamak üzere oy kullandıkları yöntem.

2. Halk oylaması.

referans: Kaynak, tavsiye mektubu.

reflasyon³²⁸:

1. Deflasyon oranının düşmesi.
2. Deflasyonist bir ortamda toplam işlemdeki artıştan kaynaklanan deflasyon oranının düşüş süreci.

rehabilitasyon²: Eski haline getirme, sağlığına kavuşturma; sakatları ve iyileşen hastaları işe alıştırmak, iş sahibi yapabilmek gayesiyle yapılan tedavi; bir kimsenin iş yapmaya engel olan sakatlığını veya yetersizliğini gidermek amacıyla yapılan eğitim.

rehin¹⁷⁹:

1. Tutu.
2. Borcun ödenmemesi durumunda alacaklı tarafından el konulmak üzere sözleşmenin yapıldığı anda alacaklıya borçlu tarafından güvence olarak gösterilen taşınır veya taşınmaz değer.

rekabet¹⁴⁸: Mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik karar verilebilmesini sağlayan yarış.

rekabet gücü¹⁶⁶: Teşebbüslerin hukuk zemininde kalmak koşulu ile, belirli bir piyasada rekabet edebilme, piyasa payını artırabilme, ihracat yoluyla yeni pazarlara girebilme, sürdürülebilir bir büyüme ve kar edebilme kapasitesi.

rekabet yasağı¹⁷⁷: Hizmet sözleşmesi işçiye müşteri çevresi veya üretim sırları ya da işverenin yaptığı işler hakkında bilgi edinme imkanı sağlıyorsa ve aynı zamanda bu bilgilerin kullanılması işverenin önemli bir zararına neden olacak nitelikteyse işçinin, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde işverenle rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenmesi.

reklam²:

1. Bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek böylece sürümünü artırmak için denenen her türlü yol.
2. Bu amaçla kullanılan yazı, resim, film vb.

reklam kurulu¹⁰⁸: Ticari reklam ve ilanlarda uyulması gereken ilkeleri belirlemek, bu ilkeler çerçevesinde ticari reklam ve ilanları

incelemek ve inceleme sonucuna göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a aykırı reklam ve ilanları üç aya kadar tedbiren durdurma ve/veya aynı yöntemle düzeltme ve/veya para cezası vermek üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katılımıyla oluşturulmuş kurul.

reklamcı¹⁹⁴: Ticari reklam ve ilanları reklam verenin duyduğu ihtiyaç doğrultusunda hazırlayan ve reklam veren adına yayımlanmasına aracılık eden ticari iletişim uzmanı gerçek veya tüzel kişi.

replikasyon²⁶⁹: Bir incelemenin, ikinci veya daha sonraki seferlerde de aynı sonuçları verip vermediğini kontrol etmek üzere, tamamen aynı formatta (genellikle başka bir araştırmacı tarafından) tekrar edilmesi.

repo: Geri alım sözüyle yapılan satış. Kısa vadeli getiri amaçlayan yatırım aracı.

resim¹⁷: Devlet kurumlarınca yapılan hizmet veya kamu kuruluşlarının belirli bir işi yapmaya yetki ve izin vermesi karşılığında alınan para.

Vergi ve harçlar ile aynı anlamda da kullanılmaktadır.

resmi²:

1. Devletin olan, devlete ait, devletle ilgili.
2. Devletin uygun gördüğü usullere göre yapılan.

resmi arabulucu: Resmi arabulucu olmak üzere başvuranlar arasından seçici kurul tarafından seçilen ve resmi arabulucu listesine adı yazılan kişi.

resmi arabulucu listesi: Resmi arabulucu seçici kurulu tarafından önceden belirlenmiş sayıda seçilen resmi arabulucuların yer aldığı liste.

resmi arabulucular seçici kurulu¹⁰⁸: Resmi arabuluculuk yapmak arzusunu yazılı başvurusu ile yapanlar arasından resmi arabuluculuk yapabilecek olanları seçen işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

resmi arabulucunun nitelikleri⁶¹:

- a) Türk vatandaşı olmak,
- b) Medeni ve siyasi hakları tam olarak kullanma ehliyetine sahip olmak,
- c) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48'inci maddesinin A-5'inci fıkrasında öngörülen genel koşulları taşımak,
- ç) Siyasi partilerin organlarında görevli olmamak,

- d) Sendika şubesi, sendika ve konfederasyonlarda herhangi bir suretle görevli bulunmamak,
- e) Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli bulunmamak (Yükseköğretim Kanunu hükümleri saklıdır),
- f) Hukuk, sosyal politika, endüstri ilişkileri, iktisat ve işletme öğrenimi yapılan en az dört yıllık bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş ve işçi-işveren ilişkileri alanında en az beş yıl çalışmış olmak veya diğer yükseköğretim kurumlarını bitirmiş ve kamu kurum ve kuruluşlarında en az 10 yıl iş hukukuyla ilgili görevlerde çalışmış olmak.

resmi gazete: Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını, Hükümetin karar ve kararnamelerini, tüzük ve yönetmeliklerini yürürlüğe koymak; Yüksek Mahkeme kararlarını ve resmi kuruluşların ilanlarını ilgililere duyurmak amacıyla hükümet tarafından 1920 yılından itibaren yayınlanan gazete.

resmi görevli: Bir işi veya hizmeti görmek üzere kamu otoritesi tarafından görevlendirilen, atanmış kişi. Memur, kamu görevlisi.

resmi makam: Devlete ait, devlete ilişkin, kamusal makam.

retorik: Güzel söz söyleme bilimi, tumturaklı söz söyleme-yazma sanatı.

revalüasyon: Bir ülke parasının diğer ülke paraları karşısında değer kazanması.

revizyon: Bir öğreti veya uygulamayı değişen koşullara uygun olarak gözden geçirme; bir makineyi inceleme, gözden geçirme, yenileme.

rezerv para: Ülkelerin veya uluslararası mali kuruluşların ellerinde tuttıkları altın ve döviz miktarı.

rezervasyon ücret: İşsiz bir kişinin çalışmayı kabul edeceği en düşük ücret düzeyi.

risk²: Riziko, zarar ihtimali, kaybetme ve zarara uğrama tehlikesi.

risk değerlendirmesi³⁹: İşyerlerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin, işçilere, işyerine ve çevresine verebileceği zararların ve bunlara karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalar.

risk sermayesi²⁷⁹: Yüklü miktarda tasarruf sahibi olan bir gerçek ve tüzel kişinin, mevcut alternatif yatırım imkanlarına (mevduat, repo, yatırım fonu vs.) itibar etmeyerek, ellerindeki sermayeyi, mevcut alternatif yatırım imkanla-

rından çok daha fazla gelir getireceğini beledikleri, kurulu veya proje halindeki işletme ve yatırımlara aktararak yeni bir ortaklık oluşturması.

rol model: Örnek alınan, benzenmek istenen çağdaş veya tarihi kişi.

ro-ro yük gemisi¹⁸²: Yüğü bir rampa üzerinden tekerlekli araçlarla yüklenip boşaltılacak biçimde inşa edilmiş ticaret gemisi.

rotatif: Yenilenebilen.

rowan ücret sistemi¹³³: Halsey ücret sisteminin sakıncalarını ortadan kaldırmak için geliştirilmiş tasarruf edilen zamana prim veren zaman esaslı akort ücret sistemi.

rölatif: Göreli.

rüşvet⁵⁷: Bir memura haklı veya haksız iş gördürmek için verilen para ve hediye.

S

sabit girdi³²⁸: Üretim için gerekli olan ancak kullanılan miktarı üretim miktarına bağlı olarak değişmeyen girdi.

sabit kur sistemi³⁰⁷: Ulusal bir paranın yabancı bir para veya paralardan oluşan bir sepet değerine sabitlendiği ve bu değer in sürmesinin para otoritesi tarafından bazen açık bazen de zımni olarak garanti edildiği sistem.

sabit maliyetler³²⁸: Kısa dönemde firmanın ürettiği mal miktarından bağımsız olan ve sabit girdiler dolayısıyla katlanılan maliyetler.

sabit sermaye³²⁸: Bir firmanın sahip olduğu sermaye mallarına bağladığı para.

sabit yatırım: Makine, teçhizat ve donanım için yapılan yatırımlar.

S

safi milli hasıla¹³¹: Gayri safi yurtiçi hasıladan aşınma ve eskime payının indirilmesiyle elde kalan miktar.

sağlayıcı¹⁹⁴: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında tüketiciye hizmet sunan gerçek veya tüzel kişiler.

sağlık kuralları bakımından günde ancak yedibuçuk saat veya daha az çalışması gereken işler hakkında yönetmelik⁷⁹: Günde yedibuçuk saat veya daha az çalışılacak işleri belirleyen ve bu işlerde çalışan işçilerin sağlık kuralları bakımından çalışabilecekleri azami çalışma sürelerini belirleyen yönetmelik.

sağlık kurulu¹²⁴: Yataklı tedavi kurumlarında, tek tabibin yetkisi dışında kalan hususlarda kişilerin sağlık durumları hakkında karar vermeye yetkili kurul.

sağlık ocağı⁴⁵: Belirli bir nüfusun yaşadığı coğrafi bölgedeki (köy, ilçe, il) sağlık hizmetlerinin, halk sağlığı bilim ve sanatının ışığı altında yürütüldüğü tıbbi ve sosyal kurum.

sağlık ve güvenlik işçi temsilcisi³⁹: İşyerinde sağlık ve güvenlik konularında işçileri temsil etmeye yetkili kişi.

sakat: Özürlü.

saklı haklar¹: İş sözleşmelerine veya toplu iş sözleşmelerine, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatiller, ücretli izinler, yüzde usulü çalışma ile ilgili olarak 4857 sayılı İş Kanunu'nda yapılan düzenlemelere aykırı hüküm konulmaması.

salapurya¹⁷⁹: Ticaret eşyası taşımakta kullanılan, on onbeş tonluk, üçgen biçiminde yelkeni olan ticaret gemisi.

salt²:

1. Yalnız, tek, sırf, sade.
2. İçinde yabancı bir unsur bulunmayan, mutlak.

salt çoğunluk: Oylamada, yarıdan bir fazla oyla sağlanan çoğunluk.

saman adam³²⁰: Bir sermaye şirketinin görüntüde ortağı olan, sahip olduğu hissesi çok küçük ve çoğu kez bu hissesi de şirketin sahibine devredilmiş kişiler.

sanal kaytarma³⁴⁴: Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gerek günlük yaşamda gerekse de çalışma yaşamında yoğun bir biçimde kullanımı sonucu çalışanların işten kaytarmak amacıyla

zamanını boşa gecirmek veya kendi amaçları doğrultusunda internet, facebook ve kişisel elektronik posta kullanımlarıyla ortaya çıkan boşta geçen zamanlar.

sanal organizasyonlar²⁹⁵: Klasik anlamda maddi faktörler ile insanın fiziksel olarak bir araya getirilerek belli işlerin insanlar tarafından yapıldığı ve büyük ölçüde yüz yüze iletişim ile koordinasyonun sağlandığı işletmeler yerine; çok farklı mekanlarda çalışan fakat kesintisiz birbiri ile görüşebilen pek çok işin bilgisayar yönetim ve denetimindeki makine ve araçlar tarafından yapıldığı, çalışanların bilgi ve yeteneklerini bir araya getirdikleri takımlar içinde çalışmalarına imkan veren organizasyonlar.

sanat sınıfı personel¹⁶¹: Mühendislik işçisi.

sanatkar³¹⁹: Bir sanat eserinin meydana gelmesine önemli katkıda bulunan, duygu, zevk, düşünce ve tecrübeyi uyumlu bir şekilde bütünleştirebilen yaratıcı kişi.

sanayi: Endüstri.

sanayi devrimi: 1768'de James Watt'ın buhar gücünü tekstilde kullanması ile başlayan, ondokuzuncu yüzyılın başlarında buhar gücüyle çalışan diğer makinelerin bulunması ile emeğin

yerini makinelerin almaya başladığı tarım toplumunun niteliklerini değiştiren gelişmeler.

sanayi malları³²⁸: İşletmeler tarafından üretimde girdi olarak kullanılmak ve/veya hanehalkları tarafından sonul mal olarak tüketilmek üzere sanayi kesiminde üretilen mallar.

sanayi sosyolojisi: Sanayi işçilerini ve sanayi işletmelerindeki çalışma ortamını, işçi işveren ilişkilerini inceleyen sosyoloji dalı.

sanayi strateji belgesi: Özel sektörün rekabet gücünün yükseltilmesi amacıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan 2011-2014 yıllarını kapsayan belge.

sanayi stratejisi³²⁸: Bir ülkede sanayileşmeyi veya var olan sanayi kesiminin büyümesini etkilemeye yönelik uygulanan her türlü politika.

sanayi toplumu: Tarım toplumunun sanayi devrimi sonucu değişip, ondokuzuncu yüzyılın sonlarında sanayi üretimini benimseyerek kazandığı toplumsal yapı.

sanayi, ticaret, tarım ve orman işlerinden sayılan işlere ilişkin yönetmelik⁷¹: İş Kanunu'nun uygulanması bakımından, hangi işlerin sanayi,

ticaret, tarım ve orman işlerinden sayılacağını belirleyen yönetmelik.

sanayiden sayılan işler⁷¹:

- ▣ Hammadde, yarı mamul ve mamul ürünlerin işlenmesi, temizlenmesi, şeklinin değiştirilmesi, süslenmesi, satış için hazırlanması işleri,
- ▣ Yardımcı ve tamamlayıcı işler dahil her türlü madenleri ve endüstriyel hammaddeleri arama ve topraktan çıkarma işleri,
- ▣ Madencilikten bağımsız maden ve cüruf ayıklama ve temizleme işleri,
- ▣ Mermer gibi kesilip parlatılabilen taş ocaklarında yapılan işler,
- ▣ Taş çıkarma, kırma, kesme işleri dahil taş, kil, kum ve kireç ocaklarında yapılan işler,
- ▣ Kaya tuzu üretimi ile deniz ve göllerden tuz üretimi işleri,
- ▣ Petrol ve doğalgaz arama işleri,
- ▣ Petrol ve doğalgaz kuyularının açılması işleri,
- ▣ Petrol ve doğalgaz kuyularının ve tabakalarının veya bütümlü kumların işletilmesi işleri,
- ▣ Petrol ve doğalgazın boru hatları ve karayolu ile taşınması işleri,

- ▣ Petrol ürünlerinin sıvılaştırılmış petrol gazı (SPG) dahil depolaması, taşınması, dolum ve dağıtımı (akaryakıt ve SPG istasyonları dahil) işleri,
- ▣ Her türlü canlı hayvanın kesilmesi, et ve et ürünlerinin üretilmesi işleri,
- ▣ Süt ve süt ürünlerinin üretilmesi işleri,
- ▣ Meyve ve sebze işlenmesi, konserveçiliği, kurutmacılığı, sirke, turşu, salça, reçel, marmelat, meyve ve sebze suları imali işleri,
- ▣ Konserve, füme, salamura, marina gibi balık ve diğer su ürünlerinin temizlenmesi, paketlenmesi, dondurulması ve işlenmesi işleri,
- ▣ Gıda maddelerinin temizlenmesi, ayıklanması ve öğütülmesi işleri,
- ▣ Yem sanayi işleri,
- ▣ Fırıncılık, pastacılık, bisküvi ve diğer hamur işleri,
- ▣ Makarna, şehriye ve benzeri yiyecek maddeleri imali işleri,
- ▣ Yemek fabrikalarındaki üretim işleri,
- ▣ Şeker sanayi işleri,
- ▣ Kakao ve çikolata imali işleri,
- ▣ Nişasta, dekstrin ve glikoz imali işleri,

- ▣ Şekerlemeler ve diğer şekerli maddeler ile sakız imali işleri,
- ▣ Çay sanayi işleri,
- ▣ Çeşitli kuru yemişlerin hazırlanması işleri,
- ▣ Buz fabrikalarındaki işler,
- ▣ Soğuk hava tesislerindeki işler,
- ▣ Bitkisel yağların tasfiyesi ve çeşitli işlemlere tabi tutulması işleri,
- ▣ Başka yerde tasnif edilmemiş gıda maddelerinin imali ve çeşitli işlemlere tabi tutulması işleri,
- ▣ Alkollü içkiler imali işleri,
- ▣ Su, maden suyu ve soda dahil alkolsüz içki imali işleri,
- ▣ Tütün ve tütün ürünleri sanayinde yapılan işler,
- ▣ Çırçır fabrikaları işleri,
- ▣ Her çeşit iplik imali, dokuma sanayi, iplik büküm ve sarım işleri,
- ▣ Apre, boya, yazma ve basmacılık işleri,
- ▣ Halı ve kilim sanayi işleri,
- ▣ Örme sanayi işleri,
- ▣ İp, halat, sicim ve benzerleri sanayi işleri,
- ▣ Her çeşit ayakkabı imalatı işleri,
- ▣ Giyecek ve tuhafiyeye eşyası imalatı işleri,

- ▣ Mensucattan hazır eşya imalatı işleri,
- ▣ Ağacın mekanik işlenmesi işleri,
- ▣ Ağaç, saz ve mantardan eşya imalatı işleri,
- ▣ Her çeşit malzeme ile yapılan mobilya sanayi işleri,
- ▣ Döşemecilik işleri,
- ▣ Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı işleri,
- ▣ Kağıt hamurundan kağıt ve mukavvadan eşya imali işleri,
- ▣ Basımevlerinde yapılan işler,
- ▣ Matbaacılık, yayıncılık ve bunlarla ilgili sanayi işleri,
- ▣ Ciltçilik, klişecilik ve diğer baskı işleri,
- ▣ Deri işleme sanayi işleri,
- ▣ Kürk işleme ve boyama sanayi işleri,
- ▣ Kauçuk sanayi işleri,
- ▣ Sanayide kullanılan esas kimya maddeleri ve suni gübreler imali işleri,
- ▣ Tenvir fişekleri, çocuk tabanca mantarı imalatı işleri,
- ▣ Müühimmat ve patlayıcı maddeler imalatı ve depolama işleri,
- ▣ Tuzlar, asitler, bazlar ve alkoller gibi kimyasal maddelerin imali işleri,

- ▣ Suni ipek ve diğer sentetik elyaf ile plastik maddelerin imali işleri,
- ▣ Sınai bitkisel ve hayvansal yağların üretimi işleri,
- ▣ Boya, vernik, cila, çözücü ve yapıştırıcı imali işleri,
- ▣ Başka yerde tasnif edilmemiş kimyasal maddelerin imalatı işleri,
- ▣ Petrol ve kömürden elde edilen muhtelif ürünlerin imali işleri,
- ▣ Pişmiş topraktan inşaat malzemesi imalatı işleri,
- ▣ Cam sanayi işleri,
- ▣ Porselen, fayans ve seramik sanayi işleri,
- ▣ Çimento ve hazır beton sanayi işleri,
- ▣ Çimento ve betondan eşya ve inşaat malzemesi imalatı işleri,
- ▣ Alçı taşı ocaklarından ayrı olarak işletilen alçı tozu ve alçıdan eşya imali işleri,
- ▣ Taş ocaklarından ayrı olarak işletilen kireç ocakları ve kireç imali işleri,
- ▣ Taş ve grafitten eşya imali işleri,
- ▣ Asbest üretimi ve asbestli malzeme imali işleri,
- ▣ Zımpara taşı ve kağıdı imali işleri,

- ▣ Demir, çelik ve diğer metallerin imalat sanayi işleri,
- ▣ Metal dışı maddelerin imalatı işleri,
- ▣ Metalden mamul eşya sanayi işleri,
- ▣ Metaller dışındaki maddelerden diğer imalat işleri,
- ▣ Makine imalatı ve tamiratı işleri,
- ▣ Deniz nakil vasıtalarının inşası, tamiratı, sökümü ve batıkların çıkarılması işleri,
- ▣ Demiryolu nakil vasıtaları ve malzemesi imali ve tamiratı işleri,
- ▣ Motorlu araçlar imalatı ve tamiratı işleri,
- ▣ Motosiklet ve bisiklet imalatı işleri,
- ▣ Hava taşıtları imal ve tamiratı işleri ile havaalanlarındaki bakım, onarım, ikmal ve benzeri teknik destek hizmetleri,
- ▣ Taşımacılıkta kullanılan diğer araç ve malzemelerin imalatı işleri,
- ▣ Mesleki, fenni ve hassas aletlerin imali ve tamiratı işleri,
- ▣ Fotoğraf makineleri, optik alet ve malzemesi imalatı işleri,
- ▣ Saat imalatı işleri,
- ▣ Mücevherat ve kuyumculuk imalat işleri,
- ▣ Müzik aletleri imalatı işleri,

- ▣ Başka yerde tasnif edilmemiş imalata yönelik diğer işler,
- ▣ Yer üstü ve yer altında, su üstü ve su altında yapılan bina, set, baraj, yol, demiryolu, havai hat, tünel, metro, köprü, çelik yapı ve montajı, iskele, liman, dalgakıran, kanalizasyon, lağım, kuyu, kanal, duvar ve benzeri inşaat, onarım, düzeltme, değiştirme, söküm ve yıkım işleri ve bunlara yardımcı her türlü endüstriyel yapım işleri, her türlü prefabrik yapı elemanlarının üretimi ve işleri, sondaj, toprak kazı, yarma ve doldurma işleri, elektrik, sıhhi tesisat ve kalorifer-gaz tesisatı kurma işleri, dülgerlik, marangozluk, sıva, badana ve boya işleri, bu işlerde kullanılan sabit ve hareketli makine ve tesislerin kullanılması gibi işler,
- ▣ Bataklık kurutma, göl ve akarsu ıslah işleri,
- ▣ Telefon, telgraf, telsiz, radyo ve televizyon kurma işleri,
- ▣ Tarım ve orman işyeri ve işletmelerindeki yapı işleri,
- ▣ Elektrik ve her çeşit muharrik kuvvetleri elde etme, değiştirme, taşıma, kurma ve dağıtma işleri,
- ▣ Havagazı üretimi, havagazı ve doğalgazın dağıtım işleri,

- Isıtma ve enerji maksadıyla buhar üretim ve dağıtım işleri,
- Suların toplanma, tasfiye, tevzii, arıtım ve su şebekelerinin işletilmesi ve aynı işletme tarafından yapılan bakım ve tamir işleri,
- Çöp ve kanalizasyon hizmetleri işleri,
- Hammedde, yarı ve tam mamul ürünlerin istasyon, antrepo, iskele, liman, havaalanı, hipermarketler, serbest bölgeler ve özel gümrükleme sahaları ve benzeri yerlerde her türlü yükleme, boşaltma ve depolanması işleri,
- Bitki koruma ürünü veya teknik madde üretim tesislerinde yapılan işler,
- Radyoaktif maddelerle yapılan işler ile elektromanyetik ortamda yapılan işler.

sanayisizleşme³²⁸:

1. Bir ekonomide sanayinin payı düşerken hizmetler kesiminin payının artmasına bağlı olarak ortaya çıkan iktisadi durum.
2. Bir ülkenin sanayi kesiminin uluslararası rekabet yüzünden küçülmesi.

sandal¹⁷⁹: İnsan taşıyacak şekilde yapılmış, kürekle yürütülen deniz teknesi.

sandık²:

1. Banka.
2. Çalışanların, evlenme, doğum, hastalık, ihtiyarlık, emeklilik, ölüm gibi hallerde yardım almak amacıyla oluşturdukları, aidat ödeyerek yaşattıkları; bazen işverenlerinde katkıda bulundukları yardımlaşma organizasyonları.

sandık kurulu⁵¹: Seçimlerin kanunun ve sendika veya konfederasyon tüzüğünün öngördüğü esaslara göre yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli bir başkan ve iki üyeden oluşan kurul.

Sandık kurulu başkanı en az on yıllık hizmeti bulunan devlet memurları, diğer üyeler ise aday olmayan üye veya delegeler arasından seçilir.

sarı köpek sözleşmesi: İşçinin, sendikaya üye olmayacağı koşulunun yazılı olduğu iş sözleşmesi.

sarı sendika³²⁸: İşverenlerin lehine hareket eden ve işçilerin çıkarlarını gözetmeyen sendikaları nitelemek için kullanılan deyim.

sarı sendikacılık¹²⁵: İşçilerin hak ve çıkarlarını sermayeyle uzlaşarak işverene satma üzerine kurulu, işveren güdümlü sendikacılık anlayışı.

sarı sözleşme³²⁸: İşe yeni alınan işçilere gelecekte sendika üyesi olmalarını engellemek amacıyla imzalatılan sözleşme.

sarraf²²³: Altın, madeni ve kağıt paraları birbirleriyle değiştirmeyi, bozmayı, tahvil alış verişini yapmayı meslek edinmiş kimse.

sataşma²: Rahatsız etme, musallat olma; saldırma, itham.

satıcı¹⁹⁴: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında tüketiciye mal sunan gerçek veya tüzel kişiler.

satın alma gücü³²⁸: Bir malın değerinin dünyanın her yerinde aynı para birimi cinsinden ölçülmesi halinde tek bir fiyatının olması düşüncesi.

satın alma gücü paritesi²³⁸: Bir malın değerinin dünyanın her yerinde aynı para birimi cinsinden ölçülmesi halinde tek bir fiyatının olması düşüncesi.

satıştan kaçınma¹⁹⁴: Üzerinde "numunedir" veya "satılık değildir" ibaresi bulunmayan, ticari kuruluşun vitrininde, rafında veya açıkça görülebilir herhangi bir yerinde teşhir edilen bir malı satıcının satmak istememesi.

savaş ekonomisi³²⁸: Savaş döneminde veya savaş çıkma olasılığının bulunduğu durumda iktisadi kaynakların, savaşın gerektirdiği malların üretimine yönlendirildiği, üretim, bölüşüm ve tüketim kararlarının devletin denetiminde olduğu iktisadi durum.

savsaklamak²²³: Sebepsiz yere geciktirmek, yapacakmış gibi görünüp oyalamak.

savunu²²⁰: Yasaları veya politikaları değiştirmek için, karar alıcıları etkileyerek kamu politikasını etkileme girişi.

say kanunu: Sürüm yerleri teorisi.

sayıştay²¹⁷: Merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlamakla görevli yüksek mahkeme.

sayman³²⁸: Kamu kuruluşlarında hesap işleriyle uğraşan uzman kişi.

seçimlerin iptali⁵¹: Mahkemenin seçimlerde uyulacak esaslara aykırı olarak seçim yapılması

veya seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya kanuna aykırı uygulama nedeniyle seçimleri iptali.

Mahkeme seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde iki günden az ve yedi günden fazla bir süre içinde olmamak üzere seçimlerin yenileneceği tarihi tespit ederek ilgili sendika, sendika şubesi veya konfederasyona bildirir. Belirlenen günde yalnız seçim yapılır ve seçim işlemleri Sendikalar Kanunu'nun öngördüğü diğer hükümlere uygun olarak yürütülür.

seçimlerin serbestliği ilkesi⁵³: Oy verecek kişinin her türlü baskı ve etkiden uzak olarak özgürce oy vermesi.

sefer: Yolculuk.

seferberlik¹²²: Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı; hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandığı hal.

segment: Kesim.

seks endüstrisi: Seks üzerine kurulmuş işyerleri ve çalışanlarından oluşan endüstri.

seks işçisi: Seks endüstrisi içerisinde legal-illegal çalışan striptizci, porno oyuncusu, cinsel hizmet sunan vb. kişi.

sekülerizm: Dünyevilik, laiklik.

self servis ekonomisi²⁶⁹: Aile harcamalarının büyük ve gittikçe artan bir kısmının, hizmet ekonomisinde olduğu gibi hizmetler satın almak için değil, tüketicilerin kendileri için hizmetler üretebilmelerine olanak tanıyan dayanıklı mallara (aletler makineler gibi) yatırıldığı bir ekonomi.

sembiyoz: Birbirinden farklı şeylerin bir araya gelerek homojen bir karışımı oluşturması.

seminer¹⁷⁹: Bir konu üzerinde bilgi alış verişinde bulunmak ya da tartışma yapmak amacıyla düzenlenen toplantı.

sempozyum: Belli bir konuyu aydınlatmak amacıyla, bilim adamı ve araştırmacıların bir araya geldikleri ve konuşmacıların konunun belirli bölümlerini sundukları, tartışmalı toplantı.

sendika⁴⁸:

1⁴⁸. Bir insan grubunun çıkarlarını korumak, savunmak için oluşturdukları kuruluş.

2⁵¹. İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için meydana getirdikleri tüzel kişiliğe sahip kuruluş.

sendika çokluğu ilkesi: Aynı işyerinde veya işkolunda aynı zamanda birden çok sendika veya üst kuruluşunun olması. Sendika özgürlüğü.

sendika dayanışma aidatı: Sendikaya üye olma özgürlüğünü kullanan işçilerin, toplu iş sözleşmesinden yararlanmak için taraf sendika ödemeye zorunlu olduğu aidat.

sendika denetleme kurulları ve denetçiler⁵¹:

- a) Yönetim kurulu faaliyetlerinin genel kurul kararlarına uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetlemek,
- b) Sendika veya konfederasyonun tüzüğüne uygun olarak idari ve mali denetlemede bulunmak,
- c) Yönetim kurulundan genel kurulun olağanüstü toplantıya çağrılmasını istemek,
- ç) Sendika veya konfederasyonun tüzüğünde gösterilen diğer denetleme görevlerini yapmak,

d) Denetleme raporunun hazırlayarak genel kurula sunmak

ile görevli olarak genel kurul tarafından seçilen üç üyeden oluşan zorunlu sendika organı.

Sendika şubelerinde bir denetçi ile yetinilebilir.

sendika disiplin kurulu⁵¹: Sendika ve konfederasyonun tüzüğüne, amaç ve ilkelerine aykırı hareket ettiği ileri sürülen üyeleri hakkında soruşturma yapan, üyelikten çıkarma dışında tüzükte gösterilen disiplin cezalarını veren ve sonucu genel kurula ve diğer ilgililere bildiren, genel kurulca seçilen organ.

sendika enflasyonu¹²⁶: 1980 öncesinde sendikalı işçi sayısına oranla sendika sayısının çok fazla oluşunu anlatan deyiş.

sendika genel kurullarının görevleri⁵¹: Sendikaların en yetkili organı olan genel kurul, kanunda sayılan ve tüzüklerinde yazılı hususları karara bağlar.

sendika içi demokrasi¹²⁵: Sendikaların yönetimlerinin, yapı ve işleyişlerinin ve üyelerini temsil işlevlerinin demokratik kurallara uygun olması.

sendika işyeri temsilcisi¹⁹²: Bir işyerinde en çok üyeyi kaydetmiş sendika dışındaki her bir sendika tarafından o işyerinden seçilen görevli.

sendika kayyımı⁵¹: Faaliyeti durdurulan sendika veya konfederasyonun mallarının idaresi ve menfaatlerinin korunması ve durdurma süresi sonunda yeniden faaliyete geçebilmesi için genel kurul yapılması için Medeni Kanun hükümleri gereğince tayin edilen bir veya üç kişi.

sendika kurma hakkı⁶²: Çalışanların ve işverenlerin, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurmaları, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme hakları.

Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

sendika kuruluşunda usul⁵¹: Sendikaların, herhangi bir merciden izin alınmaksızın, yedi kurucu üyenin istenilen belgeleri hazırlayarak

sendika merkezinin bulunacağı ilin valiliğine makbuz karşılığında vermeleri.

sendika seçme özgürlüğü¹²⁵: Bireyin, sendikalara üye olma özgürlüğünün bir parçasını oluşturan ve bireyin bu sendikalardan dilediğini seçebilme özgürlüğü.

sendika şubesi⁵¹: Sendikaların tüzüklerinde belirtmek koşuluyla ve genel kurul kararı ile kurdukları, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birim.

sendika tüzüğü⁵¹: Sendikanın kuruluşu, işleyişi ve sona ermesi ile ilgili hususların düzenlendiği Anayasada belirlenen esaslara aykırı olmayan, sendikanın hukuku olan belge.

sendika üyeliğinin askıda kalması⁵¹: İşçinin, sendika üyeliğinden çıkarılma kararına karşı iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkemeye açtığı dava kesinleşinceye kadar geçen süre.

sendika üyeliğinin devam ettiği haller⁵¹: Sendika zorunlu organlarında görev almak; mevzuat gereğince bir işletme veya kurumun yönetim kurullarında veya benzeri kurullarında işveren, işveren vekili ve işçi temsilcisi sıfatıyla görev almak; geçici olarak işsiz kalmak.

sendika üyeliğinin kazanılması⁵¹: Sendika üyelik fişinin doldurularak, sendikaya verilmesi ve sendika yönetim kurulunun kabulü ile kazanılan statü.

Üyelik başvurusu, sendika tarafından en çok otuz gün içinde reddedilmediği takdirde üyelik istemi kabul edilmiş sayılır. Haklı bir sebep gösterilmeden üyeliğe kabul edilmeyen işçinin, bu kararın kendisine tebliğinden itibaren otuz gün içinde iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkemede dava açmak hakkı vardır.

sendika üyeliğinin sona ermesi⁵¹: İşçinin çekilme bildirimini sendikaya göndermesi.

sendika üyeliğinin şartları⁵¹: Sendikalar Kanunu'nca işçi sayılmak ve kanunun onayladığı yaşını doldurmuş olmak.

Sendikalar Kanunu'nun işveren saydığı kişiler de işveren sendikalarına üye olabilirler.

sendika üyelik aidatı: Sendika üyeliğinin yükümlülüğü olarak üyelerin sendikaya aylık olarak ödediği, miktarı sendika tüzüklerinde belirtilen aidat.

sendika ve konfederasyonlara yasak faaliyetler⁵¹: Sendika ve konfederasyonların kanunda

yasaklanmış faaliyetler dışında, tüzüklerinde yazılı veya tüzüklerine uygun olmak koşuluyla genel kurullarında alınacak kararlar uyarınca yaptıkları işler.

sendika ve konfederasyonların denetimi⁵¹: Sendika ve konfederasyonlarda denetleme kurulları veya denetçiler tarafından yapılacak idari ve mali denetimde yönetim ve işleyişin, gelir ve giderlerin, bunlarla ilgili işlemlerin kanun, tüzük ve genel kurul kararlarına uygun olup olmadığının incelenmesi.

sendika ve konfederasyonların faaliyetlerinden yararlanma⁵¹: İşçi ve işveren sendika veya konfederasyonlarının kendi faaliyetleri ile üyelerine sağladıkları hak ve menfaatlerin üyesi olmayanlara uygulanmasının, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydı ile söz konusu sendika veya konfederasyonun yazılı muvafakatına bağlı olması.

sendika ve konfederasyonların gelirleri⁵¹:

- Üyelerinden alacakları üyelik aidatı ile Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nda belirtilen dayanışma aidatı,
- Sendikalar Kanunu'na göre yapabilecekleri faaliyetler ile eğlence, konser gibi faaliyetlerden sağlanacak gelirler,

- c) Bağışlar,
 ç) Mal varlığı gelirleri, mal varlığı değerlerinin devir, temlik ve satışlarından doğan kazançlar.

sendika ve konfederasyonların giderleri⁵¹: Sendika ve konfederasyonların Sendikalar Kanunu'nda ve tüzüklerinde gösterilen faaliyetler dışında harcama yapamamaları veya bağışta bulunamamaları.

sendika ve konfederasyonların hesap dönemi⁵¹: Sendika ve konfederasyonların hesaplarını kapatıp, bilançolarını düzenledikleri takvim yılı.

sendika yöneticisi: Sendika veya konfederasyonların yönetim kurulları başkan ve üyeleri.

sendika yönetim kurulu⁵¹: Genel kurul tarafından seçilen, tüzükte yazılı görevleri yerine getirmek ve sendikayı yönetmek ile görevli organ.

sendikal eğitim: Sendikaların ve üst kuruluşların, işçileri, üyeleri, sendika temsilcilerini ve şube yöneticilerini veya yöneticilerini eğitmek ve bilgilendirmek amacıyla düzenledikleri eğitim programları.

sendikal hakların kullanılmasının engellenmesinin müeyyidesi⁵⁶: Bir kimseye karşı bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya, sendikanın faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya, sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlamak amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişiye Türk Ceza Kanunu uyarınca verilen ceza.

sendikal yoğunluk¹⁵²: Sendikalara üye olanların toplamının istihdam edilen sendikalılaştırılabilir ücretli sayısına oranı.

sendikaların zorunlu organları: Genel kurul, yönetim kurulu, denetleme kurulu, disiplin kurulu.

sendikalist: Sendikayı savunan kişi.

sendikanın ihtiyari organları: Sendikaların genel kurul, yönetim kurulu, denetleme kurulu ve disiplin kurulu (zorunlu organlar) dışında ihtiyaç duymaları halinde kurdukları organlar.

sendikanın kuruluş esası⁵¹: İşçi ve işveren sendikalarının, işkolu esasına göre bir işkolunda faaliyette bulunmak amacı ile işçiler-işverenler tarafından kurulması.

sendikasıız endüstri ilişkileri⁴⁸: Yeni liberal politikaların küreselleştirdiği dünyamızda sanayi toplumunun niteliklerinin değiştiği, sanayi ötesi bir topluma geçildiği, bu toplumda da sanayiın ürünü olan sendikaların yerinin olmadığı düşüncesi.

sendikasyon³²⁸: Birden fazla bankanın büyük miktarda kredi vermek veya tahvil çıkarmak amacıyla bir araya gelerek oluşturdukları grup.

senjoraj: Paranın metal değeri ile satınalma değeri arasındaki fark.

sentaks: Cümle bilgisi, söz dizimi.

senyoraj:

1. Vergi tahsil etme, para basma yetkisi.
2. Devletin para basımı sonucu elde ettiği gelir.

serbest meslek: Bilimsel ve mesleki bilgiye dayanmadan ve bir işverene bağlı olmadan, koşullara göre yapılan ve bireysel kazanç sağlayan iş.

serbest muhasebeci³⁴⁵: 3568 sayılı Kanuna göre meslek icrasına hak kazanmış; ticari faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilere ait işletmelerin muhasebe ilkelerine uyarak defterlerini tutan, bilanço, kâr-zarar tablosu ve beyannameler ile diğer belgeleri düzenleyen kişi.

serbest muhasebeci mali müşavir³⁴⁵: İşletmelerin ekonomik, mali ve hukuki durumları ile vergiye ilişkin işlemlerini muhasebe ilkelerine, gerçeklere ve yasalara uygunluk açısından inceleyerek görüşünü ilgililere bildiren ve bu işleri bir işyerine bağlı olmadan yapan kişi.

serbest oy: Seçimlerin serbestliği ilkesi.

serbest piyasa kapitalizmi düşüncesi: Özel girişimin öne çıkarılması ve hiç bir müdahale ile karşılaşmadan yapılacak ticaretin küresel maksimum refahı sağlayacağını, devletin yargı, ordu ve kamu erkini kullanan devlet memurları ile sınırlı kalmasını ve üretimden elini çekmesini savunan görüş.

serbest ticaret: Devletlerin müdahalesi olmadan ekonomiler arasında sadece ekonomik kurallara bağlı olarak yapılan alışverişler.

serbest ticaret bölgesi³²⁸:

1. Üye ülkelerin, aralarındaki ticarete gümrük tarifelerine ve miktar kısıtlamalarını kaldırdıkları ancak birlik dışında kalan ülkelere karşı her birinin kendi özel tarifesini uyguladığı iktisadi bütünleşme türlerinden biri.

2. Yalnızca ticari etkinliklere ayrıcalık tanındığı serbest bölge.

serbest zaman¹: Fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma yapan işçinin, isterse bu çalışmalarını karşılığı alacağı ücretten vazgeçerek fazla çalışmalarda bir saat yerine, bir saat otuz dakika; fazla sürelerle çalışmalarda, bir saat onbeş dakika olarak çalışma süreleri içinde ve ücretinden bir kesinti olmadan kullanabileceği zaman.

serbestleştirme⁵⁸: Kuralsızlaştırma. Serbest piyasa ekonomisine geçiş çerçevesinde ekonomik faaliyetleri kamunun koyduğu kuralların sınırlayıcı etkisinden kurtarmak amacıyla yasal düzenlemelerin azaltılması veya ortadan kaldırılması.

serf: Ortaçağda toprak üzerinde çalışan ve üzerinde çalıştığı toprakla birlikte alınıp, satılan kişi.

sermaye¹²¹:

1. Belli bir bedel karşılığı üretim sürecinde üretim faktörlerinden biri olarak yer alan birden çok dönemde kullanılan, emeğin verimliliğini artıran ve kendisi de üretilmiş olan her türlü araç gereç.
2. Gelir yaratma yeteneğine sahip ulusal veya uluslararası düzeyde her türlü mali veya fiziksel varlık.

sermaye birikimi³²⁸: Bir ekonomide zaman içerisinde sermaye stokunda meydana gelen artış.

sermaye borsası: Menkul kıymetlerin ticaretinin yapıldığı kurumsal piyasa.

sermaye hareketleri³²⁸: Daha yüksek getiri oranı sağlamak amacıyla sermayenin bir ülkeden diğer ülkeye hareketi.

sermaye kaybı³²⁸: Taşınır veya taşınmaz değerlerin satış fiyatı ve alış fiyatı arasındaki negatif fark.

sermaye piyasası³⁰⁰: Genellikle uzun vadeli fon ihtiyaçlarının karşılandığı ve Hazine tarafından kontrol edilen piyasa.

sermaye yoğun teknoloji³²⁸: Bir malın üretiminde veya bir kesimde kullanılan üretim tekniklerindeki sermaye/emek oranının diğer bir malın üretiminde veya diğer bir kesimde kullanılanlardan daha yüksek olduğu teknoloji.

sermayenin tabana yayılması: Halk kapitalizmi.

sıcak para³²⁸:

1. Dolaylı yabancı sermaye yatırımı biçiminde gelen ve kısa vadeli sermaye hareketlerine konu olan para.

2. Ara kazanç ticareti yapmak amacıyla çok hızlı ve ani olarak hareket eden, gittiği ülkedeki iktisadi ve siyasi gelişmelere duyarlı olan ve bu nedenle o ülkede istikrarsızlığa yol açabilen ve tam olarak izlenemeyen para.

sıfat²: Bir kimsenin görev, ödev, sosyal veya hukuki bakımdan yeri ve özelliği; unvan, vasıf, nitelik.

sıfır zam: İşçilik maliyetlerinin çok yükseldiği dönemlerde veya kriz dönemlerinde işverenlerin, ücret zammı yapmadan toplu iş sözleşmesini bağitleme tekliflerine Türk endüstri ilişkileri jargonunda verilen isim.

sıfır zammın maliyeti: Ücretlere zam yapılmadığı halde işçilik giderlerinin yükselmesi.

Sona eren toplu iş sözleşmesinde altı aylık dönemler için ücret zammı yapılmışsa, yeni toplu iş sözleşmesinin birinci yılında sona eren toplu iş sözleşmesinin ikinci altı ay zammı ile büyümüş ücret bir yıl boyunca ödeneceği için o yılın işçilik giderleri bir önceki yıldan büyük olur.

sığınmacı²²⁰: Mültecilerle aynı nedenlerden dolayı başka bir ülkede bulunan, ancak henüz resmi, sürekli bir izin almamış, başvuru ya da

dava aşamasında olan kişi, mülteci olana kadar süren geçici statü.

sıkı para politikası: Daraltıcı para politikası.

sıkıştırılmış iş haftası: Yoğunlaştırılmış iş haftası.

sınai mülkiyet hakkı¹¹⁷: Sanayi ve tarımdaki buluşların, yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların ilk uygulayıcıları adına; ticaret alanında üretilen ve satılan malların üzerindeki üreticisinin veya satıcısının ayırt edilmesini sağlayacak işaretlerin sahipleri adına kayıt edilmesini ve böylece ilk uygulayıcıların ürünü üretme ve satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan gayri maddi bir hak.

sınıf²: Ortak özellikleri olan insan topluluğu; iktisadi ve sosyal bakımdan benzerlikler taşıyan kimselerden oluşan topluluk; grup, bölük takımı, zümre.

sınıf altı³⁴⁹: Kent yoksulu, sürekli işsiz, kanun dışı uyuşturucu ve fuhuş işlerine karışanlar, şiddet suçluları, sosyal yardımlarla yaşayanlar için 1980'li yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde kullanılmaya başlanan deyim.

sınıf bilinci: Kişinin içinde yaşadığı toplumun hangi sınıfına ait olduğunu bilmesi ve ona uygun davranması.

sınıf ve kitle sendikacılığı¹²⁵: İşçilerin sınıf çıkarlarını ön plana çıkaran, ancak sendikaların çeşitli görüş, siyasal eğilim ve ideolojik yapıdaki tüm işçilerin kitle örgütü olduğunu savunan sendikacılık anlayışı.

sınırlı sorumluluk³¹⁴: Borçlunun, borcundan mal varlığının tümüyle değil de mal varlığının bir bölümü (örneğin sadece menkul mallarıyla) ile sorumlu olması hali.

sınırsız sorumluluk³¹⁴: Borçlunun bütün mal varlığını kapsayan, alacaklıya da; borçlunun, mesleğini ve hayatını devam ettirmesi için zorunlu sayılan eşyanın dışında kalan bütün mal ve alacaklarını haciz hakkı tanıyan sorumluluk.

sıvılaştırılmış gaz tankeri¹⁸²: Gaz taşıyıcı Kod'u altında sıralanmış sıvılaştırılmış gazları dökme olarak taşımak inşa edilmiş ya da dönüştürülmüş ve bu amaçla kullanılan ticaret gemisi.

siber demokrasi²⁵³: Doğrudan demokrasinin bilgisayar, internet gibi araçlar kullanılarak gerçekleştirilebileceğine inanan demokrasi.

sigara ve sağlık ulusal komitesi¹⁰⁸: Dünya Sağlık Örgütü'nün "Sigarasız Bir Dünya İçin Elele" sloganı paralelinde 1995 yılında kurulmuş, işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan gönüllü birliktelik.

sigorta prim oranları⁸: Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları için yüzde onbir, genel sağlık sigortası için yüzde yedibuçuk, kısa vadeli sigorta kolları için yüzde bir ilâ altıbuçuk olan primler.

sigorta²⁶⁸: Kanun ve mukavele ile saptanan belirli bir riskin ya da aynı derecede tehdidi altında bulunan çok sayıdaki benzer olayların para birimi ile ölçülmesi ve istatistiki olarak kavranması mümkün hasarlarını birlikte karşılamak üzere bir araya getirilmesiyle meydana gelen bir organizasyon.

sigortalı: İş sözleşmesine dayanarak bir veya birkaç işverenin işlerinde çalışan kişi.

sigortalı işsiz²⁷: İşsizlik Sigortası Kanunu kapsamına giren bir işyerinde bir iş sözleşmesine dayalı ve sigortalı olarak çalışırken işini kaybeden ve Türkiye İş Kurumu'na başvurarak çalışmaya hazır olduğunu bildiren kişi.

sigortalı sayılanlar⁴²:

- a) İş sözleşmesi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar,
- b) Köy ve mahalle muhtarları ile iş sözleşmesine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan ise;
 - ba) Ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar,
 - bb) Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkar siciline kayıtlı olanlar,
 - bc) Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları,
 - bç) Tarımsal faaliyette bulunanlar.
- c) Kamu idarelerinde;
 - ca) (a) bendine tabi olmayanlardan, kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar,
 - cb) (a) ve (b) bentlerine tabi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına giren-

ler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 86'ncı maddesi uyarınca açıktan vekil atananlar

sigortalı sayılırlar.

(a) bendi gereği sigortalı sayılara ilişkin hükümler;

- i) İşçi sendikaları ve konfederasyonları ile sendika şubelerinin başkanlıkları ve yönetim kurullarına seçilenler.
- ii) Bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar.
- iii) Mütakabiliyet esasına dayalı olarak uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülke uyruğunda olanlar hariç olmak üzere, yabancı uyruklu kişilerden hizmet akdi ile çalışanlar.
- iv) 2/7/1941 tarihli ve 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanuna göre çalıştırılanlar.
- v) 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanununda belirtilen umumi kadınlar.

- vi) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalıştırılanlar, kamu idarelerinde ders ücreti karşılığı görev verilenler ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (C) bendi kapsamında çalıştırılanlar.
- vii) Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen Toplum Yararına Çalışma Programlarından yararlananlar.

hakkında da uygulanır.

(vii) bendinde sayılarlar için Türkiye İş Kurumu prim ödeme yükümlüsü olmakla birlikte bu Kanun kapsamında işyeri ve işveren sayılmaz.

(b) bendi gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümler, 10/7/1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun'a tabi jokey ve antrenör hakkında da uygulanır.

(c) bendi gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümler;

- i) Kuruluş ve personel kanunları veya diğer kanunlar gereğince seçimle veya atama yoluyla kamu idarelerinde göreve gelenlerden; bu görevleri sebebiyle kendilerine ilgili kanunlarında devlet memurları gibi emeklilik hakkı tanınmış olanlardan hizmet akdi ile çalışmayanlar.

- ii) Başbakan, Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, belediye başkanları, il encümeninin seçimle gelen üyeleri.
 - iii) Birinci fıkranın (c) bendi kapsamında iken, bu kapsamdaki kişilerin kurduğu sendikalar ve konfederasyonları ile sendika şubelerinin başkanlıkları ve yönetim kurullarına seçilenlerden aylıksız izne ayrılanlar.
 - iv) Harp okulları ile fakülte ve yüksek okullarda, Türk Silahlı Kuvvetleri hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken askeri öğrenci olanlar ile astsubay meslek yüksek okulları ve astsubay naspedilmek üzere temel askerlik eğitimine tabi tutulan adaylar.
 - v) Polis Akademisi ile fakülte ve yüksek okullarda, Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okumaya devam eden öğrenciler
- hakkında da uygulanır.

(iv) ve (v) bentlerinde belirtilen okulları tamamlamadan ayrılanlar ile bu okulları tamamlamalarına rağmen görevlerine başlamadan ayrılanların, bu okullarda geçen eğitim süreleri sigortalılıklarından sayılmaz.

similasyon²⁹⁸: Gerçek sistemin modelinin tasarımı ve bu model ile sistemin işletilmesi amacıyla yönelik olarak, sistemin davranışını anlayabilmek veya değişik stratejileri değerlendirebilmek için deneyler yürütülmesi süreci.

sinellagmatik: Karşılıklı.

sistematik ayrımcılık²²⁰: Bazı gruplara karşı ayrımcılığın yaygın ve süregiden bir niteliğe sahip olması, toplumsal davranış ve örgütlenmeye derinden nüfuz etmesi ve nadiren itirazla karşılaşması durumu. Sistematik ayrımcılık, doğrudan ve dolaylı şekilde gerçekleşebilir. Sistematik ayrımcılık, kamu sektöründe ya da özel sektörde göreceli olarak bazı gruplar için dezavantaj diğer gruplar için ayrıcalık sağlayan yasal kurallar, politikalar, uygulamalar ya da baskın kültürel davranışlar olarak anlaşılabılır.

sivil işgücü¹³⁷: İstihdam edilenler ile işsizlerin toplamı.

sivil itaatsizlik⁵⁸: Toplumun büyük kesimlerini rahatsız eden hükümet uygulamalarına karşı tepki vermek veya belirli bir uygulamanın kaldırılmasını, değiştirilmesini sağlamak amacıyla şiddete başvurmada yasalara uymayı reddetme tavrı.

sivil toplum kuruluşları: Kamu (asker/sivil) dışında kalan alanda; kamu kurum ve kuruluşlarından bağımsız, kurucuları veya çalışanları genelde gönüllülük esası içinde bir araya gelen ve kendilerini bir araya getiren düşüncelerle politik, hukuki, sosyal, kültürel vb. amaçlarla çalışmalar yapan; ikna metotlarını kullanan, lobi çalışmaları ve eylemler yapan, gelirleri de gönüllülük esası içinde verilenlerden oluşan kamu dışında oluşmuş kuruluşlar.

Bu geniş tanım içinde vakıf, dernek, meslek örgütleri ve sendikalar yer almaktadır.

sivil toplum kuruluşu²²⁰: Hükümetten bağımsız, belli amaçlar için gönüllü olarak ve kâr amacı gütmeyen hizmet sunmak veya kamu politikalarını etkilemek üzere bir araya gelmiş insan veya kuruluş topluluğu.

siyah yakalı işçiler: Maden ve petrol işlerinde çalışan işçiler.

siyasi grev: İşçilerin başlattıkları grevler çalıştıkları işyerlerine zarar verse de isteklerinin işverenler tarafından yerine getirilmesi mümkün olmayan, işçilerin isteklerini devlete yaptırmayı amaçladıkları grev.

slogan: Bir insan grubunun veya örgütün amaçlarını, duygularını ifade edebildikleri deyişler.

soğuk savaş: İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ile Sovyetler Birliği arasında, Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar geçen zaman içinde her an sıcak savaşa dönüşmesi beklenen, dünya ülkelerini de taraflardan birinin yanında yer almaya zorlayan uluslararası askeri ve siyasi gerginlik dönemi.

sondajla maden çıkarılan işletmelerde sağlık ve güvenlik şartları yönetmeliği⁹³: Madenlerin sondaj kuyuları açılarak çıkarılması, arama amacıyla sondaj yapılması, çıkarılan madenlerin işlenmesi hariç, satışa hazırlanması işlerinde çalışan işçilerin sağlık ve güvenliğini korumak için uyulması gerekli asgari şartları belirleyen yönetmelik.

sonuç gözlemleri²²⁰: Uluslararası sözleşmelerle kurulan ve ilgili sözleşme gereğince denetim görevini yerine getiren Birleşmiş Milletler sözleşme organlarının, ilgili sözleşmeye taraf bir devlet tarafından sunulan ve o sözleşmede yer alan hak ve özgürlüklerle ilgili atılan adımları içeren raporu inceledikten sonra hazırladıkla-

rı, ilgili ülkedeki somut duruma ilişkin değerlendirmelerini içeren hukuki belge.

sorumluluk²²³: İş ve davranışlarından hesap verme durumunda bulunma, mesuliyet.

soruşturma²²⁰: Bir olayı açıklığa kavuşturmak amacıyla bir idari makamın veya savcılıkların yönettiği, ilgililerden ve tanıklardan bilgi toplama, konuyu inceleme işi, tahkikat, ceza davasını hazırlama süreci.

sosyal²: Toplumla ve toplumun çeşitli tabakalarıyla, toplulukla ilgili, içtimai.

sosyal çalışmacı: Sosyal hizmetler uzmanı;

Sosyal ve ekonomik yoksunluk içinde bulunan yaşlılar, kimsesiz çocuklar, yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan bireyler, gelişmede geri kalmış kırsal alanlarda gecekondualarda yaşayan bireyler ile grupların sorunlarını bilen ve yardımcı olan kişiler.

sosyal çözülme³¹⁹: Toplumda maddi ve manevi kültür unsurlarının anlamlı, fonksiyonel olarak sistemi işletecek şekilde birbirlerini tamamlayamaması; sosyal gruplar arasındaki sosyal mesafenin toplumun işleyen bütününe aksatması.

sosyal dayanışma³¹⁹: Bir topluluğun içten birbirine bağlı olarak devam etmesi.

sosyal değişme³¹⁹: Sosyal yapıda zamanla ortaya çıkan değişik yöndeki farklılaşmalar.

sosyal devlet: Hukuk devletinin ileri aşaması olan, bireylere insan onuruna yakışır bir yaşam düzeyi sağlamayı amaçlayan devlet.

sosyal diyalog⁴⁸: Hükümet ve sosyal tarafların (üçlü) veya yalnızca sosyal tarafların (ikili) temsilcileri arasında ekonomik ve toplumsal politikayla ilgili ortak çıkarları kapsayan görüşme, danışma, bilgi paylaşımı.

sosyal endişe³¹⁹: Toplum hayatında fertlerin, kişisel talep ve beklentilerinin üstüne çıkarak toplumun bütünü hakkında hissedilen endişeden pay almaları.

sosyal fayda³²⁸: Herhangi bir olay, etkinlik veya politika değişikliğinin bir bütün olarak topluma sağladığı yarar.

sosyal göstergeler³²⁸: Kentleşme oranı, nüfus artışı hızı, sosyal güvenlik sisteminin kapsadığı nüfus, reel işgücü maliyeti, reel ücretler, gelir dağılımı, bütçe içerisindeki eğitim, sağlık ve kültür hizmetlerinin payı, okullaşma oranı,

içme suyu hizmetleri gibi sosyal gönenç düzeyinin göstergesi kabul edilen ölçütler.

sosyal güvenlik²⁶⁸: Mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik riskten ötürü geliri veya kazancı sürekli ya da geçici olarak kesilmiş kimselerin geçinme ve yaşama ihtiyaçlarını karşılayan sistem.

sosyal güvenlik kurumları²⁴²:

- a) Sosyal Güvenlik Kurumu,
- b) Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

sosyal güvenlik kurumu genel kurulu¹¹¹:

- a) Sosyal güvenlik politikaları ve bunların uygulamaları hakkında görüş ve önerilerde bulunmak.
- b) Kurumun bütçe ve bilançolarını, faaliyet raporlarını, performans programlarını, orta ve uzun vadeli gelir-gider dengesini, sigorta kolları itibarıyla yapılan en son aktüeryal hesap sonuçlarını değerlendirerek görüş oluşturmak.
- c) Kurumun performans programlarında yer alan hedefleri ile sonuçlarını değerlendirecek bir sonraki dönemin performans hedeflerine ilişkin görüş oluşturmak.

ç) Yönetim Kurulu'nun seçimle gelen asıl ve yedek üyelerini beşinci fıkrada belirtilen usule göre seçmek

ile görevli, işçi, işveren, emekli ve kamu temsilcilerinden oluşan ve üç yılda bir toplanan sosyal güvenlik kurumu organı.

sosyal güvenlik kurumu yönetim kurulu¹¹¹:

- a) Kurum bütçesini, bilançosunu, gelir-gider tablolarını, Kurum bütçesindeki bölümler içinde aktarmaları, bu bölümler arasındaki ek ve olağanüstü ödenek tekliflerini karara bağlamak.
- b) Kurumun sigorta kolları itibarıyla hazırlanacak aktüeryal hesaplarına ilişkin raporları değerlendirmek finansman dengesinin üzer aylık ve yıllık gerçekleştirmelerini izlemek, alınması gereken tedbirleri kararlaştırmak, Genel Kurula sunulacak aktüeryal hesaplara ilişkin raporları gerektiğinde bağımsız kuruluşlara inceletmek.
- c) Genel müdürlükler ile Strateji Geliştirme Başkanlığı bünyesindeki daire başkanlıklarının, taşrada ise sosyal güvenlik merkezlerinin kurulmasına veya kapatılmasına karar vererek Bakan onayına sunmak.
- ç) Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikleri karara bağlamak.

d) Her türlü kiralama sözleşmesi hakkında karar vermek, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranı kadar her yıl artırılmak üzere bedeli beşyüz bin Türk Lirası'ndan fazla olan her türlü; kiraya verme, satış, alım, devir, takas, inşaat, taşınmazların ferağı, yapım ve diğer işlere ilişkin karar vermek, ihale komisyonu kararlarını onaylamak.

e) Kurum personeline ödenecek ek ödeme, ikramiye ve fazla mesai ücretine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

f) Kurum yararının bulunması halinde, yılı merkezi yönden bütçe kanununda gösterilen miktara kadar olan hak ve alacakların terkinine karar vermek, prim ve primlerden kaynaklanan alacaklar hariç olmak üzere, uyuşmazlıkların dava açılmadan veya icra takibi yapılmadan uzlaşma veya tahkim yoluyla çözümlenmesine, Kurum tarafından veya Kuruma karşı açılan dava veya icra takiplerinin uzlaşma veya tahkim yoluyla çözümlenmesine, sulhe, kabule, feragate ve kanun yollarına başvurulmamasına karar vermek.

g) Kurumun performans hedef, gösterge ve programı ile hizmet kalite standartlarını karara bağlamak.

- ğ) Her yıl için, prim borcu kamuoyuna açıklanacak işverenlerin belirlenmesine esas olmak üzere asgari borç tutarını belirlemek.
- h) Kurum alacaklarının tahsilat işlemleri ile diğer kanunlarla tahakkuk ve tahsilat yetkisi Kuruma verilen alacakların tahsilat işlemlerinin, kısmen veya tamamen kamu gelirlerinin toplanması ve takibinden sorumlu olan kamu idarelerinden hizmet almak suretiyle gerçekleştirilmesine karar vererek Bakan onayına sunmak.
- ı) Kurumun dava ve icra takipleri için vekalet akdi yoluyla avukat çalıştırılmasına, özel uzmanlık gerektiren ve geçici nitelikteki işler için ise hizmet satın alınması yoluyla yerli veya yabancı uzman çalıştırılmasına karar vermek, bunların sözleşme şartlarını ve avukatlara ödenecek ücretleri belirlemek.
- i) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapan; işçi, işveren, emekli ve kamu temsilcilerinden seçilen on üyeden oluşan Sosyal Güvenlik Kurumu'nun yönetim organı.

sosyal güvenlik kurumu¹¹:

- a) Ulusal kalkınma stratejisi ve politikaları ile yıllık uygulama programlarını dikkate alarak sosyal güvenlik politikalarını uygu-

lamak, bu politikaların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak.

- b) Hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak.
- c) Sosyal güvenliğe ilişkin konularda; uluslararası gelişmeleri izlemek, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yapmak, yabancı ülkelerle yapılacak sosyal güvenlik sözleşmelerine ilişkin gerekli çalışmaları yürütmek, usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmaları uygulamak.
- ç) Sosyal güvenlik alanında, kamu idareleri arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak.
- d) Kuruluş kanunu ve diğer kanunlar ile verilen görevleri yapmak üzere; kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali açıdan özerk, kuruluş kanununda bulunmayan hükümler bakımından özel hukuk hükümlerine tabi, yönetimi işçi, işveren, emekli ve kamu temsilcilerinden oluşan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu.

sosyal güvenlik prim oranları⁴²:

- a) Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları için,

sigortalının prime esas kazancının yüzde yirmisi.

Bunun yüzde dokuzu sigortalı, yüzde onbiri işverence ödenir.

- b) İş kazası ve meslek hastalığı sigortalı için, gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre yüzde bir-yüzde altıbuçuk.

Bu primin tamamını işveren öder.

- c) Genel sağlık sigortası için yüzde oniki buçuk.

Bu primin yüzde beşini sigortalı, yüzde yedi buçuğunu işveren öder.

sosyal güvenlik primine esas kazançlar⁴²:

1. Hak edilen ücretlerin.
2. Prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay içinde yapılan ödemelerin ve işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen tutarların.
3. İdare veya yargı mercilerince verilen karar gereğince yukarıdaki (1) ve (2) numaralı bentlerde belirtilen kazançlar niteliğinde olmak üzere sigortalılara o ay içinde yapılan ödemelerin brüt toplamı.

Aynı yardımlar ve ölüm, doğum ve evlenme yardımları, görev yollukları, seyyar görev tazminatı, kıdem tazminatı, iş sonu tazminatı veya kıdem tazminatı mahiyetindeki toplu ödeme, keşif ücreti, ihbar ve kasa tazminatları ile Kurumca tutarları yıllar itibarıyla belirlenecek yemek, çocuk ve aile zamları, işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen ve aylık toplamı asgari ücretin yüzde otuzunu geçmeyen özel sağlık sigortası primi ve bireysel emeklilik katkı payları tutarları, prime esas kazançta tabi tutulmaz.

Yukarıda belirtilen istisnalar dışında her ne adla yapılırsa yapılsın tüm ödemeler ile aynı yardım yerine geçmek üzere yapılan nakdi ödemeler prime esas kazançta tabi tutulur. Diğer kanunlardaki prime tabi tutulmaması gerektiğine dair muafiyet ve istisnalar bu Kanunun uygulanmasında dikkate alınmaz.

sosyal güvenlik sandıkları^{8,210}: Sosyal Güvenlik Kurumu (5510 sayılı Kanunun geçici 20. maddesi uyarınca Sosyal Güvenlik Kurumu'na devredilecek olan) dışında bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar ve bunların teşkil ettikleri birliklerin personeline sağlık ve emeklilik yardım-

larında bulunmak amacıyla vakıf statüsünde oluşturulan sandıklar.

sosyal güvenlik sistemi¹²⁵: Ülkede yaşayanların ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamayı, devletin gözetiminde güven altına almayı amaç edinmiş; sosyal hizmetler, sosyal yardımlar ve sosyal sigortalardan oluşan sistem.

sosyal güvenlik yüksek danışma kurulu¹⁰⁸: İşçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan, yılda bir kez Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'nın başkanlığında toplanan, sosyal güvenlik politikaları ve uygulamaları konularında görüş belirten kurul.

sosyal hizmetler²²⁰: Kişi ve ailelerin maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesi ve gereksinimlerinin karşılanması ile sosyal sorunlarının önlenmesine ve çözülmesine yardımcı olunmasını ve yaşam standartlarının iyileştirilmesini ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü.

sosyal hukuk¹⁹⁵: Evrensel olmayan, toplumun tarihi kurallarına dayalı, zamana ve sosyal şartlara göre değişen/değişmesi gereken, sosyal adaleti esas olan, somut uygulama alanı sosyal sigortalar ve sosyal devlet olan hukuk anlayışı.

sosyal hukuk devleti³¹³: Kişi ile toplum arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli olarak düzenleyen devlet.

sosyal ikilem¹⁸⁶: Zorunlu olarak iki sonucu olan ve her iki sonucu da eşdeğer gerekçelerle kabul edilemez olan durum.

Biri diğerine tercih edilemez iki istenmeyen sonucu olan.

sosyal kamu düzeni normları²³³: Nisbi emredici normlar.

sosyal konut: Düşük gelir grubundaki ailelerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla üretilmiş, sağlık koşullarına uygun küçük daireler, konutlar.

sosyal politika: Toplumun farklı sınıf ve katmanları arasında oluşan ekonomik ve sosyal farklılıkları, karşıtlıkları yok etmek, olmuyorsa en aza indirmek, toplumun düzenini devam ettirmek ve toplumsal patlamaları engellemek için düşünülen, kararlaştırılan, uygulanan politikalar.

sosyal psikoloji²⁶⁴: İnsanların, başkaları hakkında nasıl düşündüklerini, onları nasıl etkilediklerini ve onlarla nasıl ilişki kurduklarını araştıran bilimsel alan.

sosyal sermaye¹⁵⁵:

1. Sosyal hayatın özellikleri.
2. Toplumun ekonomik ve politik alanlarda gelişmesini etkileyen örfler, adetler, gelenekler, görenekler gibi insan ilişkileri ile iş bağları ve kanunların bütünü.

sosyal sermaye³⁰⁴: Geçmişte gelirin ya da bireyin tecrübesinin, eğitiminin, yeteneğinin ve bilgi birikiminin sermaye değeri olduğu düşünülürken; bu gün bunun yerini ilişkilerin, ağların, bağlantıların, normların ve enformel yaptırımların aldığı düşüncesi.

sosyal sınıf⁵⁸: Gelir düzeyi, coğrafi köken, meslek, sosyal ilişki ve üye olunan örgütler ile aile durumu ve oturulan semt gibi kriterlerle belirlenen statülerine göre, benzer özellikler taşıyan insanların oluşturdukları toplumsal gruplardan herbiri.

sosyal sigorta: İşçilerin, sağlığını, geleceğini güvence altına almak amacıyla gelirlerinin bir bölümü kesilerek yapılan kamusal sigorta.

sosyal sigorta primi: İşçilerin, sağlık, yaşlılık, malüllük ve ölüm halleri için ücretlerinden kesilerek Sosyal Güvenlik Kurumu'na yatırılan para.

sosyal sigorta yüksek sağlık kurulu¹⁰⁸: İşçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan, kendi aralarından seçecekleri başkanın başkanlığında her hafta toplanan sosyal güvenlik kurumunun kararlarına karşı sigortalıların itirazlarını inceleyip karara bağlayan kurul.

sosyal sigorta²⁶⁸: Geleceği hedef alan, risk sonucu ortaya çıkan ihtiyacın şekil ve şiddetine bakılmaksızın, önceden saptanan oranda prim ödeyenlerin karşılaştıkları riskleri belirli ölçüde gideren sistem.

sosyal sigortalar kanunu²¹⁰: İş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde sosyal sigorta yardımlarını ve uygulama esaslarını düzenleyen mülga 506 sayılı kanun.

sosyal sigortalar kurumu kanunu²¹¹: 506 ve 2925 sayılı kanunlar kapsamındaki sigortalıların sosyal güvenliklerini sağlamak ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek üzere Sosyal Sigortalar Kurumu'nun kuruluşunu düzenleyen 4958 sayılı kanun.

sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası kanunu⁴²: Sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağla-

nacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemek; sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenleyen 5510 sayılı kanun.

sosyal siyaset: Sosyal politika.

sosyal uyum³⁵²: Bir toplumun, eşitsizlikleri en aza indirerek ve ötekileştirmeyi önleyerek tüm üyelerinin esenliklerini sağlama, farklılıkları ve ayrımları yönetme ve tüm üyeleri için refaha erişme araçlarını sağlama kapasitesi.

sosyal yardım:

1. Mutlak yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürümekte güçlük çeken kişi ve ailelere karşılıksız olarak sağlanan ayni ve nakdi yardımlar.
2. Toplu iş sözleşmelerinde ücret ve ekleri dışında yemek, taşıma, yakacak, doğum, evlenme, ölüm vb. düzenlenmiş ayni ve nakdi haklar.

sosyalizasyon³²⁸: Sağlık ve eğitim gibi kamusal hizmetlerden yalnızca gelişmiş yörelerde yaşayanların değil, tüm vatandaşların dengeli bir biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere devletin almış olduğu önlemler.

sosyalizm: Üretim araçlarının devlet (işçiler) mülkiyetinde olduğu, üretim ve bölüşümün devlet tarafından planlandığı ve uygulandığı ekonomik sistem.

sözleşme²: Hukuki netice doğurmak amacıyla iki veya daha çok kişinin veya kuruluşun karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla gerçekleşen işlem, akit, mukavele, kontrat.

sözleşme serbestisi:

1. Bireylerin iş sözleşmesini yapıp yapmamakta veya dilediği bireyle yapmakta serbest olmaları.
2. Bireylerin yapacakları iş sözleşmesini diledikleri şekilde düzenlemeleri.

sözleşme serbestisi³⁰⁹: Kişilerin hukuk düzeninin sınırları içinde irade beyanlarıyla hukuki ilişkiler kurmak, değiştirmek ve ortadan kaldırmak konusundaki özgürlükleri.

sözleşmenin sona ermesinde izin ücreti¹: İş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık ücretli izin sürelerine ait ücretinin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödenmesi.

Bu ücrete ilişkin zaman aşımı iş sözleşmesi-
nin sona erdiği tarihten itibaren beş yıldır.

spekülasyon³⁰⁰: Bireyin gelecekle ilgili beklenti-
leri doğrultusunda fiyat ya da döviz kurundaki
değişmelerden bir gelir elde etmek amacıyla
yapılan işlem.

sponsor¹⁷⁸: Bir gösterinin ya da bir etkinliğin gi-
derlerini adının anılması koşuluyla üstlenen
kişi ya da kuruluş.

spor yardımı: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan
düzenlemeler uyarınca işçilerin kurdukları
spor klüplerine veya işyeri adına işverence ku-
rulmuş spor klüplerine işçinin ücretinden ke-
silerek yatırılan paralar.

stagflasyon: Durgunluk ve enflasyonun bir arada
yaşandığı ekonomik hal.

standart²:

1. Ölçülere, normlara, kanunlara uygun olan.
2. Belli bir tipe, ölçüye göre yapılmış veya ay-
rılmış olan.
3. Örnek ve temel olarak alınabilen.
4. Basmakalıp, vasıfsız, hiçbir özelliği olma-
yan.
5. Bir işletmede, bir ürünü, bir çalışma meto-
dunu, üretilecek miktarı, bir bütçenin meb-

lağını vb. belirtmek için konulmuş kural,
ölçü.

statü²:

1. Bir kimsenin, bir topluluk içindeki hali veya
kazandığı itibar.
2. Tüzük.
3. Kadro bakımından bağlı olunan durum, po-
zisyon.

sterilizasyon³⁰⁷: Merkez bankalarının çeşitli ne-
denlerle ortaya çıkan para arzı artışlarının et-
kilerini dengelemek için yaptıkları açık piyasa
işlemleri.

stok yatırım: Fiziksel sermaye stoğunu artırmak
amacıyla yapılan yatırımlar.

strateji²: Önceden belirlenen hedefe varmak için
takip edilen yol.

stratejik plan²⁴²: Kamu idarelerinin orta ve uzun
vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını,
hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini,
bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile
kaynak dağılımlarını içeren plan.

stratejik planlama ve performans esaslı bütçe-
leme²⁴²: Kamu idarelerinin, kalkınma planları,
programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikle-

ri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle planlama ve bütçeleme yapmaları.

stratejik yönetim: Bir organizasyonun ne yaptığını, varlık nedenini ve gelecekte ulaşmak istediği hedefleri ortaya koyan bir yönetim tekniği.

stres²: Çeşitli kötü tesirlerin, organizmada, iç organlarda ve metabolizmada meydana getirdiği bozuklukların hepsi; gerilim.

su altı işleri: Dalgıçlık, balık adamlık, su altı avcılığı gibi deniz, göl ve akarsularda su altında çalışmayı gerektiren işler.

su ürünleri: Suda yaşayan bitki ve hayvanlar.

suç sayılan eylem: Bireyin suç sayılan ve ceza verilmesini gerektiren eylemi, hareketi, fiili.

suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama⁵⁶: Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurtdışına çıkarmak

veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak.

sübvansiyon³²⁸:

1. Devlet tarafından üretici veya tüketicilere dolaylı veya dolaysız olarak yapılan karşılıksız yardım.
2. Desteklenen belirli mal ve hizmetlerle ilgili plan ve program.

sürdürülebilir büyüme³²⁸:

1. Ekonominin sürekli olarak doğal gayrisafi yurt içi hasıla düzeyinde kalmasını sağlayan büyüme.
2. Bir firmanın borçlanmadan ne kadar büyüyebileceğini gösteren veya mali kaldırıcı değiştirmeksizin firmanın büyüyebileceği en çok oran.
3. Sürdürülebilir kalkınma.

sürdürülebilir kalkınma²⁹³: İnsan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynakları tüketmeden bu günün ihtiyaçlarını gelecekteki kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan karşılama.

sürekli iş¹: Otuz iş gününden uzun süren işler.

sürelî fesih¹: Belirsiz sürelî iş sözleşmelerinin feshinden önce durumun diğer tarafa bildirilmesi.

İş sözleşmeleri;

- a) İş altı aydan az sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlayarak iki hafta sonra,
- b) İş altı aydan birbuçuk yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlayarak dört hafta sonra,
- c) İş birbuçuk yıldan üç yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlayarak altı hafta sonra,
- ç) İş üç yıldan fazla sürmüş işçi için, bildirim yapılmasından başlayarak sekiz hafta sonra, Feshedilmiş sayılır.

Bu süreler asgari olup sözleşmeler ile artırılabilir.

Bildirim şartına uymayan taraf, bildirim süresine ilişkin ücret tutarında tazminat ödemek zorundadır.

sürüm yerleri teorisi¹⁹⁹: Bir ekonomide üretici sayısı ne kadar çok ve üretim ne kadar çeşitli olursa, satışa sürülen kıymetlerin piyasasının da o derece geniş olması.

sürünen enflasyon³²⁸: Enflasyon oranlarının çok düşük olduğu ve fiyat artışlarına ilişkin beklentilerin oluşmadığı enflasyon ortamı.

süt izni¹:

- a) Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde birbuçuk saat olarak verilen izin.
- b) Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır.
- c) Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaç bölünerek kullanılacağını kadın işçi belirler.

süt ve yoğurt yardımı: Yanlış bilgiye dayanılarak zehirlenmeyi önlemek amacıyla bu risk altında çalışan işçilere süt veya yoğurt verilmesini düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi.

Bazen de işçilerin evlerine götürmelerine izin verilen süt veya yoğurt şeklindeki aynı veya belirlenmiş para cinsinden ödemesinin yapıldığı sosyal yardım maddesi.

şahıs şirketi³²⁸: Ortakların alacaklılara karşı sınırsız sorumlu olduğu adi şirket, kolektif şirket, adi komandit şirketler.

şahsi sorumluluk: Sınırsız sorumluluk.

şantiye²:

1. İnşaat malzemelerinin yapıldığı veya işlendiği yer.
2. İnşa halindeki ev, fabrika, baraj vb. yapı.

şartname³²⁸: Satın alma, satma, yaptırma, kiralama vb. işleri gerçekleştirmek isteyen gerçek ve tüzel kişilerin düzenlediği ve işi yapan ile yaptırmanın üstlendikleri koşulları belirleyen resmi belge.

şat¹⁷⁹: Sığ sularda ağır yükleri taşımak için kullanılan, altı düz tekne.

şehirleşme³²⁸: Köyden kente göçle birlikte kent-sel nüfusta yaşanan önemli artış.

şekli eşitlik²²⁰: Herkesin, tüm verili koşullarıyla eşit olduğu varsayımından yola çıkan, eşit durumda olanların eşit muamele görmesini ve ayrımcılık yapılmadığı sürece mevcut durumun korunmasını eşitliğin varlığı için yeterli sayan eşitlik anlayışı.

şeref²:

1. Yüksek manevi derece, büyüklük, şan, iz-zet, yücelik, seçkinlik.
2. İftihar vesilesi olan şey, övünme.
3. Hakkıyla kazanılmış iyi şöhret, fazilet, itibar.

şerh¹⁶¹: Gayrimenkul malikinin temlik hakkının yasaklanması, kısıtlanması veya kişisel hakların kuvvetlendirilmesi amacıyla üçüncü kişileri uyarıcı nitelikte tapu kütüğünün şerhler sütununa yazılan hususlar.

şirket⁴: İki veya daha fazla kişinin emek ve mallarıyla müştereken iktisadi bir gayeye erişmek için bir sözleşme ile birleşmesidir.

şirket anayasası: Kurumsallaşma sürecini tamamlamış, sürdürülebilir bir büyüme hedefi

öngörmüş şirketin, temel ilkelerinin, vizyonunun ve değerlerinin oluşturulması; şirket yönetiminin oluşturabileceği direncin ortadan kaldırılması. Şirketin uyacağı kurallar.

şirket suçu: Şirket çalışanların şirket adına gerçekleştirdikleri suçlar.

Şirket suçları her zaman cezayı gerektirmeyeceği gibi, bir amaca yönelik olarak ya da dikkatsizlik ya da ihmal sonucu işlenebilir.

şok etkisi: İşçilerin örgütlenmesi sonucu sendikanın işvereni daha yüksek ücret ödemek zorunda bırakmasının, işvereni üretimde etkinliği artırarak maliyetleri düşürme çabasına zorlayan etkisi.

şufa hakkı: Bir malın ortak sahiplerinden birisinin payını üçüncü kişiye satmak istemesi halinde diğer ortakların aynı miktarda ödeme yapmayı kabul ederek o payı öncelikli alım hakkı.

şumûl¹⁵:

1. İçine alma, kapsama.
2. Ait olma, delalet etme manaları arasında bir manası daha olma.

taahhüt¹⁵:

1. Üstüne, üzerine alma, yapılması için söz verme.
2. Bir işin yapılması için resmi olarak sözleşme.
3. Postaya verilen bir şeyin yerine ulaşmasını sağlama.

taahhütlü mektup: Postanın yerine varacağına garanti edildiği ve bu nedenle ilave posta ücreti alınan gönderi türü.

taban fiyat³²⁸:

1. Bir mal veya üretim faktörünün, devlet tarafından belirlenen, alınıp satılabileceği en düşük fiyat.
2. Borsada, bir seansta hisse senedinin düşebileceği fiyat.

tabii hukuk (doğal hukuk): Pozitif hukukun adalete uygunluğunu sorgulayan hukuk.

taciz²²⁰: Irk veya etnik köken, din veya inanç, yaş, engellilik ve cinsel yönelim gibi nedenlerden herhangi birisiyle ilgili olarak bir kişinin onurunu zedelemek ve gözdağı veren, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü ya da saldırgan bir ortam yaratmak amacı veya etkisiyle o kişi için istenmeyen bir fiil gerçekleştirilmesi.

tadil¹⁵: Değişiklik.

tahakkuk¹⁵: Hakikat olarak meydana çıkma, gerçekliği anlaşılma.

tahdid¹⁵: Hudut tayin etme, sınır çizme, sınırlama.

tahkim¹²⁵: Toplu iş uyuşmazlıklarının çözümünde başvurulmuş yöntemlerden biri.

Tahkime hem toplu çıkar uyuşmazlıklarında, hem de toplu hak uyuşmazlıklarında başvurulabilir. Gönüllü veya zorunlu olabilir.

tahsil¹⁵:

1. Hasıl etme, edilme, ele geçme, geçirilme.
2. Vergi veya irat toplama.

tahsis¹⁵:

1. Bir şeyi birine veya bir yere mahsus kılma, ayırma.
2. Aylık bağlama.

takat¹²⁹: Bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, hal, derman.

takım klavuzu: Bir grup işçi adına işverenle sözleşme imzalayan işçi.

takım sözleşmesi¹: Birden çok işçinin meydana getirdiği bir takımı temsilen bu işçilerden birinin, takım klavuzu sıfatıyla işverenle yaptığı sözleşme türü.

Takım sözleşmesi klavuz ile işveren arasında yapılmış bir iş sözleşmesi olduğu gibi takım sözleşmesinde isimleri yazılı işçilerin işe başlaması ile bu işçiler için de iş sözleşmesi sayılmaktadır.

takrir-i sukûn kanunu¹²⁵: Seyh Sait ayaklanmasını bastırmak amacıyla 1925 yılında iki yıl süreli olarak çıkarılan, iki yıl daha uzatılarak 1929 yılında kalkan sınıf esasına dayalı bir işçi ve sendika hareketini engelleyen kanun.

taksitle satış¹⁹⁴: Satım bedelinin en az iki taksitle ödendiği ve malın veya hizmetin sözleşmenin

düzenlendiği anda teslim ve ifa edildiği satış türü.

taksonomi²⁸³: Canlıların sınıflandırılması ve bu sınıflandırmada kullanılan kural ve prensipler.

takvim yılı: İsa'nın doğuşunu yılbaşı olarak kabul eden takvim düzenlemesinin Ocak-Aralık aylarını kapsayan oniki aylık dönemi.

talimat²: Üst tarafından asta verilen ve onun nasıl davranması gerektiğini belirten resmi emir; direktif.

tam istihdam¹⁹⁶: Çalışma arzu ve gücünde olup, çalışmak isteyenlerin tamamının istihdam edildiği ekonomik durum.

tam işlenmiş mal: Mamul.

tam kapasite³²⁸: Bir işletme, kesim veya ülkede belli bir dönemde veri teknoloji koşullarında tüm kaynakların (üretim faktörlerinin) tam kullanımı halinde gerçekleştirilecek üretim kapasitesi.

tam rekabet piyasası³²⁸: Atomisite, türdeş mal, tam bilginin yer aldığı, giriş çıkışın serbest ve tam rekabetin olduğu piyasa.

tam süreli iş sözleşmesi¹: İşçinin normal haftalık çalışma süresince işgörme edimini yerine getirmesi esası üzerine yapılan iş sözleşmesi türü.

tam zamanlı ev kadını: Esnek çalışma türlerinin yararlı olmadığını düşünenlerin "kısmi süreli çalışma" kavramından esinlenerek ev kadınları için kullandıkları alaycı ifade.

tanker¹⁸²: Yarıcı özellikte sıvı dökme yükleri taşımak için inşa edilmiş ya da dönüştürülmüş ve bu amaçla kullanılan ticaret gemisi.

taraf devlet²²⁰: Bir uluslararası sözleşmeyi imzalayan ve kendi iç hukukunda öngörülen usule uygun bir şekilde onaylayan, o sözleşmede yer alan hak ve özgürlükleri gerçekleştirmek ile yükümlü devlet.

tarh¹⁵:

1. Atma, koma, bırakma.
2. Dağıtma, bölme, tayin.
3. Kurma, tertipleme, düzenleme.

tarım ve orman işleri⁷¹:

- a) Her çeşit meyveli ve meyvesiz bitkiler; çay, pamuk, tütün, elyaflı bitkiler, turuncgiller, pirinç, baklagiller, ağaç, ağaççık, omca, tohum, fide, fidan; sebze ve tarla ürünleri;

yem ve süs bitkilerinin yetiştirilmesi, üretimi, ıslahı, araştırılması, bunlarla ilgili her türlü toprak işleri, ekim, dikim, aşı, budama, sulama, gübreleme, hasat, harman, devşirme, temizleme, hazırlama ve ayırma işleri, hastalık ve zararlılarla mücadele, sulama birliklerince ortaklaşa ödeme usulü ile tarımsal sulama sistemlerinin işletilmesi, toprak ıslahı, çayır, mera, toprak ve su korunması gibi işler,

- b) Her türlü iş ve gelir hayvanlarının yetiştirilmesi, üretimi, ıslahı ve bunlarla ilgili bakım, güdüm, terbiye, kırkım, sağım ve ürünlerinin elde edilmesi, toplanması, saklanması ile bu hayvanların hastalık ve asalaklarıyla mücadele işleri,
- c) Ormanların korunması, planlanması (amenajman), yetiştirilmesi, işletilmesi, sınırlandırılması çalışmaları, yangınla mücadele çalışmaları, bunlara ait alt yapı çalışmaları ile etüt proje, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, rehabilitasyon, orman içi mera ıslahı, aşılama, tohum ve ağaç ıslahı, tohum toplama, fidan üretimi, tohumlukların tesisi, ormancılık araştırma çalışmaları ile av yaban hayatı çalışmaları, milli park, orman içi dinlenme yerleri ve kent ormanlarının

kurulması, bakımı, geliştirilmesi ve korunması işleri,

- ç) 20.04.1967 tarihli ve 854 sayılı Deniz İş Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kara ve su ürünleri avcılığı, yetiştiriciliği ve üreticiliği ile bu yoldan elde edilen ürünlerin saklanması ve taşınması işleri.

tarım ve ormandan sayılan işlerde çalışanların çalışma koşullarına ilişkin yönetmelik⁷³: Tarım ve ormandan sayılan işlerde çalışan işçilerin, çalışma koşullarına ilişkin hükümleri, iş sözleşmesi, ücret ve işin düzenlenmesi ile ilgili hususları düzenleyen yönetmelik.

tarımda iş ve işçi bulma aracılığına izin verilmesi ve aracılardan denetimi hakkında yönetmelik⁷⁴: Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı için gerçek veya tüzel kişilere izin verilmesi, bu kişilerin çalışma ve denetimi ile İş Kanunu'nun bu işçilere uygulanacak hükümlerini düzenleyen yönetmelik.

tarife kotası³²⁸: Belirli bir dönem için veya belli bir üst sınıra kadar gümrük vergisinde ve/veya diğer mali yüklerde indirim yapılan veya bağımsızlık sağlanan dış satımın miktar veya değeri.

tarihsel maddecilik³²⁸: İnsanların bilincini belirleyen toplumsal varlıklardır, savından hareketle tarihsel gelişmenin maddeci bir açıklamasını veren ve bu gelişimin yasalarını ortaya koyarak buna uygun bir kuram oluşturan, Karl Marks ve Friederich Engels'in çalışmalarına dayanan yaklaşım.

tartılı aritmetik ortalama: Bir dizideki sayılara önemlerini esas alarak görece verilen ağırlıkların (sayı olarak) sayılar ile çarpımı sonucunda bulunan sayıların toplamının diziyi oluşturan sayıya bölünmesi ile bulunan ortalama sayı.

tasarruf³²⁸:

1. Bir ekonomide belirli bir dönemde yaratılan gelirin tüketilmeyen, yani harcanmayan kısmı.
2. Cari gelirin bir kısmının tüketilmeden gelecekte kullanılmak için ayrılması.

tasarruf mevduatı³⁰¹: Mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduat.

tasarruf mevduatı sigorta fonu³⁰¹: Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla, mevduatın ve katılım fonlarının si-

gorta edilmesi, fon bankalarının yönetilmesi, mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devri, birleştirilmesi, satışı, tasfiyesi, fon alacaklarının takip ve tahsili işlemlerinin yürütülmesi ve sonuçlandırılması, fon varlık ve kaynaklarının idare edilmesi ile görevli idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi.

tasfiye²:

1. Temizleme, saflaştırma, ayıklama.
2. Ticari bir kuruluşun iflası, kapanması vb. sebeplerle hesaplarının kapatılarak kalan mal veya paranın alacaklılara paylarına göre dağıtılması.
3. Çeşitli sebeplerle bir çok kimsenin görevlerine son verilmesi.
4. Kapatma, ortadan kaldırma, yok etme, son verme.

tasman:

1. Yeraltı maden ocakları boşluklarının zamanla yer üstünde meydana getirdiği çöküntü.
2. İnhidam; binanın çökmesi.

tasnif²:

1. Bölümleme, sınıflama, takım takım ayırma.

2. Kitap haline getirme; telif.

taş ocağı²: Taş çıkarılan yer.

taşeron²: Yalnız veya birkaç işçiyle götürü olarak bir yapı işini alıp çalışan ikinci derecedeki müteahhit.

taşıma yardımı: İşçilerin işyerine geliş gidişlerini kolaylaştırmak ve bu amaçla yapacakları giderlere katkıda bulunmak amacıyla toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenlemeler uyarınca; işçilerin işverenin araçlarıyla veya kiraladığı araçlarla işyerine getirilip götürülmeleri, işe gelinen hergün için belirli bir para ödenmesi, ya da bu amaçla aylık tek ödeme yapılması, ya da toplu taşıma aracı bilet ve kartlarının verilmesi vb. yapılan sosyal yardım.

taşma etkisi¹⁵²: Sendikalı kesimde iş bulamayan işçilerin işsiz kalmayı göze alamayıp, sendikasız kesime geçerek iş bulmaları.

tatil-i eşgal kanunu¹²⁵: 1929 yılında kabul edilen grevleri ve sendika hakkını yasaklayan kanun.

tavan fiyat³²⁸:

1. Bir mal veya üretim faktörünün, devlet tarafından belirlenen, alınıp satılabileceği en yüksek fiyat. Bu fiyat, devlet müdahalesinin

olmadığı durumda oluşacak piyasa fiyatının altındaki bir fiyattır.

2. Borsada, bir seansta hisse senedinin yükselilebileceği en yüksek fiyat.

tavsiye²:

1. Bir şeyin yapılması veya yapılmaması konusunda kendi görüşünü belirtme, hatırlatma, öğüt verme, yol gösterme.
2. Bir kimseyi veya şeyi iyi yönleriyle tanıtarak salık verme, tanıtma, bir kimse için yardım ve iltimas isteme.
3. Vasiyet etme.
4. Ismarlama, sipariş.

tavsiye kararı²²⁰: Uluslararası sözleşmelerle kurulan ve ilgili sözleşme gereğince denetim görevini yerine getiren Birleşmiş Milletler sözleşme organlarının, taraf devletlerin sundukları raporlardan hareketle söz konusu ülkenin yükümlülüklerini gerçekleştirmek için yerine getirilmesi ve dikkat edilmesi gereken noktaları ifade eden önerileri.

tayfa¹⁸²: Geminin güverte, makine ve kamara bölümlerinde çalışan gemi kaptanı, gemi zabiti, yardımcı zabitler ve stajyerler dışında kalan gemi adamları.

tayinlama³²⁸: İktisadi bunalım ve savaş gibi dönemlerde mal sunumunun istemi karşılayamaması durumunda söz konusu malın kişi veya firmalara karneyle tahsisi.

tayin: Atama.

taylor ücret sistemi¹³³: İşçilere eriştikleri verime göre, bu verime rastlayan ücret tarifesi üzerinden ücret ödeyen parça başı akort ücret sistemi.

taylorizm¹¹⁰: İşçi emeğinden mümkün olduğu kadar fazla yararlanmayı hedef alan üretim yöntemi.

Taylor'un kurmuş olduğu sistemde, yapılacak herhangi bir işin bütün hareketleri, en ince noktasına kadar tespit edilmiş ve işçinin bir makine gibi çalışması istenmiştir.

tazminat²²⁰: Hukuka aykırı olarak başkalarına verilen maddi veya manevi zararlara karşılık ödenen bedel.

teavün sandıkları¹²⁵: Türkiye'de sosyal sigortalar uygulamasından önce çalışanların ve ailelerinin hastalık, maluliyet ve ölüm hallerinde yardımda bulunmak amacıyla kurulmuş sosyal güvenlik kurumları.

tebligat³⁴¹: Hukuki bir işlemin ilgili kişilere yazıya da ilan yoluyla Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak bildirilmesi.

techizat⁵⁷: Gerekli malzemeler.

tedavül²²³: Sürümde (dolaşımda) bulunma, geçerli olma, elden ele dolaşma, sirkülasyon.

tedbiren durdurma:

1. Bir işlemin yok sayılması için açılan davalarda mahkemenin, karar verilinceye kadar geçecek sürede telafisi güç veya imkansız zararların doğabileceğini veya kamu yararının zedeleneyeceğini düşündüğü hallerde verdiği karar.
2. Bazı hallerde ceza olarak verilen karar.

teferruat⁵⁷: Ayrıntılar, detaylar.

teftiş²:

1. Bir durumun, bir olayın veya varlığın aslını ve gerçeğini anlamak için yapılan inceleme, araştırma.
2. Denetleme, muayene, kontrol.

teftişin zamanı²⁴⁴: Teftişin müfettişin kararı üzerine olağan çalışma saatleri içinde ve haber verilmeden yapılması.

tehdit etkisi¹⁵²: İşverenlerin işyerlerine sendikanın girmesini engellemek için işçilerinin ücretlerini sendikalı işçilerin ücretlerine doğru yükseltmesi.

tehlike derecesi: Tehlike sınıfı içerisinde özel iş şartlarına ve tehlikeyi önlemek için alınmış tedbirlere göre yapılan ayırım.

tehlike sınıfı: İş kazası ve meslek hastalıkları sigortası prim oranını belirlemek için, işkolunun tehlikenin ağırlığına göre içinde sayıldığı ayırım.

tehlike sınıfı belirleme komisyonu¹⁰⁸: İşyerinin, iş sağlığı ve güvenliği açısından hangi tehlike sınıfına gireceğini belirleyen işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün başkanlığında toplanan komisyon.

tek düzen muhasebe uygulaması⁵⁴: Bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik sağlanması ve işletmelerde denetimin kolaylaştırılması amacıyla hazırlanmış muhasebe sistemi.

tek fiyat kanunu: Satınalma gücü paritesi.

tek kişilik anonim şirket¹⁸⁴: Türk Ticaret Kanunu'nun sayı kuralına uyularak kurulan bir anonim şirketin sonradan tek bir ortağa düşmesi halinde şirketin yaşamasına veya bir anonim şirketin tek ortakla kuruluşuna olanak sağlayan Yeni Türk Ticaret Kanunu hükmü.

tekaüd¹⁵: Emekliye ayrılma, emeklilik.

teknik:

1. Bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan metotların hepsi, usul metot.
2. Fizik, kimya, matematik gibi pozitif ilimlerden elde edilen bilgileri iş ve sanayi sahasında tatbik etme, uygulama.

teknik eleman⁸⁸: Üniversitelerin; iş sağlığı ve güvenliği bölümleri, kimyagerlik, fizik, jeofizik ve jeoloji bölümleri ile Teknik Eğitim Fakültelerinden mezun olan kimseler.

teknokrasi³²⁸: Toplum veya örgütlerin yönetimindeki karar vericilerin siyasi güç sahiplerinden değil, teknik bilgi ve beceri düzeyi yüksek kişilerden oluşması gerektiğini ileri süren ve ilk kez William Henry Smyth tarafından tanımlanan yönetim sistemi.

teknokrat³²⁸: Teknokraside yönetici konumunda yer alan mühendis, mimar, teknisyen, iktisatçı gibi uzmanların ortak adı.

teknoloji⁴⁸: Sanayinin çeşitli dallarında kullanılan araç, gereç, işleme usulleri ve metotları ile ilgili bilgi, teknik bilgi.

teknolojik işsizlik^{196,328}: Teknolojik değişikliklerin işgücü yerine makinenin ikame edilmesi neden olmasıyla yaşanan işsizlik türü.

teknopark³²⁸: Bir veya birden fazla üniversite veya araştırma merkezinin bünyesinde bilgiye ve ileri teknolojilere dayalı sanayi firmalarının kurulup gelişmesini özendirmek amacıyla tasarlanan, içinde yer alan firmalara yüksek nitelikli çalışma alanları sunan, teknoloji aktarımını kolaylaştıran, iş idaresi konularında destek sağlayan ve ayrıca vergi teşvikleriyle cazibe merkezi haline getirilen yapılanma.

telafi çalışması¹: Zorunlu nedenlerle işin durması, ulusal bayram ve genel tatillerden önce veya sonra işyerinin tatil edilmesi veya benzer nedenlerle işyerinde normal çalışma sürelerinin önemli ölçüde altında çalışılması veya tamamen tatil edilmesi ya da işçinin talebi ile kendisine izin verilmesi hallerine karşılık iki ay içinde günlük çalışma süresini aşmamak koşu-

lu ile tatil günleri dışında günde üç saate kadar yapılan ve fazla çalışma sayılmayan çalışmalar.

tefif hakkı²²³: Bir bilim ve sanat eseri meydana getiren kişinin bu eserden doğan haklarının bütünü.

temel fikri haklar endüstrisi¹⁷⁵: Temel amacı korumaya tabi eserlerin yaratılması, üretimi, dağıtımını veya sergilenmesi olan sektörler.

temel hak ve hürriyetler⁶²: İnsanın, kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez haklar.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

temel iktisadi sorun³²⁸: Sonsuz istekleri karşılamada, kıt kaynakların hangi malların üretimine tahsis edilerek bu malların ne kadar, nasıl ve kimler için üretileceği sorunu.

temel kanun görüşmesi³⁴⁶: Kapsamlı kanun tasarısı ve tekliflerinin otuz maddeyi geçmeyen bölümler halinde, özel bir yöntemle görüşülmesi.

Bu yöntemde maddeler ayrı ayrı görüşülmemekte ve maddeler üzerinde verilen önerge sayısı daha da sınırlandırılmaktadır.

temel mallar³²⁸: Tüm malların üretiminde dolaylı veya dolaysız olarak kullanılan, bir başka deyişle üretim aracı niteliğinde olan mallar.

temel ücret: Çıplak ücret.

temel yıl fiyatı²³⁹: Fiyat endeksleri hesaplanabilmesi için gerekli olan mal ve hizmetlerin temel yıla ait on iki aylık ortalama fiyatları.

temerrüt: Borcunu ödememekte direnme; taahhütlerinin gerektirdiği ödeme veya menkul kıymet teslimatlarını belirlenen süreler içinde gerçekleştirmeyen borsa üyesi.

temettü: Kâr payı.

teminat²: Bir düşüncenin veya bir sözün inandırıcılığını sağlamak amacıyla söylenen söz veya para; sağlamlık bakımından gösterilen kefil, garanti; güvence.

temizlik yardımı: Genellikle kirli ve pis işlerde çalışan işçilerin dinlenme arasında ve iş çıkışında temizlenmelerine olanak sağlayacak sabun, deterjan, havlu, hijyenik kağıt, sıcak su vb. bulundurulacağına ilişkin işyeri yönetmeliği veya veya toplu iş sözleşmesi maddeleri.

temlik¹⁵: Mülk olarak verme.

temsilci²: Hak ve görev bakımından birinin veya bir topluluğun adına hareket eden kişi, mümessil.

temsilcilik⁵²: Derneklerin (sendikaların) faaliyetlerinin yürütülebilmesi için derneğe bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği ve bünyesinde organları bulunmayan alt birim.

temsili demokrasi²⁵³: Millete ait olan egemenliğin milletin seçtiği temsilciler aracılığı ile kullanılması.

temyiz²²⁰: Bir mahkemece verilen kararın, kanun ve usul yönünden yüksek mahkemece incelenmesini sağlayan yasal yol.

teneke evler²⁶⁹: Genellikle üçüncü dünya ülkeleri şehirleriyle birlikte anılan, ama yalnızca onlara özgü olmayan, sefil durumdaki barınak evler.

tenkis¹²⁹: Azaltma, eksiltme.

tensikat:

1. Düzen vermeler, düzenlemeler.
2. Bir işyerinde kadro düzenlemeleri.

terör mağduru⁶⁶: Terör eylemleri nedeniyle şehit olan kamu görevlileri ile er ve erbaşların yeniden evlenmemiş olmak koşuluyla eşleri, eşleri yoksa kardeşlerinden birisi.

Çalışamayacak derecede malul olan kamu görevlileri ile er ve erbaşların varsa eşleri veya çocuklarından birisi, yoksa kardeşlerinden birisi.

ters etki tezi: Uygulanan bir politikanın ters etki yaratacağını düşünen, değişime karşı bir tez.

Asgari ücretin işçileri korumayacağı, tersine işsizliği artıracığı tezi gibi.

tescil²:

1. Sicile geçirme, kütüğe geçirme, resmi deftere kaydetme.
2. Bir taşınmaz malın üzerinde aynı hakkın kurulması için yapılması gerekli kayıt.

tesis²:

1. Yapma, kurma, temelini atma.
2. Kurulmuş olan, yapılmış, meydana gelmiş, kurum, kuruluş.

teslim ve hesap verme borcu¹⁷⁷: Hizmet sözleşmesinin tarafı işçinin, işin görülmesi sırasında üçüncü kişiden işveren için aldığı şeyleri ve özellikle paraları derhal ona teslim etmesi ve bunlar hakkında hesap vermesi zorunluluğu.

teşkilat: Örgüt.

teşmil:

- 1.⁵⁷ Herkese yayma, tamim.
2. Bir toplu iş sözleşmesinin/sözleşmenin Hükümet kararıyla toplu iş sözleşmesi olmayan işyerlerine/işletmelere aynen veya değiştirilerek, kısmen veya tamamen uygulanması.

ticaret gemisi¹⁸²: Denizde ve iç sularda kazanç sağlamak amacıyla kullanılan gemi.

ticaret sicili⁴: Ticaret mahkemelerine bağlı olup bu mahkemelerin kaza idaresindeki tacirlerle ticaret şirketlerine ve bunlara taalluk eden önemli bazı hususların kayıt ve tesciline mahsus ve herkese açık resmi kütük.

ticarethane¹⁸⁴:

- a) Menkul malların satılmak veya kiraya verilmek üzere tedariki ve bunların aynen veya başka bir şekle sokularak satılması yahut kiraya verilmesi,
- b) Kıymetli evrakın satılmak üzere tedariki ve bunların satılması,
- c) Her çeşit imal veya inşa,
- ç) Madencilik,
- d) Matbaacılık, gazetecilik ve kitapçılık, yayın, ilan ve istihbarat,

- e) Tiyatro, sinema, otel, han ve lokanta gibi umumi mahaller, hususi mektep ve hastane ve açık satış yerlerinin işletilmesi,
- f) Umumi mağazalar ve sair depo ve ambarların işletilmesi,
- g) Borsa ve kambiyo işleri, sarraflık, bankacılık,
- ğ) İhtimai sigortalar hariç olmak üzere sigortacılık,
- h) Kara, deniz ve havada, nehir ve göllerde yolcu ve eşya taşımak,
- ı) Su, gaz ve elektrik dağıtma, telefon ve radyo ile haberleşme ve yayın,
- i) Acentelik, tellallık, komisyonculuk ve sair bütün tavassut işleri
veya mahiyetçe bunlara benzeyen işlerle uğraşmak üzere kurulan müesseseler.

ticaretten sayılan işler⁷¹:

- ▣ Ham, yarı ve tam yapılmış her tür bitkisel, hayvansal veya endüstriyel ürün ve malların alım ve satım işleri,
- ▣ Mühendislik, müşavirlik gibi bilgi ve teknoloji alımı ve satımı işleri,
- ▣ Hukuki hizmetler,
- ▣ Fotoğrafçılık işleri,

- ▣ Kuaför, berber ve güzellik salonlarında yapılan işler,
- ▣ Depoculuk, ambarcılık, antrepoculuk ve benzeri işler,
- ▣ Su ürünleri alımı ve satımı işleri,
- ▣ Lokanta, kafeterya, aşevleri ve diğer yeme-içme mekanlarında yapılan işler,
- ▣ Otel, pansiyon, kamp, yurt ve misafirhane gibi konaklama tesislerinde yapılan işler,
- ▣ Haberleşme hizmetleri,
- ▣ Bankacılık ve finans sektörü ile ilgili işler,
- ▣ Sigortacılık işleri,
- ▣ Komisyonculuk işleri,
- ▣ Emlakçılık işleri,
- ▣ Makine ve ekipmanların kiralanması ve finansal kiralama işleri,
- ▣ Başka yerde sınıflandırılmamış sosyal hizmetler,
- ▣ Sağlık hizmetleri,
- ▣ Eğitim hizmetleri,
- ▣ Bilimsel araştırma merkezleri ve laboratuvarlarda yapılan işler,
- ▣ Mesleki teşekküllerde yapılan işler,
- ▣ Kültür ve eğlence hizmetleri,

- Botanik ve hayvanat bahçeleri ve başka yerde sınıflandırılmamış kültürel faaliyet hizmetleri,
- Müzecilik işleri,
- Kütüphanecilik hizmetleri,
- Bina temizliği, halı yıkama, oto yıkama, kuru temizleme, çamaşırhaneler gibi temizlik işleri,
- Teleferik işletmeciliği,
- Taksi işletmeleri ve bununla ilgili hizmetler,
- Terminaller, park yerleri ve garajlar gibi karayolu nakliyatını kolaylaştıran hizmetler,
- Havaalanlarındaki yer hizmetleri,
- Demiryolu nakliyatı işleri,
- Karada, göl ve akarsularda insan veya eşya ve hayvan taşıma işleri,
- Başka yerde tasnif edilmemiş tamir işleri,
- Zirai mücadele ilaç bayiliği işleri.

ticari işletme¹⁸⁴: Ticarethane veya fabrika ya da ticari şekilde işletilen müesseseler.

ticari kazanç²²: Her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden elde edilen kazanç.

tikel: Bir sınıfın tümünü değil, bir kısmını kavrayan kavram.

tipik²:

1. Bir tipi nitelendiren, birtip, bir örnek meydana getiren.
2. Kuvvetli bir orijinalliği olan.

tirim¹⁸³: Geminin başı ile kıçında çektiği sular arasındaki fark.

titreşim yönetmeliği⁹⁰: İşçilerin mekanik titreşime maruz kalmaları sonucu ortaya çıkabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden korunmalarını sağlamak için alınması gerekli önlemleri belirleyen yönetmelik.

tobin vergisi³²⁸: Kısa vadeli sermaye hareketlerinin istikrar bozucu etkilerini azaltmak amacıyla dövizle yapılan uluslararası işlemlerden alınan vergi.

toplam dış borç stoğu: Merkezi yönetim dış borçları ile diğer kamu dış borçlarının toplamından oluşan miktar.

toplam iç borç stoğu: Merkezi yönetimi borçları ile diğer kamu borçlarının toplamından oluşan miktar.

toplam kalite yönetimi²⁹⁷: İç ve dış müşterilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak amacıyla ürün ve hizmetlerin kalitesini ve verimliliğini

sürekli olarak iyileştirmek için yönetimin ve çalışanların yeteneklerini ve kapasitesini geliştirmeye odaklanmış bir yönetim yaklaşımı.

toplam kamu borç stoğu: Toplam iç borç stoğu ile toplam dış borç stoğunun toplamından oluşan miktar.

toplam kamu net borç stoğu: Toplam iç borç stoğu ile toplam dış borç stoğunun toplamından; Merkez Bankası net varlıkları, kamu mevduatı ve işsizlik sigortası net varlıkları düşüldükten sonra kalan miktar.

toplantı tutanağı¹⁹²: Toplu sözleşme görüşmeleri süresinde her toplantı sonunda o günün tarihi ile düzenlenen, kabul edilen maddelerin kabul edildiği şekliyle; görüşülüp ertelenen maddelerin ise genellikle madde başlıklarıyla yazıldığı ve taraflarca imza altına alınan tutanak.

toplu görüşme¹⁹²: Kamu görevlileri için uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, her türlü zam ve tazminatlar, fazla çalışma ücretleri, harcırah, ikramiye, lojman tazminatı, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, tedavi yardımı ve cenaze giderleri, yiyecek ve giyecek yardımları ile bu mahiyette etkinlik artırıcı diğer yardımlara ilişkin olarak yetkili kamu gö-

revlileri sendikaları ve üst kuruluşları ile kamu işveren kurulu arasında yapılan görüşme.

toplu görüşmeye çağrı⁵⁹: Yetki belgesini alan tarafın, kanunda belirtilen süre içinde karşı tarafı toplu iş sözleşmesi görüşmelerine davet etmesi.

toplu iş hukuku^{138,139}: İşçi ve işveren kuruluşları (sendikalar), taraflara tanınan toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi, özerkliği, toplu iş uyuşmazlıkları ve barışçı çözüm yolları, grev ve lokavt konularını inceleyen hukuk dalı.

toplu iş sözleşmelerinde prim maddeleri²⁷⁸:

1. □ İstihsal (üretim) primi.
- Satış primi.
- Yol primi.
- Postabaşı, ustabaşı primi.
- Nöbet ve icapçılık primi.
- Tahsil primi.
- Bakım primi.
- Patlayıcı madde primi.
- Tahmil tahliye primi.
- Bilgisayar primi.
- Verimlilik primi.
- Hayvancılık işlerinde çalışma primi.

- ▢ Torgacı-dikici primi.
- ▢ Devam teşvik primi.
- ▢ Yabancı dil primi.
- ▢ Atölye primi.
- ▢ Üst göreve teşvik primi.
- ▢ Günlük çalışma süresine ve dinlenmeye tabi olmayanlara verilecek primler.
- ▢ Zehir ve tehlikeli işler primi.
- ▢ Gemi adamı primi.
- ▢ Yangınla mücadele primi.
- ▢ Teknik personel primi. vb.

2. Verimi artırmak, artan verimi ödüllendirmek; tehlikeli ve zor işleri ödüllendirmek; tehlikeli, zor, yıpratıcı, işlere eleman sağlamayı kolaylaştırmak; işçinin bazı özelliklerini ödüllendirmek ve ek gelir sağlamak amacıyla toplu iş sözleşmelerinde ücretten bağımsız bazen de ücretin fonksiyonu olarak düzenlenen maddeler.

- ▢ Geçmişte primlerin ücretten ayrı vergilendiriliyor olması toplu iş sözleşmelerinde "prim" olarak tanımlanan ödeme sayısının artmasına neden olmuştur.

toplu iş sözleşmelerinde tazminat maddeleri²⁷⁸:

1. ▢ Kasa ve mali sorumluluk tazminatı.
- ▢ İş riski tazminatı.

- ▢ Arazi tazminatı.
- ▢ Mükellef işçi tazminatı.
- ▢ Sağlık ve ağır işler tazminatı.
- ▢ Meslek tazminatı.
- ▢ Görev tazminatı.
- ▢ Sorumluluk tazminatı.
- ▢ Maden tazminatı.
- ▢ Zırhlı araç tazminatı.
- ▢ Mahrumiyet tazminatı.
- ▢ Gemi adamı tazminatı.
- ▢ Gayri müsait işler tazminatı.
- ▢ Basımevi tazminatı.
- ▢ Yol takım işçiliği tazminatı.
- ▢ Tatil tazminatı.
- ▢ Görev dışı işler tazminatı.
- ▢ Maske tazminatı. vb.

2. Çalışılan işyerinin özelliklerine bağlı olarak; risk, mahrumiyet, sorumluluk vb. nedenlerle ücret dışında ve ücretten bağımsız olarak "tazminat" adı altında yapılan ödemeler.

toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin başlama süresi⁵⁹: Toplu görüşme çağrısının karşı tarafa tebliğ tarihinden itibaren otuz gün.

toplu iş sözleşmesi⁴²: İş sözleşmesinin yapılması, içeriği ve sona ermesine ilişkin hususları düzenlemek üzere işçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasında yapılan sözleşme.

toplu iş sözleşmesi hakkı⁶²: İşçilerin ve işverenlerin, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahip olmaları.

toplu iş sözleşmesinden yararlanma⁵⁹: Toplu iş sözleşmesinden taraf işçi sendikasının üyelerinin yararlanması.

Toplu iş sözleşmesinin imzalanması tarihinde taraf sendikaya üye olanlar yürürlük tarihinden, imza tarihinden sonra üye olanlar ise üyeliklerinin taraf işçi sendikasıyla işverene bildirildiği tarihten itibaren yararlanırlar.

Toplu iş sözleşmesinin imzası sırasında taraf işçi sendikasına üye bulunmayanlar, sonradan işyerine girip de üye olmayanlar veya imza tarihinde taraf işçi sendikasına üye bulunup da ayrılanlar veya çıkarılanların toplu iş sözleşmesinden yararlanabilmeleri, toplu iş sözleşmesinin tarafı işçi sendikasına dayanışma aidatı ödemelerine bağlıdır. Bu hususta işçi sendikasının muvafakatı aranmaz. Dayanışma

aidatı ödemek suretiyle toplu iş sözleşmesinden yararlanma talep tarihinden geçerlidir. Faaliyeti durdurulmuş sendikalara dayanışma aidatı kesilmez.

Toplu iş sözleşmesi grev sonunda imzalanmışsa grev süresince kendi iradesi ile işyerinde çalışan işçiler toplu iş sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa toplu iş sözleşmesinden yararlanamazlar.

toplu iş sözleşmesinin hukuki niteliği³²⁷:

1. Sözleşme Teorisine göre; devlet müdahalesi olmadan, özel hukuk kişisi olan tarafların, sözleşme serbestisi ilkesi içinde gerçekleştirdikleri özel hukuk sözleşmesi.
2. Kamu Hukuku Teorisine göre; kamu hukuku kurumu olan (sayılabilen) işçi ve işveren sendikalarının düzenlediği bir tür tüzük.

toplu iş sözleşmesinin hükmü⁵⁹: Toplu iş sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe hizmet akitleri toplu iş sözleşmesine aykırı olamaması.

Hizmet akitlerinin toplu iş sözleşmesine aykırı hükümlerinin yerini toplu iş sözleşmesindeki hükümler alır.

Toplu iş sözleşmesinde hizmet akitlerine aykırı hükümlerin bulunması halinde hizmet akdinin işçi lehindeki hükümleri geçerlidir.

Sona eren toplu iş sözleşmesinin hizmet akdine ilişkin hükümleri yenisi yürürlüğe girinceye kadar hizmet akdi hükmü olarak devam eder.

toplu iş sözleşmesinin kapsamı: Bir toplu iş sözleşmesinin aynı işkolunda bir veya birden çok işyerini kapsayabilmesi.

toplu iş sözleşmesinin normatif hükümleri²²⁴: Objektif hukuk kuralı niteliğini taşıyan, sözleşmeyi bağitlamış bulunan tarafların dışında geniş bir üçüncü şahıslar grubu üzerinde de doğrudan zorlayıcı olan hükümler.

toplu iş sözleşmesinin süresi⁵⁹: Toplu iş sözleşmelerinin taraflarının bir yıldan az ve üç yıldan uzun olmamak üzere belirledikleri süre.

Toplu iş sözleşmesinin süresi, sözleşmenin imzalanmasından sonra taraflarca uzatılamaz, kısaltılamaz ve sözleşme süresinden önce sona erdirilemez.

toplu iş sözleşmesinin şekli⁵⁹: Toplu iş sözleşmesinin yazılı yapılması zorunluluğu.

Yazılı olarak yapılmadıkça geçerli değildir.

toplu iş sözleşmesinin tarafları: İşçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren.

toplu iş sözleşmesinin vecibevi hükümleri²²⁴: Sadece sözleşme tarafları üzerinde hak ve borçlar doğuran, borçlar hukuku alanına ait bulunan hükümler.

toplu iş sözleşmesinin yürürlük süresi içinde yetki başvurusu⁵⁹: Sendikanın, toplu iş sözleşmesinin bitmesinden önceki yüzyirmi gün içinde yeni toplu iş sözleşmesinin yetki işlemlerine başlanması.

toplu işçi çıkarma¹: İşverenin, ekonomik, teknolojik, yapısal ve benzeri işletme, işyeri veya işin gerekleri sonucu işyerindeki işçi sayısına bağlı olarak on ila otuz arasında işçiyi; durumu işyeri sendika temsilcilerine, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüğü'ne ve Türkiye İş Kurumu'na bildirerek işçi çıkarması.

toplu izin⁶⁴: İşverenin işçilerin tamamını veya bir kısmını Nisan ayı başından Ekim ayı sonuna kadar olan dönemde topluca izne çıkarması.

toplu konut: Konut ihtiyacını gidermek amacıyla Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın sağladığı kolaylıklar ve krediler ile yapılan binalar.

toplu pazarlığın tarafları: İşçi sendikası, işveren sendikası veya işveren sendikası üyesi olmayan işveren.

toplu pazarlık:

- 1.¹⁶⁰ İşçi sendikası ve işveren ya da işveren sendikası arasında sürdürülen ve işyeri/ işletme (veya işkolu) düzeyinde ücret ve çalışma koşullarını belirlemeye yönelik bir sözleşme ya da iş uyuşmazlığı ile sonuçlanan pazarlık süreci.
- 2.⁴⁸ İşyeri sorunlarının sürekli olarak ortaklaşa gözden geçirilip ayarlanması işi.

toplu sözleşme¹⁹²: Kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını belirlemek üzere yürütülen toplu sözleşme görüşmeleri sonucunda mutabık kalınması durumunda taraflarca imzalanan sözleşme.

toplu sözleşme özerkliği¹⁷⁴: İşçi sendikaları ile işveren sendikalarına tanınan “kendi kendini yönetim” olarak adlandırılan geniş bir özerklik kavramının içinde kalan, toplu iş sözleşmesinde tarafların hukuk kurallarına uygun olmak koşuluyla serbestçe, yasa hükmünde düzenleme yapma hakkı.

toplum sözleşmesi²⁶⁹: Devlet ile yurttaşları arasında, tarafların hak ve ödevlerinin açıkça ifade edildiği ve yazılı olmayan bir anlaşma.

toplumsal ağ: Bireyleri, akrabalık, arkadaşlık, cinsellik gibi bir veya birden fazla toplumsal ilişkiyle birbirlerine bağlayan (çeken ve iten) alt bağlar.

toplumsal anlaşma: 20.07.1978 tarihinde dönemin Başbakanı Bülent Ecevit ile Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Halil Tunç arasında imzalanan, kamu kesiminde işçi-işveren ilişkilerini düzenleyerek sağlıklı ve barışçı bir çalışma yaşamı sağlamayı hedefleyen belge.

toplumsal cinsiyet¹⁴⁷: Kadının ve erkeğin rollerini, sorumluluklarını, güç ilişkilerini ve toplumsal konumlarını belirleme.

toplumsal cinsiyet²²⁰: Farklı kültürlerde, farklı tarihsel zamanlarda ve farklı coğrafyalarda kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen roller ve sorumluluklar bütünüdür. Kadınlar ve erkekler hakkında genel olarak kabul edilen görüş ve beklentiler, normlar bütünü olarak da tanımlanabilir. Bu tanım, tipik olarak kadınlara ya da erkeklere ait olduğu kabul edilen özellikler ve beceriler ile değişik durumlarda kadın ve erkeklerden genellikle beklenen davranış biçimlerini de içerir. Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkeğin toplum içindeki fark-

lı rollerini, sosyal konumlarını, ekonomik ve politik güçlerini yansıtır ve aynı zamanda tüm bunları etkiler.

toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem planı²⁴⁴: Avrupa Komisyonu'nun desteği ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hollanda Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı'nca ortaklaşa yürütülen Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Eşleştirme Projesi kapsamında hazırlanan plan.

toplumsal cinsiyet eşitsizliği ulusal eylem planı²⁹¹: Avrupa Komisyonu'nun mali desteği ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hollanda Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı'nca ortaklaşa yürütülen Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Eşleştirme Projesi Kapsamında 2008-2013 dönemini kapsamak üzere hazırlanan plan.

toplumsal cinsiyet kimliği¹⁴⁷: Bireyin vücuduyla ilgili bireysel hislerini içerecek şekilde (tıbbi, cerrahi ya da diğer araçlarla bedensel olarak görünüşünü ya da fonksiyonlarını özgür bir şekilde değiştirmeyi de kapsayabilen) doğumdan itibaren kazandığı biyolojik cinsiyetle uyumlu ya da uyumsuz, cinsiyeti hakkında derinden hissettiği içsel ve bireysel duygulara ve giyim,

konuşma ve davranış biçimlerini de içerecek şekilde cinsiyetin diğer biçimlerde dışavurumu.

toplumsal cinsiyette eşitlik: Fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere ulaşmada bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğramaması.

toplumsal çözümleme: Geniş toplumsal güçler ile genel toplumsal davranış örüntüleri arasındaki bağları ortaya çıkarmak.

toplumsal denge²⁶⁹: Birbirine zıt güçler ya da eğilimlerin birbirini nötralize ettiği bir denge hali.

toplumsal düzen³²⁸: Bir toplumdaki normal işleyişi sağlayan sosyal yapı, kurumlar ve uygulamalar bütünü.

toplumsal kültürel bakış açısı²⁶⁴: Kültürel değerlerin, sosyal normların ve toplumsal rollerin davranışı nasıl etkilediğini açıklayan ifade.

toplumsallaştırma^{178,328}: Herhangi bir iktisadi varlık veya hizmetin kazanç veya kayıplarının tüm topluma yansıtılması, sosyalizasyon.

toprak koparma³⁴²: İleride çıkabilecek bir kıtlık veya gıda ürünleri fiyatlarındaki artışlara karşı korunmak amacıyla uluslararası dev şirketler

ve ülkeler tarafından fakir ve kalkınmakta olan
ülkelerde yapılan toprak satın alımları.

totoloji:

1. Doğru olanı kanıtlama.
2. Gereksiz tekrarlama.

tozla mücadele komisyonu¹⁰⁸: Maden ve taş
ocakları işletmelerinde ve tünel yapımında
tozla mücadeleyle ilgili yönetmelikle ilgili ka-
rarları almak üzere işçi, işveren ve kamu tem-
silcilerinin katılımıyla oluşan ve en az altı ayda
bir toplanan komisyon.

travma²:

1. Bir darbe sonucu, insan vücudunda meydana gelen yara, ezik.
2. Canlı üzerinde beden ve ruh açısından önemli ve etkili yaralanma belirtileri gösteren yaşantı.

tröst¹²⁸: Piyasaya egemen olmak amacıyla bir çok
işletmenin bir araya gelerek ekonomik, mali ve
teknik güçlerini birleştirmeleri.

tunç yasası³²⁸: Kapitalizmde ücretlerin, işçinin
ailesiyle birlikte hayatını geçimlik düzeyde
sürdürmesine olanak verecek biçimde belir-
lendiği, geçimlik düzeyin üzerine çıkması du-

rumunda doğum oranlarının artması, geçimlik
düzeyin altına inmesi durumunda ise ölüm
oranlarının artmasına bağlı olarak tekrar ge-
çimlik düzeye geri döneceğini ifade eden Fer-
dinand Lassalle tarafından isimlendirilen yasa.

tutsak mal³²⁸: Zorunlu olarak birlikte tüketilmesi
gerekten tamamlayıcı mallar.

tutsat sistemi³⁰⁷: Banka veya benzer bir finans
kuruluşu tarafından konut, arsa gibi taşınmaz
mallar üzerinden gerçekleştirilecek ipotek kar-
şılığında uzun vadeli konut kredilerinin kul-
landırılmasını öngören bir tür gayrimenkul
finansman sistemi.

tükenmişlik: İnsanların yoğun çalışma, stres, do-
yumsuzluk gibi nedenlerle işlerinin gereklerini
yerine getirememesi hali.

tüketici¹⁹⁴: Bir mal veya hizmeti ticari veya mes-
leki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya
yararlanan gerçek veya tüzel kişi.

tüketici boykotu³⁶³: Bir ya da daha fazla grubun,
bireysel tüketicileri bir ülke/işletmenin mal
veya hizmetlerini satın alma davranışından
kaçınmaları konusunda harekete geçirerek, is-
tenilen hedeflere ulaşmak amacıyla girişimde
bulunması.

tüketici dengesi³²⁸: İki mal tüketildiği varsayımı altında, bir tüketicinin belirli bir dönemde yapacağı harcama ile elde edeceği en çok faydayı gösteren, diğer bir deyişle tüketicinin bütçe doğrusu ile kayıtsızlık eğrisinin birbirine teğet olduğu nokta.

tüketici fiyatları endeksi²³⁹: Bireylerin ortalama tüketim kalıplarını yansıtan bir mal veya hizmet sepetinin aylık dönemler itibarıyla fiyat değişimini ölçen endeks.

tüketici güven endeksi: Türkiye İstatistik Kurumu ve Merkez Bankası tarafından ortaklaşa düzenlenen, tüketicilerin harcama davranışlarının ve beklentilerinin belirlenmesini sağlayan endeks.

tüketici işlemi¹⁹⁴: Mal veya hizmet piyasalarında tüketici ile satıcı-sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukuki işlem.

tüketici konseyi¹⁹⁴: Tüketicinin sorunlarının, ihtiyaçlarının ve çıkarlarının korunmasına ilişkin gerekli tedbirleri araştırmak, sorunların evrensel tüketici hakları doğrultusunda çözülmesi için alınacak tedbirlerle, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un uygulanmasına yönelik tedbirlere dair görüşleri, ilgili mercilerce

öncelikle ele alınmak üzere iletmek amacıyla kurulan konsey.

tüketici kredisi¹⁹⁴: Tüketicilerin bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak aldıkları kredi. Tüketici kredisi sözleşmesinin yazılı olarak yapılması ve bu sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunludur. Taraflar arasında akdedilen sözleşmede öngörülen kredi şartları, sözleşme süresi içerisinde tüketici aleyhine değiştirilemez.

tüketici mahkemeleri¹⁹⁴: Tüketici Hakları Hakkında Kanun'un uygulanmasıyla ilgili olarak çıkacak her türlü uyuşmazlıklara bakan mahkemeler.

tüketici örgütleri¹⁹⁴: Tüketicinin korunması amacıyla kurulan dernek, vakıf veya bunların üst kuruluşları.

tüketici rantı¹¹⁰: Tam rekabet piyasasında ortaya çıkan tek bir fiyat nedeniyle, bir mala daha yüksek fiyat ödemeyi kabul edebilecek tüketicilere sağlanan psikolojik ya da subjektif avantaj.

tüketici sorunları hakem heyeti¹⁹⁴: İl ve ilçe merkezlerinde, belediye başkanının konunun uzmanı belediye personeli arasından görevlen-

direceği bir üye, baronun mensupları arasından görevlendireceği bir üye, ticaret ve sanayi odası ile esnaf ve sanatkar odalarının görevlendireceği bir üye ve tüketici örgütlerinin seçecekleri bir üye olmak üzere başkan dahil beş üyeden oluşan, değeri her yıl belirlenen miktarın altında bulunan uyuşmazlıkları karara bağlayan heyet.

tüketicilerin korunması⁶²: Devletin, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alması, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik etmesi.

tüketicinin korunması hakkında kanun¹⁹⁴: Kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenleyen 4077 sayılı kanun.

türk ceza kanunu: Suç ve suçlara verilecek cezaların düzenlendiği 5237 numaralı kanun.

türk endüstri ilişkileri derneği¹²⁵: 1990 yılında endüstri ilişkileri teori ve uygulaması, sendika-

cılık, toplu pazarlık, iş uyuşmazlıkları ve barışçı çözüm yolları, toplu pazarlık ücret politikaları konularında araştırma ve yayınlar yapmak, bu alanlarda ulusal ve uluslararası düzeyde konferans ve seminerler düzenlemek ve bu yolla çalışma barışına hizmet etmek amacıyla kurulmuş dernek.

türk mühendis ve mimar odaları birliği⁴¹: Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen yetkili olup da mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları örgütü içinde toplayan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu.

türk patent enstitüsü danışma kurulu¹⁰⁸: Türk Patent Enstitüsü'nün faaliyetleri çerçevesinde Türkiye'nin teknolojik gelişimine ve sınai mülkiyet haklarının etkin biçimde korunmasına, rekabet ortamının yaratılmasına ilişkin olarak ve Türk Patent Enstitüsü'nün çalışma ilkeleri, faaliyet raporu, bütçe ve çalışma programları hakkında düşünce bildiren tavsiyelerde bulunan işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

türk soylu yabancılara çalışma izni¹⁰⁶: Türk soylu yabancılara, kanunlarda Türk vatan-

daşlarının yapabileceği belirtilen meslek, sanat ve işlerde çalışma ve çalıştırılabilmeleri için, özel kanunlarda aranan nitelikleri taşımak ve yükümlülükleri yerine getirmek şartıyla, Bakanlar Kurulunca tespit edilecek usul ve esaslar çerçevesinde, Türkiye’de çalışmalarına izin veren belge.

Dışişleri ve ilgili bakanlıkların görüşleri alınarak İçişleri Bakanlığınca süreli olarak izin verilebilir. Bu izin süresi sona erdiğinde yenilenebileceği gibi, her zaman geri de alınabilir.

Bu kişiler Türk vatandaşları gibi ilgili meslek kuruluşlarına kayıtlarını yaptırmakla yükümlüdürler. Ancak girdikleri meslek kuruluşlarının genel kurullarına katılamazlar, seçme ve seçilme hakları yoktur.

türk tabipleri birliği⁴⁰: Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını yapmaya yetkili olup da sanatını serbest olarak yapan veya meslek diplomasından istifade etmek suretiyle resmi veya özel görev yapan tabiplerin üyesi olduğu; tabipler arasında mesleki deontolojiyi ve dayanışmayı korumak, tabipliğini kamu ve kişi yararına uygulanıp geliştirilmesini sağlamak ve meslek mensuplarının hak ve yararlarını korumak amacıyla yasa ile kurulmuş kamu kurum niteliğinde meslek kuruluşu.

türkiye avrupa birliği karma istişari komite¹⁰⁸: Ülkemizin Avrupa Birliği ile bütünleşmesi sürecinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Türkiye-Avrupa Birliği Ortak Konseyi, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu’nun tavsiyelerde bulunmak; Avrupa Birliği ve Türkiye’deki ekonomik ve sosyal çıkar grupları arasında diyalog ve işbirliğini geliştirmek amacıyla 1995 yılından itibaren çalışan işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan komite.

türkiye halk sağlığı eğitimi milli komitesi¹⁰⁸: Halkın sağlık eğitimi konularının, ulusal ve uluslararası boyutunun kısa sürede etkili, yaygın ve sürekli olarak ele alınması ve geliştirilmesi disiplinler ve sektörler arası gerekli yaklaşımın sağlanması amacıyla işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan komite.

türkiye iç denetim enstitüsü²⁶³: İç denetimi meslek edinmiş kişiler tarafından 1955 yılında kurulmuş mesleki örgüt.

türkiye istatistik kurumu¹²¹: 1926 yılında Merkezi İstatistik Dairesi olarak kurulan, adı 1962 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü, 2006 yılında ise Türkiye İstatistik Kurumu olarak değiştirilen ve Türkiye’de her konuda istatistiki bilgi toplamak ve yayımlamak ile görevli kurum.

türkiye iş kurumu¹¹²: İstihdamın korunması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak ve işsizlik sigortası hizmetlerini yürütmek üzere; özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz, idari ve mali bakımdan özerk, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bağlı kuruluşu.

türkiye iş kurumu genel kurulu¹¹²:

- a) Devletin ekonomik ve sosyal politikalarına uyumlu ulusal istihdam politikasının oluşturulmasına yardımcı olmak, uygulanan politikalardaki dönem içindeki gelişmeleri değerlendirmek,
 - b) İstihdamın korunmasına, geliştirilmesine, yaygınlaştırılmasına ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak ve önerilerde bulunmak,
 - c) Kurumun dönem faaliyet raporunu görüşmek, Kurumun hizmetlerini iyileştirici önerilerde bulunmak,
- ile görevli; işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan ve iki yılda bir Kasım ayında toplanan kurum organı.

türkiye iş kurumu yönetim kurulu¹¹²:

- a) Genel Müdürlükçe hazırlanan Kurumun bütçe teklifi ile bütçenin bölümleri arasında

ödenek aktarılması ve ek ödenek alınması önerilerini değerlendirerek Bakanlığa sunmak, bütçe bölümlerinin maddeleri arasında ödenek aktarmalarını yapmak, bilanço ve faaliyet raporunu inceleyip onaylamak.

- b) Kurumca hazırlanan kanun hükmünde kararname, tüzük ve yönetmelik taslaklarını inceleyerek Bakanlığa sunmak.
- c) Kurumun faaliyet alanına ilişkin dönem faaliyet raporlarını Genel Kurulun bilgisine sunmak.
- ç) İl istihdam kurullarının raporlarını inceleyip değerlendirmek ve Genel Müdürlüğe önerilerde bulunmak.
- d) Özel istihdam bürolarının faaliyetlerine izin vermek, faaliyetlerinin izlenmesine ilişkin raporları değerlendirmek, iznin yenilenmesi ile verilen izinlerin iptali konularında karar vermek.
- e) Kurumun yurt içinde ve uluslararası düzeyde kurum ve kuruluşlara vereceği eğitim ve danışmanlık hizmetleri bedelleri ile işverenlere verilen Kurum hizmetlerinin hangilerinden ne kadar masraf karşılığı alınacağına karar vermek.
- f) Kurumun merkez ve taşra teşkilatı birimlerinin kurulması ve gerekli görülen de-

ğışikliklerin yapılması hususlarında ilgili makamlara önerilerde bulunmak; Genel Müdürün önerisi üzerine, özel kanunlarda yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla Kurumun 1-4 dereceli kadrolarına atamalar yapmak ve Kurum adına imza yetkisi verilecek personeli belirlemek.

- g) Kurum personelinin eğitimi amacıyla düzenlenen yıllık eğitim programlarını onaylamak.
- ğ) Kurum adına her türlü hizmet satın alınması, taşınır ve taşınmaz mal edinilmesi, bunların idaresi, inşaat yaptırılması satılması, takası ve trampası veya Kuruma ait binaların hizmet binası, eğitim tesisi, kreş ve benzeri hizmetlere tahsisi hakkındaki önerileri inceleyip karara bağlamak.
- h) Kurum taşınmaz mallarının, bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kuruluşlara rayiç veya emsal değer üzerinden kiraya verilmesi, bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kuruluşlar arasında karşılıklı olarak taşınmazlara ihtiyaç duyulması halinde, rayiç bedellerin eşit olması veya aradaki bedel farkının yüzde 10'u geçmemesi durumunda, bedelsiz olarak karşılıklı kullanım hakkı verilmesi ile ilgili önerileri inceleyip karara bağlamak.

- i) Her yıl Maliye Bakanlığı'nca belirlenen yeniden değerlendirme oranında miktarı artırılmak üzere bedeli yüz milyar liradan fazla olan sözleşmeler ve yapılacak işler hakkında karar vermek.
- j) Kovuşturulmasında Kurum için yarar görülmeyen dava ve icra kovuşturmalarının açılmaması, henüz dava ve icra kovuşturması halinde gelmemiş olan uyuşmazlıkların uzlaşma yoluyla çözümlenmesi ve bunlara ait paraların terkinini önerilerini, Kurum için yarar görülmeyen hallerde dava ve icra kovuşturmalarından vazgeçilmesi, kanun yollarına başvurulmaması, bunlara ait para ve malların terkinini, Kurum leh ve aleyhine açılmış dava ve icra kovuşturmalarının uzlaşma yoluyla çözümü hakkındaki önerileri karara bağlamak.
- k) Fon kaynaklarını piyasa şartlarında değerlendirmek.
- l) Fon gelir ve giderlerinin üçer aylık dönemler itibarıyla denetlettirilmesini ve denetim raporlarının kamuoyuna açıklanmasını sağlamak.
- m) Fona ilişkin aktüeryal projeksiyonları yaptırmak.

m) Günlük fon hareketlerinin izlenmesini, kayıtlarının tutulmasını ve genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygun olarak muhasebeleştirilmesini sağlamak.

n) Genel Müdür ve Yönetim Kurulu üyelerinin başkaca önerilerini inceleyip karara bağlamak ve bu Kanunla verilen benzeri görevleri yapan;

işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden atanmış/belirlenmiş altı üyeden oluşan kurumun en yüksek yönetim, karar, yetki ve sorumluluk taşıyan organı.

Genel müdürün başkanlığında haftada en az bir kez toplanır.

türkiye tarafından onaylanan uluslararası çalışma örgütü sözleşmeleri²⁶⁰:

- ▣ İşsizliği önleme ve işsizliğin sonuçlarına çare olacak araçların bulunmasını amaçlayan 2 numaralı sözleşme.
- ▣ Tarım işçilerinin dernek kurma ve birleşme haklarına ilişkin 11 numaralı sözleşme.
- ▣ Sanayi işletmelerinde hafta tatili yapılmasına ilişkin 14 numaralı sözleşme.
- ▣ On sekiz yaşından küçüklerin gemilerde trimci ve ateşçi görevlerinde istihdamını yasaklayan 15 numaralı asgari yaş sözleşmesi.

- ▣ Asgari ücretin tespit usullerini ve daha düşük bir ücretle çalışmayı yasaklayan 26 numaralı sözleşme.
- ▣ Zorla ve zorunlu çalışmayı kaldıran ancak askerlik hizmeti, mahkumların belli bir denetime göre çalıştırılmaları, savaş, deprem, yangın gibi olağanüstü durumlarda gerek duyulan çalıştırma biçimlerine istisna getiren 29 numaralı sözleşme.
- ▣ Meslek hastalıklarına uğrayanlara ve bunların hak sahiplerine tazminat ödenmesine ilişkin 42 numaralı sözleşme.
- ▣ Her türlü maden ocaklarında yeraltı işlerinde kadınların çalıştırılmamasına ilişkin 45 numaralı sözleşme.
- ▣ Ticari gemilerde çalışan kaptanlar ve gemi zabitlerinin mesleki yeterliliklerinin asgari koşullarına ilişkin 53 numaralı sözleşme.
- ▣ Gemi adamlarının hastalanması, yaralanması ya da ölümü halinde armatörün sorumluluğuna ilişkin 55 numaralı sözleşme.
- ▣ Deniz işlerinde çalıştırılacak çocukların asgari yaş sınırını tespiti hakkında 58 numaralı sözleşme.
- ▣ Sanayi işlerinde çalıştırılacak çocukların asgari yaş sınırını belirleyen 59 numaralı sözleşme.

- ▣ Gemilerde mürettebat için iaşe ve yemek hizmetlerine ilişkin 68 numaralı sözleşme.
- ▣ Gemi aşçıların mesleki ehliyet diplomalarına ilişkin 69 numaralı sözleşme.
- ▣ Gemi adamlarının sağlık muayenesine ilişkin 73 numaralı sözleşme.
- ▣ Çocukların ve gençlerin işe elverişlilikleri yönünden sağlık muayenesine tabi tutulmalarına ilişkin 77 numaralı sözleşme.
- ▣ Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1946 yılında Montreal'de gerçekleştirdiği 29. toplantısında kabul edilen son maddelerin değiştirilmesine ilişkin 80 numaralı sözleşme.
- ▣ Sanayi ve ticarete iş teftişine ilişkin 81 numaralı sözleşme.
- ▣ Bütün işçi ve işverenlerin, önceden izin almaksızın ve serbestçe kendi örgütlerini kurma ve bu örgütlere katılma haklarını güvence altına alan ve bu örgütlerin resmi görevlilerin müdahalelerinden bağımsız serbestçe işlem görmelerini sağlayacak güvencelere ilişkin 87 numaralı sözleşme.
- ▣ Kamu idaresi tarafından parasız iş ve işçi bulma servisi kurulmasına ilişkin 88 numaralı sözleşme.
- ▣ Mekanik olarak hareket eden, kamu veya özel mülkiyetteki, ticari amaçlı yük veya

- yolcu taşıyan gemi mürettebatının gemide barınmasına ilişkin 92 numaralı sözleşme.
- ▣ Kamu tarafından yapılan sözleşmelere konulacak çalışma koşullarına ilişkin 94 numaralı sözleşme.
- ▣ Yapılan veya yapılacak olan bir iş veya görülen ve görülecek olan bir hizmet için yazılı veya sözlü bir iş sözleşmesi gereğince bir işveren tarafından bir işçiye her ne nam altında ve hangi hesaplama şekli ile olursa olsun ödenmesi gereken ücretin korunmasına ilişkin 95 numaralı sözleşme.
- ▣ Ücretli iş bulma bürolarına ilişkin sözleşmeyi değiştiren 96 numaralı sözleşme.
- ▣ Sendika ayrımcılığı gözetilmesine, farklı kesimlerin örgütlerinin birbirlerinin çalışmalarına müdahale etmelerine karşı ve toplu sözleşme düzeninin geliştirmesine yönelik önlemler getiren, örgütlenme ve toplu pazarlık hakkı ilkelerinin uygulanmasına ilişkin 98 numaralı sözleşme.
- ▣ Tarımda asgari ücretin belirlenmesi esaslarına ilişkin 99 numaralı sözleşme.
- ▣ Erkekler ve kadınların, eşit işlerde eşit ücret ve sosyal haklara sahip olmalarını öngören ücret eşitliğine ilişkin 100 numaralı sözleşme.

- ▣ Sosyal güvenliğin asgari normlarına ilişkin 102 numaralı sözleşme.
- ▣ Zorla ya da zorunlu çalışmanın herhangi bir biçiminin siyasal zorlama ve eğitime, siyasal ya da ideolojik görüşlerini açıklaması nedeniyle cezalandırma, işgücünü harekete geçirme, çalışma disiplinini sağlama, ayrımcılık ve greve katılanları cezalandırma aracı olarak kullanılmasını önlemeye ve ortadan kaldırmaya yönelik 105 numaralı sözleşme.
- ▣ Gemi adamlarının ulusal kimliklerine ilişkin 108 numaralı sözleşme.
- ▣ İş verme, eğitim ve çalışma koşullarının düzenlenmesinde ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal görüş, ulusal kimlik ve sosyal köken temelinde ayrımcılık yapılmasının ulusal politikalarla önlenmesi, fırsat ve uygulama alanında eşitliği geliştirme çağrısında bulunan 111 numaralı sözleşme.
- ▣ İşçilerin iyonizasyon radyasyonlara korunmasına ilişkin 115 numaralı sözleşme.
- ▣ Sonuç maddelerinin revizyonuna ilişkin 116 numaralı sözleşme.
- ▣ Vatandaşlarla vatandaş olmayan kimselere sosyal güvenlik konusunda eşit muamele yapılmasına ilişkin 118 numaralı sözleşme.

- ▣ Makinelerin gerekli korunma düzeni ile donatılmasına ilişkin 119 numaralı sözleşme.
- ▣ İktisadi gelişme ve kalkınmayı teşvik etmek, hayat seviyesini yükseltmek işgücü ihtiyaçlarını karşılamak ve işsizlik ve eksik istihdam sorununu çözümlemek amacıyla tam ve verimli istihdama ve işin serbestçe seçilmesine yönelik aktif politikalar uygulanmasına ilişkin 122 numaralı sözleşme.
- ▣ Yeraltı madenlerinde işe alınmada asgari yaşa ilişkin 123 numaralı sözleşme.
- ▣ Tek işçinin taşıyabileceği yükün azami ağırlığına ilişkin 127 numaralı sözleşme.
- ▣ Mürettebatın gemide barınmasına ilişkin ilave hükümleri düzenleyen 133 numaralı sözleşme.
- ▣ Gemide iş kazalarının önlenmesine ilişkin 134 numaralı sözleşme.
- ▣ İşletmelerde işçi temsilcilerinin korunması ve onlara sağlanacak kolaylıklara ilişkin 135 numaralı sözleşme.
- ▣ İşe kabulde asgari yaşın zorunlu temel eğitimin tamamlandığı yaştan daha düşük olamayacağını öngörerek çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasını amaçlayan 138 numaralı sözleşme.

- ▣ İnsan kaynaklarının değerlendirilmesinde mesleki eğitim ve yönlendirmenin yerine ilişkin 142 numaralı sözleşme.
- ▣ Uluslararası çalışma normlarının uygulanmasının geliştirilmesinde üçlü danışmaya ilişkin 144 numaralı sözleşme.
- ▣ Gemi adamlarının yıllık ücretli iznine ilişkin 146 numaralı sözleşme.
- ▣ Kamu hizmetlerinde örgütlenme hakkının korunması ve istihdam koşullarının belirlenmesi yöntemlerine ilişkin 151 numaralı sözleşme.
- ▣ Liman işlerinde sağlık ve güvenliğe ilişkin 152 numaralı sözleşme.
- ▣ Karayolu taşımacılığında çalışma saatleri ve dinlenme sürelerine ilişkin 153 numaralı sözleşme.
- ▣ İş sağlığı ve güvenliği ve çalışma ortamına ilişkin 155 numaralı sözleşme.
- ▣ İş sözleşmesine işveren tarafından son verilmesine ilişkin 158 numaralı sözleşme.
- ▣ Özürlülerin mesleki rehabilitasyonu ve istihdamına ilişkin 159 numaralı sözleşme.
- ▣ İş sağlığı hizmetlerine ilişkin 161 numaralı sözleşme.

- ▣ Gemi adamlarının sağlığının korunmasına ve tıbbi bakımına ilişkin 164 numaralı sözleşme.
- ▣ Gemi adamlarının ükelerine geri gönderilmesine ilişkin 166 numaralı sözleşme.
- ▣ Çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin acilen ve etkili biçimde ortadan kaldırılmasını sağlayacak önlemlerin alınmasını, çocukların kölelik ve benzeri koşullarda çalıştırılma, silahlı çatışmalarda kullanılmak üzere zorla askere alınma, fuhuş ve pornografi amaçlarıyla ve yasa dışı işlerde kullanılmasını yasaklamak ve ortadan kaldırmak amacıyla düzenlenen 182 numaralı sözleşme.

türkiye üçüncü sektör vakfı: Türkiye’de üçüncü sektörün yasal ve mali alt yapısını güçlendirmek amacıyla 1993 yılında bir çok vakıf ve dernek tarafından kurulan vakıf.

türkiye yatırım destek ve tanıtım ajansı³³⁴: Ülkenin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılması için Türkiye’de yatırım yapılmasını özendirmeye yönelik yatırım destek ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması amacıyla kurulan kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Başbakanlığın ilgili kuruluşu olan ajans.

tüzel kişi²²⁰: Belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere örgütlenmiş, hukukun bağımsız birer varlık olarak tanıdığı kişi veya mal toplulukları.

tüzel kişilerin fiil ehliyeti²¹⁹: Tüzel kişilerin, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla kazandığı ehliyet.

tüzel kişilerin hak ehliyeti²¹⁹: Tüzel kişilerin, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehil olmaları.

tüzel kişiliğe sahip olmayan ortaklıklar³⁰: Adi ortaklık, donanma iştiraki, yapı ortaklığı, iflas masası ve benzerleri.

tüzel kişiliği olmayan kurumlar: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Bakanlıklar, Yargı Organları, Yüksek Seçim Kurulu, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı, Jandar Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Denizcilik Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Devlet Personel Başkanlığı, Özürlüler İdaresi Başkan-

lığı, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü.

tüzük ve belgelerde kanuna aykırılığın sonucu⁵¹: Kuruluş sırasında kanuna aykırılık veya eksiklik sebebiyle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı veya ilgili valilikçe başvurulması halinde görevli mahalli mahkemenin gerekli gördüğü takdirde kurucuları da dinleyerek üç işgünü içinde sendika veya konfederasyonun faaliyetlerinin durdurulmasına karar vermesi. Mahkeme kanuna aykırılığın veya eksikliğin giderilmesi için altmış günü aşmayan bir mehil verir.

Tüzük ve belgelerin kanuna uygun hale getirilmesi üzerine mahkeme durdurma kararını kaldırır.

Verilen mehil sonunda tüzük ve belgeler kanuna uygun hale getirilmemişse, mahkeme sendika veya konfederasyonun kapatılmasına karar verir. Bu karar kesindir.

tüzük²²⁰: Bir kanunun uygulanmasını göstermek ve emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara

aykırı olmamak ve Danıştay'ın incelemesinden geçirilmek şartıyla Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yazılı hukuk kuralları.

u

ucu açık soru²⁶⁹: Önceden belirlenmiş yanıt kategorileri bulunmayan bir görüşme sorusu.

ucuz emek ülkeleri³²⁸: İş gücünün bol olması nedeniyle ücretlerin görece olarak çok düşük olduğu az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkeler tarafından verilen ad.

ucuz işgücü cenneti: Ucuz emek ülkeleri.

ucuz para politikası³²⁸: Faiz oranını düşürerek kredi miktarını artırmayı hedefleyen genişletici para politikası.

uçö: Uluslararası Çalışma Örgütü.

ulusal bayram¹⁰²: 28 Ekim günü öğleden sonra başlayan ve 29 Ekim günü devam eden, 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim günü.

ulusal borç³²⁸: Bir ülkenin iç ve dış borçlarının birikimli toplamı.

ulusal ekonomi³²⁸: Bir ülkede mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım, değişim, yeniden üretim ve tüketiminin gerçekleştirildiği sistem.

ulusal iş sağlığı ve güvenliği konseyi¹⁰⁸: İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili olarak; ihtiyaç, öncelik, politika ve stratejiler için öneriler geliştirmek tavsiyelerde bulunmak, tarafların görüş ve düşüncelerini açıklamalarını sağlayacak bir platform oluşturmak için işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katılımıyla oluşan konsey.

ulusal servet³²⁸: Bir ülkenin yerli iktisadi karar birimlerinin sahip olduğu belli bir ana kadar birikmiş varlıklarının toplam parasal değeri.

ulusal ücret ve gelirler politikası¹²⁵: İşçi, işveren ve devlet taraflarının bir araya gelerek, ücret ve fiyat artışları başta olmak üzere, ana ekonomik ve sosyal konularda uzlaşmaları ve karşılıklı sorumluluklar üstlenmeleri esasına dayanan; enflasyonu önlemeyi ve çalışma barışını sağlamayı amaçlayan gönüllü birliktelik.

ulusal yeterlilik sistemi: Ülkelerin, eğitim ile istihdam arasında doğru ilişkiyi kurmak, bireylerin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geçerli, güvenilir ve saydam bir şekilde belgelendirmeyi sağlamak, belgelerin uluslararası geçerliliğini

sağlamayı ve yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek amacıyla oluşturdukları sistem.

uluslararası çalışma örgütü²⁵⁰: Sözleşmeler ve Tavsiye Kararları yoluyla, çalışma hayatına ilişkin temel haklar, örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık, zorla çalıştırmanın engellenmesi, fırsat ve muamele eşitliği gibi çalışmaya ilişkin tüm konuları düzenleyici, uluslararası çalışma standartları oluşturan, mesleki eğitim ve rehabilitasyon, istihdam politikası, iş hukuku, endüstriyel ilişkiler, çalışma şartları, yönetimin geliştirilmesi, kooperatifler, sosyal güvenlik, çalışma istatistikleri, iş sağlığı ve güvenliği konularında teknik yardım sağlayan, bağımsız iş ve işveren örgütlerinin kurulmasını destekleyen ve bunlara eğitim ve danışmanlık hizmeti veren yönetim kurullarına işçi, işverenin hükümetlerle eşit olarak katıldığı, üçlü bir yapısı olan Birleşmiş Milletlere bağlı ihtisas kuruluşu.

uluslararası çalışma örgütünün sözleşmeleri: Türkiye'nin onayladığı Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri.

uluslararası hukuk: Ülkeler arasındaki uluslararası ilişkileri, uluslararası kuruluşların kuruluşunu ve işleyişini düzenleyen hukuk.

uluslararası imar ve kalkınma bankası¹²¹: İkinci dünya savaşı sonrasında tahrip olmuş ülkelerin yeniden imarı için uluslararası sermaye piyasasından borçlanıp, üyelerine ticari bankalardan daha düşük faizli kredi sağlamak amacıyla 1944 yılında Bretton Woods Anlaşması ile kurulmuş ve 1946 yılında çalışmaya başlamış finans kurumu.

uluslararası para fonu¹²¹: Üye ülkelerin döviz kurlarında istikrarı sağlama, rekabetçi devallüasyonları önleme, uluslararası ticaretin gelişmesini engelleyen kambiyo kısıtlamalarını kaldırma ve geçici dış ödeme sorunlarını gidermeye yönelik parasal işlevleri üstlenerek uluslararası ödemelerin aksamadan yapılmasını, dünya ticaretinin ve dünyada istikrarlı büyümenin sürmesini sağlama hedefine ulaşmak amacıyla 1944 yılında Bretton Woods'da toplanan Birleşmiş Milletler Örgütü'nün para ve finans konferansında Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası ile birlikte kurulan örgüt.

uluslararası sözleşme: İnsan hakları hukuku özelinde, ülkeler arasında düzenlenen, kişilerin hak ve özgürlüklerini genişleten ve güvence altına alan ve uygulanması uluslararası kuruluşlar tarafından denetlenen hukuk belgesi.

uluslararası sözleşmeye taraf olmak: Uluslararası topluma, söz konusu sözleşmeye taraf diğer devletlere, kendi vatandaşlarına ve kendi sınırları içinde yaşayan diğer kişilere karşı, o sözleşmede yer alan hakları yerine getirmekle sorumlu hale gelmek, tanımak ve kabul etmek.

uluslararası şirket: Birden fazla ülkede üretim veya ticaret birimleri bulunan, birden çok ülkede üretim ve ticaret yapan şirketler.

unsur²: Birleşik bir bütünü meydana getiren parçalardan herbiri, esas madde, esas, asıl, öge, eleman.

usta³²: Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bunların mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilecek standartlarda uygulayabilen; üretimi planlayabilen; üretim sırasında karşılaşılabilecek problemleri çözümleyebilen; düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen; üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapabilen kişi.

uvriyerizm: Toplumsal hareketin ancak işçiler önderliğiyle yürütülebileceğini savunan öğreti.

uyarı işareti⁸⁶: Bir tehlikeye neden olabilecek veya zarar verecek durum hakkında uyarıda bulunan işaret.

uygun teknoloji: Gelişmekte olan ekonomilerin emek arzı fazlası veriyor olmaları nedeniyle, gelişmiş ekonomilerde olduğu gibi sermaye yoğun teknolojiler yerine emek yoğun teknolojileri yani uygun teknolojileri kullanması gerektiği görüşü.

uyuşmazlığın tespiti⁵⁹:

- a) Toplu görüşme için tespit edilen yer, gün ve saatte taraflardan biri toplantıya gelmezse,
 - b) Toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamazsa,
 - c) Toplu görüşmeye başladıktan sonra taraflardan biri görüşmelere devam etmezse,
 - ç) Toplu görüşmenin başlamasından itibaren altmış gün içinde taraflar anlaşamadıklarını bir tutanak ile tespit ederlerse,
 - d) Toplu görüşmenin başlamasından itibaren altmışıncı günün sonunda anlaşmaya varamamışlarsa,
 - e) Toplu görüşmenin başladığı tarihten itibaren otuz gün geçmesine rağmen anlaşma sağlanamışsa,
- taraflardan birinin durumu görevli makama yazı ile bildirmesi.

uyuşmazlık mahkemesi: Adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuş-

mazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkili mahkeme.

uzlaşmacı demokrasi²⁵³: Kararların alınması ve kanunların yapımında mümkün olan en yüksek mutabakatın sağlanması gerektiğine inanan demokrasi.

uzlaştırma: Arabuluculuk.

uzlaştırma kurulu:

1. 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu uygulama döneminde, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması veya uygulanmakta olan bir toplu iş sözleşmesinin yorumunda uyuşmazlık çıkması halinde tarafların seçtikleri "taraf temsilcilerinin" seçecekleri tarafsız arabulucular ile onların seçeceği üçüncü tarafsız arabulucudan oluşan kurul.
- 2.¹⁹² Toplu görüşmeler sırasında kamu görevlileri sendikaları ve üst kuruluşları ile Kamu İşveren Kurulu arasında çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü için oluşturulan kurul.

uzman²: Bütün çalışmalarını belli bir alana veren ve o alanda yüksek kabiliyet, görüş ve bilgisi olan kimse, mütehassıs.

uzun vadeli borç³²⁸: Vadesi beş ile yirmi yıl arasında olan borç.

uzun vadeli plan³²⁸:

1. Bir bütün olarak ekonomide veya çeşitli kesimlerde karşılaşılabilecek sorunların çözümünü gösteren ve yüksek gelir düzeyi, sosyal adalet, tam işlendirme, dış ödemelerde denge gibi genel nitelikteki makro hedefleri içeren on beş yıl veya daha fazla süre için hazırlanan kalkınma planı.
2. İktisadi karar birimlerinin uzun dönem hedeflerine ulaşmak için gerçekleştirdikleri plan.

uzun vadeli sigorta kolları⁴²: Malulluk, yaşlılık ve ölüm sigortaları.

ücret¹: Bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutar.

ücret braketleri: İş değerlendirmesi çalışmasında puan skalasının belirli aralıklara bölünmesi ve her puan aralığı için de bir ücret aralığı belirlenmesinin bir grafik üzerinde gösterilmek istenmesi halinde, grafik üzerinde meydana gelen dikdörtgenler.

ücret defteri⁷: Gemide tutulan gemi adamlarına yapılacak her çeşit ödemelerin kaydedildiği noterlikçe tasdikli defter.

Liman seferi yapan gemilerde işverenin bürosunda da saklanabilir.

ücret dilimi³²⁸: Ücret çizelgesinde işçinin kıdemi ve deneyimini gösteren dilim.

ücret endekslemesi: Fiyat endeksinde meydana gelen artış karşısında ücretlerde oluşan otomatik artış,

ücret esnekliği³²⁸: Ücreti bir isteklendirme aracı olarak kullanarak verimi ve kârlılığını artırmayı amaçlayan firmaların, ücret yapısı ve düzeyini, değişen iş gücü piyasasına ve karmaşık piyasa ekonomisi koşullarına göre uyarlayabilme serbestisi.

ücret farklılaştırması³²⁸:

1. Aynı işi yapan işçiler için ırk, renk, cinsiyet gibi unsurlara göre ücretler belirlenmesi.
2. Aynı işi yapan ve aynı verimliliğe sahip işçiler için farklı ücretler belirlenmesi.

ücret fonu kuramı³²⁸: Önceden belirlenen ücret fonu nedeniyle ortalama ücretin işçi sayısına bağlı olduğunu dolayısıyla ücretin yükseltilmesinde hükümetin ve işçi sendikalarının etkili olamayacağı, işçi sınıfı içinde bir grubun ücretini yükseltmenin ancak öteki grupların ücretini azaltmakla olanaklı olacağını ileri süren ve John Stuart Mill tarafından geliştirilen kuram.

ücret garanti fonu⁸⁰: İşsizlik sigortası fonu kapsamında oluşturulan, işverenlerce işsizlik si-

gortası primi olarak yapılan ödemelerin işveren payının yıllık toplamının yüzde birinin ayrı bir hesapta takip edilmesi ve işsizlik sigortası fon kaynaklarının değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde değerlendirilen, işverenin ödeme güçlüğüne düştüğü hallerde işçilere son üç aylık ücret alacağını ödeyen fon.

ücret garanti fonu yönetmeliği⁸⁰: Ücret Garanti Fonu'nun oluşum ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

ücret haddi: Çıplak ücret.

ücret hesap pusulası²: İşverenin işçiye yaptığı ücret ödemelerinin hesabını gösteren işverenin imzasını veya işyerinin özel işaretini taşıyan pusula.

Bu pusulada ödemenin günü, ilişkin olduğu dönem ile fazla çalışma, hafta tatili, bayram ve genel tatil günleri ücretleri gibi asıl ücrete yapılan her çeşit eklemeler tutarının ve vergi, sigorta primi, avans mahsubu, nafaka ve icra gibi her çeşit kesintinin ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.

ücret indirimi³²⁸: Reel veya nominal ücretlerin düşürülmesi.

ücret katılığı: Ücretin artma yönünde sahip olduğu esnekliğe azalma yönünde sahip olmayışı.

Ücret katılığının nedeni sendikalar, toplu iş sözleşmesi veya işverenlerin ücretlerin düşmesini arzu etmemeleri olabilir.

ücret kesme cezası¹: İş sözleşmesinde veya toplu iş sözleşmesinde gösterilmiş sebeplerle işçinin ücretinden kesilen para.

ücret rijitliği: Ücret katılığı.

ücret tavanı¹²⁰: Bütçelerle belirlenen üst sınırlar olup; kamu çalışanlarının o mali yıldaki ücretlerini belirleyen ve dengeleyen miktarlar.

ücret yapışkanlığı³²⁸: Fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen değişimlere ücretlerin kısa dönemde uyarlanamaması.

ücreti ödenmeyen işçinin hakkı¹: Mücbir bir neden olmaksızın alışılmış ücret ödeme gününden itibaren yirmi gün geçmesine rağmen ücreti ödenmeyen işçinin, iş görme borcunu yerine getirmekten kaçınma hakkı.

İşçilerin kişisel kararlarına dayanarak iş görme borcunu yerine getirmemeleri sayisal olarak toplu bir nitelik kazansa dahi grev olarak nitelendirilemez.

ücretin korunması¹⁷⁷: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Devlet Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelik uyarınca çalıştırdıkları işçilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakını özel olarak açılan banka hesapları vasıtasıyla ödeme zorunluluğuna tabi tutulan iş sahiplerinin bu kurala uyması ve her ödeme döneminde işçiye hesap pusulası vermesi.

ücretin ödenme süresi¹⁷⁷: Kural olarak işçinin ücreti her ayın sonunda ödenir. Hizmet sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesiyle daha kısa ödeme süreleri belirlenebilir.

ücretin saklı kısmı¹: İşçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlasının haczedilememesi veya başkasına devir ve temlik olunamaması. Ancak, işçinin bakmak zorunda olduğu aile üyeleri için hakim tarafından takdir edilecek miktar bu paraya dahil değildir. Nafaka borcu alacaklılarının hakları saklıdır.

ücrette adalet sağlanması⁶²: Ücret emeğin karşılığıdır.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal

yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.

Asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur.

ücretten indirim yapılamayacak haller¹:

- Her türlü işte uygulanmakta olan çalışma sürelerinin yasal olarak daha aşağı sınırlara indirilmesi,
- İşverene düşen yasal bir yükümlülüğün yerine getirilmesi,
- İş Kanunu hükümlerinin herhangi birinin uygulanması sonucu.

ücretten kanuni kesintiler: Brüt ücretten kesilen gelir vergisi, damga vergisi, sosyal güvenlik primi vb. kesintiler.

üçlü danışma kurulu¹: Çalışma barışının ve endüstri ilişkilerinin geliştirilmesinde, çalışma hayatıyla ilgili mevzuat çalışmalarının ve uygulamalarının izlenmesi amacıyla; Hükümet ile işveren, kamu görevlileri ve işçi sendikaları konfederasyonları arasında etkin dayanışmayı sağlamak üzere oluşturulan, üçlü temsile dayalı istişari kurul.

üçlü vardiya düzeni: İşyerinin yirmidört saat çalıştığı hallerde işçilerin 08.00-16.00, 16.00-24.00 ve 24.00-08.00 saatleri arasında üç posta şeklinde çalıştırılması.

üçüncü dalga¹⁷⁸: Alvin Toffler'in toplumsal dönüşümlere ilişkin olarak kullandığı ve tarım ve sanayi toplumu dışında enformasyon toplumu dönemi.

üçüncü dereceye kadar hısımlar:

- Kişinin annesi, babası ve çocukları birinci derece kan hısımları; eşinin annesi ve babası birinci derecede sıhri (kayın) hısımları.
- Kişinin, kardeşleri, torunları, büyükannesi, büyükbabası ikinci derecede kan hısımları; eşinin kardeşleri, eşinin büyükannesi, eşinin büyükbabası ikinci derecede sıhri (kayın) hısımları.
- Kişinin, kardeşin çocukları, dayısı, amcası, halası, teyzesi üçüncü derecede kan hısımları; eşinin kardeş çocukları, eşinin dayısı, eşinin amcası, eşinin halası üçüncü derecede sıhri (kayın) hısımları olur.

üçüncü dünya ülkeleri³²⁸: 1990 yılından önce yapılan sınıflandırmaya göre yoksulluk, yüksek doğum oranları ve iktisadi olarak gelişmiş ülkelere bağımlılık gibi özellikler taşıyan Asya,

Afrika, Avustralya ve Güney Amerika kıtalarının bazı gelişmemiş ülkeler.

Üçüncü etkin ücret kuramı³²⁸: Etkin ücret uygulayan firmalarda, işçilerin verimliliklerine uygun ücret alamamaları sonucu işten ayrılmalarına bağlı olarak ortaya çıkan ters seçim sorununun azalacağını, firmada çalışmaların ortalama niteliğinin ve böylece verimliliğin artacağını ileri süren kuram.

Üçüncü kişi¹⁷⁹: Bir sözleşmede, ceza davasında, ya da yürütme kovuşturmasında, ilgili iki karşı yanın dışında olan kişi.

Üçüncü kuşak haklar²²⁰: Dayanışma hakları olarak da anılan, insancıl bir toplum yaşamı için gerekli olan dayanışmanın ve karşılıklı saygı ortamının yaratılmasını amaçlayan, yirminci yüzyılın son çeydeği ile birlikte gelişen ve şekillenen çevre, kalkınma, barış ve insanlığın ortak mirasından yararlanma hakkı gibi hakları içeren hak grubu.

Üçüncü sanayi devrimi³²⁸: Bilgi teknolojisi, bilişim teknolojisi, bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişmesine bağlı olarak ekonomiyi yeniden biçimlendiren, yeni mal ve hizmetlerin üretilmesini sağlayan, yeni iş alanları ve meslekler yaratan, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak

üzere diğer sanayileşmiş ülkelerde yaşanmakta olan devrim.

Üçüncü sektör:

1. Kâr amacı ile oluşturulmamış kuruluşların tamamı.
2. Eski Başbakanlardan Bülent Ecevit'in ekonomide kamu ve özel sektörün yanında olmasını düşündüğü "halk sektörü".

Üçüncü şahıs: Sözleşmeyi yapan taraflar dışında kalan şahıs.

Üçüz açık³²⁸: Bir ekonomide cari işlemler açığı, bütçe açığı ve tasarruf açığının bir arada bulunduğu durum.

ülke raporu²²⁰: Uluslararası sözleşmelere taraf devletlerin, ilgili sözleşme sapkamında öngörülen zamanlarda hazırlayıp o sözleşmenin denetim organı olarak görev yapan komiteye sunduğu rapor.

ülke²:

1. Bir devletin hakimiyeti altında bulunan yerlerin tamamı.
2. Devlet.
3. Vatan, yurt, memleket.

ülüş³¹⁹: Türk toplumunda ekonomik ve sosyal ilişkileri içine alan, yazılı olmayan bir tür hukuk kuralı.

üretici²:

1. Üretimle uğraşan kimse, yetiştirici. Müstahsil
2. Üretimi sağlayan, üretimle ilgili.

üretici fiyatı²³⁹: Yurt içinde üretimi yapılan ürünlerin, katma değer vergisi ve benzeri vergiler hariç peşin satış fiyatı.

üretici fiyatları endeksi²³⁹: Genel olarak yurt içi üretimden satışa konu olan seçilmiş ürünlerin üretici fiyatlarındaki değişimi gösteren endeks.

üretim¹⁹⁷: Tüketime ayrılmış mallar ve hizmetler elde etmek için doğal faktörlerin ya da teknik donatımın emekle birleştirilmesidir.

üretim dönemi³²⁸: Sonul malın üretiminde kullanılan ham madde ve ara mallarının da üretim süresini kapsayan, o mal için harcanması gereken toplam üretim süresi.

üretim faktörleri³²⁸: Üretim sürecinde kullanılan emek, sermaye, doğa ve girişimciden oluşan temel girdiler.

üretimin relokasyonu¹⁶⁴: Bir şirketin üretim faaliyetlerinin tümünü veya bir bölümünü bir bölgeden diğerine transfer etmesi.

üst kuruluş⁵²: Derneklerin (sendikaların) oluşturduğu tüzel kişiliği bulunan federasyon ve federasyonların oluşturduğu konfederasyonlar.

üst sınıf⁶⁹: Oransal olarak toplumun en küçük dilimini oluşturan, toprak, sermaye, büyük işletme ya da hisse sahipliği gibi mülk sahibi olma, denetleme ve sömürme araçlarından elde ettiği kazançlarla yaşayan sınıf.

üst yapı³²⁸: Marksist yaklaşımda, alt yapının üzerinde yükselen dil, din, ahlak, ideoloji, siyaset, hukuk ve kültür gibi unsurlar bütünü.

ütopya: Gerçekte olmayan, tasarlayanın düşündüğü ideal toplum şekli.

üye²:

1. Herhangi bir topluluktaki fertlerden her biri, aza.
2. Bir kuruluşa, dernek, sendika vb. mensup kimse.

üyelik aidatı⁵¹:

1. Sendika üyeliğinin mali yükümlülüğü.

2. Sendikanın üyesi işçilerin listesini vermesi üzerine işverenin; işçinin ücretinden keserek sendikaya verdiği; miktarı sendika tüzüğünde yazılı olan ancak işçinin bir günlük çıplak ücretini geçemeyen miktar, ödenti.

vade: Bir borcun ödenmesi veya bir işin bitirilmesi için tanınan süre.

vakıf²¹⁹: Gerçek ve tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu.

valör: Mevduat veya krediye bankaca faiz işletilmeye başlatılan tarih.

vardiya:

- 1.² Gemilerde tutulan nöbet, gemi nöbeti.
2. İşin veya işyerinin niteliği gereği günlük çalışma süresinin üzerinde çalışmak zorunluluğunda olan işyerlerinde işçilerin birbiri ardına postalar halinde çalıştırılması.

vardiya değişimi (dönüşümü): Gece ve gündüz postalarının en fazla bir iş hafta arayla yer değiştirmesi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan izin alınan işyerlerinde bu süre onbeş gün olarak uygulanabilir.

vardiya düzeni: Yaygın olarak işçilerin iki ya da üç posta halinde düzenlenerek işyerinde üretimin aralıksız sürdürülmesine olanak sağlayan düzen.

vardiya ödemesi: Vardiya düzeni içinde çalışmanın hayatın doğal akışı karşısında neden olduğu zorlukları karşılamak üzere işverenlerin personel yönetmeliklerinde düzenledikleri veya toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler ile işçilere yapılan ek ödeme.

vardiya primi: Vardiya ödemesi.

vardiya zammı: Vardiya ödemesi.

vardiyacı: Vardiya düzeninde çalışan işçi.

varlık vergisi²⁰³: İkinci dünya savaşı sırasında Türkiye'nin uyguladığı bir servet vergisi türü.

Tahmine ve takdire dayalı olarak alınan bir vergi olduğu için önemli sorunlar yaratmıştır.

varoş: Banliyö.

varyasyon: Farklılık, canlılarda olan değişiklik, bir türün bireylerindeki aynı karakterin farklı şekilleri.

vasıta: Araç.

vatandaşlık geliri²⁶⁷: Sürekli geliri ve yaşam koşullarını korumak, yoksulluğu azaltmak, ekonomik eşitliği sağlamak, sosyal dışlanmayı ve marjinalleşmeyi önlemek amacıyla kullanılan sosyal koruma mekanizmalarından biri.

Vatandaşlara gelirinden ve servetinden bağımsız olarak toplumun bir ferdi olmaları nedeni ile yapılan yardım.

vazife malûllüğü⁴²: Sigortalıların vazifelerini yaptıkları sırada veya vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden veya kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken ya da idarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında veya işyerinde meydana gelen kazadan malûliyet.

veche¹⁵: Yan, taraf.

vecibevi: Emredici.

vergi¹²¹: Kamu giderlerini karşılamak amacıyla devletin veya devletin yetkilendirdiği diğer kamu kurum/kuruluşlarının, hukuki zorunluluk altında, kanunla belirtilen kurallara göre ve karşılıksız olarak gerçek ve tüzel kişilerin gelir ve malları üzerinden nakdi ya da ayni olarak aldıkları pay.

vergi adaleti³²⁸: Vergi yükünün mükellefler arasında dengeli veya haklı sayılan bir biçimde dağıtılması ilkesi.

vergi ahlakı²⁸¹: Dışsal bir zorlama ve baskı olmaksızın gönüllü vergi ödemeye yönelten içsel motivasyon.

vergi cenneti³²⁸: Hükümetin genellikle yabancı sermaye çekebilmek için belli bir süre ile sınırlı kalmak koşuluyla ayrıcalıklı vergi oranı uygulaması veya hiç vergi almaması.

vergi dairesi¹⁶: Vergi mükellefini tesbit eden, vergi tarh eden, tahakkuk ettiren ve tahsil eden devlet dairesi.

vergi konseyi¹⁰⁸: Vergi politikalarının oluşturulması ve uygulanması ile ilgili olarak görüş bildirmek ve bu konularda araştırma ve çalışmalar yapmak üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulmuş Maliye Bakanlığı'nın danışma organı.

vergi ödevi⁶²: Herkesin, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlü olması.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

vergi psikolojisi²⁸¹: Vergi karşısında bireylerin algılamalarını, tutum ve davranışlarını inceleme konusu yapan psikoloji dalı.

vergi yükümlüsü³²⁸: Vergi yükünü çeken gerçek veya tüzel kişi.

veri²:

1. Tartışmasız kabul edilen ve bir akıl yürütmenin temeli, bir araştırmanın hareket noktası olan şey; ilk bilgi.
2. Bir eserin esasını teşkil eden prensipler.
3. Bir problemde bilinen, belirtilmiş anlatımlardan bilinmeyen bulmaya yarayacak şey.
4. İstatistikte, usulüne uygun metodlarla yapılan gözlem ve deney sonuçları ve bunların bilgi-işlem cihazlarına verilebilecek şekilde hazırlanmış ham malzemesi.

verimlilik²: Verimli olma hali.

verimlilik çelişkisi³²⁸: Bilişimde yaşanan yeniliklerin üretim fonksiyonunda yalnızca lokal bir artışa yol açması ve çıktının ölçülmesinde yaşanan güçlükler gibi nedenlerle bilişim teknolojilerinde sermaye stoğunun artması ile üretim artışı arasında doğrusal bir ilişki bulunmadığını, diğer bir deyişle bilgisayarların verimliliği artırmadığını ileri süren görüş.

vetire²⁵⁹: Bir ürün elde etmek için amaçlı ve aşamalı bir dizi etkinlikte bulunmak.

voli mahalli²²³: Su ürünlerinin avlanmasına elverişli olan, kıyıya bitişik, sınırları belli su alanı.

vuku¹⁵:

1. Rastlama, isabet etme.
2. Olma, olmuş.
3. Bir olayın çıkış şekli, akışı.

vücut bütünlüğü: İnsan vücudunun dokunulmazlığı.

vücut geliştirme endüstrisi: Vücut geliştirme ile ilgili basılı ve görsel yayınlar, vücut geliştirme için üretilen spor malzemeleri ve aletler, düzenlenen salonlar, organizasyonlar, bu işleri yapanlar, finanse edenler ile vücut geliştirmeye çalışan insanların oluşturduğu sektör.

yabancı¹⁰⁴: 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na göre Türk vatandaşı sayılmayan kişi.

yabancı düşmanlığı²²⁰: Bilinmeyen kişilere ya da yabancılara karşı duyulan ve çoğunlukla belirli bir hedef gruba karşı reddetme, düşmanlık veya şiddet olarak kendini gösteren korku.

yabancı gemi adamının iade zorunluluğu⁷: İş sözleşmesinde başka bir hüküm yoksa, iş sözleşmesinin herhangi bir Türk Limanında sona ermesi halinde, işverenin işçiyi bağlama limanına ulaştırma zorunluluğu.

yabancı gemi adamları⁷: Karşılılık esasları içinde Türk gemi adamlarına aynı nitelikte haklar tanıyan devletlerin uyruğunda olup 854 sayılı Deniz İş Kanunu kapsamına giren gemilerde çalışan gemi adamları.

yabancı sermaye yatırımı³²⁸: Bir ülkede doğrudan yabancı sermaye yatırımı ve dolaylı yabancı sermaye yatırımı biçiminde yapılan yatırım.

yabancılaşma²⁶⁹: Bireylerin birbirlerinden ya da belirli bir ortam veya süreçten uzaklaşmaları.

yakacak yardımı: İşyeri uygulaması olarak veya personel yönetmeliği uyarınca veya toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenlemeye uyularak işçilere odun, kömür vb. veya parasının verilmesi.

yalancı bebek endüstrisi³²⁸: Koruyucu dış ticaret politikası uygulanmasa bile gelişebilecek durumda olan ve bu nedenle uygulanan koruyucu dış ticaret politikalarının ekonomi açısından net bir gönenç kaybı sayılmasını gerektiren bebek endüstri.

yalın üretim⁴²: Üretimde akış sürelerini azaltan, israfı engelleyen, kaliteyi geliştiren ve maliyetleri düşüren sistem.

yap-işlet modeli³²⁸: Kamusal altyapı yatırım veya hizmet finansmanının özel bir şirket tarafından karşılanarak gerçekleştirildiği ve kamu tarafından belirlenen bir süre için söz konusu şirket tarafından işletildiği veya üretilen mal veya hizmetin belirlenen bir fiyattan kamu

kuruluşlarına satıldığı ve bu sürenin sonunda işler durumdaki kuruluşun kamu kuruluşuna devredildiği yatırım finansmanı ve özelleştirme modeli.

yapabilirlik³⁵⁴: Bireyin ne olmak ve ne yapmak istediğine ilişkin değerleri ve seçimleri; bir anlamda kişinin varolabilme yeteneği.

yapı işlerinde sağlık ve güvenlik yönetmeliği⁹¹: Yapı işlerinde alınacak asgari sağlık ve güvenlik şartlarını belirleyen yönetmelik.

yapım müteahhidi²⁰⁶: Yapım işi ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişi veya bunların oluşturdukları ortak girişim.

yapısal işsizlik³²⁸:

1. İş gücünün beceriler, meslekler, kesimler ve coğrafi dağılım açısından, iş gücü isteminin yapısıyla tam olarak uyuşmamasından kaynaklanan işsizlik türü.
2. Az gelişmiş ülkelerde sermaye yetersizliğinden kaynaklanan ve giderilmesi oldukça güç olan işsizlik türü.

yapışkan ücret modeli³²⁸: Ücretlerdeki uyarlanmanın yavaş olmasına bağlı olarak fiyatlar genel düzeyindeki yükselmelerin reel ücretleri düşürerek emek istemini artıracak, diğer bir

deyişle fiyatlar genel düzeyi ile reel gayrisafi yurt içi hasıla arasında doğru yönlü bir ilişkiyi göstererek kısa dönemde toplam sunum eğrisinin pozitif eğimli olacağını ileri süren model.

yaptırım²²⁰: Hukuk kurallarına uyulmasını güvence altına almak amacıyla, bir hukuk kurallına uyulmadığı durumda ceza, tazminat vs. öngörülen sonuçlar. Ayrımcılık yasağının ihlali halinde öngörülecek yaptırımların etkili, caydırıcı ve orantılı olması gerekmektedir.

yararlanma teorisi¹¹⁰: Kaynakların kamu ve özel sektörler arasında optimal dağılımı ve vergi yükünün toplumda adaletli bir şekilde paylaşılması için üretilmiş teorilerden biri.

yaratıcı yıkım³³⁹: Kapitalizmin değişim dinamiğini açıklayarak bunun nasıl bir neden-sonuç ilişkileri ağında zaman içinde yerini sosyalizme terk edeceğini anlatmak için Karl Marks, Nikolay Kentratiev ve Joseph Schumpeter tarafından kullanılan kavram.

yardımcı iş¹²: İşyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin olmakla beraber doğru- dan üretim organizasyonu içerisinde yer almayan, üretimin zorunlu bir unsuru olmayan ancak asıl iş devam ettikçe devam eden ve asıl işe bağımlı olan iş.

yargıç³⁰: Uyuşmazlıkların çözümü için görevlendirilmiş kişi; devlet tarafından atanan bağımsızlıkları ve teminatları Anayasa tarafından garanti edilen kimse; hakim.

yargısal benzeri organ²²⁰: Uluslararası insan hakları sözleşmelerinin taraf devletlerce uygulanmasını denetleyen, ancak bu denetim işlevini yargısal usuller kullanmadan yürüten organlardır. Kararları yargı kararı niteliğinde olmadığından, daha çok tavsiye niteliğindedir. Bu organlar mahkeme olarak değil, komite veya komisyon gibi adlarla alınırlar.

yargıtay²¹: Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olup, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile 2797 sayılı Yargıtay Kanunu ve diğer kanunların hükümlerine göre görev yapan bağımsız yüksek mahkeme.

yargıtay dokuzuncu hukuk dairesinin görev alanı³³⁶:

1. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle (Kanunun 4. maddesinin a, b, c, d, e, f, g, h, ı bentlerinde istisna edilen işlerde ve iş ilişkilerinde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş

sözleşmesinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk davaları (Kanunun 77. maddesine dayalı iş kazası ve meslek hastalığından doğan iş göremezlik ve destekten yoksunluk davalarına ilişkin uyuşmazlıklar hariç):

- a) İşverenin eşit davranma borcuna aykırılıktan doğan tazminat davaları (m. 5),
- b) İşçi veya işverenin birbirleri hakkında açtıkları ihbar tazminatına ilişkin davaları (m. 17),
- c) İş arama izni ücretine ilişkin davalar (m. 27),
- ç) Kıdem tazminatına ilişkin davalar (4857 sayılı İş Kanununun 120. maddesinin yollamasıyla 1475 sayılı İş Kanunu m. 14),
- d) Ücrete ilişkin davalar (m. 32-39, 62),
- e) Fazla mesai alacağına ilişkin davalar (m. 41),
- f) Ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalışma ücretine ilişkin davalar (m. 44),
- g) Hafta tatili ücretine ilişkin davalar (m. 46),

- ğ) Yüzdelerin ödenmesine ilişkin davalar (m. 52),
- h) Yıllık ücretli izin alacağına ilişkin davalar (m. 57),
- ı) İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınmamasına dayalı iş görmekten kaçınmaya ilişkin ücret ve diğer haklara ilişkin davalar (m. 83),
- i) İş Kanunu'nun uygulanmasından doğan diğer davalar.

2. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan doğan davalar:

- a) İş sözleşmesine aykırılıktan doğan maddi ve manevi tazminat davaları (m. 47, 321, 344, 345),
- b) İşverenin temerrüdünden kaynaklanan ücret ve tazminatlara ilişkin davalar (m. 325),
- c) Cezai şartta ilişkin davalar (m. 158-161),
- ç) Rekabet yasağına aykırılıktan doğan davalar (m. 348-252),
- d) Toplu iş sözleşmesi veya bireysel iş sözleşmesinin değişen şartlara uyarlanmasına ilişkin davalar,

- e) Borçlar Kanunu'nun uygulanmasından doğan diğer davalar.
3. 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'ndan doğan davalar:
- a) İşyerinin dahil olduğu iş kolunun belirlenmesine ilişkin davalar (m. 4, 50),
- b) Sendika ve konfederasyonların genel kurul kararlarının iptali (m. 10, 11, 13, 14, 52, 53; TMK m. 83),
- c) Sendika ve konfederasyonların yönetim kurulu kararlarının iptali (m. 15, 16, 17),
- ç) Sendika disiplin kurulu kararlarının iptaline ilişkin davalar (m. 18),
- d) Sendika denetim kurulu kararlarının iptaline ilişkin davalar (m. 19),
- e) Sendika üyeliğinin reddi kararlarının iptaline ilişkin davalar (m. 22),
- f) Sendika üyeliğinden ihraç kararlarının iptaline ilişkin davalar (m. 25),
- g) Sendika yöneticiliğinin güvencesine ilişkin davalar (m. 29),
- ğ) İşyeri sendika temsilcisinin güvencesine ilişkin davalar (m. 30),

- h) Sendikaya üye olup olmama özgürlüğü güvencesine ve sendikal tazminata ilişkin davalar (m. 31),
- ı) Sendika ve konfederasyonların yönetim kurullarının işten el çektirilmesi ve kayyum tayinine ilişkin davalar (m. 53),
- i) Sendika yöneticilerinin ücret, yolluk, tazminat ve yıllık izin alacağına ilişkin davalar (m. 45),
- j) Sendika aidat alacağına ilişkin davalar (m. 61),
- k) Sendikalar Kanunu'nun uygulanmasından doğan diğer davalar.
4. 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'ndan ve toplu iş sözleşmesinden doğan davalar:
- a) İşletme niteliğinin tespitine ilişkin davalar (m. 3),
- b) Toplu İş Sözleşmesinin hükmüne ve art etkisine ilişkin davalar (m. 6),
- c) Toplu İş Sözleşmesinde değişiklik yapan protokollerin geçerliliğine ilişkin davalar (m. 8),
- ç) İş kolu istatistiklerine ilişkin itiraz davaları (m. 6),

- d) Yetki tespitlerine itiraz davaları (m. 15),
 - e) Toplu iş sözleşmesinin hükümsüzlüğünün tespitine ilişkin davalar (m. 16),
 - f) Toplu iş sözleşmesinin yorumuna ilişkin davalar (m. 60),
 - g) Toplu iş sözleşmesinden doğan alacak, tazminat ve cezai şartta ilişkin davalar (m. 61),
 - ğ) Grev ve lokavta ilişkin davalar (m. 25 vd.).
5. 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'dan doğan davalar.
 6. 854 sayılı Deniz İş Kanunu'ndan doğan davalar.
 7. 4888 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'ndan doğan davalar.
 8. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'ndan doğan davalar.
 9. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında iş sözleşmesi kapsamında 5188 sayılı Özel Güvenlik

Hizmetlerine Dair Kanun'dan doğan davalar.

10. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun Ek 2. maddesi gereğince kurulan Vakıf Üniversiteleri öğretim elemanları ile üniversite arasında İş Kanunu ve iş sözleşmesinden doğan davalar.
11. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında 6772 sayılı Kanun'da öngörülen ilave tediye alacağından doğan davalar.
12. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında İcra ve İflas Kanunu'nun 67. maddesi gereğince açılan itirazın iptali davaları, m. 72 gereğince menfi tespit davaları ve istirdat davaları ile iş sözleşmesinin yapılması veya devamı sırasında işçiden alınan senedin iptali davaları.

yargıtay onuncu hukuk dairesinin görev alanı³³⁶: İş mahkemelerince görülen ve kanunlarda aksine hüküm bulunmayan haller (5510 sayılı Kanunun 106. maddesi ile geçici maddelerinde yer verilen geçiş hükümleri) dikkate alınarak;

- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu,

- ▣ 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu,
- ▣ 1479 sayılı (Bağ-Kur) Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu,
- ▣ 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu,
- ▣ 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu,
- ▣ 2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Kanunu,
- ▣ 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun,
- ▣ 2147 ve 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun,
- ▣ 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun (Sosyal Güvenlik Kurumu'nun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde bir kısım maddeleri hariç olmak üzere),
- ▣ 5458 sayılı Sosyal Güvenlik Prim Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'dan kaynaklanan uyumsuzlukları,

Bu uyumsuzluklar;

1. Sigortalı sayılanlar (hizmet akdi ile çalıştırılanlar, hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar, tarımsal faaliyette bulunanlar, kamu idarelerinde çalışanlar) ile sigortalı sayılmayanların, bildirimsiz geçen hizmetlerin, sigorta başlangıcının, sigortalılığın sona erdiğinin tesbiti; uygulanacak sigorta kolları belirlenmesi, kayda geçmiş çalışmaların ve kimlik bilgilerinin aidyeti.
2. İşyeri, işyerinin bildirilmesi, devri, intikali ve nakli.
3. İşveren, işveren vekili, geçici iş ilişkisi kurulan işveren ve alt işveren.
4. İş kazası veya meslek hastalığı ile birden çok iş kazası ve meslek hastalığı halinin tespiti.
5. Hastalık ve analık halinin tespiti.
6. İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortasından sağlanan haklar.
7. Ödenek ve gelirlere esas tutulacak günlük kazancın belirlenmesi.
8. Geçici iş göremezlik ödeneği ile sürekli iş göremezlik gelirin hak kazanma koşulları, hesaplanması, başlangıcı.

9. Hak sahiplerine gelir bağlanması, evlenme ve cenaze ödenekleri.
10. İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu, süresinde bildirilmeyen sigortalılıktan doğan sorumluluk (Rûcu davaları).
11. Malûl sayılma, malûllük sigortasından haklar ve yararlanma şartları, malûllük aylığının hesaplanması, başlangıcı, kesilmesi ve yeniden bağlanması.
12. Yaşlılık sigortasından sağlanan haklar ve yararlanma şartları, yaşlılık aylığının hesaplanması, yaşlılık aylığının başlangıcı, kesilmesi veya sosyal güvenlik destek primi ödenmesi, yaşlılık toptan ödemesi ve ihya.
13. Ölüm sigortasından sağlanan haklar ve yararlanma şartları, ölüm sigortasından bağlanacak aylığın hesaplanması, ölüm aylığının hak sahiplerine paylaştırılması, hak sahiplerinin aylıklarının başlangıcı, kesilmesi ve yeniden bağlanması, ölüme bağlı toptan ödeme ve ihya.
14. Uzun vadeli sigorta kolları bakımından üçüncü kişinin sorumluluğu.
15. Fiilî hizmet süresi zammı.

16. Sigortalıların borçlanabileceği süreler.
17. Kamu görevlilerine yaşlılık aylığı bağlanacak haller.
18. Kanunları gereğince görevden uzaklaştırılanlar, tutuklananlar veya görevine son verilenlerin sigortalılıkları ve primleri.
19. Vazife malûllüğü.
20. İtibarî hizmet süreleri ve itibarî hizmet süresi primi.
21. İsteğe bağlı sigorta ve şartları, isteğe bağlı sigorta başlangıcı ve sona ermesi, isteğe bağlı sigorta primleri ve ödenmesi.
22. Topluluk sigortası.
23. Sigortalılık hallerinin birleşmesi.
24. Aylık ve gelirlerin birleşmesi.
25. Gelir ve aylıkların düzeltilmesi, yükseltilmesi, alt sınırı, ödenmesi ve yoklama işlemleri.
26. Gelir ve aylık bağlanmayacak haller.
27. Yaş.
28. Genel sağlık sigortalısı sayılanlar, genel sağlık sigortalılığının başlangıcı, bildirimi ve tescili, sağlık hizmetleri ve diğer haklar ile bunlardan yararlanma koşulları.

29. Finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri ve süresi, Kurumca finansmanı sağlanmayacak sağlık hizmetleri.
30. Yol gideri, gündelik ve refakatçi giderleri.
31. Yurt dışında tedavi.
32. Sağlık hizmetlerinden yararlanma şartları ve katılım payı, katılım payı alınmayacak haller, sağlık hizmetlerinin ödenecek bedellerinin belirlenmesi, sağlık hizmetlerinin sağlanma yöntemi ve sağlık giderlerinin ödenmesi.
33. İşverenin, genel sağlık sigortasının ve üçüncü kişilerin sorumluluğu.
34. Prim alınması, prime esas kazanç, prim oranları ve asgarî işçilik günlük kazanç sınırları.
35. Kısa vadeli sigorta kolları prim tarifesi ve işkollarının ve işlerin tehlike sınıf ve derecelerinin belirlenmesi.
36. Asgari işçilik uygulaması ve uzlaşma.
37. Prim belgeleri ve primlerin ödenmesi, prim ödeme yükümlüsü, prim borçlarına halef olma, gecikme cezası ve gecikme zammı ile iadesi gereken primler, prim ve idari para cezası borçlarının hakedişlerden mahsubu, ödenmesi ve ilişiksizlik belgesinin aranması.

38. Kurum nezdinde doğan alacakların devir, temlik ve haczi.
39. Kontrol muayenesi.
40. Yersiz ödemelerin geri alınması, icra takibine itiraz, itirazının iptali.
41. Prim ve diğer borçlarının yapılandırılması.
42. Sigorta primlerinin (ve diğer alacakların) tahakkuk, takip ve tahsili.
43. İşsizlik ödeneğine hak kazanma koşulları ile miktar ve ödeme sürelerinin belirlenmesi.
44. Ücret garanti fonu, kısa çalışma ödeneği.
45. Yurtdışında geçen sürelerin borçlanılması, koşulları, yararlanacak kişiler, transferi sağlanacak primler.
46. 6183 sayılı Kanun uyarınca yapılan takiplerde ödeme emrine itiraz, menfi tespit, haczin kaldırılması, haczedilemezlik.
47. Tasarrufu teşvik hesabına ilişkin alacaklar.
48. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 65. maddesinde yer alan kısa çalışma ödeneği ve primleri ile anılan kanunun 33. maddesi uyarınca hükme bağlanan ücret garanti fonu

primleri ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin davalar.

yargıtay yirmi birinci hukuk dairesinin görev alanı³³⁶:

1. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'ndan doğan ve rücu davaları dışında kalan her türlü uyuşmazlıkların.
2. 5510 sayılı Yasa'nın 106. maddesi ile yürürlükten kaldırılan ancak 5510 sayılı Yasa'nın geçici maddelerinin yollaması ile 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği 01.10.2008 tarihinden önceki sigortalılara bazı maddeleri halen uygulanmakta olan; mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'ndan, mülga 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'ndan, mülga 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'ndan, mülga 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu'ndan, mülga 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun'undan, mülga 5454 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'ndan, 2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Gü-

venlik Yasası'nın mülga 4. ve 5. maddelerinden doğan uyuşmazlıkların.

3. 22.05.1985 tarihinde 3201 sayılı Yasa ile yürürlükten kaldırılan ancak bu yasadan yararlanarak borçlanma yapan sigortalılara halen uygulanan 2147 sayılı Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının, Yurt Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkındaki Kanun'dan doğan uyuşmazlıkların.
4. 22.5.1985 tarihli 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkındaki Kanundan doğan uyuşmazlıkların.
5. 2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası'ndan doğan uyuşmazlıkların.
6. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 77. maddesine dayalı iş kazası ve meslek hastalığından doğan işgöremezlik ve destekten yoksunluk davalarına ilişkin uyuşmazlıkların.
7. İşçilik alacakları istemiyle birlikte Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ve işveren aleyhine açılan hizmet saptaması davalarında verilen hükümlerin.
8. a) İş kazaları ve meslek hastalığından doğan maddi ve manevi tazminat davala-

rından kaynaklanan işveren ve işçi arasındaki rü'cu davaları ile,

- b) İş kazaları ve meslek hastalığından doğan maddi ve manevi tazminat istemiyle birlikte açılan işçilik alacaklarına ilişkin davaların.

9. Hizmet tespiti ve birlikte işçilik hakları istekleriyle Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü ve işveren hakkında açılan davalarla ilgili hükümler.

yargıtay yirmi ikinci hukuk dairesinin görev alanı³³⁶: (İş ve Sosyal Güvenlik Dairesi olarak görev yapmak üzere)

1. Temyiz incelemesi Dokuzuncu Hukuk Dairesince yapılan;
 - a) İşveren tarafından iş sözleşmesinin feshi üzerine feshin geçersizliğinin tespitine ve işçinin işe iadesine ilişkin davalar (İş Kanunu m. 18, 19, 20),
 - b) Feshin geçersizliğine rağmen işe başlatılmayan işçi tarafından açılan iş güvencesi tazminatı ile boşta geçen en çok dört aylık süre ücreti ve aynı süreye ait İş Kanunu'nun 21/3. maddesinde sözü edilen diğer haklara ilişkin davalar (bu isteklerle birlikte diğer işçilik alacakları-

nın talep edildiği tüm davalar dahil olmak üzere),

- c) 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 21. maddesinde öngörülen iş kaybı tazminatı ile ilgili işçi tarafından Türkiye İş Kurumu aleyhine veya bu kurum tarafından işçi aleyhine açılan davalar ile işçi tarafından işveren aleyhine açılan davalar,
- ç) 4853 ve 5568 sayılı Kanunlar uyarınca işçi tarafından tasarrufu teşvik ve nema alacağı ile ilgili işveren ve Hazine aleyhine açılan davalar.

2. Temyiz incelemesi Onuncu Hukuk Dairesince yapılan;
 - a) 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'ndan doğan davalar (Ek Madde 1 kapsamında ücret garanti fonu ve Ek Madde 2 kapsamındaki kısa çalışma ödeneğine ilişkin uyuşmazlıklar dahil olmak üzere),
 - b) (Mülga) 3417 sayılı Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun ile 4853 sayılı Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabının Tasfiyesi ve Bu Hesaptan Yapılacak Ödemelere Dair Kanun'dan doğan davalar,

c) 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 21. maddesi kapsamında iş kaybı tazminatından kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkin davalar, (tarafaların sıfatlarına bakılmaksızın).

yarı doğrudan demokrasi²⁵³: Egemenliğin kullanılmasının halk ile temsilciler arasında paylaştırıldığı demokrasi.

yarı işlenmiş mal: Üretim sürecine girmiş, ancak yapılması, işlenmesi tamamlanmamış, imal edilmemiş mal.

yarı mamul: Yarı işlenmiş mal.

yarı proleterya²⁶⁹: Ekonomik geçimini sağlamak için tümüyle ücrete bağımlı olmayan ücretli emek gücü.

yarıcılık: Ortakçılık.

yarım ücret¹: Zorlayıcı sebep nedeniyle, işçinin çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durması gerektiğinde, çalışılmadan bekleme ile geçirilen bu sürenin bir haftalık süresi için işçiye her gün için ödenen normal günlük ücretin yarısı.

yasa dışı rekabet: Haksız rekabet.

yasak işareti⁸⁶: Tehlikeye neden olacak veya tehlikeye maruz bırakacak bir davranışı yasaklayan işaret.

yaşam kalitesi¹⁹⁰: Hedefleri, beklentileri, standartları, ilgileri ile bağlantılı olarak, kişilerin yaşadıkları kültür ve değer yargılarının bütünü içinde durumlarını algılama biçimi.

yaşam memnuniyeti¹⁹¹: Öznel veya beyan edilmiş mutluluk, öznel refah. Kişinin sürdürdüğü hayatı bir bütün olarak olumlu bir şekilde değerlendirmesi.

yaşam memnuniyeti araştırması¹⁹¹: Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2003 yılından başlayarak her yıl düzenli olarak yapılan araştırma.

yaşlılık aylığının hesaplanması⁴²: Sigortalının ortalama aylık kazancı ile aylık bağlama oranının çarpımı sonucunda bulunan miktar.

Ortalama aylık kazanç, sigortalının her yıla ait prime esas kazancının, kazancın ait olduğu yıldan itibaren aylık talep tarihine kadar geçen yıllar için, her yıl gerçekleşen güncelleme katsayısı ile güncellenerek bulunan kazançlar toplamının, itibari hizmet süresi ile fiili hizmet süresi zammı hariç toplam prim ödeme gün sa-

yısına bölünmesi suretiyle hesaplanan ortalama günlük kazancın otuz katıdır.

yaşlılık sigortası³¹³: Belirli bir yaş ve prim gün sayısını tamamlayan sigortalılara, çalışma güçlerinin azaldığı yaşlılık dönemlerinde iş hayatından çekilerek çalışmadan yaşamını sürdürme ve dinlenme olanağı sağlayan uzun süreli sosyal sigorta türü.

yaşlılık toptan ödemesi ve ihya⁴²: Sigortalı olanlardan, herhangi bir nedenle çalıştığı işten ayrılan veya işyerini kapatan ve yaşlılık aylığı bağlanması için gerekli yaş şartını doldurduğu halde malulluk ve yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanamayan sigortalıya adına bildirilen veya ödediği malulluk, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinin her yıla ait tutarının, primin ait olduğu yıldan itibaren yazılı istek tarihine kadar geçen yıllar için, her yılın gerçekleşen güncelleşme katsayısı ile güncellenerek toptan ödeme şeklinde verilmesi.

yatay hareketlilik³¹⁹: Toplum içinde bir ferдин yaşam tarzında, gelir düzeyinde, dünya görüşünde bir artış veya yükselme olmadan işyerini veya çevresini değiştirmesi.

yatırım¹⁹⁷: Mevcut sermaye malları ve donatımı stokuna belirli bir dönem içinde yapılan net ilave.

yatırım bankası: Dolaşıma çıkarılan bir finansal varlığın bir çok veya az sayıda ya da bir tek yatırımcıya satılmasında dolaylı çıkarıma aracılık eden banka.

yatırım danışmanlığı³⁰⁰: Müşterilere sermaye piyasası araçları ile bunları ihraç eden ortaklık ve kuruluşları hakkında yönlendirici nitelikte yazılı veya sözlü yorum ve yatırım tavsiyelerinde bulunulması faaliyeti.

yatırım fonları³⁰⁰: Halktan katılma belgeleri karşılığı toplanan paralarla belge sahipleri hesabına, oluşturulan portföyü işletmek amacıyla kurulan malvarlığı.

yatırım hizmetleri koordinatörü³³⁵: Yatırım aşamasında sağlanacak yatırım hizmetlerini yerine getirmek üzere Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı tarafından istihdam edilen uzman veya danışman.

yatırım ortamının iyileştirilmesi koordinasyon kurulu¹⁰⁸: Türkiye'de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı kapsamında Dünya Bankası'nın desteği ile 2001 yılında kurulmuş kurul. Alt komiteleri üçlü işbirliği içinde çalışmaktadır.

yatırımcı hizmetleri³³⁵: Yerli sermayeli yatırımlar ile doğrudan yabancı yatırımlar için, Türkiye’de tüzel kişilik tesis edilmesi ile başlayan ve yatırımın faaliyete geçmesi ile sona eren yatırım aşamasında, yerine getirilmesi gereken yasal izin ve onay işlemlerinin yatırımcı adına yürütülmesi ve sonuçlandırılması.

yavaş yemek: Geleneksel ve bölgesel mutfakların korunmasını bölgesel ekosisteme özgü bitkiler, tohumlar ve hayvanlar yetiştirmeyi teşvik eden fast food (hemen tüketmek veya paket yapılmak üzere satışa sunulan yiyecekler) karşılığı görüş.

yaz çalışması uygulaması³²⁸: Yaz aylarında yüksek hava sıcaklığına bağlı olarak çalışanların verimliliklerinin düşmesini önlemek amacıyla gün içindeki çalışma saatlerinin dağılımının değiştirilmesi veya çalışma saatlerinin azaltılması.

yedeksubay¹⁷⁹: Askerliği meslek olarak seçmediği halde, yurt ödevi için kanunlara göre belli bir süre orduda subay olarak çalışan kimse.

yemek yardımı:

- 1.^{3,222} Devlet memurlarının hangi hallerde yemek yardımından ne şekilde fayda-

lanacakları ve bu yardımın uygulanma esaslarını düzenleyen Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği uyarınca devlet memurlarına yapılan yardım.

2. İşyeri uygulaması olarak veya personel yönetmeliği uyarınca veya toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenlemeye uyularak, işyerinde işçiye bir öğün doyurucu yemek verilmesi, yemek fişi verilmesi veya her gün için belirlenmiş bir miktarın nakden ödenmesi.

yeminli mali müşavir³⁴⁵: 3568 sayılı Kanuna göre meslek icrasına hak kazanmış; işletmelerin hesap, bilanço, defter kayıt ve belgelerini vergi mevzuatı yönünden inceleyen, inceleme sonuçlarını, rapor haline getiren yarı resmi inceleme elemanı.

yeni endüstriyel devrim: Düşük karbon ekonomisi.

yeni iş arama izni¹: İş sözleşmesi bildirim sürelerine uyularak feshedilen işçinin, bu süre ve iş saatleri içinde ve ücret kesintisi yapılmadan günde iki saatten az olmamak üzere kullanılabileceği izin hakkı.

İşçi isterse bu izin saatlerini birleştirerek topluca da kullanabilir. Ancak iş arama iznini

topluca kullanmak isteyen işçi, bunu işten ayrılacağı günden evvelki günlere rastlatmak ve bu durumu işverene bildirmek zorundadır.

İşveren yeni iş arama iznini vermez veya eksik kullandırırsa o süreye ilişkin ücret işçiye ödenir.

yeni teknoloji⁴⁸: Teknolojik değişimin günümüzde ulaştığı son aşama.

yeni türk lirası: Türk lirasından altı sıfır atılarak 01.01.2005 tarihinde tedavüle giren 01.01.2009 tarihine kadar tedavülde kalan Türk paraları.

yeniden değerlendirme oranı⁶: Türkiye İstatistik Kurumu'nun, Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksine göre yeniden değerlendirme yapılarak yılın Ekim ayından bir önceki yılın Ekim ayına kadar olan sürede gerçekleşen ortalama fiyat artışı.

yeraltı işleri: Maden çıkarmak gibi teknolojisi gereği yer altında yapılan işler.

yeraltı ve yerüstü maden işletmelerinde sağlık ve güvenlik şartları yönetmeliği⁹⁴: Madenlerin yeraltı ve yerüstünden çıkarılması, madenlerin çıkarılma amacıyla araştırılması, çıkarılan madenlerin işlenmesi hariç, satışa hazırlanması

işlerinde çalışan işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması için uyulması gerekli asgari şartları belirleyen yönetmelik.

yerel yönetim: Mahalli idare.

yerleşme alanı²⁰⁶: İmar planı sınırı içindeki yerleşik ve gelişme alanlarının tümü.

yeşil davranış²³⁰: Yeşil işletmeye varımı sağlayacak düşünce ve uygulama değişikliği.

yeşil ekonomi²⁹²: Mevcut ekonomik düzenin yol açtığı ekolojik tahribatlara karşı, dünyanın sürdürülebilir bir yaşam alanı olarak kalmaya devam etmesi için alternatif yaklaşımlar ileri süren, çevreye duyarlı, kuvvetli felsefi altyapısı bulunan ve gelişmekte olan iktisat kolu.

yeşil istihdam²³⁰: Çalışanlarını işe alırken ve elinde tutarken yüksek bir çevre ve toplum bilinci taşıyanları seçen ve bu stratejileri kullanan işletmelerin yarattığı istihdam.

yeşil teknoloji²³⁰: Otomatik ışık kapatma, güneş panelleri, telekonferans yazılımı, sosyal ağ araçları ya da ulaşım rota hızlandırması gibi iş verimi sağlayan teknolojik çözümler.

yeşil yakalılar³²⁸: Ekonominin çevreyle ilgili kesimlerinde, diğer bir deyişle yeşil işlerde istihdam edilen kişiler.

yetki belgesi⁵⁹: Toplu iş sözleşmesi yapmak isteyen taraflardan birisinin başvurusu üzerine aranan koşullara sahip olunduğuna ve toplu iş sözleşmesi yapılabileceğine ilişkin olarak Bakanlıkça verilen belge.

yıldırı³⁵⁵: İşverenin yahut başka bir çalışanın, hedefindeki çalışana (veya çalışanlara) uyguladığı, onur ve saygınlığını hedef alan ve amacı da iş ilişkisinden uzaklaştırmak olan bir takım sistematik ve kararlı davranış veya eylemlerden oluşan süreç.

yıllık enflasyon oranı: Bir yıllık dönemde fiyatlar genel düzeyindeki değişim.

1. Seçilen ay ile bir önceki yılın aynı ayının karşılaştırılması.
2. Seçilen ay dahil olmak üzere son on iki aylık dönemin, bu dönemden önceki on iki aylık dönemle karşılaştırılması.

yıllık izin ücreti¹: Yıllık ücretli iznini kullanan işçiye izin dönemine ilişkin olarak, işçi izne başlamadan önce peşin olarak ödenen veya avans olarak verilen para.

Fazla çalışma karşılığı olarak alınan ücretler, primler, işyerinin temelli işçisi olarak normal çalışma saatleri dışında hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinde çalışan işçi-

lerin bu işler için aldıkları ücretler ve sosyal yardımlar, yıllık izin ücretinin hesabında dikkate alınmaz.

yıllık ücretli izin hakkı¹: İşyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, bir yıl çalışan işçinin kazandığı ve her çalışma yılı sonunda yeniden kazanılan vazgeçilemez nitelikteki hak.

yıllık ücretli izin hesabında çalışılmış gibi sayılan haller¹:

- a) İşçinin uğradığı kaza veya tutulduğu hastalıktan ötürü işine gidemediği günler.
- b) Kadın işçilerin doğumdan önce ve sonra çalıştırılmadıkları günler.
- c) İşçinin muvazzaf askerlik hizmeti dışında manevra veya herhangi bir kanundan dolayı ödevlendirilmesi sırasında işine gidemediği günler (bu sürenin yılda 90 günden fazlası sayılmaz).
- ç) Çalışmakta olduğu işyerinde zorlayıcı sebepler yüzünden işin aralıksız bir haftadan çok tatil edilmesi sonucu olarak işçinin çalışmadan geçirdiği zamanın onbeş günü.
- d) İş Kanunu'nun çalışma süresinden saydığı haller.

- e) Hafta tatili, ulusal bayram, genel tatil günleri.
- f) Röntgen muayenehanelerinde çalışmalara pazar gününden başka verilmesi gereken yarım günlük izinler.
- g) İşçilerin arabuluculuk toplantılarına katılmaları, hakem kurullarında bulunmaları, bu kurallarda işçi temsilciliği görevlerini yapmaları, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatta göre kurulan meclis, kurul, komisyon ve toplantılara yahut işçilik konuları ile ilgili uluslararası kuruluşların konferans, kongre veya kurullarına işçi veya sendika temsilcisi olarak katılması sebebiyle işlerine devam edemedikleri günler.
- ğ) İşçilerin evlenmelerinde üç güne kadar, ana veya babalarının, eşlerinin, kardeş veya çocuklarının ölümünde üç güne kadar verilecek izinler.
- h) İşveren tarafından verilen diğer izinler ile kısa çalışma süreleri.
- ı) Bu Kanunun uygulanması sonucu olarak işçiye verilmiş bulunan yıllık ücretli izin süresi.

yıllık ücretli izin süreleri¹: İşçilerin yaşlarına ve hizmet sürelerine bağlı olarak düzenlenmiş,

bir çalışma yılında kaç gün dinleneceklerini gösteren süre.

Onsekiz yaşından küçük işçilerle, elli yaşından büyük işçilere kıdemleri ne olursa olsun yirmi günden az yıllık ücretli izin verilemez.

Onsekiz-elli yaş arasındaki işçilere verilecek yıllık ücretli izin süresi hizmet süresi;

- a) Bir yıldan beş yıla kadar (beş yıl dahil) olanlara ondört günden,
 - b) Beş yıldan fazla onbeş yıldan az olanlara yirmi günden,
 - c) Onbeş yıl (dahil) ve daha fazla olanlara yirmialtı günden,
- Az olamaz.

yıllık ücretli izin yönetmeliği⁶⁴: İş Kanunu uyarınca, işverenlerce işçilere verilecek yıllık ücretli izinlerin usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelik.

yıllık ücretli izinde sigorta primlerinin durumu¹: Yıllık ücretli izin süresi için ödenecek ücret üzerinden işçi ve işverenin primi ödemeye devam etmeleri.

yıllık ücretli izne hak kazanmada birleştirilen süreler¹:

- a) İş kanunu kapsamında çalışan işçinin aynı

işverenin işyerinde iş kanunu kapsamına giren veya girmeyen geçirdiği tüm süreler.

- b) Aynı bakanlığa bağlı işyerleri ile aynı bakanlığa bağlı tüzel kişilerin işyerlerinde geçen süreler ve kamu iktisadi teşebbüsleri yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlar veya bunlara bağlı işyerlerinde geçen süreler.

yıllık ücretli izni kullanma dönemi¹: İşe yeni giren işçi için bir yılın sonu; takibeden yıllarda da izin hakkının doğduğu günden başlayarak bir yıllık çalışma süresi.

yıllık ücretli iznin kullanış şekli¹: Tarafların anlaşarak bir bölümü on günden aşağı olmak üzere en çok üçe bölerek yıllık ücretli iznin kullanılmasını düzenleyebilmeleri.

Yıllık ücretli izin günlerinin hesabında izin süresine rastlayan ulusal bayram, hafta tatili ve genel tatil günleri izin süresinden sayılmaz.

İşveren tarafından yıl içinde verilmiş bulunan diğer ücretli ve ücretsiz izinler veya dinlenme ve hastalık izinleri yıllık izne mahsup edilemez.

İşçi yıllık ücretli iznini işyerinin kurulu bulunduğu yerden başka bir yerde geçirmek isti-

yorsa bu hususu belgelemek koşuluyla yol izni isteyebilir. İşveren de dört güne kadar ücretsiz yol izni vermek zorundadır.

yıpranma ödemesi: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler uyarınca farklı, yıpratıcı, zor, pis vb. işleri yapanlara ücretinin dışında ayrıca yapılan ödemeler.

yoğunlaştırılmış iş haftası²⁴: Haftalık toplam iş süresinin, haftalık iş günleri sayısı azaltılarak daha az işgününe dağıtılması suretiyle yapılan çalışma.

Ülkemiz hukukuna göre bu uygulama mümkün değildir.

yoksullaştıran büyüme³²⁸: Karşı ülkede büyüme yokken dış satımdan yana büyüme gösteren ülkede, dış satım malının düşük mal olması, dış alımı ikame eden malın sunumunun gerileme göstermesi ve dış alım malının tam olarak yerine geçememesi durumunda, dış alım malına ilişkin istemin fiyat esnekliği sıfır ise ve karşı ülke büyüme sürecinde değilse, dış ticaret hadlerinin büyümenin tüm kazanımlarını ortadan kaldıracak ölçüde bozulma göstereceğini ve ülkenin alt kayıtsızlık eğrisinde yer alacağını ileri süren görüşe uygun büyüme türü.

yoksulluk sınırı: Bir kişinin beslenme yanında ihtiyaç duyduğu giyim, barınma, ulaştırma, haberleşme gibi minimum yaşam düzeyini ya da temel gereksinimlerini karşılayabilmesi için gerekli olan tüm mal ve hizmetleri satın alırken ödemesi gereken para.

yoksulluk tuzağı³²⁸:

1. Ekonomik ve sosyal yardım politikalarının uygulandığı ülkelerde düşük gelir gruplarının, bir iş bulmaları nedeniyle sosyal yardımlarının kesimesi ve vergi mükellefi haline gelmeleri sonucu iş bulmadan önceki gelir düzeylerine veya onun gerisine bile düşebildikleri durum.
2. Tarımsal ürün fiyatlarının sürekli düşmesine bağlı olarak üretici gelirleri azaldığından çiftçilerin üretim yaptıkları bölgede başka bir işlendirme olanağı da bulamamaları nedeniyle aynı bölgeye düşük gelirle tutsak oldukları durum.

yol izni¹: Yıllık ücretli iznini işyerinin kurulu bulunduğu yerden başka bir yerde geçirmek isteyen işçinin, istiyorsa bu hususu belgeleyerek işverenden gidiş-dönüş için isteyeceği ve işverenin de ücretsiz olarak dört güne kadar vermeye zorunlu olduğu izin.

yol kullanım ücreti¹⁶¹: Bir ülkeye ait taşıtın diğer bir ülke üzerinden yaptığı taşımalarda o ülkenin karayolu altyapısını kullanması nedeniyle ödediği ücret.

yol masrafı: Harcırah oluşturan kalemlerden biri. Görevlinin görev yerine gidip-dönerken kullandığı taşıt araçları giderleri.

yola elverişli gemi¹⁸⁴: Denize elverişli olan, teşkilatı, yükleme durumu, yakıtı, komanyası, gemi adamlarının yeterliği ve sayısı bakımlarından yolculuğun tehlikelerine karşı koyabilecek vasıflara sahip olan gemi.

yolcu gemisi¹⁸²: Onikiden çok yolcu taşıyan ticaret gemisi.

yolcu motoru¹⁸²: Tam boyları kırkiki metreden az olan ve liman sefer bölgesi içinde veya merkez iskelesinden yirmibeş milden uzaklaşmadan güneybirlik yolcu taşıyan ticaret gemisi.

yolluk: Geçici göreve gönderilen işçiye, yolda ve görevde geçen hergün için yapılan ödeme.

yonga seti: Ana kartın beynini oluşturan bilgisayar içindeki herşey arasındaki veri akışını sağlayan entegre devreler.

yorum davası⁵⁹: Uygulanmakta olan bir toplu iş sözleşmesinin yorumundan doğan uyuşmazlıkta sözleşmenin taraflarından her birinin yetkili iş mahkemesinde yoruma ilişkin bir tespit yapılması istemiyle açabilecekleri dava.

Mahkeme en geç iki ay içinde kararını verir. Kararın temyiz edilmesi halinde Yargıtay'ın ilgili dairesi, bozma sözkonusu olan hallerde işin esasına ilişkin kesin kararını iki ay içinde verir.

Kesinleşen yorum kararına uymayan taraf hakkında para cezası uygulanır. Kişilerin, yorum kararına uyulmamasından doğan tazminat hakları saklıdır.

yönetim²²³:

1. Yönetmek işi, idare.
2. Bir kuruluşu yöneten, işleyişini planlayan üst kademedeki görevliler topluluğu.

yönetim kurulu karar defteri: Yönetim kurulu kararlarının tarih ve sıra numarası olarak yazıldığı ve kurul üyelerince imzalanan, her çalışma dönemi sonunda notere onaylatılan sendikalarca tutulması zorunlu defter.

yönetmelik: Bakanlıkların ve kamu tüzel kişilerinin, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanun-

ların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere çıkardıkları hukuk kuralları.

yörekent: Banliyö.

yunus emre vakfı danışma kurulu¹⁰⁸: Yunus Emre Vakfı'nın bir yıl önce yaptıklarını değerlendiren, bir sonraki yıl için önerilerde bulunan Kültür ve Turizm Bakanlığı müsteşarının başkanlığında toplanan işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerleri⁷⁷: Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerleri: 29.06.2004 tarihli ve 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun kapsamında maddeleri üreten ve Milli Savunma Bakanlığı tarafından her yıl Ocak ayında yayımlanan listeye dahil olan işyerlerinden askeri işyerleri dışında kalan ve isim, adres, unvanları ile işyeri bilgileri Milli Savunma Bakanlığı tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirilen işyerleri.

yük gemisi¹⁸²: Yük taşıyan ve taşıyacağı yolcu sayısı onikiyi (dahil) geçmeyen ticaret gemisi.

yüklenici¹³: Hizmet alımı ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişi veya bunların oluşturdukları ortak girişim içinden üzerine ihale yapılan ve sözleşme imzalanan istekli.

yüksek hakem kurulu: Grev ve lokavtın yasak olduğu işler ile işyerlerindeki uyuşmazlıklarda veya geçici grev lokavt yasağının sonunda taraflardan birisinin; grev ve lokavtın ertelendiği hallerde erteleme süresi sona erdiğinde uyuşmazlığın çözümü için başvurulmuş veya uyuşmazlığın her safhasında tarafların anlaşarak özel hakem olarak seçtikleri kurul.

yüksek idari kurul¹⁹²: Kamu görevlilerinin hak, ödev ve çalışma koşullarının düzenlenmesi ve kanunların kamu görevlilerine eşit uygulanmasına yönelik kararların alınması için yapılacak toplu görüşmelere esas olmak üzere Kamu İşveren Kuruluna görüş bildirmek ve toplu görüşmelerde belirlenen mutabakat metinlerinin uygulanmasını izlemek amacıyla oluşturulan kurul.

Yüksek İdari Kurul, Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında, aşağıda belirtilen kamu işveren temsilcileri ile bünyesinde üye sayıları itibarıyla en çok kamu görevlisini bulunduran konfederasyonlardan ilk üçünün üyeleri oranında seçecekleri onbeş temsilciden oluşur.

Bu Kurul'da yer alacak kamu işveren temsilcileri şunlardır:

- a) Bakanlıklar ve diğer kamu kurum veya kuruluşlarının müsteşarları,
- b) Devlet Personel Başkanı,
- c) Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanı,
- ç) İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürü,
- d) Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü,
- e) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü,
- f) Bağımsız başkanlıkların başkanları,
- g) Kamu işveren sendikası.

yükümlülük²²⁰: Hukuken zorunlu kılınan ve yerine getirilmesi gereken görev.

yüzdelerden toplanan para⁷⁵: Yüzde usulünün uygulandığı işyerlerinde, işveren tarafından servis karşılığı veya başka isimlerle müşterilerin hesap pusulalarına yüzde eklenerek veya ayrı şekillerde alınan paralarla, kendi isteği ile müşteri tarafından işverene bırakılan veya işverenin kontrolü altında bir araya toplanan paralar.

yüzdelerden toplanan paraların işçilere dağıtılması hakkında yönetmelik⁷⁵: Oteller, lokantalar, eğlence yerleri ve benzeri yerler ile içki verilen ve hemen orada yenilip içilmesi için çeşitli yiyecek satan yerlerden yüzde usulünün uygulandığı işyerlerinde yüzdelerden toplanan paraların, işyerinde çalışan tüm işçilere, yapılan işlerin niteliğine göre, hangi esaslar ve oranlar çerçevesinde dağıtılacağıın esaslarını düzenleyen yönetmelik.

Z

zaman serisi²³⁸: Bir değişkenin zaman içinde nasıl değiştiğini gösteren bilgi.

zararlı tercihli vergi rejimi¹⁵⁵: Diğer ülkelerin vergi tabanlarını sömürmek üzere yapılandırılmış, genel vergi düzenlemelerine ve yönetsel kurallara sahip düşük vergi rejimleri.

zeyilname: Sigorta poliçesinde yapılan değişikliği gösteren belge.

zımni sözleşmeler teorisi^{151,152}:

1. Yeni Keynesçi okulun emek piyasalarındaki reel katılıkları açıklamak üzere oluşturdıkları ilk teori.
2. Çalışanlar gelirlerinde meydana gelebilecek dalgalanmalara karşı korunmak isterler. Bu durumda işverenler çalışanlarına bazı ücret ve istihdam güvencesi sağlarlar. Buna karşın çalışanlarına bu güvenceleri vermeyen

firmaların ödediğinden daha düşük ücret ödemek isterler, aralarında zımni (gizli) bir sözleşme oluşur.

zilyetlik: Kullanma hakkı.

zimmet⁵⁷:

1. Bir adamın kendi üzerine olan borç.
2. Bir ticari kuruluşun borçlarının tamamı.

zincirleme sözleşme: Belirli süreli iş sözleşmesinin esaslı bir nedene dayanarak peş peşe yapılması.

zorla çalıştırma yasağı⁶²: Anayasaya göre hiç kimsenin zorla çalıştırılmaması, Angaryanın yasak olması.

zorlayıcı sebepler:

- 1.²⁸ İşverenin kendi sevk ve idaresinden kaynaklanmayan, önceden kestirilemeyen, bunun sonucu olarak bertaraf edilmesine olanak bulunmayan, dışsal etkilerden ileri gelen, geçici olarak çalışma süresinin azaltılması ve faaliyetin tamamen veya kısmen durdurulması ile sonuçlanan deprem, yangın, su baskını, salgın hastalık, seferberlik ve benzeri nedenler.
- 2.¹ İşçinin işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durması.

zorlayıcı travmalar⁸³: Göz yorgunluğu, kas gücünün aşırı kullanımı, uygun olmayan duruş biçimi, uzun süre ekranlı araç karşısında ara vermeden çalışma, aşırı iş yükü duygusu, zihinsel yorgunluk ve stres ile gürültü, ısı, nem ve aydınlatmanın neden olduğu olumsuzluklar.

zorunlu dava arkadaşlığı: Maddi hukuk nedeniyle birden fazla kişinin birlikte dava açmasının veya onlara karşı birlikte dava açılmasının kabul edildiği dava arkadaşlığı.

zorunlu istihdam: İş Kanunu'nda gösterilen hallerde işverenlerin yeni işçi alma veya işten ayrılmış işçileri yeniden işe alma zorunluluğu.

İşçi sayısına bağlı olarak özürlü, eski hükümlü ve terör mağdurunu işe almak; askerlik veya herhangi bir kanuni ödev nedeniyle işten ayrılanlar ile malulen ayrılanların yeniden işe alınması.

zorunlu mali sorumluluk sigortası: Motorlu aracın kullanılması sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına karşı, işletenin yaptırmakla zorunlu olduğu sigorta.

zorunlu nedenle fazla çalışma¹: Gerek bir arıza sırasında, gerek bir arızanın mümkün görül-

mesi halinde yahut makineler veya araç ve gereç için hemen yapılması gerekli acele işlerde, yahut zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkmasında, işyerinin normal çalışmasını sağlayacak dereceyi aşmamak koşulu ile işçilerin hepsine veya bir kısmına yaptırılan çalışma.

zorunlu sigorta³²⁸: Sosyal güvenlik sigortası, deprem sigortası gibi kanunen yapılması zorunlu sigorta.

zorunlu tasarruf: Bireylerin arzulamadıkları, istemedikleri nedenler yüzünden tüketimden vazgeçerek yaptıkları tasarruf.

zümre⁵⁷:

1. Topluluk, cemaat.
2. Sınıf, grup.
3. Cins, tür, nevi.

züppe etkisi³²⁸: Tüketicilerin bir mala yönelik istem miktarının o malı kullanan tüketici sayısı arttıkça azalması.

zürriyet⁵⁷:

1. Nesil, soy.
2. Oğul, evlat ve ahfat.

KAYNAKÇA

- (1) 4857 Sayılı İş Kanunu.
- (2) Milli Eğitim Bakanlığı, Örnekleriyle Türkçe Sözlük, Ankara, 1996.
- (3) 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu.
- (4) Türk Hukuk Lügatı, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1991.
- (5) 3146 Sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.
- (6) 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu.
- (7) 854 Sayılı Deniz İş Kanunu.
- (8) 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.
- (9) 5620 Sayılı Kamuda Geçici İşçi Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına Veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
- (10) 4735 Sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu.
- (11) 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu.
- (12) 27.09.2008 Tarihli, 27010 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Alt İşverenlik Yönetmeliği.
- (13) 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu.
- (14) www.asbcert.com.
- (15) Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Yayınevi, Ankara, 2005.
- (16) 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu.
- (17) www.dersmuhasabe.com.
- (18) www.isletmeciler.org.
- (19) 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu.

- (20) 01.06.2005 Tarihli, 25832 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği.
- (21) 2797 Sayılı Yargıtay Kanunu.
- (22) 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu.
- (23) 7229 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu.
- (24) Hamdi Mollamahmutoğlu, İş Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.
- (25) 233 Sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname.
- (26) Muhasebetürk.
- (27) 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu.
- (28) 31.03.2004 Tarihli, 25419 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneğine İlişkin Yönetmelik.
- (29) 07.04.2004 Tarihli, 25426 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.
- (30) Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.
- (31) 28.04.2004 Tarihli 25446 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Hazırlama, Tamamlama ve Temizleme İşleri Yönetmeliği.
- (32) 3302 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu.
- (33) 04.12.2009 Tarihli, 27422 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İşletme Belgesi Hakkında Yönetmelik.
- (34) Hulki Aktunç, Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla), Genişletilmiş 5. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008.
- (35) 28.10.2010 Tarihli, 27743 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Veya İşyerlerinin Kapatılmasına Dair Yönetmelik.
- (36) 07.04.2004 Tarihli, 25426 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kuralları Hakkında Yönetmelik.

- (37) 16.12.2003 Tarihli 25318 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İşyeri Sağlık Birimleri ve İşyeri Hekimlerinin Görevleri İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.
- (38) 15.08.2009 Tarihli, 27320 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri İle Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik.
- (39) 09.12.2003 Tarihli, 25311 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği.
- (40) 6023 Sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu.
- (41) 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu.
- (42) Tekstil İşveren, Sayı 401-Mayıs 2014, s. 35.
- (43) madenciyim.com.
- (44) 15.06.2004 Tarihli, 25493 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği.
- (45) Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönerge.
- (46) 01.08.2008 Tarihli, 26954 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği.
- (47) 10.08.2005 Tarihli, 25902 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik.
- (48) Naci Önsal, Endüstri İlişkileri Notları, TÜRK-İŞ Yayınları, Ankara, 2010.
- (49) 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu.
- (50) 14.07.2004 Tarihli 25522 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Gebe Veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik.
- (51) 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu.
- (52) 5235 Sayılı Dernekler Kanunu.

- (53) 05.07.2008 Tarihli 26927 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan 29.05.2008 Tarih, 2008/33 Esas, 2008/113 Karar Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı.
- (54) 26.12.1992 Tarihli 21447 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği.
- (55) 6245 Sayılı Harcırah Kanunu.
- (56) 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.
- (57) İsmail Parlatır, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınevi, Ankara, 2009.
- (58) Ömer Demir-Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Adres Yayınları, Ankara, 2005.
- (59) 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu.
- (60) Ali Şafak, Hukuk ve Emniyet Terimleri Sözlüğü, Rehber Yayıncılık, Ankara, 1992.
- (61) 16.06.1984 Tarihli 18433 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Hakeme ve Resmi Arabulucuya Başvurma Tüzüğü.
- (62) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.
- (63) 03.03.2004 Tarihli 25391 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Konut Kapıcıları Yönetmeliği.
- (64) 03.03.2004 Tarihli 25391 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği.
- (65) 04.04.2004 Tarihli 25423 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulu'nun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.
- (66) 24.03.2004 Tarihli 25412 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Özürlü Eski Hükümlü ve Terör Mağduru İstihdamı Hakkında Yönetmelik.
- (67) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İş Kanunu'na İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği.

- (68) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Haftalık İş Günlerine Bölünemeyen Çalışma Süreleri Yönetmeliği.
- (69) 05.03.2004 Tarihli 25393 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İşçi Ücretlerinden Ceza Olarak Kesilen Paraları Kullanmaya Yetkili Kurulun Teşekkülü ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik.
- (70) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.
- (71) 03.09.2008 Tarihli 26986 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Sanayi, Ticaret, Tarım ve Orman İşlerinden Sayılan İşlere İlişkin Yönetmelik.
- (72) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İş Kanunu'na İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği.
- (73) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Tarım ve Ormandan Sayılan İşlerde Çalışanların Çalışma Koşullarına İlişkin Yönetmelik.
- (74) 14.03.2004 Tarihli 25402 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığına İzin Verilmesi ve Aracıların Denetimi Hakkında Yönetmelik.
- (75) 28.02.2004 Tarihli 25387 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Yüzdelerden Toplanan Paraların İşçilere Dağıtılması Hakkında Yönetmelik.
- (76) 09.08.2004 Tarihli 25548 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik.
- (77) 01.08.2004 Tarihli, 25540 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Askeri İşyerleriyle Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetim ve Teftişi Hakkında Yönetmelik.
- (78) 01.08.2004 Tarihli, 25540 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Asgari Ücret Yönetmeliği.

- (79) 15.04.2004 Tarihli, 25434 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Sağlık Kuralları Bakımından Günde Ancak Yedibuçuk Saat Veya Daha Az Çalışması Gereken İşler Hakkında Yönetmelik.
- (80) 18.10.2004 Tarihli, 25617 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Ücret Garanti Fonu Yönetmeliği.
- (81) 26.12.2003 Tarihli, 25328 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik.
- (82) 07.04.2004 Tarihli, 25426 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.
- (83) 11.02.2004 Tarihli, 25370 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği.
- (84) 15.05.2004 Tarihli, 25463 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Geçici Veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik.
- (85) 23.12.2003 Tarihli, 25325 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Gürültü Yönetmeliği.
- (86) 23.12.2003 Tarihli, 25325 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği.
- (87) 11.02.2004 Tarihli, 25370 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği.
- (88) 20.01.2004 Tarihli, 25532 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İş Güvenliği İle Görevli Mühendis Veya Teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.
- (89) 10.02.2004 Tarihli, 25369 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik.
- (90) 23.12.2003 Tarihli, 25325 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Titreşim Yönetmeliği.

- (91) 23.12.2003 Tarihli, 25325 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği.
- (92) 09.02.2004 Tarihli, 25368 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik.
- (93) 22.02.2004 Tarihli, 25381 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Sondajla Maden Çıkarılan İşletmelerde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği.
- (94) 21.02.2004 Tarihli, 25380 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği.
- (95) 26.12.2003 Tarihli, 25328 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik.
- (96) 26.12.2003 Tarihli, 25328 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik.
- (97) 09.02.2004 Tarihli, 25368 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği.
- (98) 10.06.2004 Tarihli, 25488 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik.
- (99) 01.08.2004 Tarihli, 25540 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Özürlü, Eski Hükümlü ve Terör Mağdurlarının İstihdamı Hakkındaki Usul ve Esaslara İlişkin Tebliğ.
- (100) 394 Sayılı Hafta Tatili Kanunu.
- (101) 6301 Sayılı Öğle Dinlenmesi Kanunu.
- (102) 2429 Sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun.
- (103) 5521 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu.
- (104) 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun.

- (105) 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu.
- (106) 2527 Sayılı Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Meslek ve Sanatlarını Serbetçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun.
- (107) 05.10.1989 tarihli, 20303 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Grev ve Lokavtlarda Mülki İdare Amirlerince Alınacak Önlemlere İlişkin Tüzük.
- (108) Enis Bağdadioğlu-Naci Önsal, Türk Endüstri İlişkilerinde Üçlü Sosyal Diyalog Kurum-Kuruluşlar İlgili Mevzuat, TÜRK-İŞ Yayınları, Ankara, 2010.
- (109) Hayat Büyük Türk Sözlüğü, Hayat Yayınları, İstanbul.
- (110) Ak İktisat Ansiklopedisi, Ak Yayınları, Sermet Matbaası, İstanbul, 1973.
- (111) 5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu.
- (112) 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu.
- (113) 3146 Sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.
- (114) Devlet Planlama Teşkilatı’nın Yeniden Düzenlenmesi Hakkında 540 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.
- (115) Özürlüler İdaresi Başkanlığı’nın Kurulması Hakkında 571 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.
- (116) 3046 Sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 174 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname İle 13.12.1983 Gün ve 174 Sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 202 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun.
- (117) www.turkpatent.gov.tr.
- (118) Atilla Yayla, Siyasi Düşünce Sözlüğü, Adres Yayınları, Ankara, 2003.

- (119) Yönetim Pazarlama Sözlüğü, Ekonomist, Cem Ofset, 2005.
- (120) Uçar Demirkan, Maliye Terimleri Sözlüğü, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1996.
- (121) Türk Dil Kurumu, İktisat Terimleri Sözlüğü, bilgi@tdk.org.tr.
- (122) 2941 Sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu.
- (123) Haşmet Başar, Selected Technical Terms In Labor Economics And Industrial Relations, İstanbul, 1992.
- (124) 07.05.2004 Tarihli, 7455 Sayılı, 2004/67 Nolu Sağlık Bakanlığı Genelgesi.
- (125) Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996.
- (126) Gelenek ve Gelecek, MESS Yayını, İstanbul, 1999.
- (127) İbrahim Olgun-Cemşit Drahşan, Farsça-Türkçe Sözlük, Murat Yayınları, Ankara, 2005.
- (128) Faruk Sönmezoğlu, Der Yayınları, İstanbul, 1996.
- (129) Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1988.
- (130) Kamil Turan, İş Hukukunun Genel Esasları, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1990.
- (131) Sabri Ülgener, Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme, Sermet Matbaası, İstanbul, 1966.
- (132) Kemal Çevik, Ekonomi Hukuku, Ankara, 1986.
- (133) Türker Topalhan, Ücret ve Ücret Teorileri, Gazi Kitabevi, Ankara, 2010.
- (134) Kadriye Bakırcı, İşyerinde Cinsel Taciz, Yalsa Yayınları, İstanbul, 2000.
- (135) temb.gov.tr.
- (136) 4046 Sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun.
- (137) Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, TÜİK Yayını, Ankara, 2009.

- (138) Nizamettin Aktay, Kadir Arıcı, E. Tuncay Kaplan Senyan, İş Hukuku, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2007.
- (139) Nuri Çelik, İş Hukuku Dersleri, 23. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2010.
- (140) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Milli Güvenlik Ders Notları.
- (141) 1956/13 E., 1957/10 K., 15.05.1987 Tarihli İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı.
- (142) 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.
- (143) Hüseyin Çiçek, Türkiye'de Özelleştirme Sosyal Destek Projesi Kapsamında İş Geliştirme Merkezleri, Çimento İşveren, Cilt 25, Sayı 2, Mart 2011.
- (144) Sevgi Işık, Yoksulluğun Bir Başka Boyutu: Çalışan Yoksullar Amerika, Avrupa Birliği, Kanada ve Türkiye Örnekleri, Tühis İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt 23, Sayı 2-3, Şubat 2011.
- (145) Nüvit Gerek, 4857 Sayılı İş Kanunu Kapsamında İş Güvencesi, Tühis İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt 23, Sayı 2-3, Şubat 2011.
- (146) Hakan Ataman, Ayrımcılığa Karşı Bir Adım At, Girişim Matbaası, Ankara, 2011.
- (147) Hakan Ataman, LGBTT Hakları İnsan Haklarıdır, Girişim Matbaası, Ankara, 2009.
- (148) 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun.
- (149) Hakan Topateş-Aslıcan Kalfa, Yeni Çalışma İlişkileri Bağlamında Örgütsel Yurttaşlık ve Duygusal Emek, İktisat Dergisi, Sayı 513.
- (150) Şengül Hablemitoğlu, Medyatik Hayırseverlik ve Muhafazakar Popülizm Kiskacında Sosyal Haklar, İktisat Dergisi, Sayı 513.
- (151) İpek Saydam, Yeni-Keynesçi Yaklaşımda Ücret Katılıkları, İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt 59, Sayı 2, 2009.

- (152) Yusuf Balcı, Sendikacılık ve Toplu Pazarlık Ekonomisi, Alfa Basım ve Dağıtım, İstanbul, 1999.
- (153) Tefik Altınok, Mali Kural, Tekstil İşveren Dergisi, Sayı 367, Ekim 2010.
- (154) 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun.
- (155) Burhan Baloğlu-Filiz Baloğlu, Toplumsal Yapı ve Verginin Sosyal Bileşenleri Tercihleri Vergi, İTO Yayını No: 2010-62, İstanbul, 2010.
- (156) Hüseyin Ünsal, Örgütlerde İletişim Kalitesinin İyileştirilmesinde Bilişim Teknolojilerinin Etkisi Üzerine Bir Araştırma, Marmara Üniversitesi YLT, İstanbul, 2008.
- (157) www.aku.edu.tr.
- (158) Şahin Çil, İş Hukukunda İşçinin Ücreti, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.
- (159) Vedat Bilgin, Türkiye'de Değişimin Dinamikleri, Köylülükten Çıkış Yolları, Lotus Yayınevi, Ankara, 2007.
- (160) Tunç Demirbilek, Toplu Pazarlığın Davranışsal Boyutu, Basısen Yayınları, İstanbul, 1996.
- (161) Ulaştırma ve Haberleşme Terimleri Sözlüğü, Ulaştırma Bakanlığı Yayınları 16, Özel Matbaası, Ankara, 2011.
- (162) Türkiye'de Regülasyon ve Özelleştirmelerin Gelir Dağılımına Etkileri, İstanbul Ticaret Odası Yayını No: 2009-32, İstanbul, 2009.
- (163) Tekin Akgeyik, Türkiye'den Az Gelişmiş Ülkelere Sermaye Göçü (Relokasyon), İstanbul Ticaret Odası Yayını No: 2010-24, İstanbul, 2010.
- (164) Can Fuat Gürlesel-Kerem Alkin, Türkiye İçin Yeni Bir Büyüme Modeli, İstanbul Ticaret Odası Yayınları No: 2010-21, İstanbul, 2010.
- (165) 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.

- (166) Nurettin Kaldırımcı, 2011 Rekabet Mektubu.
- (167) İvan Illich, İşsizlik Hakkı, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, 2010.
- (168) Nuray Gökçek Karaca, Sosyal Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Bir Araç Olarak Asgari Gelir Düşüncesi: Teorik Yaklaşımlar, Kamu-İş Cilt 12, Sayı 1, 2001.
- (169) Ercan Akyiğit, Kamuda Alt İşverenlik ve Müteahhide İş Verme Özeldekinden Farklı mıdır? TÜHİS, Cilt 23, Sayı 4, 2011.
- (170) Georges Sorel, Şiddet Üzerine Düşünceler, Epos Yayınları, Ankara, 2008.
- (171) Serpil Aytaç, İş Kazalarını Önlemede Güvenlik Kültürünün Önemi, Türk Metal, Sayı 147, Ekim 2011.
- (172) 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
- (173) www.logisticsclub.com.
- (174) Nuri Çelik, Toplu İş Sözleşmeleri İle Çalışma Koşullarının Düzenlenmesinde ve Fesih Bildirimi Sürelerinin Artırılmasında Karşılaşılan Sorunlar, Çalışma ve Toplum, 2011/4.
- (175) Ş. Abdurrahman Çelik, Kültür Endüstrisi, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- (176) 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.
- (177) 6098 Sayılı Borçlar Kanunu.
- (178) A. Nevzad Odyakmaz, Yazın Sözlüğü, Babil Yayınları, Ege Reklam ve Basım Sanatları Ltd. Şti., İstanbul, 2011.
- (179) www.tdk.gov.tr/
- (180) www.urunguvenligi.org.
- (181) 20.12.1989 Tarihli, 20378 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Gemi Adamlarının İkamet Yerleri, Sağlık ve İşlerine Dair Yönetmelik.

- (182) 02.09.2002 Tarihli, 25924 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Gemi Adamları Yönetmeliği.
- (183) www.ubak.gov.tr/
- (184) 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu.
- (185) 5953 Sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun.
- (186) www.bilginin adresi.net
- (187) www.ikademi.com
- (188) Gönül Budak - Güler Budak, İmaj Mühendisliği Vizyonundan Halkla İlişkiler, Barış-Fakülteler Yayınevi, İzmir, 2010.
- (189) www.sosyalbilgilerciyiz.com
- (190) www.wikipedia.org
- (191) Yaşam Memnuniyeti Araştırması, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara, 2010.
- (192) 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu.
- (193) www.sozluk.ihya.org/sosyalbilimlersozlugu.
- (194) 4077 Sayılı Tüketicilerin Korunması Hakkında Kanun.
- (195) Aydın Başbuğ, Sosyal Hukuk, a Kitap, Ankara, 2010.
- (196) Naci Önsal, İstihdam, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993.
- (197) Tezer Öcal, İktisat, Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Yayını, Ankara, 1984.
- (198) Sencer Divitçioğlu, Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplum Üretim Tarzı Kavramı, Yapı Kredi Yayınları/Cogito, İstanbul, 2003.
- (199) Feridun Ergin, İktisat, Hamle Matbaası, İstanbul, 1964.
- (200) Cavit Orhan Tütengil, Az Gelişmiş Ülkelerin Toplumsal Yapısı, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1966.
- (201) TİSK Ekonomik Anayasa Raporu, 2011.

- (202) Hüseyin Perviz Pur, Türkiye'nin Borç Prangası, TÜROMB Yayınları-280, Yorum Matbaası, Ankara, 2005.
- (203) Hüseyin Perviz Pur, Varlık Vergisi ve Azınlıklar, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- (204) Hasan Kılavuz, Hortum Düzeni, Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- (205) Aziz Konukman, Cumhuriyetten Günümüze Bütçeler, Ziraat Matbaacılık A.Ş., Ankara, 2004.
- (206) Ali Karakaş, İsa Karakaş, İnşaat ve İhaleli İşlerde Asgari İşçilik Uygulamaları, Adalet Yayınevi, Sözkesen Matbaacılık, Ankara, 2004.
- (207) Mürteza Hasanoğlu - İsa Karakaş, İşçi Hakları Rehberi, İlke Emek Yayınları, İdeal Matbaacılık, Ankara, 2005.
- (208) 2575 Sayılı Danıştay Kanunu.
- (209) 6087 Sayılı Sayıştay Kanunu.
- (210) 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu.
- (211) 4958 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu.
- (212) 5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanunu.
- (213) 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu.
- (214) 6772 Sayılı İlave Tediye Kanunu.
- (215) 3572 Sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun.
- (216) 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu.
- (217) 6085 Sayılı Sayıştay Kanunu.
- (218) Ali Arcak, Kamulaştırma-Devletleştirme Kanunları, Seçkin Kitabevi, 1986.
- (220) 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.

- (221) İdil Işıl Gül - Ulaş Karan, Ayrımcılık Yasağı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sena Ofset, İstanbul, 2011.
- (222) 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu.
- (223) 11.12.1986 Tarihli, 19308 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği.
- (223) İlhan Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Milliyet Yayınları, Bilnet Matbaacılık, İstanbul, 2011.
- (224) Seza Reisoğlu, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu Şerhi, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1986.
- (225) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Teftiş Rehberi, 2011.
- (226) Türkiye Yol, Yapı, İnşaat İşçileri Sendikası İle Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Arasında Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü İşyerleri İçin Bağıtlanan Toplu İş Sözleşmesi, Yorum Matbaacılık, 2003.
- (227) Donald Marron, Otuz Sanayide Ekonomi, Caretta Reklam, Çin, 2011.
- (228) Sadun Aren, İstihdam, Para ve İktisadi Politika, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1968.
- (229) Memduh Yaşa, Devlet Borçları, Sermet Matbaası, İstanbul, 1965.
- (230) Leigh Stringer, Yeşil İşyeri, MESS Yayınları, İstanbul, 2009.
- (231) Oğul Zengingönül, Küreselleşme, Adres Yayınları, Aydan Matbaası, Ankara, 2004.
- (232) Joseph V. Stiglitz, Küreselleşme, Büyük Hayal Kırıklığı, Mart Matbaacılık, İstanbul, 2004.
- (233) Kübra Doğan Yenisey, İş Hukukunun Kendine Özgü Emredici Doğası: Sosyal Kamu Düzeni Kurallarına Bir Bakış, Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan, Cilt 1, Beta Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2011.

- (234) Özlem Kırıcı, Altı Siğma, Anahtar Dergisi, Sayı 276, Aralık 2011.
- (235) Seda Cansız, İş Süreçlerinin Yönetimi ve İşletmelere Faydalılığı, Anahtar Dergisi, Sayı 276, Aralık 2011.
- (236) Lütfiye Balkaya - Aylin Yıldırım Aykut, Örgütsel İletişimin İşgören Verimliliğine Etkisi, Anahtar Dergisi, Sayı 276, Aralık 2011.
- (237) Ömer Faruk Çolak - Alaattin Aktaş, Makro Ekonomik Göstergelerin Yorumlanması, Eflatun Yayınevi, Ankara, 2009.
- (238) Elif Çepni, Ekonomik Göstergeler ve İstatistikler Rehberi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.
- (239) Türkiye İstatistik Kurumu.
- (240) 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu.
- (241) 5251 Sayılı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.
- (242) 5018 Sayılı Kamu Maliyesi Yönetimi ve Kontrol Kanunu.
- (243) Orta Vadeli Mali Plan 2012-2014.
- (244) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013.
- (245) Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi.
- (246) www.muhasabetr.com.
- (247) 4059 Sayılı Hazine Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.
- (248) 4113 Sayılı Yetki Kanunu Uyarınca Çıkarılan 554 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.
- (249) 5548 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu. (Anayasa Mahkemesi'nin 25.12.2008 Karar Tarihli ve E: 2006/140, K: 2008/185 Nolu, 04.04.2009 Tarih ve 27190 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Kararı İle Oybirliğiyle İptal Edilmiştir)
- (250) Uluslararası Çalışma Örgütü Ankara Temsilciliği.

- (251) Hasan Tunç, Anayasa Hukukuna Giriş, Nobel Yayınları, Ankara, 1999.
- (252) Kasım Karagöz, Doğrudan Demokrasi Aracı Olarak Halk Girişimi, Yetkin Basımevi, Ankara, 2010.
- (253) www.caginpolicisi.com.
- (254) Andre Gunder, Noam Chomsky, Samir Amin, Düşük Yoğunluklu Demokrasi Yeni Dünya Düzeni ve Yeni Politik Güçler, Yeni Alan Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- (255) Cengiz Derdiman, Anayasa Hukukunun Genel Esasları ve Türk Anayasa Düzeni, Alfa Yayınları, Bursa, 2006.
- (256) Kemal Gözler, www.anayasa.gen.tr.
- (257) Ender Ethem Atay, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.
- (258) 5840 Sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu.
- (259) Nevzad Odyakmaz, Necla Odyakmaz Acar, İletişim Sözlüğü, Babil Yayınları, İstanbul, 2008.
- (260) www.ilo.org.
- (261) www.ikv.org.tr.
- (262) Serkan Güzel, Çalışma Sosyolojisi, Literatür Yayınları, İstanbul, 2008.
- (263) www.tide.org.tr.
- (264) Shelley E. Taylor, Letita Anne Peplay, David O. Sears, Sosyal Psikoloji, İmge Kitabevi, Ankara, 2010.
- (265) www.kssd.org.
- (266) Z. Gönül Balkır, İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkının Korunması, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 2 Sayı 1, Ankara, 2012.
- (267) Eyüp Bedir, Yoksullukla Mücadelede Yeni Bir Tartışma Alanı: Vatandaşlık Geliri, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 2 Sayı 1, Ankara, 2012.

- (268) Abdurrahman Ayhan, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 2 Sayı 1, Ankara, 2012.
- (269) Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.
- (270) Zehra Öztürk, Ahmet Süngü, İşletmelerde Liderlik ve Çatışma Yöntemi, Mevzuat Dergisi, Yıl 7, Sayı 75, 2004.
- (271) Torstein Veblen, Aylak Sınıfın Teorisi, Babil Yayınları, Erzurum, 2005.
- (272) Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 22.03.2007 Tarih, 2006/36997 Esas, 2007/8174 Karar Numaralı Kararı.
- (273) Kapital Dergisi, Sayı 01.11.2011.
- (274) www.ekodiyalog.com.
- (275) www.jobnak.com.
- (276) Serpil Aytaç, Kariyer Planlaması, www.genbilim.com.
- (277) www.sozlukturkce.com.
- (278) Toplu İş Sözleşmeleri, İşyeri/İşletme Düzeyinde, Farklı Dönemlere Ait, 28 İşkolunda Bağıtlanmış Değişik Tarafra Ait Toplu İş Sözleşmeleri.
- (279) Ali İhsan Özeroğlu, Risk Sermayesinin Türk Finans Sektöründe Yeri, Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 1, Sayı 5, İstanbul, 2010.
- (280) Utkan Araslı, Hakkaniyet İndirimi Kaldırılıyor mu?, Çimento İşveren, Cilt 26, Sayı 1, Ankara, 2012.
- (281) Coşkun Can Aktan, Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı, Çimento İşveren, Cilt 26, Sayı 1, Ankara, 2012.
- (282) www.uludagsozluk.com.
- (283) www.biyolojidunyasi.com.
- (284) Oya Aytemiz Seymen, Tamer Bolat, Küreselleşme ve Çok Uluslu İşletmecilik, Nobel Yayınları No: 583, Ankara, 2005.

- (285) www.sayisalyontemler.com.
- (286) 4736 Sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
- (287) Orta Vadeli Program (2012-2014).
- (288) Orta Vadeli Mali Plan (2012-2014).
- (289) Deniz Kartal, Düünden Bu Güne İşkur'da İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri, İstihdam 3i, Sayı 4, Ankara, 2011.
- (290) Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2011-2013).
- (291) Toplumsal Eşitsizlik Ulusal Eylem Planı (2008-2013).
- (292) Çağlar Özdemir, Yeşil Ekonomi ve İstihdam, İstihdamda 3i, Sayı 4, Ankara, 2011).
- (293) Dünya Çevre Kalkınma Raporu, 1987.
- (294) Savaş Taşkent, Belirli Süreli İş Sözleşmelerinde "Esaslı Neden" Sorunu, Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı 24, İstanbul, 2011.
- (295) Tamer Koçel, İşletme Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar, Mercet, Yıl 7, Sayı 65, İstanbul, 2012.
- (296) Onur Bilge Kula, Anadoluda Çoğulculuk ve Tolerans, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2011.
- (297) www.engelsizkariyer.com.
- (298) www.flexsim.com.
- (299) 2810 Sayılı Menkul Kıymetler Borsaları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.
- (300) www.ntvmsnbc.com.
- (301) 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu.
- (302) 5941 Sayılı Çek Kanunu.
- (303) Laurence J. Peter, Raymond Hull, Peter İlkesi, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1994.

- (304) Hülya Ekşi Uğuz, Sosyal Sermaye, Orion Kitabevi, Ankara, 2010.
- (305) Thomas Steward, Entellektüel Sermaye, MESS Yayınları, MuKa Matbaacılık, İstanbul, 1997.
- (306) Colin Hines, Tim Lang, Yeni Korumacılık, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2000.
- (307) www.temb.gov.tr.
- (308) www.maliforum.com.
- (309) İbrahim Kaplan, Hakimın Sözleşmeye Müdahalesi, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1987.
- (310) Cevdet İlhan Günay, Cezai Şart, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.
- (311) Ercan Akyiğit, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından İşçinin Başka İşte Çalışması, Ankara, 1995.
- (312) Ali Güzel, Ali Rıza Okur, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1998.
- (313) Anayasa Mahkemesi'nin 26-27.09.1967 E. 1963/336, K. 1967/29 Sayılı Kararı.
- (314) Safa Reisoğlu, Borçlar Hukuku, S Yayınları, Ankara, 1986.
- (315) www.turkcebilgi.org.
- (316) Öznur Yavan, Hüner Yönetimi, Kamu-İş Dergisi, Cilt 12, Sayı 2, Ankara, 2012.
- (317) Öznur Yavan, Örgüt Stratejileri, Kriz Yönetimi ve Senaryolar, Kamu-İş Dergisi, Cilt 12, Sayı 2, Ankara, 2012.
- (318) Mustafa Kılıçoğlu, Türk İş Hukuku Açısından Compliance, Türk Alman Uluslararası İş Hukuku Sempozyumu, İnönü Üniversitesi Matbaası, Malatya, 2011.
- (319) Mustafa E. Erkal, Burhan Baloğlu, Filiz Baloğlu, Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul, 1997.

- (320) Ünal Tekinalp, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri, TİSK Yayın No: 318, Matsa Basımevi, Ankara, 2012.
- (321) Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, "Jeopolitik" Jeopolitik İlmî Antoloji Denemesi, İstanbul, 1946.
- (322) Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Ansiklopedik Sözlük, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.
- (323) 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanunu.
- (324) M. Fatih Uşan, Çıraklık Sözleşmesi, Mimoza Yayım, Konya, 1994.
- (325) 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun.
- (326) 633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.
- (327) Nizamettin Aktay, Toplu İş Sözleşmesi, TÜHİS Yayını, Ankara, 2000.
- (328) İktisat Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.
- (329) 2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Gücsüz ve Kimse-siz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun.
- (330) 151 Sayılı Ereğli Havzaı Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Mütteallik Kanun.
- (331) 21.03.2000 Tarihli 23996 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Ereğli Kömür Havzası Amelebirliği Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı Yönetmeliği.
- (332) Yusuf Ekinci, Ahilik, Özgün Matbaacılık, Ankara, 2008.
- (333) www.dpt.gov.tr.
- (334) 5523 Sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun.

- (335) 07.03.2007 Tarihli 26465 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanunun Uygulanmasına Dair Karar.
- (336) 6110 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 8. Maddesi İle 2797 Sayılı Yargıtay Yasası'nın 14. Maddesinde Yapılan Değişiklik Uyarınca; Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun 11.04.2011 Tarih, 14 Sayılı Kararı İle Hazırlanan Yargıtay İşbölümü Karar Tasarısını Görüşmek Üzere Yargıtay Büyük Genel Kurulu Önceden Belli Edilen 12.05.2011 Tarihli Yargıtay Büyük Genel Kurulu Kararı.
- (337) Görünüm, Türkiye Aile Sağlığı ve Planlama Vakfı, Ocak 2012.
- (338) Ahmet Taşkın, İş Hukukunda İşletme Kavramı, Çalışma ve Toplum Dergisi, No: 32, İstanbul, 2012.
- (339) İbrahim Öztürk, Krizlerden Fırsatlara, Büyük Dönüşüm, İstanbul Ticaret Odası Yayını, No: 2011-25, İstanbul, 2012.
- (340) Eyüp Sabri Yarmalı, Selçuk Alp, Hukuk Terimleri Sözlüğü, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011.
- (341) 7201 Sayılı Tebligat Kanunu.
- (342) Tilmann Kleinjung - Chi Viet Giang, Tarım Emperyalizmi, Aydın Üniversitesi Dergisi, Aralık/Ocak, 2011/2012.
- (343) Mehmet Semih Söylemez, İş Hayatı ve İnsan Faktörü, Sanat Yayınları, İstanbul, 2012.
- (344) Enver Özkalp, Ufuk Aydın, Seda Tekeli, Sapkın Örgütsel Davranışlar ve Çalışma Yaşamında Yeni Bir Olgu: Sanal Kaytarma, Çimento İşveren, Cilt 26, Sayı 2, Mart 2012.
- (345) 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu.
- (346) www.yasader.org.
- (347) Hüseyin Akyıldız, Metal Sektöründe İş Değerlendirmesi Uygulamasının Analizi, Ceres Tasarım Reklam Baskı, Ankara, 2012.

- (348) Ayşen Candaş - Volkan Yılmaz, Türkiye'de Eşitsizlikler, Friedrich-Ebert-Stiftung Turkey, Bilnet Matbaacılık, İstanbul, 2012.
- (349) Michael Zweig, Amerikanın En İyi Saklanan Sırrı, h₂o yayınları, İstanbul, 2012.
- (350) Selim Zaim, Halil Zaim, Salih Keskin, Selman Tetik, Kobiler İçin Şirket Anayasasının Önemi ve Oluşturulması, İstanbul Ticaret Odası Yayını No. 2012-18, İstanbul, 2012.
- (351) Halis Deniz, Geleceğin Mağazacılığı, Çekirdek Sayı 11, Anadolu Aslanları İş Adamları Derneği Yayını.
- (352) Avrupa Konseyi Yeni Sosyal Uyum Stratejisi 2010.
- (353) 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu.
- (354) Hülya Kirmanoğlu, Amartya Sen'in Özgürlük ve Kalkınma Üzerine Düşüncelerine Bir Bakış, İÜ İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları 47. Seri, 2005.
- (355) Ergun İnce, Yıldırı Olgusu ve Tarafların Sorumlulukları, Mess Sicil İş Hukuku Dergisi, Aralık 2012.
- (356) Ahmet Taşkın, Mobbingin Benzer Kavramlardan Farkı, Mess, Sicil İş Hukuku Dergisi, Aralık 2012.
- (357) Bektaş Kar, İş Hukukunda Yorum, Mess Sicil İş Hukuku Dergisi, Aralık 2012.
- (358) Seracettin Gökteş, İşçinin Günlük Dinlenme Hakkı ve Yargıtay Uygulaması, Mess Sicil İş Hukuku Dergisi, Aralık 2012.
- (359) Cemal İyem, Kramponlu İşçiler, Bir Boş Zaman Çalışanı Olarak Futbolcular, Net Matbaası, İstanbul, 2012.
- (360) 26.01.2013 Tarihli 28540 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği.
- (361) Geçici İş Bürolarına İlişkin 2008/104/ES Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi.
- (362) Burcu Kümbül Güler, Psiko-Sosyal Boyutuyla Grev, Çalışma ve Toplum, Sayı: 32, İstanbul, 2012.

- (363) Nedim Bayık, Merve Ofloğlu, Tüketici Boykotu ve İşletme Faaliyetlerine Etkileri, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt 13, Sayı: 1.
- (364) Gülsevil Alpagut, Belirli Süreli Hizmet Sözleşmesi, Mavi Ofset, Ankara, 1998.
- (365) Ali Artun, Sanat Emeği, İletişim Yayınları, İstanbul, 1982.

